

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Παρασκευή 1 - Κυριακή 3 Ιανουαρίου 2021 • Έτος 120 • Αρ. φύλλου 642

Κυριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΕΤΡΙΔΗΣ

Βολές στο ΔΗΚΟ για καταψήφιση προϋπολογισμού

Πρόξη ανευθυνότητας από πλευράς ΔΗΚΟ χαρακτηρίζει την καταψήφιση του προϋπολογισμού, ο υπ. Οικονομικών Κωνσταντίνος Πετρίδης. Στη συνέντευξή του στην «Κ» υποδεικνύει ότι οι επενδυτές θέλουν ένα σταθερό περιβάλλον, ώστε να μη μετατρέπονται οι επενδύσεις τους σε αντικείμενο πολιτικών παιχνιδιών. Ακόμα ομολογεί ότι είναι αναγκασμένος να δέχεται πυρά χωρίς να απαντά, χάρη της συναίνεσης ώστε να βρεθεί η ελάχιστη συνισταμένη για να πάει η χώρα μπροστά. **Σελ. 8**

ΓΡΑΦΟΥΝ ΣΤΗΝ «Κ»

- ΝΙΚΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗΣ** Σελ. 7
✓ Βρεξίτ: Η επόμενη μέρα
- ΑΝΔΡΕΑΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΟΜΗΡΟΣ ΠΙΣΑΡΙΑΔΗΣ** Σελ. 7
✓ Βρεξίτ: Επιπτώσεις σε Ευρώπη και Κύπρο
- ΜΙΧΑΗΛΣ ΑΤΤΑΛΙΔΗΣ** Σελ. 14
✓ «Λύση» δύο κρατών;
- ΘΕΟΦΙΛΟΣ Β. ΘΕΟΦΙΛΟΥ** Σελ. 15
✓ Σκέψεις και προβληματισμοί Βαρσιωτών
- ΤΑΚΗΣ ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΙΟΥ** Σελ. 16
✓ Ο Μπάιντεν και οι κυρώσεις κατά της Τουρκίας
- ΧΡΗΣΤΟΣ ΡΟΖΑΚΗΣ** Σελ. 17
✓ Οι διερευνητικές συνομιλίες
- ΣΤΕΛΙΟΣ ΡΑΜΦΟΣ** Σελ. 19
✓ Η επέτειος

ΚΟΣΜΟΣ

Πλούσια για το 2021 η παγκόσμια ατζέντα

Η ατζέντα του 2021 δημιουργεί μια ψευδαίσθηση κανονικότητας, αφού μεγάλες εκδηλώσεις έχουν προγραμματιστεί από την άνοιξη και μετά. Όλα εξαρτώνται από την αναχαίτηση των συνεπειών της πανδημίας. **Σελ. 22**

BREXIT

Τι θα φέρει στην Ε.Ε. το διαζύγιο με το Η.Β.

«Φανταστική» χαρακτηρίζει τη συμφωνία ο Τζόνσον. «Ο,τι υποσχέθηκε στους πολίτες στο δημοψήφισμα του 2016 και στις βουλευτικές του 2019 έγινε πράξη», διαβεβαίωσε ο Βρετανός πρωθυπουργός. **Σελ. 21**

ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Το 2020 έφερε μεγάλα άλματα στην επιστήμη

Για δισεκατομμύρια ανθρώπους το 2020 υπήρξε η χρονιά που «πέρασε η ζωή». Για την επιστήμη, όμως, υπήρξε ένα έτος γεμάτο επιτεύγματα. Εξεκρίθη η ανακάλυψη εμβολίων κατά του κορωνοϊού. **Σελ. 23**

Ο Θεός να βάλει το χέρι του

Ανήσυχος για την επόμενη μέρα στις ΜΕΘ, ο διευθυντής της Μονάδας Γ.Ν. Λευκωσίας δρ Λ. Παλάζης

Την ώρα που ο αριθμός των επιβεβαιωμένων κρουσμάτων παρουσιάζει αυξητική τάση προκαλώντας έντονες ανησυχίες για τις αντοχές του συστήματος υγείας, ο διευθυντής της ΜΕΘ του Γενικού Νοσοκομείου Λευκωσίας περιγράφει την κατάσταση που επικρατεί, από τη θέση του μάχιμου ιατρικού προσωπικού. Στη

συνέντευξή του στην «Κ», ο Λάκης Παλάζης, αν και διαβεβαιώνει ότι οι αντοχές των ΜΕΘ δεν έχουν ξεπεράσει το όριο ασφαλείας, κρατά μια επιφύλαξη και σημειώνει: «Ο Θεός να βάλει το χέρι του και οι προσευχές του κόσμου, να μη φθάσουμε σε αυτό το σημείο που είδαμε στις άλλες χώρες». Διαβεβαιώνει ότι υπάρχουν

ακόμα διαθέσιμες κλίνες στις ΜΕΘ, ενώ εξηγεί τον τρόπο με τον οποίο λαμβάνονται οι αποφάσεις για τα περιοριστικά μέτρα με κύριο χαρακτηριστικό την ισορροπία κρουσμάτων και προσφερόμενων ιατρικών υπηρεσιών. Με παραστατικό τρόπο αναφέρεται στο τι δεν έγινε μετά το πρώτο κύμα, δίνοντας ως

παράδειγμα το ότι το Γενικό Νοσοκομείο Λευκωσίας θα μπορούσε σήμερα να έχει μια ακόμη ΜΕΘ. Ο Λάκης Παλάζης χαρακτηρίζει υψηλού επιπέδου τις υποδομές, δείχνοντας ως αδύναμο κρίκο τις ελλείψεις σε εντατικολόγους, κάτι που ο ίδιος χαρακτηρίζει πρόβλημα που αντιμετωπίζουν και άλλες χώρες. **Σελ. 6**

Πίσω από κουρτίνες οι ακτίνες του νοπού 'Ηλιου

Αφορμή για την επίσκεψη της «Κ» στην Αγία Σοφία ήταν η ευχετήρια κάρτα που λάβαμε από τον Οικουμενικό Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαίο για τα Χριστούγεννα με το μήνυμα: «Η Πλατυτέρα της Μεγάλης Εκκλησίας, της Αγίας Σοφίας ένα αριστούργημα μέσα στο ύψιστο και μοναδικό Αριστούργημα της Πίστewης του Γένους». Στην κάρτα απεικονίζεται η Παναγία η Πλατυτέρα, την οποία έχει φωτογραφίσει ο κ. Νίκος Μαγγίνος. Εκτός από την εμβληματική Παναγία την Πλατυτέρα, έχουν καλυφθεί και οι υπόλοιπες αγιογραφίες που βρίσκονται εντός του Ιερού Βήματος. Κατά τη μετατροπή της Αγίας Σοφίας σε τζαμί, οι τουρκικές αρχές είχαν δολώσει πως τα μωσαϊκά και οι εικόνες θα καλύπτονταν μόνο κατά τη διάρκεια της προσευχής των μουσουλμάνων. Ωστόσο, η «Κ» επισκέφθηκε το μνημείο εκτός ώρας προσευχής και οι εικόνες ήταν καλυμμένες. **Σελ. 20**

Η νέα στρατηγική αντίληψη του ΝΑΤΟ

Θέλει αναβαθμισμένο ρόλο

Η Συμμαχία ανησυχεί ιδιαίτερα από τις συμβατικές προκλήσεις καθώς και τις ασύμμετρες απειλές που προέρχονται από τη Ρωσία, αλλά και από την Κίνα. Κύρια δε επιδίωξη της είναι ένας αναβαθμισμένος πολιτικός ρόλος, μέσα σε ένα πλαίσιο στρατιωτικής ισχύος και διπλωματίας εναντίον των αντιπάλων της και με ισχυρά θεσμοθετημένο το πλαίσιο του αγώνα κατά όλων των μορφών τρομοκρατίας. **Σελ. 9**

ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΠΟΛΕΜΟΥ ΣΤΗ ΜΑΡΑΘΑ (14.08.1974)

14 παιδιά δολοφονήθηκαν το '74 και έκτοτε τάφηκαν τρεις φορές

Τα δολοφονήσαν το '74 Εοκαβπατζήδες μαζί με άλλα 110 γυναίκοπαιδα και τα ξέθαψε άλλες δύο φορές η Άγκυρα προς εξυπηρέτηση της πολιτικής της μισαλλοδοξίας αλλά και της προπαγάνδας. Στις 28/12/2020, στη Μαράθα της Αιμωχόστου, επαναλήφθηκε ένα μακάβριο για τους Τ/κ συγγενείς παιγνίδι, με την ταφή 14 παιδιών από τα 124 θύματα εκείνου του τραγικού Αυγού-

στου. Εγείρεται σειρά καιριών ερωτημάτων για σκοπιμότητες στις οποίες φαίνεται να εμπλέκεται και η ΔΕΑ, καθώς οι γνωστοί νεκροί τυγχάνουν αναμόχλευσης για ταυτοποίηση αναλόγων χρόνος και χρήση, ενώ εκκρεμούν έρευνες για αγνοούμενους, πέραν των 800 Ε/κ που δεν έχουν εντοπισθεί και που οι κατοκίτες δυνάμεις εγείρουν πολλά εμπόδια. **Σελ. 10**

Παλιός γνώριμος του ελληνικού λόμπι

Ο φίλος μας ο Τζο Μπάιντεν

Ο νέος πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής έχει μια 45ετή ιστορία στενών σχέσεων με την Ελληνοαμερικανική Κοινότητα, την Ελλάδα και την Κύπρο. Ο δε ΥΠΕΞ Α. Μπλίνκεν και ο σύμβουλος εθνικής ασφαλείας, Τζ. Σάλιβαν, είναι άριστοι γνώστες του Κυπριακού και των ελληνοτουρκικών ζητημάτων. «Υπάρχει μόνο μία κυβέρνηση στο νησί», είχε πει το 2014 ως αντιπρόεδρος ο Τζο Μπάιντεν. **Σελ. 9**

ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΟΙ

Μη προτεραιότητα σε χρόνια ασθενείς για το εμβόλιο

Η πρόταση που δόθηκε σε πρώτη φάση στο Υπ. Υγείας τοποθετούσε τους ασθενείς με υψηλό κίνδυνο νόσησης στην πρώτη θέση. Ωστόσο, υποβλήθηκε η πρόταση της Συμβουλευτικής Επιτροπής Υγείας, με μια αλλαγή στους επαγγελματίες υγείας. Οι προσωπικοί ιατροί εντοπίζουν αδύναμα σημεία στο υφιστάμενο πλάνο εμβολιασμού. **Σελ. 4**

ΚΑΤΕΧΟΜΕΝΑ

Περιμένουν εμβόλια από Ανατολή και Δύση

Η νέα, τρικομματική «κυβέρνηση» του Ερσάν Σανέρ από τη μία αναμένει την άφιξη εμβολίων από την Τουρκία και από την άλλη στρέφει την προσοχή της στην Ε.Ε. και στην Κυπριακή Δημοκρατία για την εξασφάλιση του δικού της μεριδίου από τα εμβόλια. Ζητούν περίπου 400.000 εμβόλια. **Σελ. 5**

COVID-19

Στόχος να κτιστεί γερό τείχος ανοσίας

Την εκτίμηση ότι το ερχόμενο καλοκαίρι η Ελλάδα θα μπορέσει να πάρει μια μεγάλη ανάσα από την πανδημία του κορωνοϊού, ως αποτέλεσμα του εμβολιασμού, υπό την προϋπόθεση ότι οι πολίτες θα ανταποκριθούν στο σχετικό κάλεσμα των επιστημόνων και της πολιτείας, κάνουν οι υγειονομικές αρχές και οι ειδικοί επιστήμονες. **Σελ. 18**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Ζήτημα συνείδησης

Ανάσα ανακούφισης στον πλανήτη μόλις οι δείκτες του ρολογιού διάβηκαν το κατώφλι του 2021, σαν ψυχολογικό άλμα που το είχαμε όλοι μεγάλη ανάγκη καθότι το 2020 βασάνισε στην κυριολεξία την τεράστια πλειοψηφία των ανθρώπων της Γης. Ωστόσο, οι δυσκολίες είναι ακόμη εδώ και τα εμπόδια είναι ενώπιόν μας, αφού η πανδημία δοκιμάζει το κράτος και την κοινωνία αλλά και τον καθένα ξεχωριστά. Έστω και αν κάποιος από εμάς πιστεύουν ότι η νόσος COVID-19 είναι ασήμαντη ή ακόμα δεν υφίσταται, η συνείδησή μας θα πρέπει να υπερβαίνει το προσωπικό και να εκτείνεται στο συνολικό, καθώς γύρω μας βλέπουμε κόσμο να πεθαίνει και άλλο κόσμο να υποφέρει λόγω της μεγάλης οικονομικής κρίσης που προκάλεσε η πανδημία. Αν δεν συμμορφωθούμε στους υγειονομικούς κανόνες όλοι, πολύ δύσκολο θα είναι να επιστρέψουμε σύντομα στην κανονικότητα. Καλή χρονιά!

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΣΗΜΕΡΑ ΣΤΟ ΕΝΘΕΤΟ «ΖΩΗ»

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ποιητικές επιλογές αντι ατζέντας

Και γι' αυτή την Κυριακή η «Κ» επέλεξε έξι ποιήματα από ισόριθμες ποιητικές συλλογές που κυκλοφόρησαν το 2019 και το 2020. Σας ευχόμαστε ένα ευτυχημένο 2021. **Ζωή, σελ. 2**

ΔΙΗΓΗΜΑ

Αποκλειστικά για την «Κ» ένα διήγημα του Γ. Τριλλιδή

Το ντζαϊνάντο, καναδέζικο Μitel χτύπησε στις 18:00 ακριβώς. Είδα τον αριθμό στην ολόκληρη LED οθόνη. Αρχίζει από '96, κακό σημάδι πάντα... «Κύριε Μάριε» άλλαξε πάλι ο τόνος του. «Κοιμούμαι στο κοιμητήριο στο Καϊμακλί, στην Πράσινη Γραμμή. Είμαι βρεμένος. Δύο μέρες είμαι βρεμένος». **Ζωή, σελ. 1**

ΑΦΗΓΗΣΕΙΣ

Δύο επιστολές και ένα ποίημα

Το τελευταίο ποίημα και δύο επιστολές του Λόρδου Βύρμνα με έντονα ελληνικό ενδιαφέρον σε πρωτότυπη μετάφραση. Για τον Μπάιντεν σκοπός της ποίησης είναι να ολοκληρώσει τη ζωή, όχι απλώς να την «σκολιάσει». **Ζωή, σελ. 4**

το ΚΙΝΗΤΟ σου πορτοφόλι
με κάρτες της Ελληνικής Τράπεζας

Κατέβασε το Hellenic Bank Wallet και κάνε ανέπαφες συναλλαγές με το κινητό σου!

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΣΗΜΕΡΑ ΣΤΟ ΕΝΘΕΤΟ «ΖΩΗ»

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ
Ποιητικές επιλογές αντι ατζέντας

Και γι' αυτή την Κυριακή η «Κ» επέλεξε έξι ποιήματα από ισόριθμες ποιητικές συλλογές που κυκλοφόρησαν το 2019 και το 2020. Σας ευχόμαστε ένα ευτυχημένο 2021. **Ζωή, σελ. 2**

ΔΙΗΓΗΜΑ
Αποκλειστικά για την «Κ» ένα διήγημα του Γ. Τριλλιδή

Το ντζαϊνάντο, καναδέζικο Μitel χτύπησε στις 18:00 ακριβώς. Είδα τον αριθμό στην ολόκληρη LED οθόνη. Αρχίζει από '96, κακό σημάδι πάντα... «Κύριε Μάριε» άλλαξε πάλι ο τόνος του. «Κοιμούμαι στο κοιμητήριο στο Καϊμακλί, στην Πράσινη Γραμμή. Είμαι βρεμένος. Δύο μέρες είμαι βρεμένος». **Ζωή, σελ. 1**

ΑΦΗΓΗΣΕΙΣ
Δύο επιστολές και ένα ποίημα

Το τελευταίο ποίημα και δύο επιστολές του Λόρδου Βύρμνα με έντονα ελληνικό ενδιαφέρον σε πρωτότυπη μετάφραση. Για τον Μπάιντεν σκοπός της ποίησης είναι να ολοκληρώσει τη ζωή, όχι απλώς να την «σκολιάσει». **Ζωή, σελ. 4**

ZENITH
THE FUTURE SINCE 1865

DEFY INVENTOR

Vassos Eliades Accessories Ltd
Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

Γράφει ο ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΡΑΣΧΟΣ

Ο αδυσώπτος χρόνος

Ηταν Σάββατο 26 Δεκεμβρίου 2020, όταν στο μικρό χωριουδάκι της Μαράθας της επαρχίας Αμμοχώστου, στρατιώτες του κατοχικού στρατού εν πομπή και παρατάξει, μετέφεραν προς ταφή σε νέο μεγαλειώδες μνημείο-κοιμητήριο 14 μικρά φέρετρα – αυτά που φτιάχτηκαν στα μέτρα όλων των αγνοουμένων – με τα λείψανα 14 παιδιών, που δεν ήταν όμως αγνοούμενα.

Ήταν τα γνωστά θύματα Εοκαβητατζήδων που τα σκότωσαν στις 14 Αυγούστου 1974, σε δύο σκουπιδοτόπους στην Μαράθα και την Αλόα μαζί με άλλα 110 γυναικόπαιδα, τα έκαψαν και τα σκέπασαν με σκουπίδια (βλ. σελ. 10). Ελεεινοί, σιχαμεροί φονιάδες που δυστυχώς κυκλοφορούν ανάμεσά μας χωρίς η συντεταγμένη Πολιτεία να κάνει οτιδήποτε παρόλο που γνωρίζει κι αυτό είναι το μέγιστο κακούργημα που την εξισώνει δυστυχώς με το κατοχικό καθεστώς. Δεν είναι λοιπόν τυχαίο που το κυβερνητικό αλλά και το κομματικό κατεστημένο μέσα στο βούρκο που λιμνάζει δεν κατορθώνει να αντιληφθεί τι γίνεται και να αντιδράσει. Για τούτο σημειώθηκε ότι την ώρα που αναζητούμε 800 και πλέον Ε/κ αγνοούμενους του 1974, η τουρκική πολιτική κατορθώνει να εντάσσει στους αγνοούμενους τα τραγικά θύματα εκείνης της θηριωδίας.

Τους 124 νεκρούς που τους μάζεψαν τα Ηνωμένα Έθνη ενώπιον συγγενών τους και συγχωριανών τους και τους έθαψαν σε δύο ομαδικούς τάφους τον Σεπτέμβριο του '74. Σε εκείνους τους τάφους ο Ραούφ Ντενκτάς ανέγειρε μνημεία που επισκέφθηκε το 1989 και επί των οποίων αναγράφονταν τα ονόματα και τις ηλικίες τους. «Ο πομπιστής 18 μηνών χαζήριν τζι' επαρηάταν»... Κι όμως 41 χρόνια μετά και ως η Διερευνητική Επιτροπή Αγνοουμένων (ΔΕΑ) να είχε την άνεση και την ευχέρεια άρchi να ανοίγει τον ομαδικό τάφο στη Μαράθα.

Σαν και οι συγγενείς άλλων αγνοουμένων, σχεδόν 800, που αναμένουν τον κατοχικό στρατό να δώσει άδεια εκταφών σε στρατιωτικές περιοχές – σπουδαία επιπόνηση που την αποδέχονται στη ΔΕΑ ως θέσφατο – δεν έχουν δικαίωμα να κλείσουν το τραγικότερο

κεφάλαιο της ζωής τους κάνοντας μια κηδεία στο δικό τους νεκρό. Και δεν είναι μόνο η Μαράθα, που πήρε πέντε ολόκληρα χρόνια για να ταυτοποιηθεί, είναι και ο τάφος στην Αλόα που θα ακολουθήσει.

Ο Ερντογάν και ο Τατάρ μας κοροϊδεύουν θάβοντας και ξεθάβοντας νεκρούς με παράτες και εθνικιστικές τελετές, ενώ στις ελεύθερες περιοχές φτάνει μια «είδηση», ότι «τάφθηκαν στη Μαράθα 14 παιδάκια που δολοφόνησαν Ε/κ τον Αύγουστο του 1974». Κανένας δεν αντιδρά και ουδείς διερωτάται, τι στο διάολο γίνεται. Τα πλείστα ΜΜΕ αρέσκονται σε μια σχετική συσκότιση της ειδήσης και γυρίζουν σελίδα ενώ όσοι αυθεντικά θέλουν να καλύψουν το θέμα δεν βρίσκουν άκρη με την κυβέρνηση, όπως και η κυβέρνηση με την αλήθεια. Το γράφω πολύ καιρό τώρα ότι η ΔΕΑ ζει την ίδια σήψη που βιώνει η κοινωνία στις ελεύθερες περιοχές αλλά και στα Κατεχόμενα, λόγω διαφθοράς.

Έφτασα να γράψω μέχρι και στον γ.γ. του ΟΗΕ πριν από τρία χρόνια, ότι από τη ΔΕΑ καταπαταλούνται κονδύλια σε άσκοπα ταξίδια για συλλογή πληροφοριών τάχατες για τους αγνοούμενους από τις βιβλιοθήκες πανεπιστημίων της Βρετανίας, των ΗΠΑ και αλλαχού, ενώ προσπαθούν να ικανοποιούν και τις «δύο πλευρές» σε σημείο που μοίρασαν την ευθύνη για τους αγνοούμενους μεταξύ ημών και της Τουρκίας, στην έκθεση του γ.γ. των Η.Ε. για την ΟΥΝΦΙΚΥΠ, χωρίς ουδείς να διαμαρτυρηθεί. Προφανώς όσο δεν διαμαρτυρόνται και δεν ψηφίζουν οι αγνοούμενοι γιατί να μπει η κυβέρνηση στον κόπο! Υπάρχει όμως και η αξιοπρέπεια. Ναι, για κάποιους ακόμα υπάρχει! Για τούτο αφού κυβέρνηση και η Βουλή δεν ενδιαφέρονται ίσως θα πρέπει να δημιουργήσουμε μια επιτροπή αλήθειας, όπως εισηγείται ο νομικός Αχιλλέας Δημητριάδης. Εκτιμώ ότι μια γερή αρχή θα ήταν η δημιουργία διεθνούς ερευνητικής επιτροπής για τα εγκλήματα πολέμου στην Κύπρο, δίπλα στην οποία θα οικοδομηθεί μια επιτροπή αλήθειας για τους αγνοούμενους. Όσο αδυσώπτος είναι ο χρόνος για τους αγνοούμενους άλλο τόσο είναι και για την Κύπρο...

paraschos@kathimerini.com.cy

ΟΜΗΡΟΥ & ΣΕΒΕΡΗ / Γράφει ο ΟΝΑΣΑΓΟΡΑΣ

Τι νέο φέρνει η νέα χρονιά στον Λόφο και στα κόμματα

Η νέα χρονιά μπαίνει με αλλαγές στον Λόφο. Πολλά είναι τα κενά που εντοπίζονται στη λειτουργία του Προεδρικού και σύντομα αναμένονται πρωτοβουλίες από τον Αναστασιάδη. Όπως μαθαίνω από πηγή μου που ανεβόκατεβαίνει στον Λόφο, υπάρχουν σοβαρές σκέψεις για αναδιοργάνωση και ενίσχυση, ειδικά στο επίπεδο χάραξης πολιτικής στρατηγικής, διαχείρισης της επικοινωνίας αλλά και στα κοινωνικά δίκτυα. Οι περιορισμένες προσπάθειες που έγιναν δεν απέδωσαν και ο Αναστασιάδης έχει πια πειστεί ότι χρειάζονται τομές και αλλαγές προσώπων. Η πείση, σύμφωνα με γνωρίζοντες, οδήγησε σε τακτικές βυζαντινικού τύπου μεταξύ συμβούλων και άλλων...

Μεγάλο είναι το άγχος και η κινητοποίηση ταυτόχρονα, που παρατηρείται σε όλα τα κόμματα. Η πανδημία τους στέρνεσε και αυτών πολλά, κυρίως την επικοινωνία με τη βάση τους. Τα σκάνδαλα του 2020 και η αποκάλυψη της διαπλοκής που αγγίζει και τα κόμματα έφεραν τα πάνω κάτω. Η αμφισβήτηση απλώθηκε παντού και είναι αυτός ένας από τους λόγους που οδηγεί στην ακραία αντιπαράθεση και αντιπολίτευση. Είναι και οι δημοσκοπήσεις που φωτογραφίζουν σημαντική πτώση ποσοστών και όλοι τρέχουν να προλάβουν. Το ερώτημα είναι εάν θα προλάβουν...

Στο ΑΚΕΛ τα τρεχάματα δεν θα σταματήσουν ούτε στις γιορτές. Το ψηφοδέλτιο θα πρέπει να ανακοινωθεί πριν από το τέλος Ιανουαρίου. Με την πληγή που ανοίγει ο Τζιοβάνης ορθάνοιχτη και την συνεργασία με το ΔΗΚΟ να αιωρείται, μόνη ελπίδα για ανάκαμψη είναι ένα ισχυρό ψηφοδέλτιο που θα ενεργοποιήσει τη βάση. Μαζί βεβαίως με όση ζημιά μπορεί να προκληθεί με την επίκληση της διαφθοράς και της διαπλοκής από την κυβέρνηση.

Ο ΔΗΣΥ, παρά τις βολές που δέχεται πανταχόθεν η κυβέρνηση, αντέχει. Και η μέχρι τώρα διαχείριση της κρίσης του προϋπολογισμού από τον Αβέρωφ αποδίδει πέραν του αναμενόμενου. Οι προσθήκες που έγιναν στην κοινοβουλευτική ομάδα και η παρουσία του Χάρη δίπλα από τον αρχηγό, βγάζει προς τα έξω, για πρώτη φορά μετά από καιρό, ένα κόμμα οργανωμένο και δομημένο.

Στο ΔΗΚΟ, οι πρώτες προκλήσεις του Ιανουαρίου είναι η αγωνία για την έκβαση της

-Αυτό το εμβόλιο ποιος θα το πάρει;

κρίσης του προϋπολογισμού που το ίδιο προκάλεσε, με ορατό πια τον κίνδυνο της απώλειας του ρυθμιστικού ρόλου του κόμματος ύστερα από πολλά χρόνια. Μαζί βεβαίως και με την κάθετη πτώση των ποσοστών του κόμματος, όπως λέγεται ότι δείχνουν οι μέχρι τώρα δημοσκοπήσεις.

Σχολιάστηκε έντονα και θα συνεχίσει να σχολιάζεται φαντάζομαι, η χαριτωμένη κυρία Γιαννάκη, γενική διευθύντρια του υπουργείου Υγείας, που έτρεξε πρώτη, πρώτη να κάνει το εμβόλιο κατά του κορωνοϊού σε καπελά μάλιστα. Χωρίς να δικαιούται, χωρίς να βρίσκεται στη λίστα των δικαιωματικά πρώτων. Ευρισκόμενη στο νοσοκομείο αναφοράς και αφού δέχθηκε πολλές πιέσεις, όπως είπε, στοργυλοκάθισε για ένα εμβόλιο που κανονικά θα προοριζόταν για έναν γιατρό, για έναν νοσηλευτή. Εκμεταλλευόμενη ουσιαστικά τη θέση της, έκλεψε το εμβόλιο των λειτουργών της υγείας πιστεύοντας ότι έτσι θα έκλεβε και τις εντυπώσεις.

Εκείνο ωστόσο που πέτυχε είναι να μας κάνει να αναρωτηθούμε, αφού υποκύπτει τόσο εύκολα σε πιέσεις μπροστά στις κάμερες, πόσο εύκολα υποκύπτει σε άλλες πιέσεις πι-

σω από αυτές; Συμπαθέστατη κατά τα άλλα η κυρία Γιαννάκη, αλλά για τη θέση της, εκείνο που χρειάζεται είναι σοβαρότητα και όχι χαριτωμένες. Η αυτοπροβολή θα πρέπει να έχει και όρια. Ιδιαίτερα στις ακραίες καταστάσεις που βιώνουμε.

Μεγάλη είναι η ένταση μεταξύ δύο κομμάτων του λεγόμενου ενδιάμεσου χώρου. Ένας κομματάρχης δεν χωνεύει με τίποτα το γεγονός ότι ο πρώην στενός του συνεργάτης τον ανταγωνίζεται πια στα ίσα και φοβάται ότι χάνει, ίσως για πάντα, το πολιτικό παιχνίδι. Οι επόμενες εβδομάδες, όπως μου λέει πηγή που γνωρίζει, θα είναι καθοριστικές για την έκβαση της κατάστασης. Και ίσως στην οριστική ενόψει νέου πολιτικού τοπίου στον χώρο του ενδιάμεσου.

ΚΟΙΝΩΝΙΑ: Ποιος γνωστός πολιτικός είναι αποφασισμένος να εγκαταλείψει την πολιτική και την κομματική ζωή ενόψει του 2021; Κάποιοι υποστηρίζουν πως αν αυτό δεν συμβεί πριν από τις βουλευτικές, σίγουρα θα γίνει αμέσως μετά από αυτές.

Σας αφήνω με την ευχή να παραμείνετε υγιείς και να μην είστε ευκολόπιστοι.

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

80 χρόνια πριν στην «Κ»

3.1.1941

ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ: Λονδίνο, 2 - Ως χαρακτηριστικόν της μικροπονηρίας με την οποίαν οι Ιταλοί προσπαθούν να «θολώσουν τα νερά» θεωρείται άρθρον του Γκάντα ο οποίος αποπειρώμενος να ενσπείρη ζιζάνια μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδος κατηγορεί την «Ουλούτς» ότι προ έτους, ωμίλησεν περί των Δωδεκανήσων, τα οποία η Ιταλία κατηγορείται από την «Ουλούτς» ότι αφήρσεν από την Τουρκίαν. Εάν -παρατηρείται ενταύθα- ο Γκάντα φαντάζεται ότι με την υπόμνησιν του άρθρου αυτού θα προκαλέσει δυσπιστίαν των Ελλήνων έναντι των Τούρκων απατάται οικτρότατα, διότι αι ελληνοτουρκικαί σχέσεις δεν είναι απλώς συμμαχικαί, αλλ' αυτόχρονα αδελφικαί, και όταν προσεχώς περιέλθουν τα Δωδεκάνησα εις την Ελλάδα, οι Τούρκοι θα χαρούν εξίσου με τους Ελληνας.

ΒΡΕΜΗ: Αι αγγλικά εφημερίδες εξαιρούν την αποτελεσματικότητα της επιδρομής, η οποία εγένετο την νύκτα εναντίον της Βρέμης. Οι Γερμανοί, λέγουσιν, πληρώνονται με το ίδιον νόμισμα. Η επιδρομή κατά της Βρέμης διήρκεσε 3 1/2 ώρας ήτο δε ως εκείναι τας οποίας ούτοι επιχειρούν εναντίον αγγλικών πόλεων. Τα αγγλικά βομβαρδιστικά αεροπλάνα εκτός των μεγάλων βομβών, έφερον και εμπρηστικά τσιούτα, αι οποία προεκάλεσαν πυρκαϊάς εντός της περιοχής του στόχου. Το δεύτερον κύμα των αγγλικών αεροπλάνων το οποίον επέδραμε κατά της πόλεως δεν έρριψε βόμβας ως προετίθετο επί των ιδίων στόχων, διότι ευρέθη προ καπνιζόντων ερπειλιών.

ΔΡΟΠΟ: Οι τραυματίαι του Μοράβα, οι νοσηλευόμενοι εις το 7ον Στρατιωτικόν Νοσοκομείον, εδέχθησαν την πρώτην του έτους ως δώρον εκ μέρους του καταστήματος των Αδελφών Λαμπροπούλου εν λαχείον του Στόλου και ένα μικρόν πορτοφόλι. Ευχόμεθα εις τους ηρωικούς τραυματίας μας να είναι και εις την κλήρωσιν τώσον τυχεροί όσο υπήρξαν εις την μεγάλην των νίκην.

ΣΤΑΘΕΡΑ ΒΗΜΑΤΑ ΜΠΡΟΣΤΑ / Γράφει ο ΣΠΟΝΔΟΦΟΡΟΣ

Με άριστα το 10

1 Στους επιορκούς. Να είσαι γιατρός ή νοσοκόμος και να αποφεύγεις το καθήκον αυτές τις ώρες είναι προδοσία στον όρκο του Ιπποκράτη. Κυρίως όμως είναι έλλειψη ποιότητας.

2 Στα δικά μας. Για να πούμε όμως του στραβού το δίκαιο, σε αντίθεση με άλλες χώρες όπως είναι η Ελλάδα, η Μ. Βρετανία, η Ιταλία, ως χώρα μας λείπει ο συναισθηματισμός, η εθνική υπερηφάνεια, στην πράξη του καθήκοντος. Όλες μας οι προσεγγίσεις είναι λογιστικές και μηχανικές.

3 Στον πανικό. Έκανε παράπονο η Γιολπίτ στην Αστυνομία και αυτή μπόκαρε σε όπτι να ελέγξει για το parody account που την τρόλαρε. Τρέχουν οι λοιποί με τους ψευτικούς λογαριασμούς που βρίζουν καθημερινά να αλλάζουν IPs και να σβήσουν λογαριασμούς.

4 Στην παρωδία. Εγώ στη θέση της Έμιλις θα πλήρωνα να μου κάνουν parody accounts. Έτσι από απλή δικηγόρος γίνεσαι πολιτικό πρόσωπο με επιρροή.

5 Στην εμμονή. Ό,τι θες μπορείς να πεις για την Καλογήρου αλλά

«Ποτέ τόσο λίγοι δεν έκαναν τόσο πολλά για τόσοσ πολλούς» Ούινστον Τσόρτσιλ.

να την κατηγορήσεις πως δεν γράφει ολοκληρωμένα πορίσματα είναι σαν να λείπει η Βανδή στη Βίση πως δεν έχει φωνή. Ε, Σάκη μου;

6 Στα μέτρα. Μπορούμε να έχουμε τον Ιωάννου του πρώτου κύματος παρακαλώ; Τον αποφασιστικό, σοβαρό και μετρημένο; Αυτός του δεύτερου κύματος, τον αναποφάσιστο Αρτεμάνη του «εγώ εν τζι-αι» μπορείτε να τον πάρετε πίσω σας παρακαλώ;

7 Στο δράμα. Το ότι ο ΑΠΟΕΛ δεν καταφέρνει να νικήσει τον ΑΣΙΛ

Λύσης έριξε σε κατάθλιψη την μπουρζουαζία της Λευκωσίας. Για να τους περάσει ο κοινωνικός καταποντισμός οι κυρίες ντύνονται κάθε βράδυ με τα gown Balenciaga για να πάρουν το δείπνο τους με την οικιακή βοηθό. Οι δε κύριοι ανάβουν το ένα πούρο μετά το άλλο στο τζακι παρά με Macallan triplecask. Οϊμέ.

8 Στην κατάληψη. Ο Healthy σε μια στιγμή απόγνωσης δήλωσε πως δεν θα δει κόρες και εγγόνια φέτος την Πρωτοχρονιά. Στο προεδρικό Chalet στο Τρόδος ποιος θα πάει;

9 Στο barter. Θέλουν λείει οι Τουρκοκύπριοι το 30% των εμβολίων που θα αγοράσουμε για τις ελεύθερες περιοχές. Θα τα πληρώσουν τα εμβόλια οι αδερφοί μας ή τα θέλουν και δωρεάν; Και αν ναι με τι νόμισμα;

10 Στο θετικό. Σε σύγκριση με τα κρούσματα που έχουμε, και κατ' αναλογία πληθυσμού, οι θάνατοι λόγω covid-19 στη χώρα μας είναι σχετικά λίγοι. Προφανώς κάποιοι συμπολίτες μας γιατροί και νοσοκόμοι κάνουν καλά τη δουλειά τους. Σε αυτούς υποκλινόμαστε στην ασιγή του νέου χρόνου.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΔΗΣ • Διευθυντής: ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΡΑΣΧΟΣ • Σύμβουλος Εκδόσης: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ
Αρχιαντιγράφος: ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ • Υπεύθυνος Υλ.Σ: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΙΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Απειλή: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νίκου Κρανιδιάτη 7Ε, 3ος όροφος, 2411 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΑΛΑΣ • Διεύθυνση συντάξεως: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ - ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Οι γιορτές σου
σε μία κάρτα.

**Αυτές τις γιορτές, πλήρωσε με κάρτες της
Ελληνικής Τράπεζας από 07/12/20 έως 07/01/21
και γίνε ένας από τους 100 τυχερούς
που θα διεκδικήσουν από €500 ο καθένας!**

100 τυχεροί | €50.000

Πληρωμές που θα γίνουν με τα mobile wallets
της Ελληνικής Τράπεζας θα επωφελούνται
με διπλές συμμετοχές στον διαγωνισμό.

Μάθε περισσότερα στο www.hellenicbank.com/xmaswin

Ισχύουν όροι και προϋποθέσεις.

Ανάγκη για προσαρμογή του πλάνου εμβολιασμών

Μεγάλος ο αριθμός των χρόνια ασθενών στους οποίους δεν δόθηκε προτεραιότητα

Του ΓΙΑΝΝΟΥ ΛΥΤΡΑ

Η έλευση των πρώτων εμβολίων των Pfizer/BioNTech και η έναρξη των εμβολιασμών στους οικους ευγυρίας και στους επαγγελματίες υγείας αναμένεται ότι θα αποτελέσουν την αρχή του τέλους της πανδημίας. Την ίδια ώρα, όμως, έχουν αρχίσει να φαίνονται κάποια κενά στο πλάνο του εμβολιασμού. Ειδικότερα, το τελευταίο διάστημα κατά το οποίο η εξάπλωση του νέου κορωνοϊού στην κοινότητα της Κύπρου έχει ξεφύγει από τον έλεγχο και η ανάγκη για την προστασία των ατόμων κάθε ηλικίας που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού καθίσταται πιο επιτακτική από ποτέ, μεγάλος αριθμός πολιτών δεν περιλαμβάνονται στις κατηγορίες που θα λάβουν το εμβόλιο πρώτες. Παράλληλα, περαιτέρω προβληματισμό προκαλεί και το γεγονός ότι η ροή των εμβολίων δεν θα είναι η αναμενόμενη, εξαιτίας της καθυστέρησης που παρατηρείται στην έγκριση του εμβολίου της AstraZeneca, γεγονός που ενδεχομένως θα παρατείνει τη διάθεσή του στα κράτη μέλη της Ε.Ε. μέχρι τον Μάρτιο του 2021.

Παρασκήνιο και αποφάσεις

Το πλάνο εμβολιασμού, βάσει του οποίου έχει αρχίσει η διαδικασία, προβλέπει ότι πρώτοι εμβολιάζονται οι ένοικοι και προσωπικό των οικών ευγυρίας και οι επαγγελματίες υγείας πρώτης γραμμής. Δεύτεροι στη σειρά είναι οι πολίτες άνω των 80 ετών, ακολουθούν οι

άνω των 75 ετών. Στη συνέχεια θα εμβολιαστούν τα άτομα από 16 ετών και άνω, που διατρέχουν τον μεγαλύτερο κίνδυνο για σοβαρή νόσηση, βάσει του ιατρικού τους ιστορικού. Πέμπτοι στην σειρά είναι όσοι εργάζονται σε κέντρα Παροχής Φροντίδας Υγείας και οι διαμένοντες σε λοιπές κλειστές δομές, όπως φυλακές και κέντρα φιλοξενίας προσφύγων και μεταναστών. Στο τέλος θα εμβολιαστεί ηλικιακά ο υπόλοιπος πληθυσμός.

Ωστόσο, η πρώτη εισήγηση που κατατέθηκε είχε στις πρώτες θέσεις τρεις υποκατηγορίες, αναλόγως και της διαθεσιμότητας των εμβολίων, αλλά αφορούσαν και τα άτομα με συννοσηρότητες και υποκείμενα νοσήματα.

Εκ μέρους της Συμβουλευτικής Επισημοτικής Επιτροπής εστάλη άλλη εισήγηση, η οποία τοποθετούσε πρώτους μόνο τους οικους ευγυρίας και ιδρύματα χρόνιων παθήσεων, δεύτερους τους πολίτες άνω των 80 ετών και τρίτα τα άτομα άνω των 70 ετών. Τέταρτοι στη σειρά τοποθετούνταν οι επαγγελματίες υγείας πρώτης γραμμής, που χωρίζονταν σε δύο υποκατηγορίες, τους πρωτοβάθμιους και τους υπόλοιπους. Στην πέμπτη θέση ήταν οι διαμένοντες σε κλειστές δομές και κέντρα φιλοξενίας, ενώ στην έκτη θέση βρισκονταν τα άτομα άνω των 16 ετών υψηλού κινδύνου για σοβαρή νόσηση.

Παρά το γεγονός ότι υιοθετήθηκε το πλάνο που εισηγήθηκε η Συμβουλευτική Επισημοτική Επιτροπή, άλλαξε η θέση των επαγγελματιών

Αδύναμα σημεία εντοπίζουν οι προσωπικοί ιατροί στο υφιστάμενο πλάνο, ειδικά την ώρα που τα επιβεβαιωμένα περιστατικά της COVID-19 αυξάνονται ραγδαία και η ροή των εμβολίων αναμένεται μικρότερη των αρχικών εκτιμήσεων.

Η αρχική πρόταση τοποθετούσε τους ασθενείς με υψηλό κίνδυνο νόσησης στην πρώτη θέση. Ωστόσο, υιοθετήθηκε η πρόταση της Συμβουλευτικής Επισημοτικής Επιτροπής, με μια αλλαγή στους επαγγελματίες υγείας.

υγείας πρώτης γραμμής, οι οποίοι από την τέταρτη θέση μεταφέρθηκαν στην πρώτη. Μάλιστα, μέχρι να υπάρξει κατάληξη στο πλάνο εμβολιασμού, φέρεται να προηγήθηκε έντονη συζήτηση μεταξύ των επιστημόνων που συμμετείχαν

στην συγκεκριμένη σύσκεψη, όπως αναφέρουν πηγές της «Κ».

Μειωμένη ροή εμβολίων

Ακόμα μια δυσκολία που προκύπτει ως προς τη δυνατότητα κάλυψης των ατόμων που θεωρούνται υψηλού κινδύνου για σοβαρή νόσηση είναι η καθυστέρηση που αναμένεται ότι θα παρατηρηθεί στην παραλαβή των μεγαλύτερων ποσοτήτων εμβολίων και σε αυτό συμβάλλει η αστοχία εκ μέρους της AstraZeneca. Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Φαρμάκων δεν αναμένεται ότι θα δώσει έγκριση στην εταιρεία, η οποία παρασκευάζει εμβόλιο σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης. Ο λόγος είναι ότι η AstraZeneca έχει δώσει στοιχεία στον Οργανισμό μόνο από τα αποτελέσματα των κλινικών της δοκιμών, τα οποία δεν

είναι αρκετά, όπως ανέφερε ο επικεφαλής του EMA, Νοέλ Wathion, σε πρόσφατες δηλώσεις του. Η εξέλιξη αυτή απασχολεί την επιστημονική κοινότητα στην Κύπρο, αφού η AstraZeneca, βάσει του αρχικού πλάνου, θα έδινε στην Κύπρο το τέταρτο τρίμηνο του προηγούμενου έτους 119.204 δόσεις του εμβολίου της και το πρώτο τρίμηνο του 2021 άλλες 158.939. Πλέον, σύμφωνα με επιστημονικές πηγές, η εταιρεία δεν αναμένεται να λάβει έγκριση πριν από τα μέσα Φεβρουαρίου με αρχές Μαρτίου, με την Κύπρο να καλείται να αρκεί στις μικρότερες δόσεις από άλλες εταιρείες, όπως οι Pfizer/BioNTech και η Moderna, η οποία αναμένεται ότι θα λάβει την έγκριση από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Φαρμάκων στις 6 Ιανουαρίου. Επιστημονικοί κύκλοι κάνουν λόγο

Βλέπουν αστοχία

Η αίσθηση που μεταφέρουν στην «Κ» ιατρικοί κύκλοι είναι ότι ο αριθμός των ασθενών κάθε ηλικίας στην Κύπρο, που θα έπρεπε να ετίθεντο σε προτεραιότητα για εμβολιασμό είναι μεγάλος. Μάλιστα, υπάρχουν περιπτώσεις ασθενών που έχουν βεβαρημένο ιατρικό ιστορικό και αυτή την στιγμή είναι εγκλωβισμένοι στα σπίτια τους, καθώς «απαγορεύεται» να νοσήσουν από COVID-19. Επ' αυτού, όπως μας έχει αναφερθεί, ασθενής έλαβε την προτροπή από τον προσωπικό του ιατρό να κάνει το συντομότερο δυνατόν το εμβόλιο κατά του νέου κορωνοϊού, χωρίς όμως να εμπίπτει στην ομάδα της πρώτης φάσης των εμβολιασμών. Ο πρόεδρος της Ένωσης των Προσωπικών Ιατρών, δρ Ανδρέας Πολυνείκης, ανέφερε στην «Κ» ότι το πλάνο του εμβολιασμού παρουσιάζει μια αδυναμία σε αυτό το σημείο. Είπε ότι θα έπρεπε να ζητείτο από τους προσωπικούς ιατρούς μια λίστα με τα άτομα τα οποία έχουν βεβαρημένο ιατρικό ιστορικό, ώστε να τίθεντο σε προτεραιότητα ή να χρησιμοποιείτο το λογισμικό του ΓεΣΥ. Συγκεκριμένα, θα ήταν καλύτερα αν τη δεδομένη στιγμή δινόταν προτεραιότητα σε άτομα που υπόκεινται σε αιμοδιάλυση, είναι ανοσοκατεσταλμένα ή/και έχουν κάνει πρόσφατα μεταμόσχευση.

για ανάγκη προσαρμογής του πλάνου εμβολιασμού στα επιδημιολογικά δεδομένα. Αυτό που δεν έγινε, υποστηρίζεται, είναι η εξαρχής συλλογή των δεδομένων από τους προσωπικούς ιατρούς ή από το λογισμικό του ΓεΣΥ, ως προς το ποιο πρέπει να εμβολιάζονταν πρώτοι. Επίσης, θα έπρεπε να είχε γίνει αξιολόγηση αναφορικά με τις ομάδες του πληθυσμού και τους επαγγελματίες που νόσησαν με μεγαλύτερη συχνότητα. Αξίζει να αναφερθεί, ωστόσο, ότι η αναπληρώτρια διευθύντρια των Ιατρικών Υπηρεσιών, δρ Όλγα Καλακούτα, δεν απέκλεισε το ενδεχόμενο αναπροσαρμογής του πλάνου εμβολιασμών. Όπως είχε πει, σημαντικό ρόλο θα διαδραματίσει η ροή των εμβολίων προς τα κράτη μέλη της Ε.Ε., στη συνεχή αξιολόγηση των δεδομένων.

Αναποφρασιτικότητα με την πανδημία να καλπάζει

Η κυβέρνηση δεν εμφανίζεται διατεθειμένη να σπάσει αβγά παρά τις φωνές ανησυχίας για τις οριακές καταστάσεις των ΜΕΘ

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Η ανακοίνωση της ημερήσιας επιδημιολογικής εικόνας, της παραμένει Δευτέρας, με τα 715 επιβεβαιωμένα κρούσματα, αποτέλεσε ένα ισχυρό σοκ σε κυβερνητικό και επιδημιολογικό επίπεδο, το οποίο ωστόσο δεν συνοδεύτηκε και από την αναμενόμενη αντίδραση της κυβέρνησης, την επομένη όταν ο αριθμός των κρουσμάτων ξεπέρασε τα 900. Εν μέσω έντονων ανησυχιών αλλά και παρασκηνιακών αντιδράσεων, η κυβέρνηση επέλεξε να ακολουθήσει την πεπατημένη των δύο τελευταίων μηνών. Να κρατήσει όλα στη φάρετρα της, έστω και ελάχιστα, έχοντας ενώπιόν της, τις εκτιμήσεις των επιδημιολόγων αλλά και του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας για δύο αρκετά δύσκολους μήνες το 2021: τον Ιανουάριο και Φεβρουάριο. Εκ του αποτελέσματος τα μέτρα που αποφασίσθηκαν πριν από τις γιορτές αποδείχθηκε πως ήταν αναποτελεσματικά, σε βαθμό τέτοιο που στο προσκήνιο ήλθαν ζητήματα που άπτονται των αντοχών του συστήματος υγείας. Για πρώτη φορά από τότε που ξέσπασε η πανδημία εκφράζονται τόσο έντονες ανησυχίες για τα όρια αντοχών των Μανάδων Εντατικής Θεραπείας. Οι ανησυχίες που εκφράζονται είναι σε τέτοιο βαθμό που ακόμα και αξιωματούχοι στο χώρο της υγείας, σε δραματικό τόνο υποστηρίζουν πως εάν δεν ληφθούν άμεσα και επείγοντα μέτρα, τα όσα βίωσαν νοσοκομεία της Ιταλίας θα πάψουν να είναι μια μακρινή και εκ του ασφαλούς τι-

λεοπτική εικόνα. Μέσα στην κατάσταση αυτή η κυβέρνηση δεν φαίνεται διατεθειμένη να ταράξει τα εορταστικά νερά, ανακοινώνοντας συμπληρωματικά μέτρα την περασμένη Τρίτη τα οποία ωστόσο δεν κτυπούν το κακό στην ρίζα του.

Τα ρεβεγιόν

Με την κατακόρυφη άνοδο που άρχισαν να καταγράφουν τα κρούσματα από την περασμένη Δευτέρα, στο παρασκήνιο ήταν διάχυτη η εντύπωση πως η κυβέρνηση δεν είχε άλλη επιλογή παρά να εσφιγγε περισσότερο τα λουριά στους απειθαρχούς, στο κομμάτι τον μετακινήσεων αλλά και των συναθροίσεων. Την επομένη το Υπ. Υγείας άνοιξε τα χαρτιά του, δείχνοντας πως η κυβέρνηση που σε άλλες «ηπιότερες» καταστάσεις έδειχνε αποφασιστικότητα, επέλεξε να μην χαλάσει το εορταστικό κλίμα και τη διάθεση των πολιτών, αγγίζοντας μερικώς ένα κομμάτι του προβλήματος που εκ των πραγμάτων είναι δύσκολο να ελεγχτεί αποτελεσματικά: τις συναθροίσεις σε σπίτια. Τα συμπληρωματικά μέτρα, ένα στην ουσία, άδειασαν στην κυριολεξία, υπηρέσιακούς και μη που εξέφραζαν βεβαιότητα ότι τα γραπτά μηνύματα (SMS) βρισκονταν προ των πυλών και μάλιστα πριν την δύση του 2020. Στην πλευρά των επιδημιολόγων, επικρατούσε μια ανήσυχη νρεμία υπό το πρίσμα ότι ενδεχομένως ο μεγάλος αριθμός κρουσμάτων να οφειλόταν σε πρακτικά ζητήματα διενέργειας των τεστ, την περίοδο των Χριστουγέννων. Όλα αυτά μέχρι

Το ολικό lockdown για την κυβέρνηση είναι η έσχατη λύση, η οποία πάντοτε παραμένει στο τραπέζι προς συζήτηση, αλλά η εφαρμογή της προκρίνεται αφού προηγουμένως εξαντληθούν όλες οι υπόλοιπες δυνατότητες.

Η παρούσα κατάσταση χαρακτηρίζεται ως μερικτό lockdown. Εάν χρειαστεί η λήψη πιο δραστηκών μέτρων η κυβέρνηση διαμνύει ότι δεν θα διστάσει να τα λάβει.

την αμέσως επόμενη ημερήσια επιδημιολογική αναφορά όπου τα επιβεβαιωμένα κρούσματα εκτοξεύθηκαν στα 907.

Το lockdown

Μια εξέγηση για την υποτονική αντίδραση απέναντι στην έξαρση

των κρουσμάτων αρχές της περασμένης εβδομάδας, ενδεχομένως να δίνει το παρασκήνιο που υπάρχει για τον προανατολισμό της κυβέρνησης μετά την εορταστική περίοδο και έως ότου τα εμβόλια να αρχίσουν να αποδίδουν. Πηγές προσκείμενες στο κυβερνητικό στρατόπεδο λένε πως πολύ πριν από την έναρξη της εορταστικής περιόδου, την κυβέρνηση απασχόλησε έντονα τι μέλλει γενέσθαι μετά το πέρας των εορτών με τους επιδημιολόγους να διατείνονται πως η πανδημία θα δοκιμάσει τις αντοχές της Κύπρου, με τον αριθμό των ημερήσιων κρουσμάτων κατά κάποιες εκτιμήσεις να σπάνε το φράγμα του τριψήφιου αριθμού. Στο πνεύμα αυτό, υποστηρίζεται, πως στο τραπέζι τέθηκε και το ενδεχό-

μενο ενός δεύτερου lockdown στα πρότυπα του πρώτου. Η λήψη δραστηκών μέτρων που παραπέμπουν σε ένα lockdown φαίνεται να τέθηκε και το βράδυ της περασμένης Δευτέρας, σε τηλεφωνικές επαφές με ευρωπαϊούς αξιωματούχους, οι οποίοι παρότρυναν έντονα τη Λευκωσία να προχωρήσει άμεσα στη λήψη αυστηρών μέτρων και που τελικά οδήγησαν στα συμπληρωματικά μέτρα.

Η κυβέρνηση

Στο κυβερνητικό επιτελείο παρά την αρχική αντίδραση, την επομένη φάνηκε που επικράτησαν δεύτερες σκέψεις. Με αιχμή τους επιδημιολόγους οι οποίοι εμφανίζονταν να συστήνουν αναμονή προκειμένου να κάτσει η σκόνη, ο κύβος τελικά

ερρίφθη προς τις οικίες και τις συναθροίσεις σε μια ειδική χρονική περίοδο για τον πληθυσμό. Οι εκτιμήσεις που επικράτησαν τελικά για τα αίτια αύξησης των κρουσμάτων, ήθελαν ως αδύναμο κρίκο των περιοριστικών μέτρων τις οικίες και την διαπίστωση ότι ο ιός, λόγω της απειθαρχίας στα μέτρα, εισήλθε στις οικίες απ' όπου και εξαπλώθηκε. Στη λογική αυτή λήφθηκαν το μοναδικό συλλογικό μέτρο απαγόρευσης των συναθροίσεων σε οικίες. Ωστόσο, αυτό που δεν έτυχε θερμής υποδοχής ήταν η εξαίρεση του ρεβεγιόν της Πρωτοχρονιάς, για συνολικό αριθμό σε κάθε οικία που δεν θα υπερβαίνει τα 10 πρόσωπα και θα προέρχονται από 2 οικογένειες. Το συγκεκριμένο μέτρο θεωρείται ικανοποιητικό με την προϋπόθεση ότι θα τύχει καθολικής αποδοχής και οι πολίτες θα συνεργαστούν με την Αστυνομία όπου παρατηρούνται φαινόμενα απειθαρχίας. Νοούμενου ότι η επικρατούσα άποψη είναι πως παραμονή και ανήμερα των Χριστουγέννων παρατηρήθηκαν φαινόμενα απειθαρχίας με τις συναθροίσεις στις οικίες, είναι ευδιάκριτο πως η κυβέρνηση υπό την πίεση της Πρωτοχρονιάς έριξε νερό στο κρασί της, αποφεύγοντας πιο δραστηκά μέτρα. Σε μια διαφορετική ανάγνωση κυβερνητικές πηγές έλεγαν στην «Κ» πως η κυβέρνηση απέφυγε ένα γενικό lockdown, ζηγίζοντας πρώτα τις οικονομικές επιπτώσεις και μετά την ανάγκη οικονομικής στήριξης του πληθυσμού όπως όπως έγινε κατά το πρώτο κύμα της πανδημίας.

400.000 δόσεις ζητούν τα Κατεχόμενα

Η τ/κ πλευρά τις τελευταίες εβδομάδες παρουσίασε σημάδια αποσυντονισμού στο μέτωπο του εμβολιασμού, λέει πηγή της «Κ»

Του ΝΙΚΟΥ ΣΤΕΛΓΙΑ

Η τουρκοκυπριακή κοινότητα παρακολουθεί με αγωνία τις κινήσεις της Άγκυρας στο μέτωπο της πανδημίας και την ίδια στιγμή, αναμένει το δικό της μερίδιο από τα εμβόλια που φτάνουν στην Κύπρο από την Ε.Ε. Οι τελευταίες πληροφορίες της «Κ» αναφέρουν ότι τις τελευταίες εβδομάδες υπάρχει έντονο παρασκήνιο σχετικά με το εν λόγω ζήτημα, με τις δύο κοινότητες να επιχειρούν να έρθουν σε συνεννόηση.

Πιο συγκεκριμένα η νέα, τρικομματική «κυβέρνηση» του Ερσάν Σανέρ από τη μία αναμένει την άφιξη εμβολίων από την Τουρκία και από την άλλη στρέφει την προσοχή της στην Ε.Ε. και στην Κυπριακή Δημοκρατία για την εξασφάλιση του δικού της μεριδίου από τα εμβόλια που άρχισαν ήδη να φτάνουν στο νησί. Συνδυάζοντας παρτίδες εμβολίων από διάφορες κατευθύνσεις, η τ/κ πλευρά στοχεύει σε συνοπτικές διαδικασίες μαζικών εμβολιασμών έτσι ώστε να προλάβουν την καλοκαιρινή τουριστική σεζόν και να ξεκινήσουν να επουλώνουν τις πληγές που άνοιξε η πανδημία στην τ/κ οικονομία. Οι τελευταίες πληροφορίες της «Κ» από σειρά καλά ενημερωμένων πηγών αναφέρουν ότι οι συνομιλίες της τ/κ πλευράς με την Άγκυρα για την εξασφάλιση του κινεζικού εμβολίου και των άλλων εμβολίων που αναμένονται στην Τουρκία το προσεχές διάστημα βρίσκονται πλέον σε προχωρημένο στάδιο. Συγκεκριμένα, το τουρκικό Υπουργείο Υγείας φαίνεται να έχει ήδη δώσει το πράσινο φως για την παραχώρηση χιλιάδων εμβολίων στην τ/κ κοινότητα.

Παράλληλα, εδώ και λίγες εβδομάδες, η τ/κ πλευρά επιχειρεί να

Η «τ/κ Ένωση Ιατρών» αποτάθηκε στο UNDP και στην Ε.Ε. και απαιτείσε τ/κ μερίδιο στα εμβόλια που θα παραδοθούν στην Κύπρο. Την ίδια περίοδο, οι Ε/κ και Τ/κ εστίασαν στους όρους και τις προϋποθέσεις για τη παράδοση των εμβολίων.

έρθει σε συνεννόηση και με την Κυπριακή Δημοκρατία για την εξασφάλιση ενός ικανοποιητικού αριθμού εμβολίων έτσι ώστε να εμβολιαστεί σε σύντομο χρονικό διάστημα το σύνολο του πληθυσμού των Κατεχομένων. Μάλιστα, τ/κ πηγή που παρακολουθεί από κοντά το όλο ζήτημα επισημαίνει ότι η ηγεσία του Ερσίν Τατάρ εκφράζει πικρία για το γεγονός ότι η Ε.Ε. δεν φρόντισε ώστε να παραλάβει η τ/κ πλευρά έναν συμβολικό αριθμό εμβολίων από την πρώτη παρτίδα που έφτασε στο νησί το προηγούμενο Σάββατοκύριακο. Σχετικά με τις συνεχιζόμενες συνομιλίες των δύο κοινοτήτων για την παροχή εμβολίων στην τ/κ κοινότητα οι πηγές της «Κ» εστιάζουν σε τρία σημαντικά ζητήματα. Το πρώτο ερώτημα που προκύπτει αφορά το ποιος θα είναι ο τελικός αριθμός εμβολίων που θα παραδοθούν στην τ/κ πλευρά, το δεύτερο ζήτημα αφορά τους όρους και τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για την παράδοση των εμβολίων, αλλά και τις ελλείψεις που παρουσιάζει αυτήν την ώρα η τ/κ πλευρά.

Η Τουρκία δρομολογεί εκστρατεία μαζικού εμβολιασμού και ετοιμάζεται να προμηθεύσει τα Κατεχόμενα με εμβόλια την στιγμή που οι Τ/κ επιχειρούν να εξασφαλίσουν εμβόλια και από την Ε.Ε.

Τέλος, το τρίτο θέμα που έχει προκύψει αφορά στις ενστάσεις Τ/κ επιστημόνων και γιατρών για τους χειρισμούς της «κυβέρνησης» Σανέρ.

Τι ζητούν οι Τ/κ;

Οι πληροφορίες της «Κ» θέλουν την τ/κ πλευρά να ζητάει από την Ε/κ πλευρά περίπου 400.000 εμβόλια. Το σκεπτικό των Τ/κ για τον συγκεκριμένο αριθμό είναι ότι για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της πανδημίας στο βόρειο τμήμα του νησιού πρέπει οπωσδήποτε να εμβολιαστούν όλοι οι κάτοικοι των Κατεχομένων, δηλαδή οι «πολίτες» της «ΤΔΒΚ», αλλά και ο υπόλοιπος

πληθυσμός. Οι πηγές της «Κ» προσθέτουν ότι οι Ε/κ, απαντώντας στην τ/κ πλευρά, κάνουν λόγο για έναν πολύ μικρότερο αριθμό, ο οποίος κυμαίνεται σε περίπου 200.000 εμβόλια.

Σε ό,τι αφορά το ζήτημα των όρων-προϋποθέσεων για την τελική παράδοση αλλά και των ελλείψεων που αντιμετωπίζει η τ/κ πλευρά σε εμβόλια, οι πηγές της «Κ» αναφέρονται σε αλυσιδωτές εξελίξεις που κορυφώθηκαν με αφορμή την εντατικοποίηση των σχετικών διαδικασιών της Ε.Ε. στις 11 Δεκεμβρίου. Πριν από αυτή την ημερομηνία η «τ/κ Ένωση Ιατρών» αποτάθηκε

στο UNDP και στην Ε.Ε. και απαιτούσε τ/κ μερίδιο στα εμβόλια που θα παραδοθούν στην Κύπρο. Την ίδια περίοδο, οι Ε/κ και Τ/κ εστίασαν στους όρους και τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για την τελική παράδοση των εμβολίων. «Η Ε/κ πλευρά θέτει κάποιους όρους, ζητάει κάποιες εξηγήσεις, τις οποίες ορισμένοι Τ/κ αρμόδιοι τις χαρακτηρίζουν ως υπερβολικές» σημειώνει καλά ενημερωμένη τ/κ πηγή, η οποία προσθέτει ότι κατά τη διάρκεια των προηγούμενων εβδομάδων η τ/κ πλευρά παρουσίασε σημάδια αποσυντονισμού και έλλειψης προετοιμασίας στο μέτωπο του εμβολιασμού.

Τέλος, όσον αφορά το τρίτο ζήτημα, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι η «τ/κ Ένωση Ιατρών», η οποία είχε προηγουμένως αποταθεί στον ΟΗΕ και την Ε.Ε. για τα εμβόλια, θέτει σήμερα βέτο στο κινεζικό εμβόλιο Sinovac, το οποίο αναμένεται να βρισκεται ακόμη σε φάση δοκιμών και η χορήγησή του θα πρέπει να περιοριστεί μόνο σε άτομα τα οποία συμμετέχουν στις σχετικές δοκιμές με δική τους πρωτοβουλία.

Η στρατηγική Ερντογάν

Πριν από λίγα εικοσιτετράωρα, ο υπουργός Υγείας της Τουρκίας Φαχρεττίν Κοτζά ανακοίνωσε το βασικό πλαίσιο του προγράμματος εμβολιασμού κατά του Covid-19. Ο Τούρκος υπουργός Υγείας επισήμανε ότι οι επαγγελματίες στον χώρο της υγείας θα είναι η πρώτη ομάδα που θα εμβολιαστεί στην Τουρκία, ακολουθούμενη από τους ασθενείς με κορωνοϊό που είναι ηλικίας άνω των 65 ετών. Ο κ. Κοτζά ανέφερε ότι η Τουρκία διαθέτει

ισχυρή υποδομή εμβολιασμού, η οποία συνέχισε να λειτουργεί ακόμα και στην κορύφωση της πανδημίας, καθώς η χώρα ολοκλήρωσε επιτυχώς το 98% των παιδικών εμβολιασμών από την αρχή του έτους μέχρι σήμερα. Το υπουργείο Υγείας της Τουρκίας βρίσκεται σε επικοινωνία τόσο με την Κίνα όσο και με τη Δύση για την εξασφάλιση εμβολίων κορωνοϊού από διάφορες ξένες εταιρίες. Παράλληλα, Τούρκοι επιστήμονες δίνουν αγώνα δρόμου για να δημιουργήσουν το «τουρκικό εμβόλιο». Η πρώτη παρτίδα του κινεζικού εμβολίου Sinovac φτάνει στην Τουρκία αυτήν την περίοδο. Θα δοκιμαστεί για δύο εβδομάδες στα εργαστήρια της Υπηρεσίας Φαρμάκων και Ιατρικών Συσκευών της Τουρκίας, δηλαδή της ανώτερης τουρκικής υγειονομικής αρχής όσον αφορά την ιατρική ασφάλεια σε προϊόντα υγείας, συμπεριλαμβανομένων φαρμάκων και εμβολίων. Δεδομένου ότι η τουρκική κυβέρνηση είναι ανοικτή στην αγορά εμβολίων Covid-19 που παράγονται από άλλες χώρες, η διαδικασία δοκιμών θα απαιτηθεί για όλα τα υποψήφια εμβόλια, συμπεριλαμβανομένου του εμβολίου που αναπτύχθηκε από την Pfizer. Το εμβόλιο που αναπτύχθηκε από Τούρκους επιστήμονες, ανέφερε ο κ. Κοτζά, θα εξεταστεί επίσης για το κυβερνητικό πρόγραμμα εμβολιασμών οι οποίοι δεν θα είναι υποχρεωτικοί. Η Τουρκία ενέκρινε ήδη τις δοκιμές φάσης 3 των εμβολίων Pfizer και Sinovac, προκειμένου να διαπιστωθεί το πόσο αποτελεσματικά και ασφαλή είναι και τα δύο υποψήφια εμβόλια για τους Τούρκους πολίτες. Η πρώτη παραγγελία εμβολίων θα έχει χωρητικότητα 40 εκατομμυρίων δόσεων και θα αφορά τους μήνες Δεκέμβριο και Ιανουάριο.

Νιώσε κοντά με RED GIGA XMAS

Μέχρι
20GB
με μόνο
€5

Φέτος τις γιορτές όσο πιο πολλά μοιραζόμαστε, τόσο περισσότερο θα νιώθουμε κοντά, τόσο περισσότερο θα είμαστε μαζί.

Για όλο τον Δεκέμβριο και Ιανουάριο μοιράσου ακόμη περισσότερα με το RED GIGA XMAS.

Ενεργοποίησέ το τις πρώτες 20 μέρες κάθε μήνα, στέλνοντας XMAS στο 7000.

Πρόγραμμα	Επιπρόσθετα Πακέτα Mobile Internet
RED plus, RED Youth & RED Family	20GB με €5/μήνα
RED 1 & RED 2	5GB με €5/μήνα

Το μέλλον συναρπάζει.
Ready?

Ο ΛΑΚΗΣ ΠΑΛΑΖΗΣ «Κ»

Ο Θεός να βάλει το χέρι του να μη δούμε ό,τι σε άλλες χώρες

Οι Μονάδες Εντατικής Θεραπείας δεν έχουν ξεπεράσει τα όρια ασφαλείας διαβεβαιώνει ο διευθυντής της ΜΕΘ του Γ.Ν. Λευκωσίας

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΤΟΜΑΡΑ

Ανήσυχος για την επόμενη μέρα της πανδημίας στην Κύπρο σε σχέση με τις Μονάδες Εντατικής Θεραπείας εμφανίζεται ο Λάκης Παλάζης σε συνέντευξη του στην «Κ». Ο παθολόγος - εντατικολόγος, διευθυντής της ΜΕΘ του Γενικού Νοσοκομείου Λευκωσίας, διαβεβαιώνει πως οι Μονάδες Εντατικής Θεραπείας, παρά τα όσα ακούγονται, δεν έχουν ξεπεράσει τα όρια ασφαλείας, εντοπίζει τα όποια προβλήματα στις ελλείψεις εντατικολόγων ενώ απορρίπτει επίταξη συναδέλφων του από τον ιδιωτικό τομέα. Στο ερώτημα τι δεν έγινε μετά το πρώτο κύμα της πανδημίας, ο κ. Παλάζης αναφέρεται στις διαδικασίες δημιουργίας μιας ΜΕΘ, η οποία δεν προχώρησε μετά την εμπλοκή του γενικού ελεγκτή της Δημοκρατίας και της διαρροής του όλου του θέματος στον τύπο.

—Το τελευταίο διάστημα εκφράζονται έντονες ανησυχίες για τις αντοχές του συστήματος υγείας. Μπορείτε να μας περιγράψετε την κατάσταση που επικρατεί;

—Νομίζω πως αυτές οι ανησυχίες πυροδοτούνται, από τα δεδομένα που υπάρχουν σε άλλες χώρες και έτσι δεν μπορεί να πει κάποιος ότι η κατάσταση στην Κύπρο βαίνει καλώς και δεν υπάρχει ανησυχία. Βεβαίως ανησυχούμε. Το σύστημα υγείας της Κύπρου έχει κάνει μια τεράστια προσπάθεια από τον καιρό που εμφανίσθηκε η πανδημία, ούτως ώστε να μπορέσει να ανταποκριθεί. Για την ώρα η ανταπόκριση είναι σε υψηλό βαθμό.

Η ανησυχία που έχουμε όλοι είναι η ισορροπία που πρέπει να κρατηθεί, ανάμεσα στα μέτρα που οφείλουν να ληφθούν κατά της πανδημίας —για να περιοριστεί ο κίνδυνος περαιτέρω εξάπλωσης του προβλήματος και τα οποία έχουν συνέπειες— και στη δυνατότητα του συστήματος να υποστηρίξει τους ασθενείς αυτούς, εάν τα πράγματα εκτραπούν. Αυτό δεν μπορεί να επιλυθεί εκ των προτέρων με μακροπρόθεσμες συνταγές. Για τις ανάγκες

Δεν μπορεί με ασφάλεια να πει κάποιος, σήμερα, αν μπορεί να λειτουργήσει ΜΕΘ με 250 κλίνες σε όλη την Κύπρο. Μπορεί να πει ότι θα τις λειτουργήσουμε με την προϋπόθεση ότι πολλές άλλες ιατρικές υπηρεσίες θα πρέπει να ανασταλούν.

των βαρέως πασχόντων έχει δημιουργηθεί μια υποδομή. Αυτή η υποδομή, για να φθάσει σε όλη της την έκταση και να λειτουργήσει, έχει και σε εμάς, όπως και σε άλλες χώρες, προβλήματα από πλευράς στελέχωσης. Δεν είναι το ίδιο να στελεχώνεις 40 ή 50 κρεβάτια Μονάδας Εντατικής Θεραπείας ή 250. Το πρόβλημα αυτό παρουσιάζεται σε όλες τις χώρες. Τουλάχιστον υπάρχει η δυνατότητα να προσφερθεί σε διάφορα επίπεδα του προβλήματος, βοήθεια στους ασθενείς. Έχει γίνει και γίνεται από πάρα πολλούς ανθρώπους μεγάλος κόπος και η κύρια ανησυχία είναι η ισορροπία. Πώς θα βρεις τη χρυσή τομή και τότε, ανάμεσα στα μέτρα λαμβάνοντας υπόψη τις υπηρεσίες υγείας που πρέπει να αναπτύξεις.

—Αυτή η ισορροπία τη συγκεκριμένη στιγμή υπάρχει;

—Νομίζω πως για τη στιγμή που μιλάμε υπάρχει. Όμως υπάρχει η αγωνία για τις επόμενες μέρες. Η αγωνία αφορά ποιες θα είναι οι επιπλέον κατάλληλες αποφάσεις και πότε.

—Ισχύει αυτό το οποίο εκφράζεται ως άποψη πως οι αντοχές των ΜΕΘ είναι πάνω από το όριο ασφαλείας;

—Όχι δεν νομίζω πως οι αντοχές των ΜΕΘ είναι πάνω από το όριο ασφαλείας. Αλλά ο Θεός να βάλει το χέρι του και οι προσευχές του κόσμου, να μη φθάσουμε σε αυτό το σημείο που είδαμε στις άλλες χώρες.

—Ποια είναι τα πραγματικά όρια των ΜΕΘ;

Υπάρχει διαθεσιμότητα κλινών σε ΜΕΘ διαβεβαιώνει ο παθολόγος-εντατικολόγος Λάκης Παλάζης στη συνέντευξη του στην «Κ» και θεωρεί ότι η Κύπρος βρίσκεται σε μια καμρή η οποία πιθανόν σε κάποια στιγμή να δυσκολεψει.

—Αυτό δεν μπορεί να μετρηθεί για τον εξής λόγο. Έχει ανακοινωθεί ότι οι δυνατότητες του συστήματος υγείας μας μπορούν να αναπτύξουν πολλές κλίνες ΜΕΘ, πάνω από 200. Αυτό συνεπάγεται πως θα σταματήσει η παροχή άλλων ιατρικών υπηρεσιών για να μπορέσει να στελεχωθεί και να λειτουργήσει αυτή την υπηρεσία. Οπότε δεν μπορεί με ασφάλεια να πει κάποιος, σήμερα, αν μπορεί να λειτουργήσει ΜΕΘ με 250 κλίνες σε όλη την Κύπρο. Μπορεί να πει ότι θα τις λειτουργήσουμε με την προϋπόθεση ότι πολλές άλλες ιατρικές υπηρεσίες θα πρέπει να ανασταλούν.

—Το πρόβλημα με τις ΜΕΘ είναι ζήτημα υποδομών ή ανθρώπινου δυναμικού;

—Το πρόβλημα με τις ΜΕΘ σε αυτή τη φάση δεν είναι πρόβλημα. Αλλά μπορεί να γίνει πρόβλημα,

εάν οι συνθήκες αλλάξουν, στον βαθμό που ακούμε σε άλλες χώρες. —Στο σενάριο δραματικής επιδείνωσης εκτιμάτε πως θα παρατηρηθούν ελλείψεις σε εντατικολόγους;

—Ασφαλώς. Όπως και σε άλλες χώρες. Και η πρόβλεψη που γίνεται σε αυτές τις περιπτώσεις είναι ότι αξιοποιούνται γιατροί άλλων ειδικοτήτων τους οποίους δεν τους κάνεις εντατικολόγους σε δύο νύχτες, αλλά τους αναθέτεις συγκεκριμένα καθήκοντα, αποφορτίζεις το έργο των εντατικολόγων και η εκπαίδευση που χρειάζεται σε αυτό σίγουρα δεν είναι χρονόβουρα. Υπάρχει έτοιμη διαδικασία σε λειτουργία για αυτό.

—Στο μεσοδιάστημα πρώτου και δεύτερου κύματος υπήρχαν τα χρονικά πλαίσια για διορθωτικές κινήσεις κάλυψης των οποίων κενών υπάρχουν;

—Υπήρχαν συνεχείς προσπάθειες για να βελτιωθούν τα όσα κερδήθηκαν στο πρώτο κύμα, αλλά γίνονταν για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα με παγιωμένες, δύσκολες, δύσκαμπτες και κουραστικές διαδικασίες για το μέγεθος του προβλήματος. Το πρόβλημα αυτό, λόγω της υπερβολικής δουλειάς των υπευθύνων του ΟΚΥΠΥ, νομίζω ότι οργανώνεται στην βάση που απαιτούν οι συνθήκες και θα έχουμε πολύ σύντομα επιπλέον βοήθεια.

—Σε ποιο βαθμό είναι αυτές οι ελλείψεις;

—Έχουμε υψηλού επιπέδου υποδομή. Οι ελλείψεις που έχουμε καθορίζονται από το μέγεθος του προβλήματος. Βεβαίως, εάν το πρόβλημα επιδεινωθεί, θα έχουμε ελλείψεις. Αλλά το επίπεδο των δυσκολιών δεν είναι στην παρούσα φάση. Αν θα έχουμε ελλείψεις θα είναι όπως

σε άλλες χώρες.

—Με ποιο τρόπο μπορεί να επιλυθεί το συγκεκριμένο ζήτημα στην παρούσα φάση;

—Υπάρχει ένας στρατηγικός σχεδιασμός, ο οποίος ανανεώνεται σε συνάρτηση με τα μέτρα που λαμβάνονται. Όπως με περιορισμό άλλων υπηρεσιών του συστήματος υγείας που δεν έχουν το χαρακτήρα του επείγοντος, π.χ. τα μη επείγοντα προγραμματισμένα χειρουργεία.

—Η επίταξη εντατικολόγων από τον ιδιωτικό τομέα αποτελεί λύση;

—Οι εντατικολόγοι είμαστε μια μικρή οικογένεια αλλά αγαπημένη. Δεν χρειάζονται επίταξεις. Υπάρχει αγαστή συνεργασία, όπου υπάρχει πρόβλημα. Όταν κάποιος εργάζεται σε ΜΕΘ του ιδιωτικού τομέα και αναλαμβάνει βαρέως πασχόντες ασθενείς, προσφέρει εξίσου βοήθεια με το να έλθει σε κάποιο δημόσιο νοσοκομείο.

—Με 907 κρούσματα και με τάση ανοδική τι μπορεί να γίνει προκειμένου να μην αντιμετωπίσουμε καταστάσεις παρόμοιες με άλλες χώρες κατά το πρώτο κύμα της πανδημίας;

—Τα 907 κρούσματα προσμετρούνται ανάλογα με τη νοσηρότητα και την ηλικία του ασθενή. Ο αριθμός από μόνος του δεν σημαίνει κάτι. Έχει σημασία αν προσμετρηθεί η συννοσηρότητα, η ηλικία και η ανάγκη για νοσηλεία στα νοσοκομεία.

—Με βάση τη σημερινή εικόνα υπάρχει διαθεσιμότητα κλινών σε στις ΜΕΘ;

—Αλλοίμονο. Αν δεν υπήρχαν δεν θα μιλούσαμε τώρα.

—Πώς χαρακτηρίζεται η υφιστάμενη φάση της πανδημίας;

—Είμαστε σε μια καμρή η οποία πιθανόν, σε κάποια φάση, να δυσκολεψει. Αυτό που μπορώ να σας πω, είναι πως γίνεται μία συνεχής προσπάθεια να κρατηθεί ισορροπία ανάμεσα στα μέτρα που πρέπει να ληφθούν σε επίπεδο κοινότητας και στις υπηρεσίες που μπορούν να προσφερθούν. Ό,τι κάνεις είναι δικόπο μαχαίρι. Πρέπει να υπάρχει ηρεμία και οι αποφάσεις να μη ληφθούν υπό πίεση.

Το χέρι του Οδυσσέα Μιχαηλίδη και μια ΜΕΘ που δεν υπάρχει

—Εξηγήστε μας τι δεν έγινε το προηγούμενο διάστημα με τους εντατικολόγους και είμαστε ενάγων της παρούσας κατάστασης;

—Το τι δεν έγινε είναι σε άλλο επίπεδο. Όσον αφορά τους εντατικολόγους έχουν ανοιχθεί, επανειλημμένα, θέσεις εργασίας. Ακυρώθηκαν προσλήψεις από υποψηφίους για δικούς τους λόγους. Επαναπροκηρύχθηκαν οι θέσεις και τώρα που μιλάμε τρέχει καινούργια διαδικασία πρόσληψης. Το πρόβλημα, όμως, εάν θέλουμε να το εντοπίσουμε, είναι σε άλλο επίπεδο διότι το πρόβλημα των εντατικολόγων είναι παγκόσμιο. Το πρόβλημα που παρουσιάστηκε στο μεσοδιάστημα οφείλεται, και πράγματι υπήρξε μια

δυσκολία, σε αυτό που λένε οι δι-οικητικοί swiss cheese model. Δηλαδή, αθέλητες δυσπραγίες, οι οποίες ενώνονται και προκαλούν κάτι μεγαλύτερο. Να σας αναφέρω ένα παράδειγμα για να γίνει κατανοητό. Με μεγάλο κόπο και ξενύχτι πολλών ανθρώπων χτίστηκε η νέα ΜΕΘ στο Γενικό Νοσοκομείο Λευκωσίας. Μέσα σε 25 μέρες μετατράπηκε σε μια εξαιρετική Μονάδα με άψογες συνθήκες κλιματισμού για να υποστηρίξει ασθενείς με COVID-19. Και έγινε μέσα σε μια περίοδο με πολλές πρακτικές δυσκολίες. Ήταν φυσικό, ως εκ της θέσεως του, ο γενικός ελεγκτής να θέλει να ελέγξει. Όμως αυτή η διαδικασία πριν να υπάρξει δικαστική απόφαση, αν έγινε ή όχι

Ήταν φυσικό, ως εκ της θέσεώς του, ο γενικός ελεγκτής να θέλει να ελέγξει. Όμως αυτή η διαδικασία πριν να υπάρξει δικαστική απόφαση, αν έγινε ή όχι κάτι μεμπτό, διέρρευσε στον Τύπο. Όλος αυτός ο κόσμος που στο πρώτο κύμα ξενύχτησε και έδινε το είναι του για να προσφέρει, βρέθηκε εκτεθειμένος και υποψήφιος υπόλογος. Θα μπορούσε να λέει «εγώ ξεπέρασα τον εαυτό μου για να επιλύσω το πρόβλημα και τώρα παρουσιάζομαι ως υποψήφιος να λογοδοτήσω». Έτσι πάγωσαν για ένα διάστημα οι διαδικασίες σε κάτι πέραν της ανάγκης γραφειοκρατικό. Αυτό είναι το πρώτο. Το δεύτερο κακό που έγινε είναι ότι αναστάλη ένα σχεδόν ατέλειωτο κύμα δωρεών από μεγάλες εταιρείες. Εξασφάλιζαν με δικές τους εύκολες διαδικασίες ό,τι χρειαζόμαστε κατά της πανδημίας. Για παράδειγμα στη νέα ΜΕΘ του νο-

σοκομείου Λευκωσίας υπήρχαν δύο δωρητές που θα αναλάμβαναν το κόστος. Υπήρχε μία τεράστια ανταπόκριση για προσφορά από πάρα πολλούς, με δικές τους διαδικασίες, όχι του δημοσίου. Για παράδειγμα είχαν κάποιο συνεργάτη στην Κίνα, του ζητούσαν αναπνευστήρες, και τους έστειλαν στην Κύπρο. Χωρίς ουσιαστική εμπλοκή κάποιου λειτουργού, αλλά με τους δικούς τους συνεργάτες ανά το παγκόσμιο. Όλοι αυτοί μόλις άκουσαν τις κατηγορίες αυτές στην Κύπρο, με εμπλεκόμενους δημόσιους λειτουργούς (πριν βγει οποιαδήποτε δικαστική απόφαση), βεβαίως ήταν διατακτικοί να δώσουν τα λεφτά τους στους πιθανούς «κλέφτες και λωποδύτες».

—Μου λέτε πως η παρέμβαση του γενικού ελεγκτή έβαλε εμπόδια στο στήσιμο της ΜΕΘ;

—Ο γενικός ελεγκτής όφειλε να κάνει παρέμβαση και να πει την άποψή του, ασχέτως εάν συμφωνούσε ή όχι με αυτή. Στις πανδημίες υπάρχει βιβλιογραφία που περιγράφει ότι δημιουργούν υπόβαθρο για δόλο.

Το λάθος έγινε στο ότι πριν υπάρξει, σε ένα κρίσιμο θέμα, δικαστική απόφαση, το θέμα διέρρευσε και πήρε αρνητική δημοσιότητα. Αυτή την στιγμή πιθανόν το νοσοκομείο Λευκωσίας να είχε ακόμη μία ΜΕΘ που θα διευκόλυνε τη διαχείριση προβλημάτων από τον κορωνοϊό μέχρι τον εμπόλο.

ΠΤC MEDOCHEMIE

44 ΧΡΟΝΙΑ

φροντίδα για τον άνθρωπο και την υγεία

Η επόμενη μέρα στις σχέσεις με Ην. Βασίλειο

Η έξοδος της Βρετανίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση οδηγεί αναπόφευκτα σε επανακαθορισμό των διεθνών της προτεραιοτήτων

Του ΝΙΚΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗ

Η αποχώρηση του Η.Β. από την Ε.Ε. αποτελεί γεγονός. Κατά τη διάρκεια των δύσκολων διαπραγματεύσεων εξόδου, οι Βρετανοί έδειξαν ξεκάθαρα, μέσω των θέσεων και αιτημάτων τους, τόσο τους λόγους αποχώρησης από την Ε.Ε. όσο και το περιεχόμενο που θα ήθελαν να έχει η μελλοντική τους σχέση με την Ε.Ε. Μόνο ο χρόνος θα αποκαλύψει τις πραγματικές επιπτώσεις της εξόδου του Η.Β. από την Ε.Ε. και θα επιτρέψει την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων για ζητήματα πολιτικής φύσεως, όπως για παράδειγμα τον ρόλο του Η.Β. σε διεθνές επίπεδο, το μέλλον της Ε.Ε. χωρίς το Η.Β., πώς επηρεάζονται οι διατλαντικές σχέσεις, οι σχέσεις Βρυξελλών-Λονδίνου και οι διμερείς σχέσεις του Η.Β. με τα ΚΜ της Ε.Ε., συμπεριλαμβανομένης της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Η Κύπρος, πάρα τις όποιες διαφορετικές θέσεις με το Η.Β., επί συγκεκριμένων ζητημάτων, λόγω της ιδιαίτερης, πολυεπίπεδης σχέσης μαζί του, ήταν εξαιρετικά επιφυλακτική ως προς την έξοδο του Η.Β. από την Ε.Ε. Υπενθυμίζεται σχετικά ότι στα τέλη του 1972 ο βασικότερος ίσως λόγος που η Κυπριακή Δημοκρατία προχώρησε σε Συμφωνία Συνδέσμου με την ΕΟΚ ήταν η απόφαση του Η.Β. να γίνει ΚΜ της Κοινότητας. Παρόλα αυτά, είναι απολύτως σεβαστή η θέση της πλειοψηφίας του βρετανικού λαού όπως εκφράστηκε μέσα από το δημοψήφισμα για το Brexit.

Σε αυτό το πλαίσιο, με ιδιαίτερη έμφαση στο μέλλον των πολιτικών σχέσεων του Η.Β. με την Κύπρο που αναμφίβολα θα επηρεαστεί και από τη μελλοντική σχέση του Λονδίνου με την Ε.Ε. και τον ρόλο που θα επιδιώξει να διαδραματίσει το Η.Β. σε διεθνές επίπεδο, αξίζει να επιστημονηθούν τα πιο κάτω:

1. Παρά την εύλογη δυσκολία επίτευξης ενιαίας γραμμής των 27 ΚΜ της Ε.Ε. στα ποικίλα και πολυάριθμα ζητήματα, αποτελεί γεγονός ότι στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων για το Brexit επιδείχθηκε από πλευράς Ε.Ε. υποδειγματική ενότητα και ενιαία πολιτική προσέγγιση. Μένει να φανεί στην πράξη αν η εν λόγω ομόθυμη στάση των 27 ήταν ουσιαστική ή αν στο εξής ορισμένοι εταίροι θα επιλέξουν να διαφοροποιηθούν σε σχέση με την πολιτική τους έναντι του Η.Β. σε συγκεκριμένους τομείς και όπου υπάρχουν περιθώρια για μονομερείς προσεγγίσεις.

2. Για πρώτη φορά στην ιστορία του μεταπολεμικού κόσμου παρουσιάστηκαν σοβαρές διαφορίες στις διατλαντικές σχέσεις. Εξαιτίας κυρίως της προσέγγισης από πλευράς Ουάσινγκτον. Ο Αμερικανός πρόεδρος τάχθηκε ανοικτά υπέρ της εξόδου του Η.Β. από την Ε.Ε., κάτι που δεν πέρασε απαρατήρητο από τις Βρυξέλλες και από αριθμό ΚΜ. Όπως επιστημονήθηκε από διεθνείς αναλυ-

Μόνο ο χρόνος θα αποκαλύψει τις πραγματικές επιπτώσεις της εξόδου του Η.Β. από την Ε.Ε. και θα επιτρέψει την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων.

Κύπρος και Η.Β. θα μπορούσαν σε πρώτη φάση να προχωρήσουν στη σύναψη Μνημονίου Συνεργασίας για Πολιτικές Διαβουλεύσεις μεταξύ των δύο Υπουργείων Εξωτερικών, για τακτική ανταλλαγή απόψεων.

τές το «America First» του προέδρου Τραμπ ταυτίζεται με το «Britain is Back» του Λονδίνου. Την ίδια ώρα οι σχέσεις Ουάσινγκτον-Λονδίνου ενισχύονται. Θα διαφανεί στο μέλλον ποια προσέγγιση θα υιοθετήσει η νέα αμερικανική κυβέρνηση έναντι τόσο της Ε.Ε. όσο και του Λονδίνου και κατά πόσο η έξοδος από την Ε.Ε. θα επηρεάσει σε βάθος χρόνου και ουσιαστικά τις ίδιες τις διατλαντικές σχέσεις. Σχετικό είναι και το μέλλον των σχέσεων ΝΑΤΟ-Ε.Ε. όπως επίσης και το μέλλον της ίδιας της πολιτικής άμυνας και ασφάλειας της Ε.Ε. Είναι γνωστό άλλωστε ότι το Η.Β. δεν είχε το ίδιο επίπεδο φιλοδοξίας με άλλα ΚΜ στο θέμα της ανάγκης εμβάθυνσης της κοινής πολιτικής άμυνας και ασφάλειας

της Ένωσης και στρατηγικής αυτονομίας της από το ΝΑΤΟ. Επιστημονείται ότι στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων, το Λονδίνο απέρριψε το ενδεχόμενο ένταξης ειδικού κεφαλαίου για συνεργασία με την Ε.Ε. σε θέματα εξωτερικής και αναπτυξιακής πολιτικής.

3. Σχετικώς με τα πιο πάνω είναι και το ενδεχόμενο Ε.Ε. και Η.Β. να έχουν στο εξής διαφορετικές προσεγγίσεις για διεθνή θέματα χωρίς να αποκλείεται ο ανταγωνισμός μεταξύ τους, όπως και η ενδεχόμενη επιδίωξη του Η.Β. να επηρεάζει σε θέματα εξωτερικής πολιτικής αποφάσεις της Ε.Ε. Θα είναι ενδιαφέρον να παρακολουθήσουμε αν θα υπάρξουν αλλαγές στις πολιτικές προσεγγίσεις κρατών μελών της Ένωσης που θεωρούνται ομοιούμενα με το Η.Β., και αν αυτά θα καταφέρουν να καλύψουν το κενό που αφήνει το Η.Β., συμπεριλαμβανομένης και της επιρροής που το Λονδίνο είχε στη διαμόρφωση πολιτικών των Βρυξελλών.

Τα προαναφερθέντα αφορούν βεβαίως και την Κύπρο ως κράτος μέλος της Ε.Ε. και αναπόφευκτα, μέσα σε αυτό το πλαίσιο, θα επηρεάσουν τις διμερείς σχέσεις Κύπρου-Η.Β. Ταυτόχρονα, αξίζει να επιστημονηθούν τα ακόλουθα:

4. Ιστορικά και για λόγους που είναι κατανοητοί το Η.Β. διαδραμα-

τίζει διαχρονικά πρωταγωνιστικό ρόλο στις διεργασίες που αφορούν το Κυπριακό. Η ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. το 2004, την οποία στήριξε το Λονδίνο, πρόσθεσε μια νέα διάσταση ως προς την επίλυση του Κυπριακού. Όπως απέδειξε και η τελευταία διαπραγματευτική διαδικασία, η ενεργός και ουσιαστική εμπλοκή της Ε.Ε. σε θέματα που άπτονται των διαπραγματεύσεων βοήθησε στο να επιτευχθούν σημαντικότερες συγκλίσεις. Υπό το φως των προοπθειών για επανένταξη των διαπραγματεύσεων και με γνώστη τη δεδλωμένη θέση της Ε.Ε. για συνέχιση και ενίσχυση της εμπλοκής της στις διαπραγματεύσεις, η στάση του Η.Β., μη κράτος μέλος της Ε.Ε. πλέον, έναντι της εν λόγω προοπτικής είναι ιδιαίτερης σημασίας. Μέσα στο ίδιο πλαίσιο, σημαντικό εμπίπτει ο ρόλος του Λονδίνου στα όσα προωθούνται από τουρκικής πλευράς περί άλλης μορφής λύσης του Κυπριακού, μη επανένταξης των συνομιλιών από εκεί που έμειναν στο Κραν Μοντάνα αλλά και των όσων απαράδεκτων γίνονται σε σχέση με την περιέκλιση της περιοχής των Βαρωσίων, ειδικότερα εντός του πλαισίου του Συμβουλίου Ασφαλείας των Η.Ε. όπου το Η.Β. έχει ρόλο *pen holder* του ψηφίσματος σε σχέση με την ΟΥΝΦΙΚΥΠ.

5. Η έξοδος του Η.Β. από την Ε.Ε.

Η αποχώρηση από την Ε.Ε. έχει δημιουργήσει ένα κύμα ανανεωμένου ενδιαφέροντος της διασποράς με την Κύπρο που μπορεί να συμβάλει στην περαιτέρω ενίσχυση των σχέσεων Λονδίνου - Λευκωσίας.

οδηγεί αναπόφευκτα σε επανακαθορισμό των διεθνών του προτεραιοτήτων. Έμφαση αναμένεται να δοθεί από πλευράς Λονδίνου και προσπάθεια ενίσχυσης του ρόλου και εμπλοκής του στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και Μέσης Ανατολής, στον ρόλο της Κοινοπολιτείας όπως επίσης στην περαιτέρω αναβάθμιση της στρατηγικής σχέσης με την Τουρκία που ως σημειωθεί ήταν η πρώτη χώρα με την οποία το Η.Β. επιδίωξε σύναψη εμπορικής συμφωνίας. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, υφίστανται προοπτικές και για εμβάθυνση της συνεργασίας Λευκωσίας και Λονδίνου. Αποτελεί εξάλλου γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια απέδωσαν καρπούς οι προσπάθειες για μεταξύ

μας διμερείς σχέσεις που ξεφεύγουν της μονοθεματικότητας του Κυπριακού. Για παράδειγμα, η σχέση και συνεργασία μας σε θέματα ασφάλειας και άμυνας ενισχύθηκαν σημαντικά με την υπογραφή μάλιστα σχετικού Μνημονίου Συνεργασίας το 2019, βρίσκονται δε σε εφαρμογή και ετήσια προγράμματα διμερούς αμυντικής και στρατιωτικής συνεργασίας με τη διεξαγωγή κοινών ασκήσεων, πρόσβασης σε στρατιωτικές σχολές στη Βρετανία και σχετικά εκπαιδευτικά προγράμματα.

6. Πλειάδα άλλων θεμάτων και η εξέλιξη τους στη μετά Brexit περίοδο θα είναι καθοριστικά για τις σχέσεις Κύπρου - Η.Β. Ενδεικτικά αναφέρονται, η συνεργασία σε θέματα οικονομίας (εντός της Ε.Ε. οι δύο χώρες συνεργάζονται πολύ στενά σε τομείς των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών), τουρισμού, εμπορίου και ιδιαίτερα εκπαίδευσης αφού μεγάλος αριθμός Κυπρίων επιλέγουν να σπουδάζουν στο Η.Β., δημιουργώντας αναπόφευκτα έναν ισχυρό δεσμό ανάμεσα στις δύο χώρες.

7. Καθοριστικής σημασίας παράγοντας για το μέλλον των σχέσεων των δύο χωρών συνιστά η παρουσία της κυπριακής διασποράς στο Η.Β. που αποτελεί σημαντικό συνιστώσα στην πολιτική, κοινωνική, ιατρική, οικονομική και πολιτιστική ζωή της χώρας. Η αποχώρηση από την Ε.Ε. έχει δημιουργήσει κύμα ανανεωμένου ενδιαφέροντος της διασποράς με την Κύπρο που μπορεί να συμβάλει στην περαιτέρω ενίσχυση των σχέσεων Λονδίνου - Λευκωσίας.

Κατάληκτικά, οι σχέσεις με το Η.Β. αναπόφευκτα θα προσαρμοστούν στη νέα πραγματικότητα που δημιουργείται από την αποχώρησή της από την Ε.Ε. Ταυτόχρονα, όμως, λόγω των διαχρονικών σχέσεων των δύο χωρών, καθώς επίσης ενδεχομένων κοινών επιδιώξεων, οι πολιτικές σχέσεις, παρά τις προκλήσεις και κατά καιρούς δυσκολίες, μπορούν να συνεχιστούν να ενισχύονται και να αναπτύσσονται. Εξάλλου, το πλέγμα των διμερών πολιτικών σχέσεων της Κύπρου με το Η.Β. προϋπήρχε της ένταξής μας στην Ε.Ε. το 2004 ή της αντίστοιχης ένταξης του Η.Β. το 1973. Μέσα στο πλαίσιο της νέας πλέον εποχής, Κύπρος και Η.Β. θα μπορούσαν σε πρώτη φάση να προχωρήσουν στη σύναψη Μνημονίου Συνεργασίας για Πολιτικές Διαβουλεύσεις μεταξύ των δύο Υπουργείων Εξωτερικών για τακτική ανταλλαγή απόψεων και επαφή, τόσο σε πολιτικό όσο και σε τεχνοκρατικό επίπεδο. Η ενδυνάμωση της μεταξύ μας συνεργασίας μόνο επωφελής μπορεί να αποβεί και για τις προοπτικές επανένταξης ουσιαστικών συνομιλιών για το Κυπριακό και επίτευξη λύσης στη βάση της ΔΔΟ.

Ο κ. Νίκος Χριστοδουλίδης είναι υπουργός Εξωτερικών της Κυπριακής Δημοκρατίας.

ΑΡΘΡΟ / Των ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ και ΟΜΗΡΟΥ ΠΙΣΣΑΡΙΑΗ

Brexit - Επιπτώσεις για Ευρώπη και Κύπρο

Η Συμφωνία για Εμπόριο και Συνεργασία μεταξύ Ε.Ε. και Η.Β. επιτεύχθηκε κυριολεκτικά την τελευταία στιγμή μετά από δύσκολες διαπραγματεύσεις. Καλύπτει βασικά το εμπόριο αγαθών, για το οποίο προνοείται διατήρηση μηδενικών δασμών, χωρίς ποσοτώσεις για την πλειοψηφία των προϊόντων. Δεν καλύπτει ζωτικούς τομείς περιλαμβανομένων των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, διακίνησης εργοδοτούμενων, προστασίας δεδομένων και διδάρκτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Με αυτή την έννοια προσομοιάζει με «σκλερό» Brexit.

Από οικονομικής και γεωπολιτικής άποψης, το Brexit αντιστοιχεί σε μια ξεκάθαρα αρνητική εξέλιξη. Το Η.Β. αποτελεί σημαντική συνιστώσα για την ενωμένη Ευρώπη, ενώ η Ε.Ε. συνιστά το βασικό εταίρο του Η.Β. Η επιτευχθείσα συμφωνία παραπέμπει λοιπόν σε μια μάλλον

παγκόσμια πρωτοτυπία εφόσον έχει ως αφετηρία το ελεύθερο εμπόριο αλλά στη συνέχεια επιβάλλει περιορισμούς προκειμένου να ικανοποιηθεί επιδίωξη εθνικής κυριαρχίας. Παρόλα αυτά, οι δύο πλευρές μπορούν να ισχυριστούν ότι πέτυχαν θεμελιώδεις διαπραγματευτικούς στόχους.

Το Η.Β. αποκτά ελευθερία υιοθέτησης κρατικών προσεγγίσεων σε θέματα πολιτικών και ρυθμίσεων, περιλαμβανομένου του ευαισθητού θέματος ελέγχου μεταναστευτικών ροών. Το κεντρικό σύνθημα της εκστρατείας του Brexit «take back control» φαινομενικά έχει επιτευχθεί.

Παράλληλα, η Ε.Ε. κατάφερε να διατηρήσει το ισχύον πλαίσιο ενιαίας αγοράς. Η πρόσβαση του Η.Β. στην αγορά της Ε.Ε. παραμένει, υπό την προϋπόθεση ότι το Η.Β. δεν θα παραβεί τους κανόνες κρατικών ενισχύσεων, και ισχύει για όσο χρονικό

διάστημα ικανοποιούνται οι περιβαλλοντικοί, κοινωνικοί και άλλοι κανόνες που επιβάλλει το κοινοτικό κεκτημένο (σε αντίθετη περίπτωση προβλέπονται αντίποινα μέσω δασμών).

Εξετάζοντας τις αρνητικές συνέπειες, οι πλείστοι αναλυτές συμφωνούν ότι το Brexit θα επηρεάσει δυσμενέστερα το Η.Β. Η χώρα υπολογίζεται να έχει αξιολογούμετες απώλειες της τάξεως του 4% του ΑΕΠ, λόγω ελέγχου στο εμπόριο αγαθών αλλά κυρίως λόγω περιορισμών στην ελεύθερη παροχή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, που αποτελούν βασικότατο πυλώνα της οικονομίας του Η.Β. Οι συμφωνίες με τρίτες χώρες που επιδιώκει το Η.Β. δεν αναμένονται να αντισταθμίσουν τις ζημιές.

Πέραν των αρνητικών επιπτώσεων λόγω αναπόφευκτων περιορισμών στις οικονομικές συναλλαγές μεταξύ Ε.Ε. και Η.Β., πρόσθετο ανα-

στατικό παράγοντα δημιουργεί η αβεβαιότητα και το εύθραυστο καθεστώς στις σχέσεις των δύο πλευρών στους νευραλγικούς τομείς χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, αεροπορικής συνδεσιμότητας, συνεργασίας στον τομέα της έρευνας, κ.λπ. Ακόμη και στο εμπόριο αγαθών, η αμοιβαία απρόσκοπη πρόσβαση προϋποθέτει μακροχρόνια σύγκλιση πολιτικών και εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου, όπως έχει αναφερθεί πιο πάνω.

Σε γενικές γραμμές, η επιδιωκόμενη αυτονομία του Η.Β. στη διαμόρφωση πολιτικών με βάση εθνικές προτεραιότητες επιτεύχθηκε με ουσιαστικό οικονομικό και κοινωνικό κόστος και μόνο στον βαθμό που το σημερινό παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον επιτρέπει τέτοια αυτονομία. Περαιτέρω, το Η.Β. βρίσκεται αντιμέτωπο με εσωτερικές προκλήσεις (π.χ. Σκωτία, Ιρλανδία) και μειωμένη γεωπολιτική επιρροή.

Για την Κύπρο, η επίτευξη συμφωνίας αποτρέπει χειρότερες εξελίξεις. Επιτρέπει συνέχιση, σε ικανοποιητικό βαθμό, του εμπορίου αγαθών με το Η.Β. που αποτελεί ουσιαστικό εταίρο. Ταυτόχρονα, αν και δημιουργεί δυσκολίες στην αεροπορική συνδεσιμότητα, περιορίζει τις ζημιές στον νευραλγικό τομέα του τουρισμού που θα προέκυπτε από πιθανή υποτίμηση της στερηλίνας. Όσον αφορά τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, προβλέπεται μερική απεξάρτηση από το Η.Β., που όμως αναμένεται να συνεχίσει να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο ως χρηματοοικονομικό κέντρο. Αρνητικές επιπτώσεις αναμένονται στα θέματα φοίτησης αλλά και εργοδοτήσης Κυπρίων στο Η.Β., καθώς και της διαβίωσης του μελλοντικού αριθμού Βρετανών συνταξιούχων που θα μπορούσαν να διαμενούν στην Κύπρο.

Η απόφαση του Brexit αποτελεί

εδώ και καιρό μια δυσάρεστη πραγματικότητα. Η επιτευχθείσα συμφωνία μετουσιώνει την απόφαση σε πράξη και είναι σαφώς προτιμότερη επιλογή σε σύγκριση με τη μη επίτευξη συμφωνίας που θα συνεπαγόταν πολύ μεγαλύτερο κόστος για Ε.Ε. και κυρίως Η.Β. Μια καλόπιστη εφαρμογή της συμφωνίας θα συμβάλει στην απαραίτητη βελτίωση του κλίματος εμπιστοσύνης μεταξύ των δύο πλευρών. Καθοριστικής σημασίας θα αποδειχθεί επίσης η συνέχεια εντατικού διαλόγου για να καλυφθούν ζωτικοί τομείς, όπως ενδεικτικά οι υπηρεσίες, διακίνηση εργοδοτούμενων, προστασία δεδομένων, έρευνα και εκπαίδευση.

Ο κ. Ανδρέας Χαράλαμπος είναι οικονομολόγος και πρώην διευθυντής στο Υπουργείο Οικονομικών.

Ο κ. Όμηρος Πισσαρίδης είναι διευθυντής συμβουλός της Pricewaterhouse Coopers Investment Services.

Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΕΤΡΙΔΗΣ ΣΤΗΝ «Κ»

Πράξη ανευθυνότητας η καταψήφισή του προϋπολογισμού από το ΔΗΚΟ

Για πολιτικούς λόγους η υπερψήφισή τον Δεκέμβριο ήταν αδύνατη σημειώνει ο Υπουργός Οικονομικών

Συνέντευξη

ΣΤΟΝ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Διατεθειμένος να δεχτεί κάποιες από τις νέες προτάσεις των κομμάτων για να βρεθεί η απαιτούμενη κοινοβουλευτική πλειοψηφία, που συνεπάγονται κάποιο κόστος, χωρίς όμως να τίθεται σε κίνδυνο η δημοσιονομική βιωσιμότητα ή ευρύτερα θέματα της οικονομίας παρουσιάζεται ο Υπουργός Οικονομικών Κωνσταντίνος Πετρίδης. Στη συνέντευξη του στην «Κ» ο κ. Πετρίδης τονίζει πως η προσπάθεια της κυβέρνησης είναι η εξεύρεση συναινέσεων και πολιτικών λύσεων για να βρεθούν οι πλειοψηφίες και να ψηφιστεί ο Προϋπολογισμός του 2021, ενώ παράλληλα ξεκαθαρίζει πως δεν ευσταθούν οι κατηγορίες περί άρνησής του για συννομιλίες με τα κόμματα εξ' αρχής. Τέλος, υπογραμμίζει για ακόμα μία φορά πως, ο προϋπολογισμός του 2021 ήταν ήδη αυξημένος κατά 742 εκατ. ευρώ σε σχέση με πέρσι, καθώς όλοι ανέμεναν να είναι πιο συγκρατημένος λόγω της πίεσης στα δημόσια οικονομικά.

—Είναι για εσάς ήττα η μη ψήφισή του Προϋπολογισμού;

—Εάν είχαμε ένα κοινοβουλευτικό σύστημα, όπου η μη ψήφισή του προϋπολογισμού αποτελεί ψήφο μη εμπιστοσύνης προς την κυβέρνηση και που υπό προϋποθέσεις οδηγεί στη διενέργεια εκλογών τότε θα έλεγα ναι, αυτό θα ήταν μια ήττα, με καθορισμένες μάλιστα από το σύνταγμα πολιτικές συνέπειες. Στο δικό μας προεδρικό σύστημα, που υπάρχει διαχωρισμός της εκτελεστικής και της νομοθετικής εξουσίας, με το κύριο εργαλείο άσκησης της εκτελεστικής εξουσίας να είναι ο προϋπολογισμός, η μη ψήφισή του προϋπολογισμού, για σκοπούς μάλιστα που δεν άπικονται θεμάτων προϋπολογισμού ή έστω της οικονομικής φιλοσοφίας, όπως έπραξε για πρώτη φορά στην ιστορία του το ΔΗΚΟ, αποτελεί απλώς μια πράξη ανευθυνότητας εκ μέρους του, με πολύ αρνητικές για τον τόπο επιπτώσεις, γιατί έτσι νομιμίζουν ότι εξυπηρετούν τις μικροκομματικές τους σκοπιμότητες. Τίθενται μάλιστα

και σοβαρότατα νομικά και συνταγματικά θέματα, στα οποία είναι άσκοπο να αναφερθώ, αφού η προσπάθεια της κυβέρνησης είναι η εξεύρεση συναινέσεων και πολιτικών λύσεων.

—Είμαστε έτοιμοι ως κράτος να προχωρήσουμε σε δεσμεύσεις εν μέσω πανδημίας και παγκόσμιας αβεβαιότητας βάσει των θέλω των κομμάτων, οι οποίες θα ανεβάζουν το κόστος των δημοσίων οικονομικών για τα επόμενα χρόνια; Πώς θα χειριστείτε αυτό το ζήτημα;

—Εν μέσω πανδημίας, να υπενθυμίσω ότι ο προϋπολογισμός του 2021 ήταν ήδη αυξημένος κατά 742 εκατ. ευρώ σε σχέση με πέρσι, εκεί

Οι επενδυτές θέλουν ένα σταθερό πολιτικό και οικονομικό περιβάλλον και όχι ένα περιβάλλον στο οποίο στοχοποιούνται οι επενδύσεις τους και μετατρέπονται σε αντικείμενο πολιτικών παιχνιδιών.

που όλοι ανέμεναν να είναι πιο συγκρατημένος λόγω της πίεσης στα δημόσια οικονομικά. Δεν υπάρχουν σημαντικά περιθώρια αύξησης των δαπανών και αυτό νομίζω το κατανοούν όλοι. Είμαστε διατεθειμένοι να δεχτούμε και κάποιες από τις νέες προτάσεις των κομμάτων για να βρούμε κοινοβουλευτική πλειοψηφία, που συνεπάγονται κάποιο κόστος, χωρίς όμως να τίθεται σε κίνδυνο η δημοσιονομική βιωσιμότητα ή ευρύτερα θέματα της οικονομίας. Αυτό γίνεται κατανοητό από τους συννομιλίες μας και δεν φαίνεται να προκύπτουν θέματα εκτροχιασμού.

—Είναι η πρώτη φορά που καταψήφίζεται ο προϋπολογισμός. Είναι σημαντικό αυτό πως οδηγούμαστε προς την ακυβερνησία για τα επόμενα δύο και πλέον χρόνια που θα βρισκόσαστε στην εξουσία;

—Είναι όντως η πρώτη φορά. Αυτή

«Είμαι αναγκασμένος να δέχομαι πυρά χωρίς να απαντώ χάριν της συναινεσης και για να βρεθεί η ελάχιστη συνισταμένη ώστε να πάει η χώρα μπροστά», αναφέρει ο Κωνσταντίνος Πετρίδης.

η χώρα πέρασε από συμπληγάδες από το 1960. Από πέτρινα χρόνια. Από εντονότερες διαφορές, χρόνια έχθρας και ακραίων αντιπαλοτήτων. Για πολύ πιο σημαντικά θέματα, που αφορούσαν την επιβίωση του κυπριακού ελλανισμού σε αυτό τον τόπο, που αφορούσαν ακόμη και αυτή καθαυτή την ύπαρξη ή επιβίωση της δημοκρατίας. Και όμως πάντα ψηφίζονταν οι προϋπολογισμοί. Το 2020 είναι ένα άσχημο έτος για πολλά πράγματα. Είναι και για το γεγονός ότι θέτει και ένα πολύ κακό και επικίνδυνο προηγούμενο, με την καταψήφισή του προϋπολογισμού. Ένα επικίνδυνο προηγούμενο για την ομαλή λειτουργία του πολιτικού συστήματος στη βάση του οποίου από το 1960 λειτουργούμε ως κράτος. Να τίθενται δηλαδή επί μέρους θέματα υπό μορφή εκβιασμών στην εκτελεστική εξουσία, ως «όροι» ψήφισής του προϋπολογισμού. Γιατί δηλαδή αύριο

μια νέα κυβέρνηση να μην τεθεί υπό το δίλημμα αλλαγής της πολιτικής που ακολουθεί στο Κυπριακό —κάτι το ασύλληπτα πιο σοβαρό από αυτά που συζητάμε σήμερα— αλλιώς δεν περνάει οι προϋπολογισμοί; Αν αυτές, οι ακραίες νοσηλότητες που εισήγαγε εσχάτως το ΔΗΚΟ στο πολιτικό σκηνικό, επικρατήσουν και στο μέλλον, ανεξαρτήτως ποια κυβέρνηση βρίσκεται στην εξουσία, αντιλαμβάνεστε τους κινδύνους.

Εγιναν επαφές

—Σας καταγορούν ότι αντί να συνομιλήσετε με τα κόμματα από την αρχή, δεν το πράξατε με αποτέλεσμα να καταψηφιστούν οι προϋπολογισμοί και να τρέχετε τώρα να βρείτε πλειοψηφία.

—Πραγματικά πιστεύετε ότι αυτό ευσταθεί; Δεν ήταν ο ΥΠΟΙΚ με οδηγίες του προέδρου που για πρώτη

φορά έκανε επίσημες διμερείς επαφές με όλα τα κόμματα πριν την κατάθεση των προϋπολογισμών; Ή ακόμη και αν δεν το έκανα—που το έκανα—πιστεύετε ότι υπάρχει κόμμα ή πολιτικός αρχηγός που έχοντας κατά νου το καλώς νοούμενο συμφέρον της χώρας, δεν θα έθετε ο ίδιος για ένα τόσο σημαντικό θέμα, κάποια πράγματα για να καταστεί δυνατή η ψήφισή των προϋπολογισμών; Και πέραν των φώτων της δημοσιότητας πιστεύετε ότι δεν έχω ανοικτή γραμμή με όλα τα κόμματα για θέματα της οικονομίας; Ως κυβέρνηση κάναμε το παν για να βρούμε εκείνες τις πλειοψηφίες, έχοντας δεδομένο και το ηχηρό «όχι» που ξέραμε από καιρό ότι θα εισπράτταμε από το ΔΗΚΟ. Για πολιτικούς λόγους που δεν είναι της ώρας, η υπερψήφισή των προϋπολογισμών τον Δεκέμβριο ήταν αδύνατη. Εργαζόμαστε στο να γίνει εφικτό το συντομότερο δυνατό.

—Καθ' όλη αυτή τη διάρκεια του παζαριού και των πολλοστών «όχι» των κομμάτων για την ψήφισή του Προϋπολογισμού, σας πέρασε καθόλου αυτό το δίλημμα να παραιτηθείτε;

—Ενώσω είμαι μέλος της κυβέρνησης και ενόσω ο πρόεδρος συνεχίζει να με τιμά με την εμπιστοσύνη του στον θώκο του ευαίσθητου Υπουργείου Οικονομικών σε μια πολύ δύσκολη για τον τόπο συγκυρία, έχω καθήκον να προσπαθώ να πετύχω το καλύτερο. Είμαι αναγκασμένος να δέχομαι πυρά χωρίς να απαντώ για χάριν της συναινεσης και για να βρεθεί η ελάχιστη συνισταμένη στο να πάει η χώρα μπροστά. Φυσικά και δεν θα αποδεχόμουν «παζάρια» όπως τα αποκαλείτε για θέματα τα οποία είναι ιδιαίτερα σημαντικά για την οικονομία, και αν σύμφωνα με την άποψή μου οδηγούσαν την οικονομία σε εκτροχιασμό. Σε τέτοια περίπτωση θα παραιτούμουν. Σε αυτό το πολιτικό περιβάλλον, αποδέχομαι και αποδέχομαι όμως, για χάρι της συναινεσης, πολιτικές με τις οποίες δεν συμφωνώ, είτε εγώ προσωπικά είτε η κυβέρνηση, γιατί αυτός ο μόνος τρόπος για να μπορεί να λειτουργήσει αυτό το πολιτικό σύστημα.

Σταθερό πολιτικό περιβάλλον

—Ως επιμηθείς και όχι προμηθείς, οι Οίκοι υποβαθμίζουν αξιόχρεα χωρών αφότου έλθει κακή εξέλιξη εντός της χώρας. Ο DBRS έστειλε ήδη το μήνυμά του. Αν όλα πάνε καλά και ο Προϋπολογισμός ψηφιστεί, θεωρείται πως η ζημιά έχει γίνει, με τους Οίκους πλέον να μας παρακολουθούν από κοντά και να γνωρίζουν πως η πλειοψηφία για να περνούν νομοσχέδια από τη Βουλή θα είναι συνεχώς μια δύσκολη υπόθεση;

—Να το θέσω αλλιώς. Οι Οίκοι πάντα λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τους τα πολιτικά δεδομένα και την πολιτική σταθερότητα σε μια χώρα. Όταν επέρχεται πολιτική αστάθεια φυσικά και αυτό θα στοιχίσει στην αξιολόγηση μιας χώρας. Δεν έχω αμφιβολία ότι σε μια παρατεταμένη περίοδο μη ψήφισής των προϋπολογισμών, ή αν διανύσουμε τα δωδεκατημόρια χωρίς προϋπολογισμό θα πληρώσουμε βαρύτατο τίμημα όσον αφορά την αξιολόγηση της χώρας. Και η κακή αξιολόγηση θα έχει βαρύτατο τίμημα στην ίδια την οικονομία, στα εισοδήματά μας, στο κοινωνικό κράτος. Αν όμως σύντομα εξέλθουμε του αδιεξόδου, και είναι για αυτό που δουλεύουμε, τότε η ζημιά δεν θα είναι ανεπανόρθωτη. Και αυτό δεν αφορά μόνο τους Οίκους Αξιολόγησης αλλά και τους επενδυτές. Οι επενδυτές θέλουν ένα σταθερό πολιτικό και οικονομικό περιβάλλον για να επενδύσουν και όχι ένα περιβάλλον στο οποίο στοχοποιούνται οι επενδύσεις τους και μετατρέπονται σε αντικείμενο πολιτικών παιχνιδιών όπως συμβαίνει σήμερα.

ΑΡΘΡΟ / Του ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Μοναξιά

Ντόρος. Πολύ μεγάλος ντόρος για τα χρυσά διαβατήρια. Τα πιστοποιητικά πολιτογράφησης, που ενώ υποβλήθηκαν την κυπριακή οικονομία με δεκαψήφια νούμερα σε ευρώ —και καλώς εισέρχουσαν, διότι τόνωσαν την οικονομία της χώρας σε δύσκολους καιρούς— εντούτοις αμέτρητα εκατομμύρια κατέλαβαν ως μίζες στις τσέπες μεσαζόντων, είτε νομίμων είτε παρανόμων. Αυτή τη δεύτερη κατηγορία ληπτών, που μεσολαβούσαν αποκρύβοντας ή παραποιώντας στοιχεία, καταδικάζει ολόκληρος ο κυπριακός λαός.

Το να κατακρίνει, όμως, ο αμό-

λυντος και αμέτοχος στα πάρτι τέτοιων και τόσων επαίσχυντων δολοληπιών τα εν λόγω κατάπτυστα λαμόγια, θεωρείται και λογικό όσο και αναμενόμενο. Στην προκειμένη περίπτωση διαπιστώνουμε ότι κάποιος από τους εμπλεκέντες, είτε απευθείας είτε διά της πλαγίας οδού, παρουσιάζονται ως οι άμεμπτοι και πεντακάθαροι κριτές των οποίων—ήποτε ληπτών και κλεφτρονίων. Σε τέτοια περίπτωση, το αναμενόμενο αλλά και πρόπον θα ήταν να δηλώσει ο καθένας απ' αυτούς το «βιογραφικό του σημείωμα», αναφορικά με τη δική του εμπλοκή, τόσο όσον αφορά στις πολιτογρα-

φήσεις όσο και σε άλλες παρεμφερείς αποκρύψεις, ώστε να δικαιολογείται η όποια κριτική τους. Παρ' όλ' αυτά, φαίνεται πως για μερικούς οι εμμονές, οι φιλοδοξίες και οι προσωπικές ατζέντες, λειτουργούν ως causa movens στην εκστομίση βαρύγδουπων καταγγελιών, επίμονων κατακρίσεων και απρεπέστατων χαρακτηρισμών. Μάλιστα, τινές εξ αυτών αναφωνούν «δικαν παπαγάλου» την ίδια ακριβώς «πρόταση» του «εργοδότη» τους όσον αφορά στα διαβατήρια, νομιζοντας πως, χωρίς οι ίδιοι να αποδείξουν ότι έχουν την εξέχον καλή μαρτυρία, θα αποκομίσουν θετικές προμετρήσεις.

Τα ερωτήματα, όμως παραμένουν:

— Ποιος πολιτικός κατηγορεί, ενώ το γραφείο του έχει εκδώσει καμιά εικοσαριά διαβατήρια, με καλές — μάλιστα— συστάσεις από διεθνείς διαφημιστικές εταιρείες, χωρίς να δώσει τα σχετικά στοιχεία στον γενικό ελεγκτή;

— Ποιανού πολιτικού το δικηγορικό γραφείο έχει σχέση με «αδελφικές» εταιρείες που άπτονται εκδόσεων διαβατηρίων σε καταζητούμενους;

— Ποιανού πολιτικού το δικηγορικό γραφείο έχει σχέση με εταιρεία καταγορούμενου βουλευτή, «θύματος» του Αλ Τζαζίρα;

— Ποιος πολιτικός δήλωσε έσοδα 40.000 ευρώ περίπου επί τριετία από το δικηγορικό του γραφείο στο «Πόθεν Έσχες» το 2015, ενώ διατυμπαίνεζε ότι παραιτήθηκε το 2011;

— Ποιος πολιτικός ήταν μέσω του γραφείου του ο νομικός σύμβουλος της Λαϊκής Τράπεζας, της οποίας τα λεφτά του κόσμου καταλήστεψαν οι κλέφτες και απατεώνες; Πού ήταν οι καλές νομικές συμβουλές;

— Ποιος πολιτικός ήταν μέσω του γραφείου του ο νομικός σύμβουλος του Συνεργατισμού, που τον καταρμάξαν κλεφτρόνια και λαμόγια; Πού ήταν οι χρυσοπληρωμένες καλές νομικές συμβουλές;

Αυτά και πάμπολλα άλλα ερωτήματα μπορούν να αναφερθούν για όσους ρίχνουν πέτρες στα γυάλινα σπίτια. Φαίνεται —ακόμα— ότι και αυτοί, που για διαφορετικούς λόγους συνέπεσε να συν-καταψηφίσουν τον Κρατικό Προϋπολογισμό, με όλα τα εκ της ενέργειας αυτής επικίνδυνα συνακόλουθα, τους έχουν εγκαταλείψει, αφήνοντάς τους εντελώς μόνους να άδουν ανέναντα οι ίδιοι άσμα, ξεχνώντας το γνωστότατο άσμα του Γιάννη Πάριου «πιο καλή η μοναξιά!».

Ο κ. Χαράλαμπος Δημητρίου είναι μέλος της Διοικούσας Επιτροπής της ΔΗΠΑ.

ecommbx

Fintech e-accounts platform

ECOMMBX provides convenient, quality payment solutions of the highest standards by innovatively incorporating e-money and e-accounts into one master platform for enhanced efficiency and transparency.

A platform to rule them all

SWIFT and SEPA Fast Transactions

competitive & instant currency conversions

unique IBAN in multiple currencies

ECOMMBX own BIC #ECBXCYN

+357 22 270 349

Pindarou 27, Alpha Business Center, 3rd floor, Office 301 Block A, 1060, Nicosia Cyprus

info@ecommbx.com

www.ecommbanx.com

Authorised and Licensed by Central Bank of Cyprus Electronic Money Institution #115.1.3.20/2018

Αναλαμβάνει ο φίλος μας ο Μπάιντεν

Ο ΥΠΕΞ Α. Μπλίνκεν και ο σύμβουλος εθνικής ασφαλείας, Τζ. Σάλιβαν, είναι γνώστες του Κυπριακού και των ελληνοτουρκικών

Του ανταποκριτή μας στη Νέα Υόρκη
ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΖΟΥΠΑΝΙΩΤΗ

Ο νέος πρόεδρος των ΗΠΑ έχει μια 45ετή ιστορία στενών σχέσεων με την Ελληνοαμερικανική Κοινότητα, την Ελλάδα και την Κύπρο, γεγονός που αυτόματα ο ένα λαό ο οποίος το 1976 χτύπησε τις καμπάνες για τη νίκη του Τζιμ Κάρτερ, γεννά ελπίδες και προσδοκίες. Η αλήθεια είναι ότι σε αρκετές περιπτώσεις που έχω βρεθεί στο ίδιο δωμάτιο με τον Μπάιντεν, ως γερουσιαστή ή αντιπρόεδρο των ΗΠΑ, έχω δει την έντονη συναισθηματική φόρτιση –μέχρι δακρύων– κάθε φορά που μιλάει για τους Ελληνοαμερικανούς και πώς τον βοήθησαν στις προκριματικές εκλογές του 1988, παρά το γεγονός ότι υποψήφιος ήταν ο Μάικ Δουκάκνς.

Το 2008, μόλις εξελέγη αντιπρόεδρος ο Ελληνοαμερικανός λοιπίστας Αντι Μάντσο τον «βάφτισε» «Βιδενόπουλο», κάτι που αν και κλεψύστηκε από τους ομογενείς άρεσε στον Μπάιντεν. Ωστόσο, στα τέσσερα πρώτα χρόνια της θητείας του ως αντιπρόεδρου, ελάχιστα ασχολήθηκε με τα θέματα εξωτερικής πολιτικής, όπου η Χίλαρι Κλίντον –και ο Ομπάμα– είχαν αναβαθμίσει την Τουρκία σε «μοντέλο» μισοαμερικανικής ισλαμικής χώρας. Διατήρησε τις επαφές του με την Ελληνοαμερικανική Κοινότητα, την οποία έβλεπε τακτικά και φωτογραφιζόταν μαζί με τους παράγοντες στις εκδηλώσεις για την επέτειο της 25ης Μαρτίου στο Λευκό Οίκο. Σε μία από αυτές – την πρώτη της δεύτερης θητείας του – του είπα: «Κύριε αντιπρόεδρε, σε προτιμούσα όσο ήσουν γερουσιαστής και πρόεδρος της επιτροπής Εξωτερικών Σχέσεων». «Κι εγώ τότε με προτιμούσα», απάντησε. Στον πρόεδρο της ΠΣΕΚΑ Φίλιπ Κρίστοφερ είχε πει: «Εχω και αφεντικό». Ωστόσο, η δεύτερη θητεία αποκάλυψε έναν διαφορετικό Μπάιντεν.

Τον Ιούλιο του 2013, σε μία συνάντηση με τον Μπάιντεν, οι ηγετικοί παράγοντες της Ομογένειας άκουσαν πράγματα πρωτοφανή, τα οποία δεν πίστευαν στ' αυτά τους.

Ο Μπάιντεν δεν «μάσπε τα λόγια του» για τους ρωσικούς πυραύλους και μίλησε ανοιχτά για τις αρνητικές επιπτώσεις της αγοράς των S-300 λέγοντας και στην κυπριακή κυβέρνηση και στους ομογενείς ότι με αυτό η Κύπρος θα χάσει φίλους στην Ουάσιγκτον.

Το ίδιο συνεχίστηκε και μέχρι την επίσκεψη στην Κύπρο τον Μάιο του 2014. Ένας από αυτούς ήταν ο Τάσος Ζαμπάς, στέλεχος της Κυπριακής Ομοσπονδίας και τότε αναπληρωτής πρόεδρος της ΠΣΕΚΑ. «Κατά τη διάρκεια των συναντήσεων που είχαμε κάνει με τον τότε αντιπρόεδρο Μπάιντεν, πριν μεταβεί στην Κύπρο το 2014, μας έδωσε τη δυνατότητα να ακούσουμε πράγματα που δεν μας έκαναν να πιστεύουμε στ' αυτά μας. Λόγια τα οποία προέρχονταν από το στόμα του ίδιου του αντιπρόεδρου και του συμβούλου του για θέματα Εθνικής Ασφάλειας, Τζέικ Σάλιβαν. Ήταν τότε που με αφορμή τις έρευνες και τις γεωτρήσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ΑΟΖ της, η Τουρκία απειλούσε με επέμβαση. Τότε ο αντιπρόεδρος Μπάιντεν μας έδινε να καταλάβουμε πως αν ήταν πρόεδρος δεν θα είχε πρόβλημα να κάνει στη Μεσόγειο αυτό που οι ΗΠΑ κάνουν στη Νότια Θάλασσα της Κίνας. Τα ίδια μας έλεγε κι ο Τζέικ Σάλιβαν». Η «Καθημερινή» ανέλυσε εκτενώς τότε και σε πολλές περιπτώσεις την στρατηγική Μπάιντεν για την Ανατολική Μεσόγειο, παρά το γεγονός ότι δεν μπορούσαμε να αποδώσουμε στον αντιπρόεδρο τις τοποθετήσεις.

Η επίσκεψή στην Κύπρο

Ιστορική ήταν η επίσκεψή του στην Κύπρο ωστόσο σημαδεύτηκε με απογοήτευση για την απόρριψη από τον Έρωγλου της πρότασης

«Δεν υπάρχει κάτι που να μπορείς να διαπραγματευτείς μεταξύ δύο λαθών. Το πρώτο, δεν θα έπρεπε να ακουμπήσουν το πόδι τους στο νησί Τούρκοι στρατιώτες, χωρίς να έχουν κληθεί από την κυβέρνηση. Και δεύτερον, υπάρχει μόνο μία κυβέρνηση στο νησί», είπε πατώντας το πόδι του στην Κύπρο ως αντιπρόεδρος ο Τζο Μπάιντεν.

του για την προετοιμασία σχεδίου ανοικοδόμησης του Βαρωσιού. Δύο μήνες αργότερα, μιλώντας στο 42ο Συνέδριο της Κληρονομιάς Συνέλευσης στη Φιλαδέλφεια, είπε πάρα πολλά για την Κύπρο, τα οποία με-

ταδόθηκαν ραδιοφωνικά από το Λευκό Οίκο, αλλά όχι τηλεοπτικά. Τότε χαρακτήρισε μία από τις μεγαλύτερες απογοητεύσεις όλα τα χρόνια που υπηρέτησε πρόεδρος της επιτροπής Εξωτερικών Σχέσεων

της Γερουσίας και αντιπρόεδρος, πως μετά από 40 χρόνια υπάρχουν ακόμη τουρκικά στρατεύματα στην Κύπρο. Θύμισε μάλιστα την ομιλία του στο αεροδρόμιο της Λάρνακας, όπου κατέστησε «αναμφίβολα ξεκάθαρο ότι οι ΗΠΑ έχουν, συνεκτιζούν και θα συνεχίσουν να αναγνωρίζουν μόνο μία νόμιμη κυβέρνηση στη νήσο. Κάποιοι εδώ υποτιμούν και θεωρούν ότι δεν είναι αυτός τρόπος για να ξεκινήσει διαπραγμάτευση. Η αλήθεια είναι πως αυτός είναι ο μόνος τρόπος να ξεκινήσεις διαπραγμάτευση.

Δεν υπάρχει κάτι που να μπορείς να διαπραγματευτείς μεταξύ δύο λαθών. Το πρώτο, δεν θα έπρεπε να ακουμπήσουν το πόδι τους στο νησί Τούρκοι στρατιώτες, χωρίς να έχουν καλεστεί από την κυβέρνηση. Και δεύτερον, υπάρχει μόνο μία κυβέρνηση στο νησί».

Τον Δεκέμβριο, όταν ασθένησε ο πρόεδρος Νίκος Αναστασιάδης και μεταφέρθηκε για θεραπεία στις

ΗΠΑ, ο αντιπρόεδρος Μπάιντεν τον επισκέφθηκε στο Νοσοκομείο New York Presbyterian. Τον Μπάιντεν έφερε κοντά στην Ομογένεια ένας ελληνοκύπριος πρόσφυγας από το Νέο Χωρίο Κυθρέας, εγκατεστημένος στο Ντέλαγουερ, ο Κώστας (Γκας) Γεωργίου. Ήταν συνδικαλιστής και έγραψε στο νέο τότε γερουσιαστή για το δράμα των Κυπρίων που –όπως ο ίδιος– έχασαν τα σπίτια τους. Ο Τζο Μπάιντεν έψαξε το θέμα, συγκινήθηκε κι από τότε ανέπτυξε στενές σχέσεις, αρχικά με τους ομογενείς της πολιτείας του και μετά με το λόμπι. Εξάλλου, για πολλά χρόνια ακολουθούσε πιστά όσα του έλεγαν για την Κύπρο και τα ελληνικά θέματα οι συνάδελφοί του Πολ Σαρμπάνης και Πολ Τσόγκας. Το 1997, κατά τη βράβευσή του από την Κυπριακή Ομοσπονδία, παρουσία του αξιωματικού Γλαύκου Κληρίδη, ο Τζο Μπάιντεν μίλησε με συγκίνηση για τον Γκας Γεωργίου και τον ρόλο του στην «εκπαίδευσή» του. Ωστόσο, εκείνη τη χρονιά ο Τζο Μπάιντεν δεν «μάσπε τα λόγια του» και μίλησε ανοιχτά για τις αρνητικές επιπτώσεις της αγοράς των S-300 λέγοντας και στην κυπριακή κυβέρνηση και στους ομογενείς ότι με αυτό η Κύπρος θα χάσει φίλους στην Ουάσιγκτον.

Το 2016 ο Μπάιντεν είχε πει ξεκάθαρα στον πρόεδρο Αναστασιάδη ότι ο ίδιος μπορούσε να βοηθήσει στο Κυπριακό μέχρι τα τέλη Σεπτεμβρίου, γιατί μετά θα βοηθούσε στην εκστρατεία της Χίλαρι Κλίντον και μετά μέχρι να φύγει από τον Λευκό Οίκο δεν θα είχε καμία δύναμη. Στη συνάντησή που είχε με τον πρόεδρο Αναστασιάδη το Σεπτέμβριο, στο περιθώριο της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, οι θέσεις του για το θέμα της αποχώρησης των τουρκικών στρατευμάτων δεν ικανοποίησαν τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Κατ' ακρίβεια είχε μεταφέρει ότι με τον Ερντογάν που τα συζητήσε δεν βλέπει δυνατότητα να καμφθεί. Αλλά και στις εγγυήσεις η στάση του ήταν κάτι λιγότερο από αυτό που προώθησε τον επόμενο χρόνο στο Κραν Μοντάνα ο Γκουτιέρρες.

Μπλίνκεν και Σάλιβαν είναι άριστοι γνώστες

Στη φετινή προεκλογική εκστρατεία ο ίδιος δεν είχε την ευκαιρία να συζητήσει με τους ομογενείς, ενώ οι θέσεις του προεκλογικού του επιτελείου για το Κυπριακό και τα ελληνικά θέματα ήταν καλύτερες των περιστάσεων. Το καλό είναι ότι και ο υπουργός Εξωτερικών Αντονι Μπλίνκεν, αλλά και κυρίως ο σύμβουλος εθνικής ασφαλείας, Τζέικ Σάλιβαν, είναι άριστοι γνώστες και πανέννομοι, με στενοί δεσμούς με την Ομογένεια. Ήταν παρόντες σε όλες τις «καυτές» συζητήσεις

του Μπάιντεν με την Ελληνοαμερικανική Ηγεσία, το 2013-2015, στις οποίες τέθηκαν οι βάσεις για το Νόμο της Ανατολικής Μεσογείου και του οποίου ο Μπάιντεν (μαζί με τον Ιωάννη Κασουλίδη) θα πρέπει να θεωρηθούν «πρόδρομοι» κι ο Γερουσιαστής Μενντέτζ αυτός που τον πέρασε. Βεβαίως, πολλά θα εξαρτηθούν κι από το ποιος θα είναι υφυπουργός για Ευρωπαϊκές Υποθέσεις. Αν υπάρχει ο αντισημίτικος δημοκρατικός Γουές Μίτσελ, τα πράγματα θα κυλήσουν ομαλά.

ΑΡΘΡΟ / Του ΚΥΡΙΑΚΟΥ Ν. ΠΟΧΑΝΗ

Το πλαίσιο της νέας στρατηγικής αντίληψης του ΝΑΤΟ και ο «Νότος» της Συμμαχίας

Στη συνάντηση των αρχηγών των κρατών μελών του ΝΑΤΟ στο Λονδίνο τον Δεκέμβριο του 2019, οι ηγέτες της Συμμαχίας κάλεσαν τον γενικό γραμματέα Γενς Στόλτενμπεργκ να αναλάβει μια διαδικασία προβληματισμού για να αξιολογήσει τρόπους ενίσχυσης της πολιτικής διάστασης του ΝΑΤΟ. Για τον σκοπό αυτό, τον Απρίλιο του 2020, ο κ. Στόλτενμπεργκ διόρισε ανεξάρτητη 10μελή Ομάδα Προβληματισμού για τον καταρτισμό εισηγήσεων σε τρεις τομείς: 1) Ενίσχυση της συμμαχικής ενότητας, αλληλεγγύης και συνοχής, συμπεριλαμβανομένων της εδραίωσης του κεντρικού χαρακτήρα του διατλαντικού δεσμού. 2) Αύξηση της πολιτικής διαβούλευσης και συντονισμού μεταξύ των συμμάχων του ΝΑΤΟ και 3) Ενίσχυση του πολιτικού ρόλου του ΝΑΤΟ και των σχετικών μέσων για την αντιμετώπιση των σημερινών και μελλοντικών απειλών και προκλήσεων για την ασφάλεια της Συμμαχίας που προέρχονται από όλες τις στρατηγικές κατευθύνσεις.

Στις 3/12/2020 η Ομάδα, μετά από μία σειρά παρουσιάσεων προς τον γ.γ. του Συμβουλίου και τους ΥΠΕΞ των Κ-Μ της Συμμαχίας, δημοσίευσε την τελική έκθεσή της, η οποία αποτελεί το πλαίσιο της νέας στρατηγικής αντίληψης του ΝΑΤΟ και αποσκοπεί στην ενθέρωση των συσκέψεων και επαφών του γενικού γραμματέα που θα οδηγήσουν στη Συνάντηση των Ηγετών του ΝΑΤΟ το 2021. Συνοπτικά, το όραμα της

Ομάδας για το «ΝΑΤΟ του 2030», ανεξάρτητα από το στρατηγικό περιβάλλον, είναι ότι το ΝΑΤΟ θα πρέπει να:

- Διατηρήσει τον ρόλο του στον ευρώ-ατλαντικό χώρο.
- Παραμείνει το στρατηγικό κέντρο βάρους για τη συλλογική άμυνα όλων των μελών του βάσει μιας ενθμερωμένης στρατηγικής αντίληψης.
- Ενισχύσει τον ρόλο του ως το μοναδικό και ουσιαστικό φόρουμ στο οποίο να στρέφονται οι σύμμαχοι για όλες τις μεγάλες προκλήσεις εθνικής ασφάλειας, επιδιώκοντας προληπτικά να σφραγιστούν συναινετικά και να οικοδομήσουν κοινές στρατηγικές για την αντιμετώπιση κοινών απειλών.
- Διαδραματίζει μεγαλύτερο ρόλο στη διεθνή τάξη.
- Έχει ισχυρότερη σχέση, εντεινώντας τις διαβουλεύσεις για θέματα κοινού ενδιαφέροντος, με την Ευρωπαϊκή Ένωση τα οποία βασίζονται στα θεμέλια της συνεργασίας, με σκοπό την αξιοποίηση των διαφόρων δυνατοτήτων και εργαλείων.

Με λίγα λόγια, η κύρια επιδίωξη της Συμμαχίας θα είναι ένας αναβαθμισμένος πολιτικός ρόλος, μέσα σε ένα πλαίσιο στρατιωτικής ισχύος και διπλωματίας εναντίον των αντιπάλων της και με ισχυρά θεομοθετημένο το πλαίσιο του αγώνα κατά όλων των μορφών τρομοκρατίας.

Το ΝΑΤΟ έχει αναγνωρίσει εδώ και καιρό την ύπαρξη απειλών και κινδύνων για τη συμμαχική ασφάλεια από το «Νότο», εκτός από απει-

«Κύρια επιδίωξη του ΝΑΤΟ είναι ένας αναβαθμισμένος πολιτικός ρόλος, μέσα σε ένα πλαίσιο ενισχυμένης στρατιωτικής ισχύος και διπλωματίας εναντίον των αντιπάλων του, με ισχυρά θεομοθετημένο το πλαίσιο του αγώνα κατά όλων των μορφών τρομοκρατίας».

λές από την «Ανατολή». Ωστόσο, ένας σαφής διαχωρισμός των δύο περιοχών, αποπροσανατολίζει το σκοπό της συλλογικής ασφάλειας, αφού ο Νότος και η Ανατολή ενώνονται και γεωγραφικά μέσω των Δυτικών Βαλκανίων όσον αφορά στην Ρωσία, η οποία αποκτά αυξανόμενο ρόλο στην περιοχή της Μεσογείου. Ο «Νότος» του ΝΑΤΟ είναι μια μεγάλη γεωγραφική περιοχή που συμπεριλαμβάνει τη Βόρεια Αφρική και μεγάλα τμήματα της Μέσης Ανατολής, που εκτείνονται μέχρι και το Αφγανιστάν. Μεγάλα τμήματα αυτής της περιοχής χαρακτηρίζονται από αστάθεια και ανασφάλεια. Η αστάθεια στη Λιβύη, στο Ιράκ, στη Συρία και στο Αφγανιστάν εξακολουθεί να προκαλεί παράνομη μετακίνηση, η οποία γίνεται έντονα αισθητή σε ολόκληρη την Ευρώπη,

αλλά κυρίως από εκείνους τους Συμμάχους που συνορεύουν με τη Μεσόγειο.

Είναι φανερό ότι η Συμμαχία ανησυχεί ιδιαίτερα από τις συμβατικές προκλήσεις αλλά και τις ασύμμετρες απειλές που προέρχονται από τη Ρωσία και σε μικρότερο βαθμό από την Κίνα. Αυτή η τάση στο Νότο θα επηρεάσει την ασφάλεια της Συμμαχίας. Η Συμμαχία λοιπόν συμφώνησε ότι η προσέγγισή της στον Νότο θα πρέπει να περιλαμβάνει την ανάπτυξη της ικανότητας και τη συμμετοχή των νότιων εταίρων και γειτόνων, αύξηση της ευαισθητοποίησης της Συμμαχίας και της παρακολούθησης των κινδύνων, αύξηση της ανθεκτικότητας και της ανταπόκρισης της Συμμαχίας στις απειλές και τις προκλήσεις που προκύπτουν από τον Νότο· συνεργασία

με την Ε.Ε., την Αφρικανική Ένωση και άλλους περιφερειακούς και διεθνείς οργανισμούς, κατά περίπτωση.

Βέβαια, ένα αγαθή στην όλη προσπάθεια της Συμμαχίας είναι οι διαφορές που έχουν προκύψει μεταξύ ορισμένων Συμμάχων στον Νότο. Παρόλο που η Ομάδα δεν τους κατανομάζει είναι γνωστό ότι πρόκειται για την Ελλάδα, Τουρκία και Γαλλία αλλά και την Ιταλία. Η Ομάδα είναι κατηγορηματική! Εάν αυτές οι διαφορές δεν αντιμετωπιστούν προσηκτικά, μπορεί να επηρεάσουν την ικανότητα της Συμμαχίας να ανταποκρίνεται στις προκλήσεις ασφαλείας στην περιοχή και να ρισκάρει τη συνοχή της Συμμαχίας!

Συστάσεις της Ομάδας σε αυτά τα ζητήματα (περιληπτικά):

1. Το ΝΑΤΟ πρέπει να διατυπώσει μια συνεπή, σαφή, συνεκτική προσέγγιση προς τον «Νότο», αντιμετωπίζοντας τόσο τις παραδοσιακές απειλές που προέρχονται από αυτήν την περιοχή όπως η τρομοκρατία, όσο και τους νέους κινδύνους, συμπεριλαμβανομένων της αυξανόμενης παρουσίας της Ρωσίας, όσο και της Κίνας.

2. Το ΝΑΤΟ πρέπει να διατηρήσει την πολιτική του εστίαση στην οικοδόμηση στρατιωτικής ετοιμότητας και αντίδρασης για τη νότια/μεσογειακή πλευρά, ιδίως με την αναθεώρηση και την υλοποίηση ενισχυμένων σχεδίων. Η περιοχή της Μεσογείου πρέπει να παραμείνει ελεύθερη για τη συμμαχική ναυσιπλοΐα ως προϋπόθεση για τη διατήρηση μιας στρατιωτικής προσπάθειας σε

ολόκληρη την επικράτεια της Συμμαχίας.

3. Το ΝΑΤΟ πρέπει να ενισχύσει τους δεσμούς και τη συνεργασία, ιδίως με την Ε.Ε., στο πλαίσιο μιας συντονισμένης προσέγγισης. Η ασφάλεια στη θάλασσα είναι μια από τις διαστάσεις αυτής της ενισχυμένης συνεργασίας, ενώ το ΝΑΤΟ πρέπει να παραμείνει ο βασικός παράγοντας για τη διασφάλιση της ελευθερίας της ναυσιπλοΐας. Θα πρέπει να συνεργάζεται περισσότερο με εταίρους στο Νότο.

4. Το ΝΑΤΟ θα πρέπει να αυξήσει τη συχνότητα των πολιτικών διαβουλεύσεων στον Νότο. Σε αυτό το πλαίσιο, η πολιτική του ΝΑΤΟ για τη Ρωσία θα πρέπει να επικαιροποιηθεί ώστε να συμπεριλάβει μια μεσογειακή συνιστώσα.

Η έκθεση της Ομάδας είναι μακροσκελής με λεπτομερή τεκμηρίωση και εκτιμάται ότι θα πρέπει να τύχει ανάλυσης από τα αρμόδια Υπουργεία, αφού μέσα σε αυτό το πλαίσιο αναδύεται ένα γεωγραφικό χώρο μέσα στον οποίο το ΝΑΤΟ καλείται να διαδραματίσει καταλυτικό ρόλο. Αυτός ο χώρος καλείται ως ο «Νότος» του ΝΑΤΟ και μέσα σε αυτόν συμπεριλαμβάνεται και η Αν. Μεσόγειος και ό,τι σημαίνει αυτό για την Κ.Δ.

Ο κ. Κυριάκος Ν. Ποχάνης είναι αρχιπλοίαρχος ε.α. Π.Ν, πρώην διοικητής του Κυπριακού Ναυτικού και μέλος του Δ.Σ. του Συνδέσμου Αποστράτων Αξιωματικών του Κυπριακού Στρατού.

Σουηδοί ειρηνευτές επιβλέπουν τη διαδικασία εκταφής των θυμάτων από το σκουπιδότομο της Μαράθας στις 02/09/74.

Το μνημείο που αναγέρθηκε στη Μαράθα μετά το 1974 και που ήταν θαμμένα τα θύματα.

Για την εκταφή κινητοποιήθηκε η τουρκική κυβέρνηση και έγινε τελικά τον Οκτώβριο του 2015. Τους έθαψαν ξανά σε 6 δόσεις σε νέο κοιμητήριο-μνημείο στη Μαράθα, με έντονη την παρουσία «κυβέρνησης» και στρατού.

Τα 14 παιδάκια που τάφηκαν τρεις φορές..!

Τα δολοφόνησαν το '74 Εοκαβητατζήδες μαζί με άλλα 110 γυναικόπαιδα και τα ξέθαψε άλλες δύο φορές η Αγκυρα για προπαγάνδα

Του **ΑΝΔΡΕΑ ΠΑΡΑΣΧΟΥ**

Όταν πεθαίνει ένα παιδί, οι ενήλικες συνήθως λέμε ότι έφυγε ένα αγγελούδι. Οι Εοκαβητατζήδες εγκληματίες πολέμου όχι μόνο δεν τα έβλεπαν τα παιδάκια των Τ/κ σαν αγγέλους, όταν τα δολοφονούσαν στις 14 Αυγούστου 1974, αλλά για είκοσι και πλέον μέρες βίαζαν και τις ανήλικες να αντιδράσουν μανθές τους, αφού οι πατεράδες ήταν αιχμάλωτοι στον Καράλο στο Βαρώσι αρχικά και μετά στο ΓΣΟ της Λεμεσού. Ο συνολικός απολογισμός εκείνου του αισχρού εγκλήματος πολέμου ήταν 124 θάνα θύματα, σχεδόν όλα γυναικόπαιδα. Στις 28.12.20 σε μια κηδεία, παρουσία της πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας των Κατεχομένων, ετάφησαν στη Μαράθα 14 παιδιά. Μάλιστα, στον τ/κ Τύπο γράφτηκε ότι «η κηδεία συνέπεσε με την “εβδομάδα πρώων” προς τιμή όσων έπεσαν τον Δεκέμβριο του 1963!». Όλη αυτή η ιστορία που προκάλεσε σημαντικά ερωτηματικά, που δεν μου επιτρέπεται να τα προσπεράσω, γιατί η αλήθεια –όπως την αυθεντική δημοκρατία– δεν έχει αδιέξοδο ούτε και σκοτεινές γωνιές. Ιδιαίτερα για μένα που ασχολούμαι με το πρόβλημα των αγνοουμένων τριάντα και πλέον χρόνια.

Πέντε ερωτήματα

Ερωτηματικά, όπως:

1. Πώς γίνεται να έχει γίνει η εκταφή πριν από πέντε χρόνια, σε μια αποστολή της ΔΕΑ που κράτησε λιγότερο από 4 μήνες (14 Οκτωβρίου 2015 μέχρι 5 Φεβρουαρίου 2016) σε ένα από τους δύο ομαδικούς τάφους (Μαράθας) και να έχουν γίνει έξι τελετές κηδείας μέχρι σήμερα, με πρώτη τον Αύγουστο του 2017;
2. Ποιος αποφάσισε ή επεδίωξε τη σαλαμοποίηση των κηδείων;
3. Ποιος αποφάσισε ότι θα πρέπει να δοθούν πρώτα τα λείψανα των μανάδων και κόρια των παιδιών τους προς ταφή, και ποια «ανθρωπιστική» προσέγγιση υπαγορεύει κάτι τέτοιο;
4. Ποιος αποφάσισε ότι τα τραγικά θύματα του εγκλήματος, που είχαν αναγνωρισθεί στις 2 Σεπτεμβρίου 1974 όταν εντοπίστηκαν στους σκουπιδότοπους της Μαράθας και της Αλόα και ετάφησαν σε δύο ομαδικούς τάφους όπου είχαν αναγερθεί και ανάλογα μνημεία, έπρεπε να εκταφούν με «προτεραιότητα» και να γίνει ταυτοποίηση

τους με τη μέθοδο του DNA;

5. Τι λέει η ΔΕΑ; Μήπως συμπτωτικά στα επικοινωνιακά παίγνια της Τουρκίας; Είναι δυνατόν η ΔΕΑ, που έχει ρόλο στη συμφιλίωση, να εμπλέκεται ή να την εμπλέκουν πθελήμενα ή μη σε παιγνίδια τέτοιας αισχροπίας εις βάρος συγγενών;

Πάντως, πληροφορίες από την πλευρά συγγενών των θυμάτων λένε ότι για την εκταφή κινητοποιήθηκε η τουρκική κυβέρνηση και ο κατοκικός στρατός και έγινε επιχείρηση να πεισθούν οι συγγενείς –και με οικονομικά κίνητρα– για να γίνει τελικά τον Οκτώβριο του 2015. Κάποιοι αντέδρασαν μετά φόβου, ωστόσο ήταν δύσκολο να δημοσιοποιήσουν την αντίθεσή τους.

Από το 1989

Την ιστορία του εγκλήματος «Μαράθα-Αλόα-Σανταλάρν», την έγραφα τον Αύγουστο του 2007 στην εφημερίδα «Πολίτης», σε ένα αφιέρωμα από κοινού με τη συνάδελφο Σεβγκιούλ Ουλουντάγ, η οποία είχε γράψει για το έγκλημα πολέμου του κατοκικού στρατού εναντίον των 80 Ε/κ Ασιατών αιχμαλώτων. Η αλήθεια είναι ότι έμαθα για το έγκλημα όταν βρέθηκα μπροστά από τα δύο μνημεία, το 1989. Τότε ο Ραούφ Ντενκτάς είχε για πρώτη φορά, μετά την εισβολή, επιτρέψει σε Ε/κ δημοσιογράφους τη μετάβαση στα Κατεχόμενα. Πήγα τότε για δύο συνεχόμενες μέρες. Την πρώτη στη Λευκωσία, την οποία περιηγήθηκα με τον φίλο μου Σενέρ Λεβέντ, ο οποίος δούλευε τότε στην εφημερίδα «Ορτάμ» και τη δεύτερη στο Τρίκωμο, που είχε μετονομαστεί σε Νέα Λάρνακα (Γενί Ισκελέ) με την ελπίδα να βρω κάποιους από τους 13 συμμαθητές μου στην Αμερικανική Ακαδημία Λάρνακας. Ο συνάδελφος Ιάκωβος Κακουρής μου ζήτησε να περάσω και από το σπίτι του στην Περιοστερωνοπήγη. Πήρα ένα ταξί και με συνοδού μια αγγλόφωνη Τ/κ από το «Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών», πήγα στην Περιοστερωνοπήγη. Η συνοδός μου στη συνέχεια με πήγε να δω, όπως μου είπε, τι είχαν κάμει οι Ε/κ εκείνου του χωριού σε γυναικόπαιδα γειτονικών τ/κ χωριών. Είναι αλήθεια ότι δεν πίστευα στα μάτια μου, βλέποντας στο μνημείο εκείνο τις ηλικίες των θυμάτων... Μετά από μερικά χρόνια, ο αιμινόστος δημοσιογράφος Δημήτρης Αντρέου μου αφηγήθηκε ότι ήταν παρών με

Η φωτογραφία των μαθητών του δημοτικού σχολείου της Μαράθας, με το τέλος της σχολικής χρονιάς του 1974. Όλα τα παιδιά πλην του δασκάλου τους που ήταν αιχμάλωτος, δολοφονήθηκαν τον Αύγουστο.

Όταν στις 14 Αυγούστου τα κατοκικά στρατεύματα παραβίασαν την εκχειρία, οι Εοκαβητατζήδες αποφάσισαν να εξαφανίσουν τα ίχνη του εγκλήματος.

συνεργείο του ΡΙΚ όταν έγινε η ανάσυρση των πτωμάτων από τον τουρκικό στρατό με τη συμμετοχή Σουηδών ειρηνευτών, ενώ είδα και σχετικά πλάνα. Όταν το 2003 τα οδοφράγματα άνοιξαν και μετά το πρώτο κύμα των ρεπορτάζ και τη φουρτούνα του δημοψηφίσματος, ασχολήθηκα με σειρά εγκλημάτων πολέμου. Τότε στα τρία χωριούδια της Αμμοχώστου πήγα το 2006 και το 2007. Στο μεσοδιάστημα είχα εντοπίσει Ε/κ μάρτυρες από την Περιοστερωνοπήγη και τον Άν Σέρκν, που ήταν έτοιμοι να μιλήσουν καθώς και ένα Τ/κ μάρτυρα, τον Σιαφάκ Νιχάτ από τη Μαράθα, ένα νεταί αντιληπτό και από την περίπτωση της κηδείας των 14 παιδιών στις 28 Δεκεμβρίου 2020, η πολιτική εκμετάλλευση των συγγενών για προώθηση των στόχων της Τουρκίας στη χώρα μας συνεχίζεται για 46 συναπτά χρόνια. Μάλιστα, σύμφωνα με πληροφορίες από τ/κ πηγές, αξιωματικοί του στρατού εισβολής έδιναν τότε όπλα σε συγγενείς Τ/κ δολοφονηθέντων παροτρύνοντας τους να δολοφονούν Ε/κ ώστε να διευρυνθεί και να εμβιβαστούν οι μίσος και η εκθρόνιση μεταξύ των δύο κοινοτήτων!

στερωνοπήγης μάζεψαν στο σχολείο του χωριού όλους τους κατοκούς των διπλανών τριών μικρών τ/κ χωριών Μαράθας, Αλόας και Σανταλάρν. Τους άντρες τους μετέφεραν στο στρατόπεδο του Καράλου στο Βαρώσι και τα γυναικόπαιδα τα διέταξαν να επιστρέψουν στα σπίτια τους. Από την επόμενη μέρα άρχισαν οι «επιθεωρήσεις» στα σπίτια και οι βιασμοί των γυναικών υπό την απειλή των όπλων, όπως μου είπε χαρακτηριστικά ένας από τους μάρτυρες: «Έκαμαν εφόδους τα βράδια και έμπαιναν στα σπίτια. Μάζευαν τα χρυσαφικά και πείραζαν τις γυναίκες». Δηλαδή; ρώτησα καθώς δεν ήθελα να του βάλω στο στόμα τη συγκεκριμένη λέξη. «Τι δηλαδή; Τις βίαζαν. Μικρές και μεγάλες. Στην αρχή ήταν επιφυλακτικοί και δεν έλεγαν πολλά-πολλά. Στη συνέχεια όμως πήγαιναν στους καφενδες των χωριών και κορορεύονταν για τις πράξεις τους». Όταν στις 14 Αυγούστου τα κατοκικά στρατεύματα παραβίασαν την εκχειρία και προέλασαν από τη Μια Μπλιά προς τη Μεσοαρία, οι «παλικαράδες» Εοκαβητατζήδες αποφάσισαν να εξαφανίσουν τα ίχνη του εγκλήματος. Πήραν λεωφορεία, μάζεψαν γιαγιάδες, μανάδες και παιδιά, τους πήγαν σε δύο σκουπιδότοπους και τους εκτέλεσαν εν ψυχρώ. Στη συνέχεια με εκκαθάρισε τους έθαψαν πρόχειρα κάτω από τα σκουπίδια κι έφυγαν.

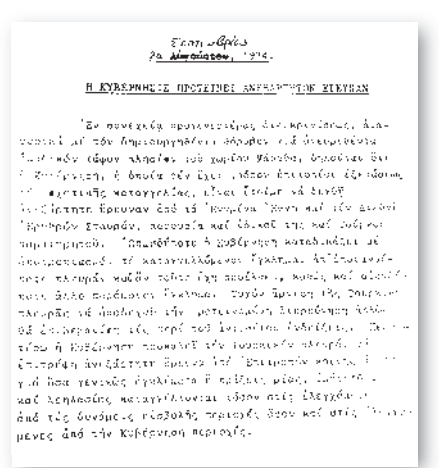
Η κυβέρνηση προτείνει ανεξάρτητον έρευνα

Στην Κύπρο, το καλοκαίρι του '74 έχουν διαπραχθεί εγκλήματα πολέμου τόσο από τον τουρκικό στρατό εισβολής κατά Ε/κ όσο και από παραστρατιωτικούς Εοκαβητατζήδες εναντίον Τ/κ. Ουδένα έγκλημα ήχθη ενόπιον της δικαιοσύνης. Αντίθετα οι δολοφόνοι και οι αυτουργοί κυκλοφορούν ή και κυκλοφορούν ελεύθεροι και συχνά επιβραβεύονται για τις απεχθείς πράξεις τους. Το ζήτημα συζητήσα αρχές του 1996 με τον τότε Επίτροπο για Ανθρωπιστικά Θέματα Λεάνδρο Ζαχαριάδη, ο οποίος μου είπε ότι η Κυπριακή Δημοκρατία –αν και ελάχιστοι το γνωρίζουν– έχει πάρει θέση επί αυτού του ζητήματος και μάλιστα την ημέρα που ανακαλύφθηκε ο ομαδικός τάφος στη Μαράθα, όπως μαρτυρείται από το ανακοινθέν του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών υπ' αριθμόν 7 τς 2ας Σεπτεμβρίου του 1974, με τίτλο, «Η κυβέρνηση προτείνει ανεξάρτητον έρευνα», στο οποίο αναφέρονταν τα ακόλουθα: «Εν συνεχεία προγενεστεράς διευκρίνισης, αναφορικά με τον δημιουργηθέντα θόρυβο για ανευρεθέντα ομαδικών τάφων πλησίον του χωριού Μάραθα, δηλούται ότι η Κυβέρνηση, η οποία δεν έχει τρόπον επιτοπίου εξετάσεις τις σχετικές καταγγελίες, είναι έτοιμη να δεχθεί ανεξάρτητη έρευνα από τα Ηνωμένα Έθνη και τον Διεθνή Ερυθρόν Σταυρόν, παρουσία και ιδιού της και Τούρκου παρατηρητού. Οπωσδήποτε η Κυβέρνηση καταδικάζει με αποτροπασμό το καταγγελλόμενον έγκλημα, απ' οποιαδήποτε πλευράν και αν τούτο έχη προέλθει, καθώς και οιονδήποτε άλλο παρόμοιον έγκλημα. Τυχόν άρνηση της Τουρκικής πλευράς να αποδεχθή την προτεινόμενη διερεύνηση απλώς θα επιβεβαιώση τις περί του αντιθέτου ενδείξεις. Περαιτέρω η Κυβέρνηση προκαλεί την Τουρκικήν πλευράν να επιτρέψη ανεξάρτητη έρευνα από Επιτροπήν κοινής αποδοχής, για όλα γενικώς εγκλήματα ή πράξεις βίας, ωμότητες, βιασμούς και λεηλασίες καταγγελλόμενα τόνον στις ελεγχόμενες από τις δυνάμεις εισβολής περιοχές όσον και στις ελεγχόμενες από την Κυβέρνησην περιοχές».

Εκτιμούμε ότι η πιο πάνω θέση της Λευκωσίας το 1974, θα πρέπει να ανανεωθεί και να επαναληφθεί

Η μάνα του Φικρί τρεις φορές έχει θάψει τα λείψανα του παιδιού της.

Το έγγραφο το εξασφάλισα από τον αιμινόστο Λεάνδρο Ζαχαριάδη, που είχε διοριστεί Επίτροπος για Ανθρωπιστικά Θέματα το 1993 από τον πρόεδρο Κληρίδη, θέση την οποία διατήρησε μέχρι το θάνατό του στις 23.12.96.

και σήμερα ώστε μια διεθνής ερευνητική επιτροπή να ερευνησει όλες τις περιπτώσεις και οι εγκληματίες πολέμου να αχθούν ενόπιον διεθνούς δικαστηρίου. Έχουν περάσει 46 και πλέον χρόνια και οι ανηλπίες μονιάδες κυκλοφορούν ανάμεσά μας, απολαμβάνοντας όλα τα δημοκρατικά δικαιώματα ως εάν να πρόκειται περί νομιμοφρόνων πολιτών. Παράλληλα, ο χρόνος λειτουργεί και αντίστροφα καθώς η κοινωνία δεν μπορεί να ανέχεται αγόγγυστα να την βραβιώνουν άδικα τόσο ειδικά εγκλήματα διότι είναι ως να τα αποδέχεται.

Από την πλευρά της Τουρκίας, όχι μόνο συγκαλύπτονται εγκλήματα πολέμου με την μετακίνηση ολόκληρων ομαδικών τάφων Ε/κ αιχμάλωτων στην Κύπρο, αλλά εκμεταλλεύονται περιπτώσεις όπως των εγκλημάτων της Μαράθας και της Τόχνης, για να αναζωπυρνώσουν τη μισαλλοδοξία και τον εθνικισμό. Μάλιστα, όπως είπα στην «Κ» πηγή μας από τα Κατεχόμενα, η τελετή της ταφής των 14 παιδιών θα γινόταν στην παρουσία του Ταγίφ Ερντογάν, όταν ήρθε με τον Ντεβλέντ Μπαχτιελί στο Βαρώσι για κάποιους λόγους ωστόσο ακυρώθηκε. Τα παιδάκια εκείνα ετάφησαν στις 28 Δεκεμβρίου στη Μαράθα σε καινούργιο κοιμητήριο-μνημείο για τρίτη φορά, με τους συγγενείς να βιώνουν σε επανάληψη το δράμα μισό αιώνα τώρα.

Τουρκοκύπριος αυτόπτης μάρτυρας

Ο 14χρονος τότε Σιαφάκ Νιχάτ, γιός του ιμάμη της Μαράθας, μας είπε ότι όταν μάζευαν τον κόσμο με τα λεωφορεία, ο πατέρας του είπε στον ίδιο και την αδελφή του να κρυφτούν στην αποθήκη και στη μάνα τους στη μάντρα κι εκείνος κρύφτηκε επίσης στα μάντρα κι έτσι παρόλο που οι Εοκαβητατζήδες μπήκαν δύο φορές στο σπίτι και τους έψαχναν, δεν τους εντόπισαν. Μετά το έγκλημα πέρασε και μεγάλη δύναμη τουρκικού στρατού από τα χωριά τους αλλά δεν εντόπισαν τα θύματα. Τους εντόπισε όμως ο 14χρονος Σιαφάκ: «Την εποχή εκείνη της ανέχειας, ένα από τα αγαπημένα μου παιγνίδια ήταν να μαζεύω μπαταρίες από τον σκουπιδότοπο που βρισκόταν έξω από το χωριό. Έτσι μίαν εκείνον βρωμάθησαν και δύο μεγάλοι μπαταρίες. Πλησιάζοντας πρόσεξα

ότι κάτι είχε αλλάξει στο σκουπιδότοπο ενώ βρομούσε πολύ και όχι όπως συνήθως. Αυτή τη βρώμα δεν την ανέχονταν τα ρουθούνια. Πλησίασα κι άλλο και είδα ότι υπήρχαν 3-4 μικρές «πυραμίδες». Κατέβηκα από το γαϊδούρι, φτάνοντας στη μια «πυραμίδα» πρόσεξα να εξέχει το πόδι ενός παιδιού που φορούσε ριγωτή πιτζάμα... Τότε κατάλαβα ότι κάτω από εκείνες τις παράξενες πυραμίδες ήταν οι χαμένοι μέχρι εκείνη τη στιγμή συχωριανοί μου. Ήταν 2 του Σεπτεμβρίου 1974. Είχαν περάσει 19 ολόκληρες μέρες».

Τα θύματα μαζεύτηκαν από Τούρκους στρατιώτες υπό την εποπτεία του Σουηδικού αποσπάσματος της ΟΥΝΦΙΚΥΠ και στη συνέχεια ετάφησαν σε δύο χώρους στη Μαράθα και την Αλόα όπου αναγέρθηκαν και δύο μεγαλοπρεπή μνημεία. Από τότε, Τουρκία και

Ντενκτάς έκαμαν λάβαρό τους το έγκλημα αυτό κι εκείνο της Τόχνης για να δικαιολογήσουν τα εγκλήματα πολέμου που διαπράχθηκαν από τον τουρκικό στρατό και την ανάγκη παρουσίας της Τουρκίας στην Κύπρο για προστασία τάχα των Τουρκοκυπρίων. Ενώ όπως γίνεται αντιληπτό και από την περίπτωση της κηδείας των 14 παιδιών στις 28 Δεκεμβρίου 2020, η πολιτική εκμετάλλευση των συγγενών για προώθηση των στόχων της Τουρκίας στη χώρα μας συνεχίζεται για 46 συναπτά χρόνια. Μάλιστα, σύμφωνα με πληροφορίες από τ/κ πηγές, αξιωματικοί του στρατού εισβολής έδιναν τότε όπλα σε συγγενείς Τ/κ δολοφονηθέντων παροτρύνοντας τους να δολοφονούν Ε/κ ώστε να διευρυνθεί και να εμβιβαστούν οι μίσος και η εκθρόνιση μεταξύ των δύο κοινοτήτων!

Ο Σιαφάκ Νιχάτ, εκπαιδευτικός σήμερα, ήταν 14 χρονών τότε και με τους γονείς και την αδελφή του διέφυγαν τον θάνατο διότι δεν πίστεψαν τους Εοκαβητατζήδες που τους καλούσαν να μπουνη στα λεωφορεία για να τους πάνε στο Βαρώσι και κρύφτηκαν στη μάντρα τους.

Ένα ζεστό ευχαριστώ στους ανθρώπους πίσω από τις μάσκες

Ακατανόητα...

Είναι κατανόητο ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας να εμβολιάζεται από τους πρώτους, με τις κάμερες και του φωτογραφικούς φακούς πάνω του. Όπως κατανόητο είναι και για τον Αρχιεπίσκοπο να πράττει το ίδιο προκειμένου να αποτελέσει παράδειγμα σε όσους είναι επιφυλακτικοί με τον ιό και το εμβόλιο. Είναι ακατανόητο, την πρώτη μέρα εμβολιασμών να τρέχουν να εμβολιαστούν η Γενική Διευθύντρια του Υπουργείου Υγείας και ο Εκτελεστικός Διευθυντής του ΟΚΥΝΥ. Απορία, ποια ανάγκη εξυπηρετούν οι εμβολιασμοί των δυο την πρώτη μέρα και μάλιστα με όλη την πρόεσση δημοσιότητα. Σε ποια ομάδα του πληθυσμού έστειλαν μήνυμα; Ο κ. Χρήστος Λοϊζίδης αντί να τρέχει στην Αμμόκωστο να εμβολιασθεί καλά θα έκανε να ασχοληθεί με τις ΜΕΘ των νοσοκομείων του ΟΚΥΝΥ ώστε να είναι έτοιμες αύριο. Εκτός και αν εντός του Υπουργείου Υγείας και των νοσοκομείων του ΟΚΥΝΥ υπάρχουν αντιρροσίες του εμβολίου και ήθελαν να δώσουν το καλό παράδειγμα. Υπάρχουν;

Μόνο στα λόγια

Για το Υπουργείο Υγείας το lockdown είναι ακραίο μέτρο και έσχατη λύση. Άρα, αυτό σημαίνει πως με το 907 τόσα επιβεβαιωμένα κρούσματα την περασμένη Τρίτη και 704 την περασμένη Τετάρτη δεν έχουμε φθάσει σε ακραίες καταστάσεις. Παρά ταύτα, το Υπουργείο ξεκαθαρίζει πως ως λύση το lockdown παραμένει στο τραπέζι. Άλλα λόγια να αγαπιόμαστε δηλαδή. Το τι έκαναν οι άλλες χώρες το παρακολουθούμε αλλά δεν είναι ευαγγέλιο για πιστή τήρηση. Πιο τίμιο θα ήταν να πει η κυβέρνηση πως ήθελε ο Κυπραίος να κάνει γιορτές όπως το επιτάσσει η παράδοση, παρά να προσπαθεί να στρογγυλέψει τις αποφάσεις της. Αν ήθελε να χαϊδέψει τα αυτιά των πολιτών μέσα στις γιορτές, ας φρόντιζε να είχε ρίξει τον αριθμό των κρουσμάτων τους προηγούμενους μήνες για να έχει περιθώριο. Δεν το έπραξε παρά το γεγονός ότι κάποιοι πέριζι του κυβερνητικού στρατοπέδου πίεζαν με τον τρόπο τους.

Λέει και ψέματα

Ο Οδυσσέας Μιχαηλίδης μπορεί να θεωρεί ότι ελέγχει τους πάντες, του διαφεύγει όμως πως η κάμερα είναι άτιμο πράγμα, κατά τη ρήση γνωστού αθλητικογράφου στην Ελλάδα. Όποιος παρακολούθησε την εμφάνιση του κύριου Έλιωτ Νες στην εκπο-

Δεν είναι ήρωες, είναι απλοί καθημερινοί άνθρωποι της διπλής πόρτας που ενσάρκωσαν την ελπίδα σε όσους βίωσαν το πόνο, φόβο και μοναξιά στην προσωπική μάχη κατά του COVID-19. Δεν είναι ανώνυμοι, είναι επώνυμοι και τους γνωρίζουν με τα μικρά ονόματά τους, που είναι πολλά και με αυξημένο το συναίσθημα του καθήκοντος και της προσφοράς.

μή του Ανδρέα Κημήτρη στο ΡΙΚ άκουσε με έκπληξη τον Γενικό Ελεγκτή να διαβεβαιώνει με στόμφο ότι ο ίδιος ουδέποτε δημοσιοποίησε ειδικές εκθέσεις με ευαίσθητες πληροφορίες. Και δεν έφθναν οι διαβεβαιώσεις έκανε αναφορά και στο Υπουργείο Άμυνας. Αν κάποιος ανατρέξει στην ιστοσελίδα της Ελεγκτικής Υπηρεσίας, θα διαπιστώσει πως ο Οδυσσέας Μιχαηλίδης λέει ψέματα. Στις 6 Φεβρουαρίου ανάρτησε ειδική έκθεση υπό τον τίτλο Έλεγχος Συστήματος Επιστράτευσης της Εθνικής Φρουράς (ΥΠΑΜ-ΓΕΕΦ-01-2019). Για τη συγκεκριμένη ειδική έκθεση προηγήθηκε παρασκήνιο να μην δημοσιοποιηθεί επειδή περιείχε ευαίσθητες πληροφορίες, ωστόσο τις όποιες παραινέσεις ο Έλιωτ Νες τις

έγραψε στα παλαιότερα των υποδημάτων του. Αυτό πάει να πει σεβασμό του πολίτη, κάποιος εκ των οποίων πίνουν νερό στο όνομά του.

ΔΗΚΟϊκός

Και τα όσα είπε από τηλεοπτικές δεν είναι τα μοναδικά ψέματα που έχει πει. Διαρρηγνύει τα ιμάτιά του ότι δεν είναι κομματικά ενταγμένος, λες και τα κολλητικά με τον μικρό πρίγκιπα είναι μια απλή και γνήσια φίλια. Μάλιστα συνεχίζει να βγαίνει και στο twitter και να ρίχνει στάχτη, λέγοντας αερολογίες. Ο ακομμάτιστος Γενικός Ελεγκτής είναι μέλος του ΔΗΚΟ με ημερομηνία

εγγραφής 30 Μαΐου 1997 και ΑΚΜ..21. Ο Οδυσσέας Μιχαηλίδης εμφανίζεται να είχε συμμετοχή στις εσωκομματικές του 2013. Τα υπόλοιπα περί πολιτικού αξιώματος είναι λόγια του αέρα. Το να είναι κάποιος, έστω και δημόσιος υπάλληλος, μέλος κάποιου κόμματος και να λαμβάνει μέρος σε εσωκομματικές διεργασίες δεν είναι μεμπτό. Ας παραδειγματιστεί ο Γενικός Ελεγκτής από τον Αρχιεπίσκοπο ο οποίος βγήκε και είπε δημόσια πως είναι ΔΗΚΟϊκός. Αυτό για το οποίο ελέγχεται ο Γενικός Ελεγκτής είναι γιατί αποφεύγει να το παραδεχθεί. Για αυτό τι λέει ο κολλητός, μικρός πρίγκιπας του ΔΗΚΟ;

Ο ΗΡΩΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΧΑΜΑΡΓΙΑΣ

Ο ιερέας στον Ιερό Ναό Αγίου Νικολάου Φλαρίου Καλαμάτας που δεν ανέχθηκε εντός της Εκκλησίας «πιστούς» αντιρροσίες του κορωνοϊού. Μπροστά από την ωραία πύλη, έδωσε μαθήματα υπευθυνότητας όσων διαθέτουν δημόσιο λόγο. Αυτή την εκκλησία θέλουμε. Να ικανοποιεί το θρησκευτικό συναίσθημα, χωρίς να κλείνει τα μάτια στην πραγματική ζωή.

Απαξιωτικός

Το τελευταίο ατόπημα του κατ' άλλα προσηπιτή των ανεξάρτητων Θεσμών στην Κύπρο, η θέση του για το πόρισμα της Επιτροπής Καλογήρου. Χωρίς σχόλιο, αυτούσιο το κείμενο που ανάρτησε στο twitter. «Μετά την αναπόφευκτη σύγκριση με το ελλιπές και προβληματικό Πόρισμα Καλογήρου, που ούτε ασχολείται με ευθύνες ασκούντων δημόσια εξουσία, αναμένουμε την απολογία όσων επιχειρήσαν ν' απαξιώσουν τις Εκθέσεις μας. Η λογοδοσία επιβάλλει αξιοποίηση των Εκθέσεων κι ολοκλήρωση των ελέγχων». Άραγε ο Γενικός Ελεγκτής θα απολογηθεί δημοσίως για το απαξιωτικό ύψος του απέναντι στο έργο μιας επιτροπής που διορίστηκε με βάση την νομοθεσία; Ποιος πλήττει τους Θεσμούς, που τόσο πολύ κόπεται κατά καιρούς; Και ύστερα θα ωρύνεται αν ο κ. Νίκος τον τυλίξει σε μια κόλλα χαρτί και τον στείλει ενώπιον του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου για ανάμορστη συμπεριφορά.

Γράφει **Ο ΙΑΝΟΣ**

ΑΡΘΡΟ / Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ

Η δύναμη της αρνητικής εμπειρίας

Το 2020 έχει αφήσει ανεξίτηλο το σημάδι του στην ιστορία των ανθρώπων πραγμάτων, όχι επειδή γνώρισε για πολλοστή φορά πανδημία με εκατομμύρια νεκρούς. Από αυτή την άποψη, η πανδημία αυτή είναι μάλλον από τις λιγότερο οδυνηρές στην ανθρώπινη ιστορία. Η συγκεκριμένη εμπειρία είναι σημαντική γιατί οργανώθηκε ένα είδος παγκόσμιου κράτους, με τη μορφή μιας παγκόσμιας τζαζ ορχήστρας, και αντιστάθηκε στη θνητή μοίρα του ανθρώπου. Το 2020 είναι η χρονιά που τα κράτη έκλεισαν συνειδητά τις οικονομίες τους για να προστατεύσουν τον πληθυσμό τους. Το έθνος κράτος της μοντέρνας εποχής έχει δομηθεί με άξονα την οργάνωση της εύρυθμης λειτουργίας της εθνικής οικονομίας.

Μέσα από την παγκοσμιοποίηση, την εφαρμογή δηλαδή σε πλανητική κλίμακα ενός ενιαίου χρηματοοικονομικού και χρηματιστηριακού κώδικα συμπεριφοράς, η ανθρωπότητα ολόκληρη έχει κτιστεί, από την εποχή Κλίντον και για 30 περίπου χρόνια, ως «πλανητικό χωριό» πάνω στο πεδίο της οικονομίας. Πιο κοντά σε εμάς τους Ευρωπαίους, το ευρωπαϊκό όραμα και η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση έχουν στηριχτεί για 70 περίπου χρόνια στην ανάπτυξη των εθνικών ευρωπαϊκών οικονομιών και την ένωσή τους σε μια ενιαία ευρωπαϊκή διακυβέρνηση μέσω του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίου. Συνεπώς, σε μεγάλο βαθμό πριν από την πανδημία, τόσο το παγκόσμιο όσο και το ευρωπαϊκό πνεύμα είχαν κτιστεί με την οικονομία. Έτσι, όταν η ανθρωπότητα θυσιάσε την οικονομική παραγωγή και ανάπτυξη για να προστατεύσει όσο το δυνατόν περισσότερες ανθρώπινες ζωές ήταν

σαν να αποσυνδεόταν η ίδια από το σημαντικότερο κομμάτι του εαυτού της. Πράγματι, το 2020, η επιστροφή της βιοπολιτικής μέσα από την επιβολή μέτρων περιορισμού της οικονομικής ελευθερίας με σκοπό τη διαχείριση της υγείας των πληθυσμών μόνο ως άρνηση της οικονομίας μπορούσε να vonθεί. Αντίθετα, κατά τη διάρκεια της πρώιμης νεωτερικότητας και της βιομηχανικής επανάστασης, από τον 16ο έως και τον 19ο αιώνα, η βιοπολιτική ήταν συνώνυμη με την οικονομία. Ο διχασμός αυτός της ψυχής του σύγχρονου ανθρώπου αποτελεί μια αυθεντική ιστορική αρνητική εμπειρία.

Η πλανητική αυτή εμπειρία δεν μπορεί να μην αποτελέσει σταθμό στον δρόμο προς την αυτοσυνείδηση του ανθρώπινου πνεύματος. Όπως έζηχα έχει αναλύσει ο Χέγκελ στην «Φαινομενολογία του Πνεύματος» (1807), η αλλιώς «επιστήμη της εμπειρίας της συνείδησης», όπως αναφερόταν στον αρχικό τίτλο του έργου, μόνο μέσα από την ιστορική εμπειρία μπορεί να κατανοήσει ο άνθρωπος τον εαυτό του. Πιο συγκεκριμένα, το γνώθι σ' αυτόν περνάει μέσα από το βίωμα της «αρνητικής εμπειρίας», αφού μόνο μέσα από την άρνηση του εαυτού μας μπορεί το πνεύμα μας να προοδεύσει. Ο πόνος, η θλίψη, η συντριβή, η απόγνωση, η οργή, με άλλα λόγια η διαίρεση του εαυτού μας και η ριζική αμφισβήτηση αυτού που μας συγκροτούσε ως υποκειμένα στην ιστορία γίνονται φορείς αυτογνωσίας και προόδου. «Η ολότητα, στην πιο ζωντανή μορφή της, μπορεί να προκύψει μόνο μετά από την αποκατάσταση του πιο βαθύς διχασμού», έγραφε ο Χέγκελ. Η ολότητα της οι-

Μετά και τη νίκη Μπάιντεν στις αμερικανικές εκλογές, φαίνεται πως η οικολογική πολιτική γίνεται συνείδηση των φιλελεύθερων κοινωνιών. Το ορατό τέλος της πανδημικής κρίσης εγκαινιάζει μια εποχή ολιστικής οικολογικής νοοτροπίας στην καθημερινότητά μας.

κονομίας, του τρόπου δηλαδή με τον οποίο ο άνθρωπος κατανοούσε τον εαυτό του ως homo economicus, κατέρρευσε μπροστά στην συνειδητοποίηση της ίδιας της θνητότητας. Όπως ο έφηβος «αρνείται» να γίνει μέσο από το βίωμα της «αρνητικής εμπειρίας», έτσι και η άρνηση της οικονομίας οδηγεί σε ένα πιο ολοκληρωμένο πράττειν. Αν αναρωτιόμαστε γιατί η εφηβική ηλικία είναι η πιο δύσκολη, η απάντηση είναι απλή. Η ενθλιψωση αποτελεί μια τραγική εμπειρία διχασμού του εαυτού μας. Μόνο ο προανατολισμός της κοινωνικής πράξης του εφήβου στο ιστορικό του περιβάλλον μπορεί να τον βγάλει από την τραγική του κατάσταση, αποκαθιστώντας την ενότητα των διάσπαρτων μερών του. Ποιοι όμως είναι οι τομείς του αν-

θρώπινου πράττειν που θα καταφέρουν να αποκαταστήσουν τη χαμένη πλέον πλανητική ολότητα; Αδιαμφισβήτητα δύο είναι οι κύριοι άξονες της συλλογικής ανθρώπινης δράσης, οι οποίοι αναδεικνύονται μέσα από την οδύνη της πανδημίας που βιώνουμε. Αρκεί να αναλογιστούμε πού προσβλέπει η ανθρωπότητα για το τέλος του εφιάλτη και πώς μπορεί να ελαχιστοποιήσει τις πιθανότητες να βιώσει ξανά μια τέτοια κατάσταση. Η παραγωγή εμβολίων για την προφύλαξη από τον κορωνοϊό μέσα σε λιγότερο από δέκα μήνες είναι ένα επιστημονικό επίτευγμα που μας δείχνει ότι τα όρια των δυνατοτήτων της επιστήμης διαρκώς διευρύνονται. Η συλλογική επιστημονική δράση σε παγκόσμιο επίπεδο, η αδιέλπιτη συλ-

λογική και ανταλλαγή των δεδομένων της πανδημίας, η ανάλυση, ο πειραματισμός και η εφαρμογή νέων τεχνικών για την παραγωγή εμβολίων δείχνουν με τον πλέον ξεκάθαρο τρόπο το όφελος της επιστημονικής οργάνωσης και παιδείας. Με τη μεγαλύτερη ενάργεια φάνηκε επίσης ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και τηλεργασίας, οργανωμένα σε ένα παγκόσμιο δίκτυο, δεν αποτελούν απλά μέσα ψυχαγωγίας, αλλά μπορούν να λειτουργήσουν ως ζωτικά όργανα της παγκόσμιας εκπαίδευσης και παραγωγής. Η επιστημονική δραστηριότητα χρειάζεται όμως διαρκή προανατολισμό. Αυτό που απαιτεί η εποχή μας είναι η αποκατάσταση της ενότητάς μας με τη «φύση» μέσα στην οποία ζούμε και η οποία ζει εντός μας. Με άλλα

λόγια πρέπει όχι μόνο να θεωρήσουμε την ύπαρξή μας ως αλληλένδετη με όλες τις μορφές ζωής του πλανήτη, αλλά και να δούμε το μέλλον μας ως κοινό με το μέλλον του πλανήτη και των μελλοντικών γενιών που θα τον κατοικήσουν. Μετά και τη νίκη Μπάιντεν στις αμερικανικές εκλογές, φαίνεται πως η οικολογική πολιτική γίνεται συνείδηση των φιλελεύθερων κοινωνιών. Το ορατό τέλος της πανδημικής κρίσης εγκαινιάζει μια εποχή ολιστικής οικολογικής νοοτροπίας πρωτίστως στην καθημερινότητά μας, στο οικογενειακό και αστικό μας περιβάλλον, στην εθνική και ευρωπαϊκή ζωή, στις πλανητικές προοπτικές συνεργασίας για την προστασία του οικογενείου.

Επιστήμη και οικολογία, μέσα από τη διαλεκτική ενότητα μιας οικολογικής επιστήμης ή επιστημονικής οικολογίας, καλούνται να συνθέσουν τη νέα πλανητική πραγματικότητα, να καθοδηγήσουν τη μελλοντική οικονομική πράξη και να επουλώσουν τις πληγές της ανθρωπότητας. Ο χρόνος θα απαλύνει τον πόνο, όπως συνέβη και στις απαυδές επιδημίες γρίπης κατά τον 20ό αιώνα. Η λύση είναι από τις πλέον χρήσιμες ικανότητες του ανθρώπινου πνεύματος. Η ανθρωπότητα δεν θα είναι όμως η ίδια, καθώς ο υλικός και ψυχικός πόνος θα έχει μετουσιωθεί σε εμπειρία του πνεύματος και, όπως γράφει και ο Χέγκελ, «οι πληγές του πνεύματος επουλώνονται χωρίς να αφήνουν σημάδια».

Ο κ. Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής του Πανεπιστημίου Κύπρου και εταίρος του ερευνητικού κέντρου «Ευρωπαϊκές Δυναμικές» του Πανεπιστημίου του Στρασβούργου.

Ας κρατήσουμε κάτι από το 2020

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Ήρθε η στιγμή που ενδεχομένως περιμέναμε. Ο αποχαιρετισμός του 2020. Για να απαλλαγούμε από έναν χρόνο που μας ανέτρεψε βεβαιότητες και που μας υπενθύμισε την ευθραυστότητα της ανθρώπινης ζωής. Με την κρυφή ελπίδα ότι κάποια στιγμή ο νέος χρόνος θα μας φέρει πίσω την «κανονικότητα μας». Και με την ευχή ότι μέσα σ' αυτή την «κανονικότητα» θα μπορέσουμε να χωρέσουμε ξανά αλώβητοι. Είναι όμως έτσι; Πρέπει να είναι έτσι; Ή μήπως οφείλουμε να είναι αλλιώς; Οφείλουμε, όσο ψυχολογικά κουρασμένοι κι αν είμαστε να μη βιαστούμε να επανέλθουμε σ' αυτό που μέχρι πρότινος ονομάζαμε κανονικότητα.

Οφείλουμε να επανεξετάσουμε αν εκείνο που βαφτίσαμε ως «κανονικό» ήταν τελικά μια λανθάνουσα πορεία, η οποία ως τέτοια ξεσκέπασε με βίαιο τρόπο αλήθειες που ηθελμένα προσπερνούσαμε, προκειμένου να συνεχίσει η πλάνη ότι όλα βαίνουν καλώς. Μόνο που τίποτα δεν έβαινε καλώς. Και η πανδημία, αυτή η μεγάλη ανατροπή, που ανάγκασε τον πλανήτη σε παύση και που τον σημάδεψε με χιλιάδες θανάτους, αυτό μας απέδειξε. Πως τίποτα δεν βαίνει καλώς, όταν εμείς οι ίδιοι διατηρούμε ηθελμένα την πλάνη πως όλα βαίνουν καλώς. Ανήμποροι να αναμετρηθούμε με τους εαυτούς μας, με την πραγματικότητα. Και κυρίως με ένα υψηλό στόχο που να μη μετριέται σε χρήματα αλλά στην αξία της ίδιας της ζωής. Ζούμε σε ένα μικρό τόπο, θα έπρεπε να έχουμε άλλες προτεραιότητες από εκείνες που κυκλοφορούν στις μεγάλες χώρες, θα έπρεπε να μπορούμε να διατηρήσουμε την φύση μας, την ανθρωπιά μας, τους θεσμούς και τους δεσμούς που μας κάνουν πιο ανθρώπινους. Το κάναμε; Ζούσαμε έτσι πριν από την πανδημία; Κι αν ζούσαμε τότε πώς αυτός ο επικίνδυνος ιός ήρθε και ξεσκέπασε τόσο μοναξιά; Και τόσο εγκατάλειψη; Διότι αυτό συνέβη και ας μην πέσουμε στην παγίδα να γυρίσουμε ανώδυνα τη σελίδα όπως κάνουμε πάντα. Ας σταθούμε λιγάκι να δούμε την πραγματικότητα. Όχι όπως την παρουσιάζουν οι τηλεοράσεις με αριθμούς και υποκείμενα νοσήματα.

Όύτε όπως την παρουσιάζουν οι πολιτικοί με υπολογισμένες για την κάλπη, κάλπικες κουβέντες. Ας τη δούμε μέσα από την οπτική της ευθραυστότητας της ζωής. Και από την προοπτική μιας ζωής πιο ανθρώπινης. Με λιγότερη μοναξιασμένους ηλικιωμένους. Με περισσότερη κρατική πρόνοια για τους ευάλωτους. Με περισσότερη κριτική σκέψη για ό,τι ευάλωτο κυκλοφορεί γύρω μας. Και με περισσότερη έγνοια για τα υποκείμενα νοσήματά μας ως κοινωνία. Τα οποία οφείλουμε να τα κοιτάζουμε κατάματα προκειμένου να μη βάλουμε εμείς οι ίδιοι τη ζωή μας στον αναπνευστήρα. Προκειμένου να μη διασωληνώσουμε ό,τι έχει τη δύναμη να μας χαρίσει βάθος ψυχής. Και προκειμένου να μην εμβολιαζόμαστε ξανά με ένα σωρό αντισώματα απέναντι στη βλακεία, στη μετριότητα, στον διεφθαρμένο τρόπο σκέψης, στην επιφανειακή αντίληψη των γεγονότων, στην επιδημιολογική μας τάση να προσπερνάμε τα σημαντικά προκειμένου να πορευόμαστε απαίδευτοι με τα ασήμαντα. Ναι, μπορούμε να καλωσορίσουμε το νέο έτος με ελπίδα αλλά όχι την ελπίδα να αλλάξουν όλα γύρω μας, αλλά την ελπίδα να αλλάξουμε εμείς οι ίδιοι προκειμένου να συνειδητοποιήσουμε πως οφείλουμε να πορευτούμε προς ένα μεγάλο ψυχής. Προς ένα καλύτερο εαυτό που δεν ορίζεται από τον ατομισμό. Προς μια καλύτερη κοινωνία που δεν καθορίζεται από την άγονη σκέψη των ηγετών της, αλλά από τη γόνιμη σκέψη των ποιητών της. Προς ένα καλύτερο αύριο όπου θα είμαστε πιο ουσιαστικοί και πιο τολμηροί να παιδεύουμε προκειμένου να εξανθρωπιστούμε. Όστε κανείς να μην αισθάνεται μόνος, εγκαταλελειμμένος, μοναξιασμένος. Όστε κανείς να μη φεύγει από τη ζωή χωρίς μια αγαλιά και χωρίς να αισθάνεται μέσα του μια βαθιά αίσθηση δικαιοσύνης. Μια ανάσα χωρίς τη ζωή από τον θάνατο, αυτό μας υπενθύμισε το 2020. Και οφείλουμε να το θυμόμαστε προκειμένου να αλλάξουμε ό,τι είναι να αλλάξει. Όστε αυτή η ανάσα να είναι για τον καθένα όσο βελούδινη γίνεται, όπως ένα ανοιξιάτικο αεράκι.

elenixenou11@gmail.com

Το ολόγιομο φεγγάρι όπως φαίνεται από την πόλη της Γουαδαλαχάρης του Μεξικού.

Δούλεψε όσο προλαβαίνεις

Του **ΠΑΝΟΥ ΛΟΪΖΟΥ ΠΑΡΡΑ**

Ηταν θυμάμαι έξω από το αμφιθέατρο Χ, πάνω ακριβώς από τον εισόδο, με μεγάλα πράσινα γράμματα. «Δούλεψε όσο προλαβαίνεις, η ζωή ξεκινά στα 65». Ήταν το πρώτο πράγμα που παρατήρησα με το που πάτησα το πόδι μου στο πανεπιστήμιο και από τότε το κουβαλώ στη μνήμη μου. Συνολικά, 41 χρόνια δουλειάς, σκέφτηκα, και μου κόπικα τα πόδια. Για πρώτη φορά συνειδητοποίησα ότι η όλη παρά τη γνώση από τα τέσσερα χρόνια φοίτησης, θα οδηγούσαν σε τέσσερις ολόκληρες δεκαετίες σκληρής και ακατάπαυστης εργασίας. Άλλη οδός για μια αξιοπρεπή διαβίωση δεν υπήρχε. Σήμερα, στα μισά περίπου της δεύτερης δεκαετίας και ήδη με τρεις οικονομικές κρίσεις καταγεγραμμένες, συνειδητοποιώ ότι η όλη πορεία είναι λίγο χειρότερη απ' ό,τι την είχα φανταστεί.

Δόθηκε τις προάλλες στη δημοσιότητα το λεγόμενο «Πόρισμα Καλογήρου». Μέσα σε 12 ολόκληρους μήνες, κατάφεραν να εξετάσουν 12 αιτήσεις, από αιτητές που είχαν ούτως ή άλλως βρεθεί και παλαιότερα στο στόχαστρο και που η κυβέρνηση υπό την απειλή ευρωπαϊκών κυρώσεων, αποφάσισε ήδη να ανακαλέσει από τον Νοέμβριο του 2019! Την ίδια ώρα, το πολιτικό προσωπικό της χώρας, ακόμα πλακώνεται γιατί ο γενικός εισαγγελέας που είναι ο καθ' ύλην αρμόδιος για τη διερεύνηση ύπαρξης ποινικών αδικημάτων, δεν αφήνει τον γενικό ελεγκτή, του οποίου τα καθήκοντα είναι λογιστικά, να κάνει τη δουλειά που αποφεύγει να κάνει ο πρώτος! Στην κορύφωση της συλλογικής παράνοιας, μετά τον «εκθρό» Τσαβούσογλου, τον αναπληρωτή πρόεδρο της Συμμαχίας Πολιτών, τους διάφορους πολιτικούς σε Ελλάδα και Κύπρο, προστέθηκε και ο αρχιεπίσκοπος στη λίστα με τα δημόσια πρόσωπα που επιβεβαιώνουν ότι ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας βολιδοσκοπούσε τα εμπλεκόμενα μέρη για λύση δύο κρατών.

Με ημερομηνία 2 Σεπτεμβρίου 2020, η Επιτροπή Καλογήρου, συμπέρανε ότι «το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα, έχει όλα τα εφόδια για να καταστεί ένα αξιόπιστο πρόγραμμα...». Προσέξτε, ένα πρόγραμμα που πουλούσε σε προκαθορισμένη τιμή την πλέον τιμητική διάκριση της απόκτησης κυπριακής υπηκοότητας, έχει τα εφόδια να καταστεί, λέει, αξιόπιστο, ώστε να συνεχίζουν να πλουτίζουν λίγοι πολιτικοί, δικηγόροι, λογιστές και ντιβέλοπερ.

Έναν μήνα αργότερα, μετά τη δημοσιοποίηση του περιφημου βίντεο του Al Jazeera, το επενδυτικό πρόγραμμα θα άφηνε την τελευταία του πνοή, αφήνοντας εκτεθειμένο τον ίδιο τον πρόεδρο της χώρας. Βιβλία, δημοσιεύματα, βίντεο, ρεπορτάζ, εκθέσεις, αποκαλύψεις ο ένας, αποκαλύψεις ο άλλος, μα δεν κουνήθηκε φύλλο.

Όσοι ήλπιζαν σε πολιτικό σεισμό από τις αποκαλύψεις ότι ο πρόεδρος βολιδοσκοπούσε λύση διχοτόμησης ή ότι εκμεταλλεύτηκε ιδιαιτερώς το πρόγραμμα πώλησης διαβατηρίων, μάλλον θα πρέπει να αναγνωρίσουν πως η πλειοψηφία του εκλογικού σώματος δεν επέλεξε τον Νίκο Αναστασιάδη για τον αδαμάντινο χαρακτήρα του και την τιμιότητά του. Συνειδητά τον επέλεξε, γιατί ανέκαθεν ήταν ένας αδιάτακτος καιροσκοπός. Δεν τον επέλεξε για να λύσει το Κυπριακό στη βάση της ομοσπονδίας, αλλά για να μην το λύσει με όρους πολιτικής ισότητας. Και αν το 2013 ένα μεγάλο μέρος των ψηφοφόρων είχε ξεγελαστεί, το 2018 επιβεβαιώθηκε πέραν πάσης αμφιβολίας, πως αυτοί που ξεγελάστηκαν το '13 ήταν μια θλιβερή μειοψηφία. Η κριτική βεβαίως δεν αφορά μόνο τα στελέχη του κυβερνώντος κόμματος, που παραμένουν απόντες, αλλά αγγίζει και την αντιπολίτευση, με την παρατεταμένη αδυναμία της να αντισταθεί αξιοπιστες εναλλακτικές επιλογές.

Ανήκω στη γενιά που έχει το μεγαλύτερο ποσοστό πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά που συνεχίζει να ζει με μισθούς ανειδίκευτου εργάτη. Είναι η γενιά που ζόδεψε τέσσερα χρόνια για σπουδές, άλλα δύο για μεταπτυχιακά και δύο για εξειδικεύσεις, για να φτάσει με χιλιά όνειρα στην αγορά εργασίας, όπου τελικά τη συμβούλευσαν να «γίνει λογιστής, για να μην πεινάσει». Γιατί το μόνο οικονομικό μοντέλο που κατάφερε να στήσει αυτή η χώρα για τα παιδιά της, είναι αυτό της αρπαχτής. Και για τις αρπαχτές, βλέπεις, δεν χρειάζεσαι δασκάλους και επιστήμονες, αλλά έναν καλό λογιστή και έναν καλό δικηγόρο. Η μεγαλύτερη παρακμή είναι δυστυχώς η ανοχή μας. Η ανοχή των πολιτών που αποδέχθηκαν τη διαπλοκή ως τρόπο ζωής ή επιβίωσης. Μα για όσο ακόμα βασιλεύει η διαπλοκή, τα 40 χρόνια δουλειάς δεν θα ισοδυναμούν ούτε με τέσσερις ώρες σκληρής δουλειάς ενός καλού διαπλεκόμενου δικηγόρου-λογιστή-πολιτικού.

Νέος ρεαλισμός

Του **ΚΑΡΗ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ**

Στις 4 Νοεμβρίου 1974, μιλώντας στην γκαλερί «Αργώ», ο Γλαύκος Κληρίδης έγινε ο πρώτος πολιτικός που τόλμησε δημοσίως να αναγνωρίσει ότι η υιοθέτηση ομοσπονδιακού συστήματος ήταν αναπόφευκτη. Ο Κληρίδης, στην ιστορική αυτή του ομιλία, ανέφερε συγκεκριμένα ότι η συνταγματική διάρθρωση του κράτους ως ενιαίου, ήταν εκτός πραγματικότητας και ότι «η μόνη λύση που δύναται σήμερα να προκύψει είναι λύση βασισμένη επί της αρχής του ομοσπονδίου κράτους». Η ξεκάθαρη αναφορά στην ομοσπονδία λίγες μόλις εβδομάδες μετά την κατάπαυση του πυρός ήταν πράξη πολιτικού θάρρους και ευθύνης. Ήταν αποτέλεσμα μιας ρεαλιστικής αποτίμησης της κατάστασης, όπως αυτή είχε διαμορφωθεί μετά την εισβολή, και η οποία ερχόταν σε αντίθεση με τις πάγιες θέσεις της ελληνικής κυπριακής πλευράς και με το λαϊκό αίσθημα. Έβλεπε, όμως, ο Κληρίδης ότι μόνο μέσω μιας ομοσπονδιακής διευθέτησης θα μπορούσαν να επιστρέψουν οι πρόσφυγες στα σπίτια τους και μόνο έτσι θα υπήρχε η πιθανότητα απόσυρσης των κατοχικών δυνάμεων.

Ο Κληρίδης κατηγορήθηκε και λοιδορήθηκε ως ενδοτικός, ως αυτός που μέσω της ομοσπονδίας αποδεχόταν τα τελεωμένα της εισβολής, ως αυτός που θα χάριζε τις κατεχόμενες περιοχές μας στην Τουρκία. Αφού πέρασαν κάποια κρίσιμα χρόνια, η ομοσπονδία έγινε τελικά αποδεκτή ως η επιθυμητή μορφή λύσης του Κυπριακού. Στήριχθηκε από όλες τις κυπριακές και ελληνικές κυβερνήσεις, αποτέλεσε τη βάση για ψηφίσματα και αλληλεγγύη γύρω στα διαπραγματεύσεων, χωρίς όμως ποτέ να καταστεί εφικτή η κατάληξη σε συμφωνία. Οι ευκαρίεις χάθηκαν, με ευθύνη ασφαλώς της Τουρκίας, χωρίς όμως αυτό να απαλλάσει τη δική μας πλευρά για κατά καιρούς σοβαρότητα λάθη. Επισήμως, η μεγάλη πλειοψηφία των πολιτικών δυνάμεων εξακολουθεί να στηρίζει την επιλογή της ομοσπονδίας. Πόσο ειλικρινής είναι όμως αυτή η στήριξη; Προκύπτει μέσα από μια ορθολογική ανάλυση των σημερινών δεδομένων και επιλογών; Λαμβάνει υπόψη τις δραστηκές μεταβολές που έχουν προκύψει μετά από μισό αιώνα διαχωρισμού; Στο ένα άκρο, είναι αυτοί που κατά βάθος διαφωνούν με την ομοσπονδία, αλλά αντί της έντιμης έκφρασης της αντίθεσής τους, προσφέρουν ανεξόδη λεκτική στήριξη, απορρίπτοντας όλους τους δύσκολους συμβιβασμούς που η ομοσπονδία συνεπάγεται. Αποφεύγοντας, επίσης, την ανάγκη κατάθεσης κάποιας εφαρμόσιμης εναλλακτικής πρότασης. Στο άλλο άκρο είναι εκείνοι για τους οποίους η ομοσπονδία έχει μετατραπεί σε δόγμα. Οι εκφραστές αυτής της προσέγγισης, αγνοώντας πλήρως ποια είναι η Τουρκία που έχουμε σήμερα απέναντί μας, θεωρούν περίπου ως «εκουχρονιστική» υποχρέωση την ικανοποίηση κάθε τουρκικού αιτήματος και την πραγματοποίηση κάθε υποθετικού σχεδίου σε όλο το εύρος των ελληνοτουρκικών σχέσεων, προκειμένου να διευκολυνθεί, όπως νομίζουν, η προοπτική της ομοσπονδίας. Είναι βεβαίως και άλλοι για τους οποίους η ομοσπονδία είναι απλώς η επίσημη, πολιτικά ορθή επιλογή, η οποία προκύπτει χωρίς ιδιαίτερη σκέψη και προβληματισμό.

Το μόνο σίγουρο είναι ότι η όποια ομοσπονδία σήμερα καμία σχέση δεν θα έχει με την ομοσπονδία που είχε στηρίξει ο Γλαύκος Κληρίδης το 1974 και την οποία θα μπορούσαμε να εικάμε πετύχει στις προηγούμενες δεκαετίες. Οι περισσότεροι πρόσφυγες έχουν φύγει, οι κατεχόμενες περιοχές έχουν αναπτυχθεί, τα πληθυσμιακά δεδομένα έχουν αλλοιωθεί, η Μόρφου και η Αμμόχωστος δηλώνονται ως τουρκικοί έδαφος και ο τρόπος με τον οποίο ερμηνεύει την πολιτική ισότητα η τουρκική πλευρά γίνεται όλο και πιο ακραία. Ούτε, όμως, η διαιώνιση της υφιστάμενης κατάστασης είναι διατηρήσιμη. Η Τουρκία ακολουθεί μια πορεία αναθεωρητική και συγκρουσιακή, που σημαίνει ότι η μη λύση δεν θα είναι πλέον στατική, αλλά θα εξελίσσεται σε μια κατάσταση επικίνδυνη και απρόβλεπτη. Μπροστά σε αυτό το ζοφερό σκηνικό επιβάλλεται περίσκεψη και προβληματισμός. Είναι η ώρα για ένα νέο ρεαλισμό. Πρέπει να ζυγίσουμε σωστά τα δεδομένα, να αποφασίσουμε τι πρέπει οπωσδήποτε να διαφυλάξουμε, αλλά και τι μπορούμε ρεαλιστικά να διεκδικήσουμε. Πρέπει να λάβουμε δύσκολες αποφάσεις και να μιλήσουμε ξανά τη γλώσσα της αλήθειας. Μόνο έτσι θα διασφαλίσουμε τα συμφέροντα και την επιβίωση του κυπριακού ελληνισμού.

Ο κ. Χάρης Γεωργιάδης είναι αναπληρωτής πρόεδρος του ΔΗΣΥ.

Ο τρίτος δρόμος για την πανδημία

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ**

Η κυπριακή φιλοξενία σε όλο της το μεγαλείο, σε ταβέρνα της Λευκωσίας και εν μέσω αυστηρών μέτρων για τον κορωνοϊό. Αθλητές διεθνούς επιπέδου, μετά τον αγώνα στο νησί, απόλαυσαν μεζέδες και κρασάκι, υπό την φρουρά της Αστυνομίας και με ειδικά άδεια από την κυβέρνηση. Οι αρμόδιοι εφαρμόσαν δεσμεύσεις, οι οποίες καθορίζονται από την αρμόδια διεθνή ομοσπονδία. Καθοριστικό γεγονός, ότι όλοι οι συνδαιτυμόνες, είχαν αρνητική πιστοποίηση κορωνοϊού. Πριν από μερικές μέρες πλοίοι και επώνυμοι της πρωτεύουσας, διοργανώναν λουκουλλεία γεύματα, στα οποία οι συνδαιτυμόνες ήταν υποχρεωμένοι να προσκομίσουν πρόσφατη, απόδειξη ότι ήταν αρνητικοί στον κορωνοϊό.

Μεγάλος οργανισμός, με άκοπο χρήμα, υποκρέωνε τους υπαλλήλους, να διενεργούν τουλάχιστον μια φορά την βδομάδα τεστ για τον κορωνοϊό. Σε διαφορετική περίπτωση

δεν επιτρέπεται η είσοδος στο χώρο του οργανισμού. Αν είχαν συναντήσει με ξένους, είναι υποχρεωμένοι να διενεργήσουν πιο συχνά εξετάση. Με τον τρόπο αυτό κανείς δεν κόλλησε κορωνοϊό, η παραγωγή ενέργειας δεν μειώθηκε και όλοι είναι ευτυχιόμονοι.

Ιδιωτικό νοσηλευτήριο το καλοκαίρι, όταν γινόταν χαμός από εγχειρήσεις, υποκρέωνε τους ασθενείς να υποβάλλονται δύο φορές σε τεστ κορωνοϊού. Τότε διευθυντής του Υπουργείου Υγείας, κάλεσε τους υπεύθυνους του ιδιωτικού νοσηλευτηρίου και τους απειλούσε με κυρώσεις, γιατί πρόβαλαν τάχα προσκόμματα στην γρήγορη διεξαγωγή εγχειρήσεων. Οι άνθρωποι με πολύ ευγένεια, εξήγησαν τους λόγους των διπλών τεστ και τελικά πείστηκαν και αντέγραψαν τα μέτρα. Το κακό με τα κρούσματα παράγινε, με την ανευθυνότητα και την ατιμωρησία των αρμοδίων, στα νοσοκομεία και τα γηροκομεία. Πριν από μερικές μέρες γέμισαν με κορωνοϊό χειρουργικοί θάλαμοι, ενώ στα γηροκομεία

φαίνεται ότι «αγρόν ηγόρασαν». Την ίδια ώρα τα ψυχολογικά προβλήματα κτυπούν κόκκινο, οι εγχειρήσεις αναβάλλονται, ο κοσμάκης φοβάται να πάει στους γιατρούς και η οικονομία πάει από το κακό στο χειρότερο. Τώρα πόσο πέθαναν και πεθαίνουν μόνο από τον φόβο του κορωνοϊού και την έλλειψη ιατρικής φροντίδας είναι μια δύσκολη υπόθεση. Ο υπουργός Υγείας βγάζει διατάγματα, χωρίς ή και με τη διαφωνία των επιδημιολόγων, όπως αποκαλύπτουν από αέρος οι γιατροί. Την ίδια ώρα τρομοκρατούν στο όνομα ίσως της ακροαματικότητας και της τηλεθέας.

Από τον περασμένο Μάρτιο μέχρι σήμερα, ουσιαστικά λαμβάνονται μόνο απαγορευτικά μέτρα και κυρίως το «καταραμένο» κέρφιο. Υπάρχει και ο τρίτος δρόμος, υπάρχει η «βασίλικη οδός» ανάμεσα στις απάνθρωπες απαγορεύσεις και την μη λήψη μέτρων. Τα rapid test στην Ελλάδα στοιχίζουν

μόνο 5 ευρώ και στην Κύπρο μέχρι 25 ευρώ. Ο έλεγχος όπως αναφέρουν σοβαροί επιδημιολόγοι στην Ελλάδα, μπορεί να γίνει μόνο με το σάλιο και δεν χρειάζεται η βίαιη είσοδος της ιατρικής μηχανήνας στην μύτη. Θα μπορούσαν και στην Κύπρο, ένα Σαββατοκυριακό να γίνουν ταυτόχρονα τεστ σε όλο σχεδόν τον πληθυσμό και έτσι να απομονωθούν, ακόμη και οι συμπτωματικοί φορείς. Θα μπορούσαν να προσφερθούν και «προνόμια» σε όσους έχουν κάνει τεστ τις τελευταίες 72 ώρες. Για παράδειγμα να μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα. Αντιθέτως όσοι δεν διαβέθουν το ποσοπτικτικό αρνητικό τεστ να τίθενται σε περιορισμό. Θα «γλιτώσει» και η Αστυνομία, η οποία θα ελέγχει μόνο τα ποσοπτικτικά. Θα αποκλειστεί και ο «πειρασμός» σε εισόδους σε σπίτια και της μετατροπής των πολιτών σε χαφιέδες. Σε επικινδυνότατο επίπεδο πρέπει επιτέλους να σταματήσουν οι τρομοκρατικές διαφημίσεις και να απομακρυνθούν πάραυτα

από τις τηλεοράσεις οι επιδημιολόγοι, οι οποίοι τρομοκρατούν, φλομώνουν με εννοχές και οδηγούν δεκάδες χιλιάδες ανθρώπους στα ψυχοφάρμακα. Στην Ελλάδα εξαφάνισαν σε μια νύκτα τον «άγιο» Σωτήρη Τσιόρδα, όταν απέτυχε στο δεύτερο κύμα το κορωνοϊού. Η Βουλή είναι συνυπεύθυνη για αυτή την κατάσταση, αφού έδωσε λευκή επιταγή στον υπουργό Υγείας να εκδίδει διατάγματα, χωρίς έλεγχο και χωρίς διαβουλεύσεις. Σοβαροί νομικοί επιμένουν ότι είναι αντισυνταγματικό αυτό το δικαίωμα, αφού μόνο το Υπουργικό Συμβούλιο μπορεί να εκδίδει διατάγματα, σε περιπτώσεις έκτακτων αναγκών. Κανένας δεν είναι αλάνθαστος και κανένας δεν είναι αναντικατάστατος. Αυτό το οποίο χρειάζεται, είναι λίγη περισσότερη φαντασία στην εξουσία, λίγη απλή λογική και λίγη περισσότερη ταπεινότητα και τότε θα σωθεί η Κύπρος.

kaparispan@yahoo.gr

Τι περιμένουμε τη νέα χρονιά

Του ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ

Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις βρέθηκαν πολύ κοντά στον γκρεμό το 2020. Είναι χρονιά εξελίξεων στα ελληνοτουρκικά αλλά ίσως και στο Κυπριακό. Οι δύο χώρες θα αρχίσουν, όπως όλα δείχνουν, τις διερυσνητικές επαφές εντός του Ιανουαρίου. Κανείς δεν μπορεί να προβλέψει με σιγουριά αν θα προχωρήσουν ή αν θα καταρρεύσουν. Η συσσωρευμένη δυσπιστία είναι πολύ μεγάλη. Οι αφορμές που μπορεί να

στα ελληνοτουρκικά οι πιθανότητες επίτευξης ενός μεγάλου συμβιβασμού υπάρχουν, αλλά δεν είναι σημαντικές. Στο Κυπριακό δεν μπορεί να υπάρξει ιχνος αισιοδοξίας.

οδηγήσουν στην κατάρρευση είναι επίσης πολλές και μπορεί να αναγκάσουν ανά πάσα στιγμή. Η Τουρκία του 2021 δεν είναι η Τουρκία του 2004, ούτε καν του 2015. Βλέπει με διαφορετικό τρόπο τον εαυτό της στον καθρέφτη. Νιώθει σαν μια «Μεγάλη Δύναμη» που ανέρχεται σε μια περίοδο ανακατατάξεων, με τις ΗΠΑ να υποχωρούν. Είναι πολύ πιο επιθετική σε σχέση με το παρελθόν. Επιμένει σε μια εξαιρετικά διευρυμένη ατζέντα. Σε αντίθεση με το παρελθόν, δεν είναι ένα το κέντρο αποφάσεων. Τώρα παίζεται ένα συνεχές ανα-

τολίτικο μπρα ντε φερ ανάμεσα στους Καλίν, Τσαβούσογλου και Ακάρ, οι οποίοι προσπαθούν να επηρεάσουν τον Τούρκο ηγέτη. Το βέβαιο είναι πως η Τουρκία θα παίξει το blame game, το παιχνίδι της επίρριψης ευθυνών σε περίπτωση αποτυχίας. Ηδη στήνει το σκηνικό για κάτι τέτοιο, κατηγορώντας την Ελλάδα ότι αποφεύγει τον εφ' όλης της ύλης διάλογο. Η Αθήνα έχει τον πόνταρι στη νέα αμερικανική κυβέρνηση. Θα χρειαστεί όμως αρκετός καιρός για να φανούν οι διαθέσεις της Ουάσινγκτον. Οι άνθρωποι που έχουν μπει σε θέσεις-κλειδιά ξέρουν καλά τον φάκελο των ελληνοτουρκικών και του Κυπριακού, αλλά έχουν πολλές άλλες προτεραιότητες που περιμένουν. Απομένει να διαπιστωσουμε αν θα συνεχισθεί η «υπεργολαβική» ανάθεση των ελληνοτουρκικών στη Γερμανία, όπως συνέβη επί Τραμπ. Η ως τώρα ανάμειξη του Βερολίνου δεν έχει σπουδαία αποτελέσματα να επιδείξει και το πιθανότερο είναι η Ουάσινγκτον να επανέλθει σε έναν ρόλο-σόλο, πάντοτε με τη συνεργασία των Ευρωπαίων. Οι πιθανότερες επίτευξης ενός μεγάλου συμβιβασμού υπάρχουν, αλλά δεν είναι σημαντικές. Από τη μια οι υπολογισμοί του εσωτερικού πολιτικού κόστους, ειδικά αν πάμε σε εκλογές εντός του έτους, και από την άλλη η μαζιμαλιστική ατζέντα της Αγκυρας διαμορφώνουν μια δύσβατη στενωπό. Εκεί που δεν μπορεί να υπάρξει ιχνος αισιοδοξίας είναι στο Κυπριακό. Η δικτοποίηση μοιάζει πια μονόδρομος. Χωρίς μάλιστα κανένα εδαφικό ή άλλο αντάλλαγμα, όπως στο παρελθόν. Το ποιος και πότε θα πει το «μικρό ποτήρι» αυτού του αδιεξόδου είναι χωρίς να το προβλέψει κανείς. Δύσκολα όμως θα αποφευχθεί.

Η απόδραση της Βρετανίας

Του ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ

Επειτα από μια δραματική περίοδο τεσσάρων ετών και έξι μηνών και τη συνολογόνηση μιας συμφωνίας που θα διέπει τις εμπορικές σχέσεις με την Ε.Ε., η Βρετανία ανέκτησε εκ νέου την κυριαρχία της – ένα δικαίωμα κεφαλαίουδους σημασίας, κάθε ανεξαρτήτου κράτους, που σήμερα αντιμετωπίζεται ως αναχρονισμός, αφού ο εθνικισμός και ο πατριωτισμός ακόμη θεωρούνται πλέον μοχθηρία.

Κατά τους υποστηρικτές της απόδρασης, πρόκειται για λυτρωτική απόδραση από τον κλοιό της Ευρωπαϊκής Ενωσης. Οι ευρωπαϊ-

δεν διεξήγαγε ποτέ κατακτητικό πόλεμο εναντίον ευρωπαϊκών κρατών. Και όποτε ενεπλάκη στρατιωτικά, ήταν για να αποτρέψει την ανάδειξη μείζονος ηγεμονικής δυνάμεως στην ήπειρο. Πράγματι, η Βρετανία δεν είναι σήμερα η κραταιά εκείνη χώρα όπου ο ήλιος δεν έδυε ποτέ στις αυτοκρατορικές της κτήσεις. Αλλά το περιπετειώδες πνεύμα εξακολουθεί να υπάρχει, όπως και η μαχητική διάθεση. Ασφικτούσε εντός του ευρωπαϊκού πλαισίου. «Ο ευρωπαϊκός χώρος εκτείνεται έως τις ακτές του Ατλαντικού. Ο χώρος της Αγγλίας αρχίζει από το σημείο αυτό και πέρα», έλεγε ο Τζορτζ Κάνινγκ πριν από δύο αιώνες και αυτό ισχύει έως σήμερα.

Η έξοδος από την Ευρωπαϊκή Ένωση ενέχει ασφαλώς κινδύνους, και από την επιτυχία του χειρισμού θα κριθεί εάν το Ηνωμένο Βασίλειο θα παραμείνει μια ενιαία κρατική οντότητα. Αυτό που δεν μπορεί να αμφισβητηθεί είναι ότι την κατατομική κατάσταση που επικρατούσε έως τώρα θα διαδεχθεί μια εξωστρέφεια δυναμική. Είναι ακριβώς αυτό που λείπει σήμερα από την Ε.Ε.

Σήμερα οι ηγέτες της Ενωσης μετά μανίας επιδίδονται σε εξάρθρωση των δομών επί των οποίων στηρίχθηκε το έθνος-κράτος, σε μια προσπάθεια να ενσωματωθούν στο ρεύμα της παγκοσμιοποίησης. Και είναι ενδιαφέρον ότι υπάρχει χώρα, όπως η Βρετανία, η οποία επιλέγει να πορευθεί τον ίδιο δρόμο στηριζόμενη σε σταθερές των παρθένων της, που της προσδίδουν έρμα. Και για να μην παρεξηγούμε, η Βρετανία δεν μπορεί να αποτελεί παράδειγμα προς μίμηση. Διότι «εάν επικειρούσαμε να υιοθετήσουμε ως πρότυπα τις παραδόσεις και τους θεσμούς της, το μόνο που θα εξασφαλίσαμε θα ήταν δυσχέρειες και κινδύνους», έγραφε ο πρίγκιπας Μέττερνιχ στον τσάρο Αλέξανδρο πριν από διακόσια χρόνια ακριβώς. Και εξακολουθεί να ισχύει σήμερα.

Η σκιά της πανδημίας πέφτει βαριά πάνω στον κόσμο, επηρεάζοντας και τη διάθεσή μας στην αρχή μιας σημαδιακής χρονιάς για την Ελλάδα – της 200ής επετείου της έναρξης της Επανάστασης. Όμως, η πανδημία και η αυξανόμενη επιθετικότητα της Τουρκίας ταιριάζουν στην επέτειο, θυμίζοντας ότι ο αγώνας για ανεξαρτησία και ευημερία είναι διαρκής. Μας θυμίζει, επίσης, ότι και οι πιο δύσκολες ημέρες περνούν με αγώνες, θυσίες, ενότητα και ευρύτερες συνεργασίες. Τα εμβόλια εναντίον της COVID-19 αποδεικνύουν τη συλλογική ισχύ της ανθρωπότητας: η Επανάσταση του 1821, η πρώτη που «γέννησε» εθνικό κράτος στην περιοχή μας, μας δείχνει τη δύναμη ενός λαού όταν οι θυσίες των πολλών συνδυάζονται με την έμπνευση, την τόλμη και την ικανότητα των ηγετών τους, καθώς και με την ικανότητα των τελευταίων να συνεννοούνται με τους εκπροσώπους ισχυρότερων δυνάμεων. Οι προηγούμενες μεγάλες επετείες της Επανάστασης – το 1871, το 1921, το 1971 – έπασαν κι αυτές σε δύσκολες εποχές, υπογραμμίζοντας τη διαχρονική

ανάγκη για τη σωστή διαχείριση της ελευθερίας, για την επούλωση πληγών του παρελθόντος και για εθνική ενότητα. Το 2021 βρίσκεται η χώρα να έχει κάνει τεράστια άλματα από το 1821. Όμως, ο πυρήνας των προβλημάτων παραμένει ίδιος – η αδυναμία των Ελλήνων να αξιοποιήσουν τα προσόντα τους. Δηλαδή, να περιορίσουν τις αδυναμίες τους, να παραμερίσουν τις διαφορές τους και να ενώσουν τις δυνάμεις τους για το κοινό καλό.

Το 1871, η επέτειος τιμήθηκε κυρίως με την ανέγερση των ανδριάντων του Πατριάρχη Γρηγορίου Ε' και του Ρήγα Βελεστινλή στην πρόσφατη του κτιρίου του Πανεπιστημίου Αθηνών, καθώς και αυτών του Καποδίστρια «και του κυριότερου ιδεολογικού επικριτή του, του Αδαμαντίου Κοραή», στον κήπο μπροστά από τα Προπύλαια του πανεπιστημίου, όπως έγραφε ο ακαδημαϊκός Πασχάλης Κιτρομηλίδης στην «Καθημερινή» (31/5/2020). «Η πεντηκονταετηρίδα της παλιγγενεσίας λοιπόν λειτούργησε κατ' εξοχήν ιδεολογικά για να υπηρέτησε την εθνική ενότητα και να αμβλύνη τις αντιθέσεις στη νέα κοινωνία που αναζητούσε ακόμη τον εαυτό και την ταυτότητά της», σημείωσε ο κ.

Κιτρομηλίδης. Το 1921 η Ελλάδα βρισκόταν σε πόλεμο, ενώ η επέτειος των 150 χρόνων, το 1971, «καπελώθηκε» από τη δικτατορία. Το 2021 βρίσκει τους Έλληνες να έχουν διανύσει τη μακρύτερη περίοδο ειρήνης και σταθερότητας στην Ιστορία τους, με τη χώρα μέλος της Ε.Ε. Η Ελλάδα βρίσκεται ψηλά στους παγκόσμιους δείκτες ευημερίας, παρά τα χρόνια προβλήματα του υπέργοου δημόσιου και ιδιωτικού χρέους, παρά μια βλαβερή δημόσια διοίκηση και μια κυρίαρχη αντίληψη που επιδοίζουν την ανάπτυξη, παρά την αδυναμία να αξιοποιήσουμε τα προσόντα των Ελλήνων. Γι' αυτό, μελέτη του Ιδρύματος Μπέρτελμαν του 2017 κατέταξε την Ελλάδα τελευταία στην Ε.Ε. από άποψη κοινωνικής δικαιοσύνης. Η περιουσία της Ελλάδας δεν είναι ο ήλιος και η θάλασσα, δεν είναι το «οικόπεδο». Είναι οι άνθρωποι της, οι παλιοί και οι νέοι, με γνώσεις και όρεξη για δουλειά, ισάξιοι των συνομηλίκων τους οπουδήποτε στη Γη. Και αυτή η περιουσία φθίνει. Οι θάνατοι είναι περισσότεροι από τις γεννήσεις, ενώ τουλάχιστον 500.000 νέοι έφυγαν τα τελευταία χρόνια, σε αναζήτηση καλύτερης τύχης. Διεθνώς μελέτη που δημοσιεύθηκε στο πε-

ριοδικό Lancet τον περασμένο Ιούλιο προβλέπει πληθυσμό μεταξύ 4,73 εκατ. και 5,48 εκατ. στην Ελλάδα το 2100, εάν δεν βελτιωθεί ο δείκτης γεννητικότητας. Σε έναν κόσμο δύσκολο, με γείτονες των οποίων οι πληθυσμοί αναπτύσσονται ταχύτατα, η επιβίωση των Ελλήνων δεν είναι εγγυημένη. Απαιτεί αύξηση του πληθυσμού – περισσότερα παιδιά, επαναπατρισμό Ελλήνων και ομογενών της διασποράς και προσέλκυση μεταναστών. Αυτό απαιτεί οικονομική ανάπτυξη, η οποία εξαρτάται από πολιτική βούληση, ικανή δημόσια διοίκηση, υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης και αίσθημα ασφάλειας και δικαιοσύνης. Όσο η χώρα πάσχει σε αυτά τα σημεία, δύσκολα θα πετύχουν όσοι βρίσκονται στην Ελλάδα και δεν θα έρθουν άλλοι για να επενδύσουν τον δικό τους χρόνο και το μέλλον των παιδιών τους εδώ. Για να υπάρχουν Έλληνες το 2121 που θα κοιτάζουν πίσω, όπως κάνουμε εμείς, πρέπει εμείς σήμερα να καταπιαστούμε με προβλήματα που παραμένουν άλυτα τα τελευταία 200 χρόνια. Ας ελπίσουμε ότι, πέρα από επετειακό έτος, το 2021 θα δει εμάς τους Έλληνες να λαμβάνουμε υπόψη σοβαρά το ζήτημα της επιβιώσεως μας. Καλή χρονιά!

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του ΧΡΗΣΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΡΑ

«Τι θα πη πατρίδα, τι θα ειπή φιλοτιμία, αρετή, τιμιότητα»

Μάλλον θα συμφωνούσαμε όλοι με την απλοϊκή διαπίστωση ότι «θα είναι κρίσιμη η καινούργια χρονιά». Η γενίκευση γίνεται εύκολα παραδεκτή, ο καθένας μας έχει στον νου του και μια διαφορετική ποσοποίηση κρισιμότητας. Δυσκατάπητος είναι ο ρεαλισμός του συγκεκριμένου και η ιεράρχηση προτεραιοτήτων. Πρέπει να γίνεται όλο και περισσότερο φανερό ότι έχουν μεταλλαχθεί οι όροι (προϋποθέσεις) και οι τρόποι (θεσμικές λειτουργίες) του ανθρώπινου βίου. Κάποτε η ανθρώπινη ύπαρξη λειτουργούσε στο πεδίο των σχέσεων (οικογένεια, κοινότητα, πόλις, πατρίδα), σήμερα επιβιώνει, πρωταρχικά, με θωρακισμένη την εγώ (χαλαρή έως ανύπαρκτη οικογενειακή συνοχή, χρηστική εκδοχή του σχολείου και της μάθησης, απρόσωπη συνύπαρξη σε πολυκατοικίες και μεγαλοπόλεις, κράτος που εξυπηρετεί πρωτίστως συμφέροντα εξουσιαστικής ολιγαρχίας).

Αυτονόμητη και με ακαταμάχητη δυναμική η προτεραιότητα του ατομοκεντρισμού, ως καθολικευμένου τρόπου του βίου. Οι άλλοτε κοινωνίες μεταλλάσσονται σε μάζες, οι λειτουργίες συνοχικές αλλοτριώνονται σε θωρακισμένες με «δικαιώματα» αλλοπρόσωπες συμπεριφορές. Η άλλοτε αστυνμία έχει μετασχηματιστεί σε στράτευμα ενδοαστική και με εχθρό εντόμο, νεολαίο συμπολίτη, με νυχθήμερο το πείσμα του για φονικό.

Θα έλεγε κανείς ότι ζούμε, διασωληνωμένοι όλοι, στην «κάψουλα» της εργατικής, απρόσωπης συλλογικής αυτοάμυνας, έρμια του ακοινώνητου

φόβου, θύματα κάθε παρανοϊκής διαστρωφής των «δικαιωμάτων του ατόμου». Και αγωνιώδες το ερώτημα: Υπάρχει δυνατότητα να αντισταθούμε, περιθώριο άμυνας στην καθολικευμένη πια αυτοκαταστροφική υστερία;

Οι γενικολογίες είναι άγονες, τόσο ως διαπιστώσεις όσο και ως υποδείξεις. Να εστιάσουμε λοιπόν την αναζήτηση ελπίδας στη δική μας χώρα, στην δυνατότητα και προοπτικές της.

Ρεαλιστικό δεδομένο της ελλαδικής πραγματικότητας, η ιδιαίτερότητά της: Διακόσια χρόνια τώρα, παλεύει απεγνωσμένα να γίνει κάτι άλλο από αυτό που είναι, και δεν τα καταφέρνει, βυθίζεται όλο και πιο βαθιά στη σύγχυση, στην παραλυτική ανημπόρια, στην ντροπή της ανικανότητας. Γιατί και πού μπερδευόμαστε, πού «απλοκοιτούμε»;

Οι επαναστάτες του 1821 μοιάζει να ήξεραν πολύ καλά ποιοι είναι και τι θέλουν: Ήταν πολίτες - οπλίτες του «μαρμαρωμένου βασιλιά», στόχο είχαν να ξαναβρούσαν την Πόλη και την Αγία-Σοφία. Ο Ελληνισμός για τους τότε Έλληνες δεν ήταν «εθνικότητα», ήταν άλλος πολιτισμός, ριζικά άσχετος με τον νομιτισμό του θρησκευοποιημένου Χριστιανισμού της Δύσης και την παιδαριώδη μεταφυσική του Ισλάμ. Το πώς διολισθήσαμε οι νεότεροι Ελληνισμοί από την εμπειρία της πολιτισμικής διαφοράς στα αφελή ιδεολογήματα του εθνικισμού και από την εκκλησιαστική εόρτια κοινωνία στον νητικισμό και νομιτισμό του Αυγουστίνου και του Ακινάτη, ήταν το μεθόδεμα,

εκπληκτικό και δόλιο, των «Μεγάλων Δυνάμεων» της Ευρώπης.

Κάθε πτυχική και βήμα αυτής της διολίσθησης απαιτεί κοπιώδη σπουδή, το τελικό κατόρθωμα παραποίησης της Ιστορίας ήταν κατάληξη ευφύστατης στρατηγικής. Θα άξιζαν ίσως μια απόπειρα τιτλοφόρησης οι πτυχές και τα βήματα: Η αρχική, οργισμένη αντίδραση της ευρωπαϊκής «Ιερής Συμμαχίας» σε μια ακόμα εξέγερση των Ελλήνων. Η ταυτόχρονη έκρηξη σε Μολδοβλαχία και Πελοπόννησο, που βεβαίως τη συνοχική του ενιαίου ελληνικού χώρου. Οι πρώτες νίκες των εξεγερμένων, παρά τη φρικωδία της οθωμανικής αντεκδικήσεως. Πώς άρτισε να τεχνουργείται, σαν αυτομόντος, ο δικασμός των Ελλήνων – «να πάρουμε την Πόλη και την Αγία-Σοφία» ή να μιμηθούμε «τα πεφωτισμένα και λελαμπυρισμένα της Εσπερίας έθνη-κράτη»;

Τα βαρβαρικά στίφη, που είχαν εισβάλει στην Ευρώπη, από τον 4ο κίλιας μ.Χ. αιώνα, διεκδικούσαν, όχι μόνο τους τίτλους της άλλοτε ρωμαϊκής κυριαρχίας και της εκκλησιαστικής πρωτοκαθεδρίας, αλλά και το κύρος των συνεχιστών της αρχαίας ελληνικής κληρονομιάς. Με αυτή την αξίωση σχεδίασαν λύση συμβιβασμού με τους εξεγερμένους «Γραικούς»: Να γίνει ανεκτό ένα ελληνικό κράτιδιο, τυπικά ανεξάρτητο, στην πραγματικότητα υποτέλει προτεκτοράτο της Δύσης. Να περιλαμβάνει τις ένδοξες αρχαιοελληνικές τοπωνυμίες: Αθήνα, Ελευσίνα, Κόρινθος, Αργος, Μυκίνες, Σπάρτη, Ολυμπία, Θήβα, Δελφούς, Χαϊρώνεια

κ.λπ. Καταγωγικά εξαρτημένο από ευρωπαϊκά δάνεια.

Επιλέγεται ο Καποδίστριας ως πρώτος Κυβερνήτης, αποδεικνύεται δύσχρηστος, η αγγλική στρατιωτική αποστολή οργανώνει άσφουγα τη δολοφονία του. Επόμην κίνηση είναι η ωμή και απροσχημάτιστη καθυπόταξη του κρατιδίου σε βαυαρική διακυβέρνηση – η Ελλάδα παραδίνεται στη δυναστεία των Βίτελσμπαχ αρχικά, των Γλύκμπουργκ στη συνέχεια.

Εδαφικά καθλωμένο στη δυτική όχθη του Αιγαίου, το παντελώς μεταπρατικό, ελληνόνομο κρατιδίο, αποκόπημα της ευρωπαϊκής αυθαιρέσεως και κάποιων αιώνων αχαλίνωτου φθόνου, θα γιορτάσει φέτος (2021) τα διακόσια χρόνια από το πγαίο θάμα του 1821. Θα γίνουν εορτασμοί, με κατασκευασμένο το «εόρτιο» κλίμα από διάσημους, χρυσοπληρωμένους τεχνουργούς του εντυπωσιασμού – το πόπολο, χωρίς λόπην, χωρίς αιδώ, κυρίως χωρίς περισκεψίν, θα καταναλώνει «εθνική περιφρόνια».

Αν γινόταν ένα θαύμα, και σε κάθε έκφανση του πανηγυρικού εορτασμού να υπήρχε ένα χαμίνι, όπως στο παραμύθι του Αντερσεν, να φωνάζει την αλήθεια – «ο βασιλιάς είναι γυμνός!» Κοινοτομίες, να επαναλάβει τον σπαργαμό του Μακρυγιάννη: «Αν μας έλεγε κανένας απτήνη τη λευτεριά σου θα γευόμαστε, θα περκαλούσαμε τον Θεόν να μας αφήσει εις τους Τούρκους άλλα τόσα χρόνια, να γυρώσουν οι άνθρωποι τι θα πη πατρίδα, τι θα ειπή θρησκεία, τι θα ειπή φιλοτιμία, αρετή, τιμιότητα».

«Λύση» δύο κρατών;

Του ΜΙΧΑΗΛ ΑΤΤΑΛΙΔΗ

Αν και το τι εννοεί η Άγκυρα δεν είναι ξεκάθαρο, σε μια περίοδο κατά την οποία προβάλλει τα «δύο κράτη» ωςπολιτική της, ασφαλώς δεν είναι σοφό να εξωραϊζεται και να προβάλλεται τοποθέτηση υπέρ της διχοτόμησης οποιασδήποτε μορφής από δικής μας πλευράς. Εντούτοις, πριν από λίγες ημέρες, ο αρχιεπίσκοπος μας είπε ότι «ο Πρόεδρος, σε συζητήσεις που είχαμε, μου έλεγε πως έβλεπε τη λύση δύο κρατών και εγώ διαφώνησα έντονα μαζί του». Η αναφορά του αρχιεπισκόπου στον Πρόεδρο το καθιστά αναγκαίο να ξεκαθαρίσουν οι απόψεις για το θέμα. Είναι πράγματι δύσκολες οι ρυθμίσεις που είναι δυνατό να καταστήσουν τη διζωνική, δικαιοδική Ομοσπονδία λειτουργικά έτσι όπως έχει εξελιχθεί το ανορθόδοξο «κεκτημένο του Κυπριακού». Επιπλέον, εξεταζόμενη από τη γεωστρατηγική άποψη, η διχοτόμηση φαίνεται να διασφαλίζει την ακραιφώς ελληνική διακυβέρνηση στο μέρος της Κύπρου όπου ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο η Κυπριακή Δημοκρατία, γεγονός που αποσοβεί επιρροή της Τουρκίας στη διακυβέρνηση, η οποία θα περιόριζε κάποιες στρατηγικές προοπτικές και κάποιες χρήσεις των έστω και περιορισμένων φυσικών πόρων που μπορούν να αξιοποιηθούν. Η πορεία αυτή του «Σχεδίου Β» συνάδει με αρκετές γεωπολιτικές εξελίξεις και στρατηγικές, και ικανοποιεί και κάποια συμφέροντα της περιοχής.

Με ανάλυση όμως των επιπτώσεων για την Κύπρο διασαφηνίζεται ότι μια πορεία προς τη μονιμοποίηση της διχοτόμησης και την παραίτηση από την προσπάθεια για τη μόνη εφικτή μορφή επανένωσης, τη διζωνική, δικαιοδική ομοσπονδία, επιφέρει και μεγάλους κινδύνους και ανασφάλειες για την Κύπρο και τους Κύπριους. Το μόνο από τα δύσκολα ζητήματα της λύσης που διευκολύνει η διχοτόμηση είναι αυτό της διακυβέρνησης, διότι δεν θα χρειαστεί να εξερευνηθεί κοινώς αποδεκτά με τους Τουρκοκύπριους φόρμουλα, και να μοιραστεί η εξουσία. Για τα άλλα ζητήματα όμως που αποτελούν το κυπριακό πρόβλημα, καμία λύση δεν προσφέρεται με τη διαίωση της υφιστάμενης κατάστασης: Τα τουρκικά στρατεύματα θα παραμείνουν στην κατεχόμενη περιοχή και τα πλοία στην ΑΟΖ μας. Το Βαρώσι έχει ήδη μπει σε πορεία ετοιμισμού. Ούτε ένα κατεχόμενο χωριό δεν θα επιστραφεί. Κανένας πρόσφυγας οποιασδήποτε ηλικίας δεν θα επιστρέψει. Οι πρόσφυγες θα συνεχίσουν να βασανίζονται με την περιβόητη «Επιτροπή των κατεχομένων». Στη συνέντευξη του ο αρχιεπίσκοπος είπε ότι ο λόγος που απέρριψε τη λύση «δύο κρατών», που του πρότεινε ο Πρόεδρος, ήταν και η αυξημένη απειλή από τον επικοινωνιακό πόλεμο, διότι «μόλις γίνουν δύο κράτη θα κατακλυστεί η Κύπρος από Τούρκους εκ Τουρκίας». Το μόνο του λάθος είναι ότι αυτό γίνεται από τώρα. Ασφαλώς με τα «δύο κράτη» δεν λύνονται, ούτε καν αμβλύνονται τα βασικά προβλήματα που συγκροτούν το κυπριακό πρόβλημα. Πρόσθετα, όταν η διχοτόμηση διασφα-

λίζεται με τη διαίωση της υφιστάμενης κατάστασης, η αβεβαιότητα για τη συνέχιση της παρουσίας της Ειρηνευτικής Δύναμης των Η.Ε. καθίσταται επικίνδυνη. Η στρατηγική χρήση της βόρειας Κύπρου από την Τουρκία θα συνεχιστεί και θα γίνει πιο απειλητική. Η κατάσταση αστάθειας που θα υπάρχει θα είναι απειλή για την ασφάλεια και οικονομία στην ελεγχόμενη από την Κυπριακή Δημοκρατία περιοχή. Η απειλή αυτή θα κορυφώνεται από την έλλειψη συμφωνίας για την εκμετάλλευση του φυσικού πλούτου.

Για τους Τουρκοκύπριους απειλείται η ύπαρξη τους ως κοινότητα με τη συνεχιζόμενη και εντεινόμενη «ενσωμάτωση» στην Τουρκία. Η Άγκυρα καθόρισε το αποτέλεσμα των πρόσφατων εκλογών της τουρκοκυπριακής κοινότητας, και με τη διακυβέρνηση Τατάρ, θα έχουν τώρα αποτέλεσμα οι από καιρού πείσεις της Άγκυρας προς τους Τουρκοκύπριους για επίσηυση των πολιτογραφησών των εποίκων. Με την πάροδο του χρόνου δεν είναι απίθανο αυξανόμενος αριθμός Τουρκοκυπρίων με κυπριακή υπηκοότητα να μετακινηθούν στην περιοχή που ελέγχει η Κυπριακή Δημοκρατία, δίδοντας εκ νέου πρόσχημα τουρκικής ανάμειξης στη διακυβέρνηση.

Εάν αναφερθεί συμφωνημένη μέσω διαπραγματεύσεων λύση δύο κρατών, τότε πολλά από τα ζητήματα καθίστανται ακόμη πιο δυσχεπέστατα παρά με λύση ΔΔΟ. Για παράδειγμα το «εδαφικό» πρόβλημα της ομοσπονδιακής οργάνωσης είναι δυνατό να μετατραπεί, σε Ελλάδα και Κύπρο, σε ζήτημα «εκχώρησης εθνικού εδάφους» στην Τουρκία. Ο σταθεροποιητικός και συνενωτικός παράγοντας του «εντός της Ε.Ε.» είναι απίθανο να πραγματοποιηθεί, λόγω των προηγουμένων που δημιουργεί στην περιοχή της Ε.Ε. και στα Βαλκάνια. Ακόμη μια σωστή παρατήρηση του αρχιεπισκόπου είναι ότι η Ε.Ε. δεν επιθυμεί τέτοια λύση και για τους λόγους του προηγουμένου που δημιουργεί, αλλά διότι δεν επιθυμεί ακόμη ένα λιλιπούτιο κράτος στους θεομύς της. Ούτε σε αυτή την περίπτωση η παρουσία τουρκικών στρατευμάτων και εποίκων στο βόρειο μέρος της Κύπρου θα έχει αριθμητικό ή χρονικό όριο. Η ιδεολογική και συναισθηματική κατάσταση θα είναι πολύ αβέβαιη. Μέρος της σχετικής σταθερότητας στην Κύπρο μετά το 1974 προέρχεται από το γεγονός ότι πάντοτε εθωρείτο ότι επικείμενη λύση. Στην περίπτωση και των δύο εκδοχών εθωρείωσης της διχοτόμησης είναι πιθανό η ελληνοκυπριακή πολιτική ηγεσία που θα ηγηθεί αποδοχής της διχοτόμησης να κατηγόρηθεί για προδοσία. Η διένεξη που είναι δυνατό να ακολουθήσει θα μπορούσε να είναι βαθύτατα δικαστική ενώπιον της πιστοποίησης της μη λύσης, της εθωρείωσης της κατοχής της βόρειας Κύπρου και της διχοτόμησης. Σε τέτοια κατάσταση, ακραία κινήματα όπως το ΕΛΑΜ, είναι πιθανό να ενθαρρυνθούν και να ενδυναμωθούν.

Ο κ. Μιχάλης Ατταλίδης είναι πρώην διπλωμάτης.

Κράφιτι σε τοίχο του Βελιγραδίου που γράφει «Petrinja». Στις 29 Δεκεμβρίου 2020 σεισμική δόνηση 6,4 ρίκτηρ έπληξε την πόλη Petrinja της Κροατίας με πολλούς τραυματίες και τουλάχιστον επτά νεκρούς.

ΜΚΔ: Ο βασιλιάς στον χώρο του

Του ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ

Γεγονότα και πρόσωπα σφράγισαν την πορεία του 2020. Βέβαια, η πανδημία έφερε τα πάνω κάτω. Ένα από τα «πάνω» αφορά την ταχύτητα ανάπτυξη των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης (ΜΚΔ). Είτε από επιλογή, είτε από ανάγκη, όλα τα μέσα επικοινωνίας που προτείνονται νέα τεχνολογία κατέκτησαν άπιστευτη εξάπλωση, πληθύνοντας και να μείνουν. Το ΜΚΔ αφορούν ιδιαίτερα την Κύπρο, καθώς η εξαιρετικά μεγάλη ανάπτυξη του facebook και δευτερευόντως του twitter, έχουν τη δική τους ερμηνεία. Με την εμφάνιση των ιδιωτικών ΜΜΕ κυριάρχησε η «ευφορία του πρωτάρη». Πολλά ΜΜΕ, διαπορόντα των καλών δημοσιογράφων σε διάφορους τηλεοπτικούς σταθμούς, εμφανώς το προϊόν καλύτερο του αναμενόμενου, αν σκεφθούμε τις προσδοκίες που γέννησε στα πρώτα του βήματα το Ράδιο Super. Ύστερα αποκτήσαμε ισχυρούς ιδιοκτήτες στον χώρο (όπως Παπαφίλιππου, Χατζηκωστής) με ιδιαίτερη έμφαση στις παρεμβάσεις στο δημοσιογραφικό έργο, με την άσκηση ενός ιδιαίτερα αυστηρού πρωτοκόλλου προβολής των «καλών» και απόβολής των «κακών» προσώπων. Η εντύπωση ότι δύο ή τρεις κανάλια κυβερνούν τον τόπο ενισχύθηκε με τη δημιουργία ομάδων επιρροής μέσα στα κόμματα ή την εκάστοτε κυβερνητική εξουσία. Το αποτέλεσμα ήταν η δημοσιογραφία της άσκησης προπαγάνδας, καθώς το κριτήριο για την πρόοδο δεν ήταν η ικανότητα, η δημοσιογραφική έρευνα, ο έλεγχος της εξουσίας, ή η αποκλειστικότητα, αλλά η υπακοή στον κεντρικό έλεγχο του ιδιοκτήτη.

Ύστερα ήρθαν τα ΜΚΔ. Η μεγάλη

ανάπτυξη συνδέεται με τους κανόνες λειτουργίας τους, αλλά και τις ατροφικές δημοσιογραφικές μας επιδόσεις, τις λογοκρισίες και τις θεματολογίες ταμπού—οι παραδοσιακοί Μέσοι Κοινωνικής Δικτύωσης (ΜΚΔ). Είτε από επιλογή, είτε από ανάγκη, όλα τα μέσα επικοινωνίας που προτείνονται νέα τεχνολογία κατέκτησαν άπιστευτη εξάπλωση, πληθύνοντας και να μείνουν. Το ΜΚΔ αφορούν ιδιαίτερα την Κύπρο, καθώς η εξαιρετικά μεγάλη ανάπτυξη του facebook και δευτερευόντως του twitter, έχουν τη δική τους ερμηνεία. Με την εμφάνιση των ιδιωτικών ΜΜΕ κυριάρχησε η «ευφορία του πρωτάρη». Πολλά ΜΜΕ, διαπορόντα των καλών δημοσιογράφων σε διάφορους τηλεοπτικούς σταθμούς, εμφανώς το προϊόν καλύτερο του αναμενόμενου, αν σκεφθούμε τις προσδοκίες που γέννησε στα πρώτα του βήματα το Ράδιο Super. Ύστερα αποκτήσαμε ισχυρούς ιδιοκτήτες στον χώρο (όπως Παπαφίλιππου, Χατζηκωστής) με ιδιαίτερη έμφαση στις παρεμβάσεις στο δημοσιογραφικό έργο, με την άσκηση ενός ιδιαίτερα αυστηρού πρωτοκόλλου προβολής των «καλών» και απόβολής των «κακών» προσώπων. Η εντύπωση ότι δύο ή τρεις κανάλια κυβερνούν τον τόπο ενισχύθηκε με τη δημιουργία ομάδων επιρροής μέσα στα κόμματα ή την εκάστοτε κυβερνητική εξουσία. Το αποτέλεσμα ήταν η δημοσιογραφία της άσκησης προπαγάνδας, καθώς το κριτήριο για την πρόοδο δεν ήταν η ικανότητα, η δημοσιογραφική έρευνα, ο έλεγχος της εξουσίας, ή η αποκλειστικότητα, αλλά η υπακοή στον κεντρικό έλεγχο του ιδιοκτήτη.

Τα ΜΚΔ παρέχουν τις πλατφόρμες που κινητοποιούν πολίτες, όπως έχει γίνει με τον συντονισμό των εκδηλώσεων στη Λευκωσία κατά της διαφθοράς ή και τα ανάποδα—κατά της χρήσης της μάσκας. Τα ΜΚΔ δεν αλλάζουν τον κόσμο όπως έδειξε η Αραβική Άνοιξη, το Κίνημα της Ομπρέλας, ή τα Κίτρινα Γιλέκα. Φτιάχνουν όμως κοινωνικά ρεύματα που αποκτούν σφαιρική γνώση, γίνονται πιο απαιτητικά και, κατά κανόνα, ανεβάζουν τον πήχη των κοινωνικών αντιλήψεων. Θεωρώ εξαι-

ρητικά σημαντικό το γεγονός πως τα ΜΚΔ έχουν ήδη μερικώς «σφραγίσει» τις απόψεις από την κυριαρχία της σχολικής ιστορίας στην ε/κ κοινότητα με την ανάδειξη θεμάτων που άλλοι τα θεωρούσαν είτε χαμένα, είτε «σκεπασμένα» από το χρόνο, λ.χ. σφαγή 126 Τ/κ στα χωριά Μαράθα, Αλόδα, Σανταλάρη. Τα ΜΚΔ πιέζουν τα παραδοσιακά Μέσα. Ωθούν χρήστες να γίνονται πιο απαιτητικοί στην κρίση τους και αυτό συχνά οδηγεί στη μείωση της επιρροής των παλαιών μέσων λόγω της κεκτημένης οργανωτικής και ιδεολογικής τους δομής. Έτσι, με αναγνώστες που έχουν ολοένα και λιγότερη συμμετοχή στη διαφημιστική πίτα, καθώς τα κλικ αποκαλύπτουν τάσεις και διαφοροποιούν τις προτιμήσεις που αξιοποιούν οι διαφημιστικές εταιρίες.

Κατά το 2020 η επιρροή Αναστασιάδη βρίσκεται σε ολοένα και μεγαλύτερη πτώση: έλεγξε τα παραδοσιακά κανάλια, αξιοποίησε την οικονομική υποστήριξη σε αυτά στον χρόνο της πανδημίας και τα έφερε πιο κοντά του. Βέβαια δεν μπορεί να ελέγξει τα ρεύματα που φτιάχνουν τα ΜΚΔ γιατί ο πολιτικός-δημοσιογράφος διαβάζει, εκτιμά, παρεμβαίνει αδιαμεσολάβητα και αυτό συνιστά εξαιρετικά μεγάλη πρόοδο. Για παράδειγμα, ο ίδιος ο Ν. Αναστασιάδης έφτιαξε ένα αφήγημα για τις μη εξελίξεις στο Κυπριακό τα τελευταία τρία χρόνια, το προβάλλουν καθημερινά τα παραδοσιακά μέσα. Με την ενεργητική συμμετοχή των ΜΚΔ έχει αποκαλυφθεί το μέγεθος της παραπλάνησης, γιατί ο αναγνώστης τους μπορεί να αντλήσει υλικό και εκτιμήσεις από διαφορετικές πηγές και προσεγγίσεις και να ασκήσει

το προνόμιο της σύγκρισης. Βέβαια τίποτε δεν είναι ένας δρόμος στρωμένος μόνο από ροδοπέταλα. Έτσι και στα ΜΚΔ. Οι ψευδείς ειδήσεις, η δυνατότητα άσκησης επιρροής στις εσωτερικές υποθέσεις άλλων χώρων ή ομάδων, η ρητορική του μίσους, η προώθηση της ρατσιστικής βίας, παραμένουν οι σημαντικότερες πηγές ανησυχίας και απαιτούν ρυθμίσεις. Οι ευρύτερες συνεργασίες είναι αναγκαίες. Καμία χώρα μόνη της δεν μπορεί να ισοφარიήσει τις αρνητικές πτυχές τους. Η Ε.Ε. έχει κάνει βήματα μπροστά (με στήριξη σε πλατφόρμες αναγνώρισης τους) αλλά ακόμα η αρνητική πλευρά υφίσταται—μπορεί να μην επιλυθεί «ποτέ», αλλά το όφελος είναι ασυγκρίτως πιο σημαντικό σε σχέση με τις αδύνατες πλευρές τους.

Η πανδημία έφερε μέσα στο 2020 αυτό που θα κάναμε ως πιο παραδοσιακές κοινωνίες, ίσως το 2025 ή και αργότερα το 2030. Η πανδημία επιτάχυνε εξελίξεις: το εμπόριο, οι αγορές, η επικοινωνία, η εξ αποστάσεως εργασία/μάθηση, τα zoom meetings έφεραν τη virtual reality/εικονική πραγματικότητα μέσα στην καθημερινή μας πραγματικότητα και αλλάζουν εφ' όλης της ύλης τον τρόπο εξέλιξης των κοινωνιών. Ειδικότερα, τα ΜΚΔ κέρδισαν τον ρόλο του βασιλιά στον χώρο της πληροφόρησης. Σφραγίζουν μια εποχή ανατροπών. Δείχνουν πως ο χώρος της Επικοινωνίας και των Δικτύων της Παρέας παραμένουν εξαιρετικά ελκυστικά. Αναπληρώνουν τις παλιές συνθέσεις και προσθέτουν τη γοητεία της αναζήτησης.

www.larkoslarkou.org.cy

Μην έχουμε αυταπάτες...

Του ΜΑΞΙΜΟΥ ΧΑΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Η Τουρκία έλαβε τις προηγούμενες ημέρες δύο εκ διαμέτρου αντίθετα μηνύματα. Το ένα από τις ΗΠΑ, οι οποίες, έστω και στα τέλη της προεδρίας Τραμπ και με την ενεργό εμπλοκή του επικεφαλής του Στέιτ Ντιπάρτμεντ Μάικ Πομπέο, ανακοίνωσαν τις πρώτες κυρώσεις μιας νατοϊκής χώρας προς ένα άλλο μέλος της Συμμαχίας, με αφορμή τους ρωσικούς πυραύλους S-400. Παρά το ότι οι κυρώσεις δεν μπορεί να χαρακτηριστούν ιδιαίτερες βιαιότητες, ωστόσο το μήνυμα προς την Άγκυρα είναι ξεκάθαρο και δεν επιδέχεται παρερμηνεία. Η Τουρκία δεν μπορεί να συνεχίσει να παίζει σε δύο ταμπλό, και με τη Δύση και με τη Ρωσία, κερδίζοντας και από τους δύο, για να προωθεί τους δικούς της στόχους. Το μούδισμα του Ερντογάν και της τουρκικής ηγεσίας ήταν εμφανές στις πρώτες δηλώσεις που προέβησαν, οι οποίες τροφοδοτούνται και από τον φόβο για το

ποια θα είναι η συνέχεια με τη νέα διοίκηση Μπάιντεν, καθώς θα είναι σαφώς δυσχερέστερη η απευθείας επικοινωνία με τον νέο ένοικο του Λευκού Οίκου απ' ό,τι συνέβαινε τα προηγούμενα τέσσερα χρόνια.

Το δεύτερο μήνυμα προήλθε από την Ευρώπη και όσα συνέβησαν στη Σύνοδο Κορυφής στις Βρυξέλλες, που προκαλούν εύλογο σκεπτικισμό, αλλά και απογοήτευση για τον ρόλο και το μέλλον της. Δυστυχώς, για ακόμη μία φορά, επικράτησαν τα μικροεθνικά και οικονομικά συμφέροντα, καθώς και οι παρασκηνιακές συναλλαγές, που παραμέρισαν εκκωφαντικά τις αξίες και τις αρχές της Ενωσης. Η εκ νέου αναβολή ακόμη και κάποιων προσημασμένων κυρώσεων κατά της Τουρκίας—μετά την επιμονή, κυρίως, της Γερμανίας, της Ισπανίας και της Ιταλίας—κατέδειξε τις βαθιές παθογένειες που ταλανίζουν την Ενωση και ενισχύουν τις φυγόκεντρες τάσεις στο εσωτε-

ρικό της. Ωστόσο, ο «ποντιοπλατισμός» της Ε.Ε. απέναντι σε μια ανεξέλεγκτη Τουρκία—που καταρακώνει κάθε έννοια του διεθνούς δικαίου, επαναφέρει πρακτικές της πολιτικής των κανονισμών και προωθεί ιδεολογήματα όπως του παντουρκισμού—πλήττει καιρία το ευρωπαϊκό όραμα. Ποιος, άραγε, μπορεί να έχει εμπιστοσύνη σε μια Ενωση η οποία όχι μόνο δεν διαθέτει έναν κοινό αμυντικό μηχανισμό, αλλά ούτε καν την πρόθεση να κινηθεί ενιαία και αποφασιστικά κατά τόσο σοβαρών εξωτερικών απειλών;

Ολοι διαπιστώνουν το έλλειμμα ηγεσίας στην Ευρώπη. Ωστόσο, αυτοί είναι οι Ευρωπαίοι ηγέτες που καλούνται να αρθούν στο ύψος των περιστάσεων και τις ιστορικές τους αποστολές, και να ακολουθήσουν το παράδειγμα των ΗΠΑ λαμβάνοντας αυστηρές κυρώσεις κατά της Τουρκίας, που θα την αναγκάσουν να αναδιπλωθεί.

Και ορθώς το υπουργείο Εξωτερικών θέτει ευθέως ζήτημα ευρωπαϊκού εμπάργκο όπλων προς την Άγκυρα. Δεν είναι δυνατόν με γερμανικά ή ισπανικά οπλικά συστήματα να απειλούνται κράτη-μέλη της Ενωσης, όπως απειλούνται αυτή τη στιγμή Ελλάδα και Κύπρος!

Γι' αυτό και έχει ιδιαίτερη σημασία η γενναία αύξηση των αμυντικών μας δαπανών στον προϋπολογισμό του 2021 και η ανακοίνωση από τον πρωθυπουργό της αγοράς των γαλλικών μαχητικών αεροσκαφών Rafale. Καλές και χρήσιμες οι συμμαχίες, αλλά μην έχουμε αυταπάτες ότι αν δεχθούμε επίθεση από την Τουρκία κάποιος άλλος θα σπεύσουν πρώτοι να πολεμήσουν για λογαριασμό μας. Στην καλύτερη των περιπτώσεων, αν τα πράγματα οδηγηθούν σε πολεμική σύρραξη, οι σύμμαχοι και εταίροι θα παρέμβουν μετά τα πρώτα κρίσιμα εικοσιτετράωρα για διαπραγματεύσεις, οπότε έχει μεγάλη

σημασία τι θα έχει γίνει στο πεδίο. Δεν πρέπει να ξεχνούμε πως ό,τι κερδίζουμε με τα όπλα δύσκολα επιστρέφει με χαρτί. Η Κύπρος είναι ζωντανό παράδειγμα της παταγώδους αποτυχίας της διεθνούς κοινότητας και της Ε.Ε. να εφαρμόσουν τα διεθνή δικά. Αρα, ορθώς η χώρα, έστω και με μεγάλη καθυστέρηση, αποφάσισε να ενισχύσει περαιτέρω την αποτρεπτική της ικανότητα.

Σε κάθε περίπτωση, δεν μπορεί να συρθεί σε διαπραγματεύσεις εφόσον συνεχίζονται οι τουρκικές προκλήσεις και, βεβαίως, είναι αντονόμοιο ότι δεν μπορεί να είναι αντικείμενο διαλόγου ο κατάλογος των τουρκικών διεκδικήσεων που φτάνουν ακόμη και σε κατοικημένα νησιά. Το μόνο ζήτημα στις συζητήσεις μας με την Τουρκία είναι η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και των θαλασσιών ζωνών. Οι διάφορες ιδέες για πολυμερή διάσκεψη στην Ανα-

τολική Μεσόγειο μπορεί να είναι χρήσιμες, εφόσον δεν θα είναι πεδίο έμμεσας επιβολής της τουρκικής ατζέντας διεκδικήσεων και υπέρβασης των κανόνων του διεθνούς δικαίου. Τέλος, όσον αφορά το Κυπριακό, επειδή φαίνεται ότι κυοφορούνται πρωτοβουλίες για συνομιλίες, το πλαίσιο πρέπει επίσης να είναι ξεκάθαρο: προϋπόθεση της οποιας επίλυσης είναι η αποχώρηση των κατοκικών στρατευμάτων και η κατάργηση των αναχρονιστικών εγγυήσεων. Ο εκβιασμός του Ερντογάν για λύση δύο κρατών με συνομοσπονδία, και άρα σε τουρκικό έλεγχο και του ελεuthερου τμήματος του νησιού, δεν πρέπει επι' ουδενί να περάσει.

Ο κ. Μάξιμος Χαράκοπουλος είναι πρόεδρος της Διεθνούς Επιτροπής Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης της Βουλής, Βουλευτής Λαρίσης της Νέας Δημοκρατίας, πρώην υπουργός.

Σκέψεις και προβληματισμοί Βαρωσιωτών

Η κυβέρνηση αρνήθηκε πεισματικά να υποβάλει την πρότασή μας ή άλλη δική της, φτάνοντας έτσι στη σημερινή κατάσταση

Του **ΘΕΟΦΙΛΟΥ Β. ΘΕΟΦΙΛΟΥ**

Στο τραγικό σημείο που έχουν φτάσει τα πράγματα στο θέμα της Αμμοχώστου δεν αδικώ τους συμπολίτες μου για τα αισθήματα της απογοήτευσης, αγανάκτησης, αδικίας, οργής και εγκατάλειψης που τους διακατέχουν. Τα αντιλαμβάνομαι και τα συμμερίζομαι πλήρως. Όχι μόνο ως Βαρωσιώτης, αλλά και για έναν πρόσθετο σοβαρό λόγο. Τα τελευταία τρία χρόνια μαζί με τους συμπολίτες, φίλους, συμμαθητές στο Ελληνικό Γυμνάσιο Αμμοχώστου και συναδέλφους νομικούς Δημήτρη Χατζηχαμπή και Γιώργο Αρέστη, καταβάλαμε εντατικές και άοκνες προσπάθειες να πείσουμε την κυβέρνηση να προχωρήσει στην υποβολή πρότασης για την επιστροφή του Βαρωσιού σύμφωνα με τα Ψηφίσματα του Σ.Α.

Στο σχετικό Υπόμνημα που δώσαμε προσωπικά στον πρόεδρο της Δημοκρατίας και στον υπουργό Εξωτερικών αναπτύσαμε τους λόγους για τους οποίους έπρεπε να πάρει η κυβέρνησή μας την πρωτοβουλία και να υποβάλει επίσημα ε/κ πρόταση για την επιστροφή της Αμμοχώστου και προειδοποιούσαμε για το ενδεχόμενο τουρκικών μονομερών ενεργειών για το άνοιγμα της περιφραγμένης περιοχής. Στους μήνες που ακολούθησαν επανήλθαμε πειστικά στο θέμα με νέες συναντήσεις με τον υπουργό Ακίνητης Περιουσίας, ανακοινώσεις και άρθρα που φιλοξένησαν η «Καθημερινή» και άλλες εφημερίδες και με συνεντεύξεις μας σε ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς σταθμούς. Άδικος κόπος. Παρά τις διαβεβαιώσεις που μας δόθηκαν αρχικά και σε μεταγενέστερο στάδιο,

λίγες μόνο εβδομάδες πριν από την υλοποίηση των τουρκικών σχεδιασμών, η κυβέρνηση αρνήθηκε πεισματικά να υποβάλει την πρότασή μας ή άλλη δική της πρόταση. Και φτάσαμε έτσι στη σημερινή τραγική κατάσταση και στο δίλημμα που αντιμετωπίζουν οι ιδιοκτήτες περιουσιών στην περιφραγμένη περιοχή που ανοίχτηκε παράνομα από τους Τούρκους, τι να κάνουν για να τις σώσουν. Αντιλαμβάνομαι τις ανησυχίες και τους φόβους τους μετά από άκαρπη αναμονή 46 χρόνων και τόσες απογοητεύσεις. Αντιλαμβάνομαι επίσης το δίλημμά τους μετά τις αρνητικές εξελίξεις επί του εδάφους και την απροθυμία του κράτους να αναλάβει τις ευθύνες του, να τους ενημερώσει λεπτομερώς και να τους καθοδηγήσει πειστικά τι να πράξουν και τι να αποφύγουν, παρέχοντάς τους ταυτόχρονα τις διαβεβαιώσεις που θα διαλύσουν τους φόβους τους και θα διασκεδάσουν τις ανησυχίες τους.

Δεν είναι πρόθεσή μου και ούτε επιθυμώ ή μπορώ να αναλάβω αυτό τον ρόλο. Έχω όμως την ταπεινή άποψη ότι στο γενικότερο προβληματισμό τους περί του πρακτέου και συμπληρωματικά των όσων έγραψα σε πρόσφατο άρθρο μου, ίσως θα ήταν χρήσιμο να διερωτηθούν και για τα εξής:

1. Γιατί αποφάσισε η Τουρκία να δημιουργήσει και να χρηματοδοτήσει την Επιτροπή Ακίνητης Περιουσίας; Από αίσθημα δικαίου και πρόθεση αποκατάστασης των περιουσιακών δικαιωμάτων των Ε/κ; Ή για να αποφύγει τη δικαιοδοσία του ΕΔΑΔ και να μπορέσει να προχωρήσει στον σφετερισμό των ε/κ περιουσιών με μια επίφαση επίπλαστη νομιμότητας; Τι έχει αποδείξει η ΕΑΠ με τις χρονοβόρες διαδικασίες της και

Είναι αντιληπτό το δίλημμα των Βαρωσιωτών μετά τις αρνητικές εξελίξεις επί του εδάφους και την απροθυμία του κράτους να αναλάβει τις ευθύνες του, να τους ενημερώσει λεπτομερώς και να τους καθοδηγήσει πειστικά τι να πράξουν.

τις μέχρι τώρα αποφάσεις της που αρνούνται την αποκατάσταση των περιουσιών, την πληρωμή αποζημιώσεων για την απώλεια χρήσης τους και προνοούν μόνο για εξαγορά τους έναντι μικρού ποσοστού της πραγματικής αξίας τους;

2. Γιατί αποφάσισε τώρα η Τουρκία να ανοίξει την περιφραγμένη περιοχή και να καλέσει τους Ε/κ ιδιοκτήτες να επιστρέψουν ύστερα από 46 χρόνια και μετά που άνοιξε και επισείσε όλες τις άλλες περιοχές και συνοικίες της πόλης; Από τύψεις και αισθήματα ενοχής για τα εγκλήματα της; Από μεγαλοψυχία; Από ένα όψιμο αίσθημα δικαίου και ειλικρινή πρόθεση απόδοσης δικαιοσύνης με την αποκατάσταση των περιουσιακών δικαιωμάτων μιας μερίδας Βαρωσιωτών; Ή για να δαλεάσει, πιέσει και εκβιάσει τους ιδιοκτήτες των περιουσιών της περιφραγμένης περιοχής να

προβούν σε ενέργειες που θα τη διευκολύνουν στην εφαρμογή των καταχθόνιων σχεδίων της σε βάρος της πλειοψηφίας των Βαρωσιωτών, του συνόλου της πόλης τους, όλων των εκτοπισμένων και της Κυπριακής Δημοκρατίας;

3. Με την προσφυγή στην ΕΑΠ ιδιοκτητών περιουσιών στην περιφραγμένη περιοχή επηρεάζονται μήπως αρνητικά τα περιουσιακά δικαιώματα συμπολιτών τους που τα ακίνητά τους βρίσκονται από την άλλη μεριά του συρματοπλέγματος, οι περιουσίες των Βαρωσιωτών που βρίσκονται σε όλες τις άλλες συνοικίες που δόθηκαν ήδη σε έποικους και Τ/κ; Το άνοιγμα της περιφραγμένης περιοχής κάτω από τ/κ διοίκηση μήπως περιπλέκει και παραβιάζει την απαίτηση για επιστροφή όλων της πόλης σύμφωνα με τα Ψηφίσματα των ΗΕ και την υπαγωγή της κάτω από ε/κ διοίκηση

στο πλαίσιο λύσης ΔΔΟ ;

4. Στο πλαίσιο της προσφυγής τους στην ΕΑΠ οι Ε/κ ιδιοκτήτες θα ζητήσουν και αποζημιώσεις για την απώλεια χρήσης των περιουσιών τους, για την αξία της κινητής τους περιουσίας που ήταν μέσα στο ακίνητό τους και κλάμπκε, για τις ζημιές που έχει υποστεί η περιουσία τους ή την ολική καταστροφή της εξαιτίας της κατοχής και της παραμέλησής της; Αν δεν ζητήσουν ή ζητήσουν και δεν τους δοθούν αυτές οι αποζημιώσεις και πάρουν την περιουσία τους και επιστρέψουν κάτω από τ/κ διοίκηση σημαίνει ότι παραποιούνται από αυτές; Ποιες θα είναι οι νομικές, πολιτικές και άλλες συνέπειες από τη μη διεκδικησή τους ή την παραίτησή τους από αυτές; Μήπως διευκολύνουν την Τουρκία να απαλλαγεί από τις ευθύνες της για τον βομβαρδισμό, την κατοχή, τη λεηλασία και την καταστροφή της πό-

λης;

5. Σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο, η Τουρκία έχει υποχρέωση να καταβάλει αποζημιώσεις στον Δήμο Αμμοχώστου και στην κυβέρνηση της Δημοκρατίας για την καταστροφή των υποδομών της πόλης από τους βομβαρδισμούς, την εισβολή, την κατοχή και αιχμαλωσία της πόλης. Πώς επηρεάζεται νομικά και πολιτικά αυτή η υποχρέωση της Τουρκίας από την προσφυγή Ε/κ ιδιοκτητών στην ΕΑΠ και τυχόν επιστροφή και εγκατάστασή τους στην πόλη κάτω από τ/κ διοίκηση;

6. Τι θα συμβεί αν μετά την αναγνώριση των τίτλων ιδιοκτησίας από την ΕΑΠ το ψευδοκράτος θέσει άλλους απρόβλεπτους επαχθείς όρους για την παράδοση των περιουσιών στους ιδιοκτήτες και την επιστροφή τους εκεί; Θα είναι διατεθειμένοι οι Ε/κ ιδιοκτήτες να τους δεχθούν, να πληρώνουν φόρους και τέλη στο ψευδοκράτος για την περιουσία τους και για την κατασκευή δρόμων, πεζοδρομίων, αποχετευτικού συστήματος, δικτύων υδατοπρομήθειας, ηλεκτρισμού, τηλεπικοινωνιών;

7. Πώς θα διασφαλισθούν καλύτερα τα περιουσιακά δικαιώματα των Βαρωσιωτών; Με την τακτική του ο σώζων εαυτόν σωθήτω υπό το κράτος πανικού και απελπισίας; Ή μέσα στο πλαίσιο μιας μελετημένης, συγκροτημένης, συντονισμένης και υπεύθυνης γενικότερης πολιτικής του κράτους και του Δήμου Αμμοχώστου με σύμπνοια, ομόνοια και αλληλεγγύη μεταξύ μας ως ιδιοκτήτες κατεχόμενων περιουσιών, ως συμπολίτες, ως εκτοπισμένοι και ως Ελληνοκύπριοι;

Ο κ. Θεοφίλος Β. Θεοφίλου είναι πρέσβης ε.τ., δικηγόρος, πολιτικός επιστήμονας.

25 ΧΡΟΝΙΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Βάζουμε πλώρη για νέες επιτυχίες

Για εμάς, την Κύπρο και τους ανθρώπους της

RCB Bank

Ο Τζο Μπάιντεν και οι κυρώσεις κατά της Τουρκίας

Όλα θα εξαρτηθούν από τον τρόπο που θα επιχειρήσει ο νέος πρόεδρος να επαναφέρει την Τουρκία σε νατοϊκή τροχιά

Του ΤΑΚΗ ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΙΟΥ

Τι ακριβώς σημαίνουν για την Τουρκία οι κυρώσεις που επέβαλαν οι ΗΠΑ, με αφορμή την αγορά των S-400; Προσπάθησα να κατανοήσω το βάρος αυτών των κυρώσεων αλλά απ' όσα μεταδόθηκαν εδώ, δεν ήταν εύκολο ένα ασφαλές συμπέρασμα. Γι' αυτό αποφάσισα να κάνω τη δική μου έρευνα, μελετώντας το θέμα από ένα σύνολο πηγών του εξωτερικού.

Αναλύσεις από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Bloomberg, CNN, Hurriyet Daily News και διεθνών ειδικών. Καταγράφω τα κυριότερα στοιχεία των ευρημάτων μου: Ιστορικά, η Τουρκία ήταν ένας από τους μεγαλύτερους αποδέκτες όπλων των ΗΠΑ, λόγω της ιδιότητάς της ως συμμάχου του ΝΑΤΟ, του μεγάλου στρατού της και της στρατηγικής της θέσης. Από το 1948, οι ΗΠΑ έχουν παράσχει στην Τουρκία συνολική στρατιωτική βοήθεια περίπου 13,8 δισεκατομμυρίων δολαρίων (περίπου 8,2 δισεκατομμύρια δολάρια σε επιχορηγήσεις και 5,6 δισεκατομμύρια δολάρια σε δάνεια). Ωστόσο, οι πωλήσεις όπλων των ΗΠΑ στην Τουρκία μειώθηκαν με την πάροδο του χρόνου, δεδομένης της προσπάθειας της Άγκυρας να γίνει πιο αυτοδύναμη, καθώς και ένεκα των πρόσφατων διμερών εντάσεων.

Η απόφαση για τις κυρώσεις ελήφθη στις 14.12.20, βάσει του άρθρου 231 του νόμου περί αντιπαράθεσης γνωστής ως CAATSA. As θυμηθούμε όμως εδώ πως μετά το εμπόριο όπλων των ΗΠΑ το 1975-1978 ένεκα της χρησιμοποίησης νατοϊκών όπλων κατά την εισβολή στην Κύπρο, η χώρα προσπάθησε και μείωσε την εξάρτησή της από ξένες πηγές, δημιουργώντας εγχώρια αμυντική βιομηχανία.

Με την πάροδο του χρόνου, οι τουρκικές εταιρείες κατάφεραν να συμβάλουν σημαντικά στην ικανοποίηση των αμυντικών αναγκών της Τουρκίας. Παράγον από μόνιους τους τανκς, πλοία και αεροσκάφη. Όμως, στη μελέτη της υπηρεσίας Έρευνας του Κογκρέσου (CRS) αναφέρεται πως οι ενέργειες των ΗΠΑ θα επηρεάσουν και τις σχέσεις της χώρας με άλλους εταίρους, που έχουν αγοράσει ή ενδέχεται να αγοράσουν προηγμένα όπλα από τη Ρωσία, την Ινδία, την Αιγύπτου, την Σαουδική Αραβία και τον Κατάρ. Οι επιπτώσεις των κυρώσεων μπορεί να είναι δύσκολο να μετρηθούν, γνωρίζουμε όμως ότι μέτρα που θα εμποδίζαν τις τουρκικές τράπεζες να πραγματοποιούν συναλλαγές σε δολάρια είναι που θα επηρέαζαν ουσιαστικά την τουρκική οικονομία.

Ενώ όμως οι αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία της Τουρκίας θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε εγχώρια πίεση για αλλαγή των τουρκικών πολιτικών, θα μπορούσαν ταυτόχρονα να αυξήσουν τη λαϊκή

«Η Τουρκία θα επιτύχει μια πλήρως ανεξάρτητη αμυντική βιομηχανία, οι δε κυρώσεις των ΗΠΑ το μόνο που θα πετύχουν είναι την επιτάχυνση αυτής της διαδικασίας», έγραψε πριν μερες η Hurriyet Daily News.

υποστήριξη προς την κυβέρνηση. Την ώρα δε που η Τουρκία έχει βαθιά ριζωμένους δεσμούς με τη Δύση, ορισμένες κυρώσεις θα μπορούσαν να δημιουργήσουν κίνητρα για την Τουρκία να αυξήσει το εμπόριο, τις επενδύσεις και τις συναλλαγές όπλων με μη Δυτικούς παράγοντες. Επιπρόσθετα ο πρόεδρος Ερντογάν δήλωσε ότι οι αμερικανικές ενέργειες θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην εκδίωξη στρατιωτικού προσωπικού των ΗΠΑ αλλά και σε αποξένωση περιουσιακών στοιχείων. Ο Charles Forrester, γνωστός αναλυτής σε θέματα άμυνας και στρατηγικής, έγραψε στις 15.12.20 πως η αμυντική βιομηχανική βάση της Τουρκίας θα επηρεαστεί παρά τη σημαντική ώθηση της χώρας προς αυτό. Αφού δε ο SSB (η τουρκική αμυντική βιομηχανία) λειτουργεί ως ο κύριος οργανισμός της χώρας για προμη-

Το μόνο που φοβάται η Τουρκία

Τελικό μου συμπέρασμα είναι πως οι κυρώσεις αυτές πάρα πολύ δύσκολα μπορούν να μεταφραστούν σε οικονομικούς δείκτες. Παρόλα αυτά είναι βέβαιο πως το ζήτημα είναι μεν οικονομικό σε μια του πλευρά αλλά κατά την κρίση μου παραμένει βαθιά πολιτικό. Όλα θα εξαρτηθούν από το πώς θα εξελιχθούν οι σχέσεις της χώρας με τις ΗΠΑ, πώς και με ποιο τρόπο θα επικριθεί ο νέος πρόεδρος να επαναφέρει την Τουρκία σε νατοϊκή τροχιά. Άποψή μου είναι πως η Τουρκία έχει ήδη περάσει σε μια εποχή που μπορεί να νομίζει ή και να θεωρεί τον εαυτό της ότι πια ως μια σημαντική περιφερειακή δύναμη, αλλά ως μια δύναμη με ευρύτερο εκτόπισμα. Είναι διατεθειμένοι, είτε οι ΗΠΑ, είτε και αυτή η ίδια η Ρωσία, να αποδεχτούν μια νέα πραγματικότητα που λέει πως εκτός των ιδίων, της Ε.Ε., της Κίνας, της Γερμανίας, της Γαλλίας, και του Ηνωμένου Βασιλείου, προστίθεται στην οικογένειά αυτή και η Τουρκία; Δεν το νομίζω. Όμως για να μη γίνει αυτό θα πρέπει να δουλέψουν συλλογικά. Είναι αυτό εφικτό; Δύσκολο να το φανταστώ. Αν όμως πραγματικά θέλουν να κρατήσουν την Τουρκία έξω από τη δική τους «οικογένεια», έχουν μόνο ένα τρόπο να το κάνουν. Να δουν προς την πλευρά των Κούρδων. Δεν θέλω να επεκταθώ επ' αυτού, γιατί άλλος είναι ο σκοπός αυτής της μελέτης. Όμως ένα μόνο πράγμα φοβάται η Τουρκία. Μην κάποιος ξένοι έχουν κατά νου ένα μεγαλύτερο Κουρδιστάν.

Το πρώτο που πρέπει να αφομοιώσει ο πρόεδρος Μπάιντεν σχετικά με τον Τούρκο ομόλογό του είναι ότι ο Ερντογάν είναι ένας μεσαιωνικός πολιτικός παντός καιρού και έχει μια σχέση εξουσίας με τον Πούτιν, ο οποίος ξέρει να διαχειρίζεται καλά τους πολιτικούς φόβους του Τούρκου γένη, τονίζει ο Soner Cagartay του Ινστιτούτου της Ουάσιγκτον για την Πολιτική της Εγγύς Ανατολής.

θεις άμυνας, έρευνας και ανάπτυξης, η επιβολή κυρώσεων κατά του οργανισμού αυτού θα έχει ευρύτατα αποτελέσματα για τον τουρκικό στρατό. Ενώ λοιπόν η Τουρκία έχει σημειώσει πρόοδο στην παραγωγή του αμυντικού εξοπλισμού της, απαιτεί ακόμα ενεργή υποστήριξη από διάφορους διεθνείς προμηθευτές για να καλύψει τις ανάγκες της. Ως εκ τούτου, ο τουρκικός στρατός θα αντιμετωπίσει προκλήσεις στην αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό του υπάρχοντος εξοπλισμού, αφού δεν είναι σε θέση να λάβει τις απαιτούμενες εγκρίσεις εξαγωγής από κατασκευαστές αρχικού εξοπλισμού των ΗΠΑ.

Ο Ian J. Lynch, ένας άλλος ανεξάρτητος αναλυτής, ειδικός σε θέματα Μέσης Ανατολής, Ασίας και Καυκάσου υπογραμμίζει σε ένα σχόλιο του κάτι τελείως διαφορετικό. Λέει πως αφού οι κυρώσεις δεν θα επηρεάσουν την καθημερινότητα των πολιτών, αυτό θα δώσει ευκαιρία στον Ερντογάν να επιτείνει χωρίς πολιτικό κόστος την αντιδυτική ρητορική του, ενώ την ίδια ώρα το πρόβλημα θα παραμένει ως πρόβλημα του ΝΑΤΟ, πράγμα που μόνο τη Ρωσία θα ωφελεί. Τον κύριο διπλωματικό στόχο των κυρώσεων. Τον Νο-

έμβριο του 2019, ενώ ο Τραμπ αγνόησε τις αποφάσεις του Κογκρέσου, η Ινδία προκάτεβα 800 εκατ. δολάρια στη Ρωσία για πέντε συστοιχίες S-400. Και εν μέσω των επιπτώσεων από την αεροπορική επίθεση των ΗΠΑ που σκότωσε τον Ιρανό στρατηγό Qassem Soleimani τον Ιανουάριο του 2020 και τις επακόλουθες επιθέσεις ιρακινών πυραύλων στο ιρακινό έδαφος, ιρακινί βουλευτές προέτρεψαν τους αξιωματούχους ασφαλείας και άμυνας του Ιράκ να προχωρήσουν στην αγορά των S-400 από τη Ρωσία. Ακόμα και οι συνεργάτες των ΗΠΑ που έχουν ήδη συγκρίσει πυραυλικά συστήματα Patriot των ΗΠΑ έχουν πλέον εκφράσει ενδιαφέρον για τα S-400.

Ενώ, λοιπόν, οι Patriot που χρησιμοποιούν Σαουδάραβες και τα Εμιράτα έχουν ανακατασκευάσει έναν αριθμό τακτικών βαλλιστικών πυραύλων που εκτοξεύτηκαν από τους Houthis (Χούτι) κατά τη διάρκεια του πολέμου τους στην Υεμένη, τα ίδια αυτά συστήματα δεν αποδείχθηκαν αποτελεσματικά ενάντια στις επιθέσεις πυραύλων του Ιράν που έγκλησαν τις μεγάλες πετρελαϊκές εγκαταστάσεις της Σαουδικής Αραβίας τον Σεπτέμβριο του 2019. Λίγο

μετά την επίθεση αυτή, υπήρξαν πληροφορίες ότι ο βασιλιάς της Σαουδικής Αραβίας Σαλμάν επισκέφθηκε τη Μόσχα, και το Βασιλείο είχε συμφωνήσει να αγοράσει επίσης τους S-400. Επιστρέφοντας όμως στις επιπτώσεις στην Τουρκία υπενθυμίζουμε ότι περίπου 2 δισ. δολάρια αμυντικών συμβάσεων στις οποίες συμμετέχουν εταιρείες των ΗΠΑ περνούν κάθε χρόνο στη βιομηχανία αυτή της Τουρκίας. Ένα σημαντικό μέρος αυτού του εμπορίου θα συνεχιστεί καθώς οι κυρώσεις δεν ισχύουν αναδρομικά. Ταυτόχρονα συμφωνάμε τον Aaron Stein, διευθυντή στο Ινστιτούτο Έρευνας Εξωτερικής Πολιτικής της Ουάσιγκτον, θα επηρεαστεί επίσης η προμήθεια όπλων από αγορές εκτός των ΗΠΑ. Οι κυρώσεις έκοψαν αποτελεσματικά τον οργανισμό προμηθειών άμυνας της Τουρκίας από τράπεζες των ΗΠΑ, στρατιωτικά υλικά και τεχνολογία. Αν και η τουρκική αμυντική βιομηχανία δεν ήταν στο στόχαστρο στο σύνολό της, οι κυρώσεις θα θέσουν σε κίνδυνο τη στρατιωτική επιρροή της Τουρκίας στην περιοχή της.

Ο κ. Τάκης Χατζηγεωργίου είναι τέως ευρωβουλευτής ΑΚΕΛ.

Ενώ λοιπόν η Τουρκία έχει σημειώσει πρόοδο στην παραγωγή του αμυντικού εξοπλισμού της, απαιτεί ακόμα ενεργή υποστήριξη από διάφορους διεθνείς προμηθευτές για να καλύψει τις ανάγκες της.

Καλίν: Οι σύμμαχοί μας δεν μας κατανόησαν

Η Τουρκία υποστηρίζει ότι ούτε οι στρατιωτικές εγκαταστάσεις των ΗΠΑ ούτε τα συστήματα του ΝΑΤΟ θα τεθούν σε κίνδυνο. Ως ισχυρό μέλος του ΝΑΤΟ με τον δεύτερο μεγαλύτερο στρατό, η Τουρκία θα προτιμούσε να αναπτύξει το σύστημα αεροπορικής άμυνας με τους συμμάχους της, αλλά αυτοί απέτυχαν να κατανοήσουν τα πειστικά ζητήματα εθνικής ασφάλειας της Τουρκίας, δήλωσε ο εκπρόσωπος της προεδρίας Ιμπραήμ Καλίν. Οι επενδυτές όμως βρήκαν παρηγοριά στο γεγονός ότι η οικονομία και ο χρηματιστικός κλάδος της Τουρκίας δεν φαίνεται να επηρεάζονται. Η λίρα επανέκαμψε μετά τις πρώτες απώλειες από την ανακίνηση των κυρώσεων.

Το νόμισμα έτυχε διαπραγματεύσεων πάνω από 0,3% σε σχέση με την προηγούμενη μέρα και συγκεκριμένα στα 7,8338 ανά δολάριο. Οι μετοχές αυξήθηκαν επίσης, με τον δείκτη αναφοράς Borsa Istanbul 100 να αυξάνεται έως και 0,5%. Οι κυρώσεις στοχεύουν επίσης άτομα, συμπεριλαμβανομένου του Ismail Demir, επικεφαλής του SSB. Ο οργανισμός απαγορεύεται να λαμβάνει δάνεια από τις ΗΠΑ, είτε από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Οι ΗΠΑ

«Οι επιπτώσεις των κυρώσεων μπορεί να είναι δύσκολο να μετρηθούν, γνωρίζουμε όμως ότι μέτρα που θα εμποδίζαν τις τουρκικές τράπεζες να πραγματοποιούν συναλλαγές σε δολάρια είναι που θα επηρέαζαν την τουρκική οικονομία».

θα αντιταχθούν επίσης σε οποιαδήποτε επέκταση πίστωσης στον οργανισμό από διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και θα απαγορεύσουν τη βοήθεια της Αμερικανικής Τράπεζας Εξαγωγών-Εισαγωγών για εξαγωγές στην SSB. Πάντως, η Hurriyet Daily News έγραψε στις 15.12.20 ότι η Τουρκία θα επιτύχει μια πλήρως ανεξάρτητη αμυντική βιομηχανία, οι δε κυρώσεις των ΗΠΑ το μόνο που θα πετύχουν είναι την επιτάχυνση αυτής της διαδικασίας. Ο Ismail Demir δήλωσε σχετικά ότι «η απόφαση δεν θα επηρεάσει τις δυνατότητες μας. Η χώρα θα βρει

λύσεις στο «δικό της περιβάλλον».

Το Reuters σε ανάλυση του στις 15.12.20 υποδεικνύει τα εξής:

- 1) Ο επικεφαλής της τουρκικής αμυντικής βιομηχανίας στην οποία έχουν επιβληθεί οι κυρώσεις αναμένει ότι οι δεσμοί με τις ΗΠΑ θα επιβιώσουν. Θα αντέξουν.
- 2) Οι κυρώσεις θα μπορούσαν να επηρεάσουν συμβάσεις αξίας 1,5-2,3 δισ. δολαρίων, περίπου το 5% του εμπορίου ΗΠΑ-Τουρκίας.
- 3) Οι επιπτώσεις στη λίρα είναι ασήμαντες, ενώ οι κυρώσεις αποφεύγουν να κτυπήσουν την τουρκική οικονομία γενικά.
- 4) Η απόφαση των ΗΠΑ στοχεύει στην αποτροπή στρατιωτικών συμβάσεων με τη Ρωσία. Πρώτη φορά η Ουάσιγκτον στοχεύει σε σύμμαχο του ΝΑΤΟ.
- 5) Δεν ακυρώνουν υπάρχουσες συμβάσεις συμπεριλαμβανομένων ανταλλακτικών για το αμερικανικό μαχητικό F-35 stealth που εξακολουθεί να παράγεται στην Τουρκία.

Σε ανάλυση του Kadri Tasta στο γερμανικό πρακτορείο Marshall με θέμα τον αντίκτυπο που θα έχει η εκλογή Μπάιντεν στις σχέσεις με την Τουρκία, σημειώνεται: Οι ΗΠΑ θα εξακολουθήσουν να θεωρούν την Κίνα ως την κύρια πρόκληση

εξωτερικής πολιτικής της Ουάσιγκτον. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει πως θα εγκαταλείψει την παραδοσιακή εστίαση στην ασφάλεια και την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Από την άποψη αυτή, η Ε.Ε. θα μπορούσε να αναμένει μια πιο ενεργή συμμετοχή των ΗΠΑ στη περιοχή της Ε.Ε. και επομένως, σε πολλούς τομείς όπου εμπλέκεται και η Τουρκία, όπως η Συρία, η Λιβύη και το Ναγκόρνο-Καραμπάχ. Η κυβέρνηση Μπάιντεν αναμένεται να επιστρέψει στην εξισορρόπηση δύναμης και επιρροής απέναντι στη Ρωσία, η οποία διαδραματίζει επίσης κρίσιμο ρόλο σε αυτούς τους τομείς. Αλλά και ο Soner Cagartay στο Ινστιτούτο της Ουάσιγκτον για την Πολιτική της Εγγύς Ανατολής αναφέρει: Ο Μπάιντεν δεν πρέπει να περιμένει από τον Ερντογάν να εγκαταλείψει τον Πούτιν και να περπατήσει στα ακάλυπτα της Αμερικής. Το πρώτο που πρέπει να αφομοιώσει ο πρόεδρος Μπάιντεν σχετικά με τον Τούρκο ομόλογό του είναι ότι ο Ερντογάν, είναι ένας μεσαιωνικός πολιτικός παντός καιρού και πως ο Ερντογάν έχει μια σχέση εξουσίας με τον Πούτιν, ο οποίος ξέρει να διαχειρίζεται καλά τους πολιτικούς φόβους του Τούρκου γένη.

Απόσυρση ανοίγματος Βαρωσιού με αντάλλαγμα την Τύμπου

Ο Ερντογάν επιμένει σε ξεχωριστή διάσκεψη για Αν. Μεσόγειο με ανεξάρτητη συμμετοχή των Τ/κ

Του ΝΙΚΟΥ ΣΤΕΛΓΙΑ

Το 2021 αναμένεται να είναι ένα ιδιαίτερα κρίσιμο έτος για το Κυπριακό. Η Άγκυρα και η νέα τουρκοκυπριακή ηγεσία πραγματοποιούν μονομερείς κινήσεις στο Βαρώσι και εισηγούνται ότι ήρθε η στιγμή για να συζητηθούν τα περίφημα εναλλακτικά σχέδια λύσης. Ο ΟΗΕ, από την πλευρά του, εντατικοποιεί τις προετοιμασίες για μια νέα άτυπη χαρακτήρα συνάντηση των εμπλεκόμενων πλευρών. Την ίδια στιγμή, οι εξελίξεις τρέχουν και στην Ανατολική Μεσόγειο. Η Τουρκία περιορίζει προσωρινά τις επιθετικές της κινήσεις στα περίχωρα των ελληνικών και κυπριακών χωρικών υδάτων αναμένοντας κυρίως τη σχεδιαζόμενη μεγάλη διάσκεψη στην οποία ενδέχεται να συμμετάσχουν όλες οι εμπλεκόμενες πλευρές στο ζήτημα των υδρογονανθράκων.

Καθώς οι εξελίξεις σε Κυπριακό και Αν. Μεσόγειο επιταχύνονται, ενδιαφέρουσες πληροφορίες έρχονται στο φως της δημοσιότητας. Συγκεκριμένα, μια πρόσφατη διαρροή-πληροφορία αφορά τη σχεδιαζόμενη νέα κίνηση της ε/κ πλευράς για

Τελικός στόχος της Άγκυρας δεν είναι άλλος παρά η πρόσβαση στα ενεργειακά αποθέματα της Αν. Μεσόγειου και η μεταφορά του φυσικού αερίου στη Δύση μέσω των δικών της εδαφών.

το Βαρώσι, δηλαδή την ιδέα του ανοίγματος του παράνομου αεροδρομίου για διεθνείς πτήσεις υπό την εποπτεία του ΟΗΕ με αντάλλαγμα την απόσυρση του σχεδίου του ανοίγματος του Βαρωσιού υπό τ/κ διοίκηση. Η τ/κ πλευρά προσεγγίζει με ενδοιασμό αυτό το σχέδιο επισημαίνοντας ότι την παρούσα στιγμή προτεραιότητα όλων των πλευρών πρέπει να αποτελούν οι διασκέψεις για το Κυπριακό και την Αν. Μεσόγειο.

Η άτυπη διάσκεψη

«Κανείς δεν αμφισβητεί την σημασία των μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης (ΜΟΕ). Ωστόσο, αυτά στα οποία εξακολουθούν να εστιάζουν και οι δύο πλευρές

Η Άγκυρα και η νέα τουρκοκυπριακή ηγεσία καλωσορίζουν το νέο έτος στοχεύοντας σε τουλάχιστον δύο διασκέψεις για το Κυπριακό και την Ανατολική Μεσόγειο, μέσα από τις οποίες θα επιχειρήσουν να προβάλλουν τις δικές τους ιδιαίτερες θέσεις.

δεν πρέπει να επισκιάσουν την σημασία και κρισιμότητα της άτυπης διάσκεψης 5+1 για το Κυπριακό, της οποίας πλησιάζει η ημερομηνία διεξαγωγής». Αυτό επισήμανε την προηγούμενη εβδομάδα, στον απόπλο των νέων εξελίξεων που αφορούν την κλειστή πόλη της Αμμοχώστου, πηγή της «Κ» από τον κύκλο της νέας τ/κ ηγεσίας.

Την παρούσα στιγμή, λοιπόν, αυτό που έχει ύψιστη σημασία είναι το πλαίσιο λύσης του Κυπριακού. Πρόκειται για ένα θέμα που θα τεθεί επί τάπητος στην επερχόμενη άτυπη διάσκεψη. Η ηγεσία του Ερσίν Τατάρ προβάλλει την άποψη ότι υπάρχει πλέον επιτακτική ανάγκη να συζητηθεί ένα νέο πλαίσιο λύσης. Ο λόγος

είναι το ότι μετά τις πρόσφατες «εκλογές» στην τ/κ κοινότητα η εξουσία έχει περάσει στα χέρια μια ηγεσίας, η οποία θεωρεί ότι το κεφάλαιο της ομοσπονδίας έκλεισε στο Κραν Μοντάνα και ότι από τώρα και στο εξής θα πρέπει να συζητηθεί η λύση των δύο ξεχωριστών κρατών. Αυτό το όραμα συζητείται και η Άγκυρα. «Στη διάσκεψη θα συζητήσουμε τη συνεργασία των δύο κρατών. Θα μελετήσουμε την προοπτική της συνεργασίας με βάση την αρχή της κυριαρχικής ισότητας», αναφέρει χαρακτηριστικά η πηγή της «Κ».

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι η πηγή της «Κ» δεν περιορίζει τις εργασίες της προγραμματιζόμενης άτυπης διάσκεψης στη συζήτηση των υποτιθέμενων

εναλλακτικών λύσεων του Κυπριακού. Προχωρώντας ένα βήμα πιο πέρα, η πηγή της εφημερίδας μας αναφέρει ότι από την οπτική γωνία της ηγεσίας Τατάρ, η άτυπη διάσκεψη δεν σχετίζεται αποκλειστικά με το Κυπριακό, αλλά αφορά και τις εξελίξεις στην Αν. Μεσόγειο, οι οποίες οπωσδήποτε θα απασχολήσουν με κάποιο τρόπο όλες τις εμπλεκόμενες πλευρές.

Στο περιθώριο όλων των προαναφερόμενων, η τ/κ πλευρά προσεγγίζει τα ΜΟΕ ως ένα ζήτημα δευτερευούσης σημασίας. Παρ' όλα αυτά, οι τελευταίες πληροφορίες της «Κ» θέλουν τον κ. Τατάρ να εστιάζει αυτό το δίστασμα σε μια σειρά νέων ΜΟΕ, ακολουθώντας το παράδειγμα της ε/κ πλευράς.

Η πρόταση Ερντογάν

Στην τουρκική πρωτεύουσα οι πηγές της «Κ» εξακολουθούν να υπογραμμίζουν την σημασία της πρότασης του προέδρου της Τουρκίας, Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν περί σύγκλησης διεθνούς διάσκεψης για την Αν. Μεσόγειο. Οι πληροφορίες της «Κ» σχετίζουν την εν λόγω πρόταση με την παραμονή του «Ορούτς Ρέις» στα ανοικτά του Κόλπου της Αττάλειας κατά το πρώτο εξάμηνο του 2021. Η τουρκική οπτική γωνία για τη σχεδιαζόμενη διάσκεψη της Αν. Μεσόγειο έχει ως εξής: Παράλληλα με την άτυπη διάσκεψη για το Κυπριακό και το ξεκαθάρισμα της τελικής εικόνας σε αυτό το πεδίο, Ε/κ και Τ/κ θα συμμετάσχουν μαζί με την Τουρκία και την Ελλάδα σε μια μεγάλη διάσκεψη, στην οποία θα τεθούν επί τάπητος όλα τα ζητήματα που αφορούν την Αν. Μεσόγειο. Για τη διάσκεψη, πρόσκληση θα λάβουν επίσης όλες οι γειτονικές χώρες και ενδεχομένως και άλλοι πρωταγωνιστές, όπως λ.χ. η Ε.Ε. Στόχος της διάσκεψης θα είναι η εξακρίβωση εάν υπάρχουν περιθώρια σύμπληξης ενός περιφερειακού πλαισίου συνεργασίας στα ενεργειακά, αλλά και σε διάφορα κρίσιμα σημεία γεωστρατηγικά ζητήματα της περιοχής.

Για την παραπάνω ιδέα η Τουρκία θέτει δύο όρους. Πρώτον, όπως ήταν αναμενόμενο, η Τουρκία επιθυμεί να αναλάβει πρωταγωνιστικό ρόλο τόσο κατά τη διάρκεια όσο και μετά τη σχεδιαζόμενη διάσκεψη. Τελικός στόχος της Άγκυρας δεν είναι άλλος παρά η πρόσβαση στα ενεργειακά αποθέματα της Αν. Μεσόγειου και η μεταφορά του φυσικού αερίου στη Δύση μέσω των δικών της εδαφών.

Δεύτερον, η Άγκυρα ζητάει την αυτόνομη παρουσία των Τ/κ στη διάσκεψη της Αν. Μεσόγειου. Αυτή η εισήγηση έρχεται με βάση τη λογική ότι οι Τ/κ έχουν ξεχωριστό μερίδιο στα ενεργειακά οικόπεδα και κοιτάσματα της Κύπρου. Συνεπώς, η τ/κ πλευρά έχει το δικαίωμα να προβάλλει τις δικές της θέσεις και διεκδικήσεις στην προτεινόμενη διάσκεψη.

Σημειώνεται ότι οι προετοιμασίες της τουρκικής πλευράς για την επόμενη φάση του Κυπριακού και της Αν. Μεσόγειου έρχονται σε μια στιγμή στην οποία, όπως έχει επισημάνει προηγουμένως η «Κ», το τουρκικό σχέδιο για το άνοιγμα του Βαρωσιού υπό τ/κ διοίκηση «προχωρά» απρόσκοπτα. Σε ό,τι αφορά τη νέα πρόταση της ε/κ πλευράς για το Βαρώσι, οι κύκλοι της τ/κ ηγεσίας προσεγγίζουν αρνητικά την ιδέα της εμπλοκής του ΟΗΕ στην διαχείριση του «Ερτζάν». Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι στην Άγκυρα, με εξαίρεση το Δημοκρατικό Κόμμα των Λαών (ΔΚΛ) και το Εργατικό Κόμμα της Τουρκίας (ΕΚΤ), δύο κόμματα που εκπροσωπούνται στην τουρκική εθνοσυνέλευση και υποστηρίζονται κυρίως από τους Κούρδους και την Αριστερά της Τουρκίας, όλοι οι υπόλοιποι πολιτικοί σχηματισμοί υποστηρίζουν τα σχέδια της κυβέρνησης Ερντογάν για το Κυπριακό και την Αν. Μεσόγειο.

ΑΡΘΡΟ / Του ΧΡΗΣΤΟΥ ΡΟΖΑΚΗ

Σε αναζήτηση του χαμένου χρόνου: Οι διερευνητικές συνομιλίες

Οι διερευνητικές συνομιλίες έλκουν την καταγωγή από μια ιδέα της κυβέρνησης Σημίτη, που στην προσπάθειά της να ξεκινήσουν συνομιλίες με την Τουρκία, την επομένη της απόφασης του Συμβουλίου Κορυφής του Ελσίνκι (1999), χωρίς να παραβιαστεί ο παπανδρεϊκός όρος της μιας και μοναδικής διαφοράς με τη γείτονα, της πρόθεσης αυτή την εύκαμπτη και μη δεσμευτική μέθοδο διαλόγου. Έκτοτε οι διερευνητικές αποτέλεσαν τη μοναδική μέθοδο αντιμετώπισης όλων των ζητημάτων που κατά καιρούς είχε προβάλλει η Τουρκία (γκρίζες ζώνες, αποστρατιωτικοποίηση, αιγιαλίτιδα, εθνικός εναέριος χώρος), με αυξανόμενη ένταση και αποτελεσματικότητα, ανάλογα με τις κυβερνήσεις που βρισκόταν στα νηία των δύο χωρών. Πάντως, από το 2010 ως το 2016, με κύριο εκπρόσωπο της Ελλάδας τον πρόεδρο ε.τ. κ. Παύλο Αποστολιδή, επιτέλεστηκε θεαματική πρόοδος, με αποτέλεσμα να περιοριστεί η ύλη των συζητήσεων σε ένα θέμα: την αιγιαλίτιδα ζώνη στο Αιγαίο.

Το 2016 έγινε η τελευταία συνάντηση των διερευνητικών. Με αφορμή την τοποθέτηση του κυρίως εκπροσώπου ως Μόνιμου Αντιπροσώπου στον ΟΗΕ, πρόεδρο κ. Σιγρίλιου, η Τουρκία ούτε διόρισε νέον εκπρόσωπο, ούτε προσκάλεσε την Ελλάδα στην Κωνσταντινούπολη για ένα νέο γύρο, παρά το γεγονός ότι ήταν η σειρά της να ζητήσει τη σύγκληση των επαφών. Έτσι για 4 χρόνια υπήρξε «σιγή ασυρμάτου», τα αποτελέσματα του

οποίου μπορούμε να τα διακρίβουμε, μέσα από τη δυσχέραση των σχέσεων.

Πράγματι οι διερευνητικές δεν είχαν ως αποκλειστικό στόχο την επίλυση των εκκρεμών περιφερειακών προβλημάτων. Αυτός ήταν ο κύριος στόχος του. Παράλληλα, όμως, άρρητα είχε τηρηθεί ο όρος του Διεθνούς Δικαίου για τις διαπραγματεύσεις, ότι όσο διαρκούν οι συζητήσεις δεν θα υπάρχουν εκατέρωθεν ερεθισμοί που να μολύνουν το διαπραγματευτικό περιβάλλον. Πράγμα που είχε τηρηθεί από την Τουρκία, με μόνες εξαιρέσεις τις περιορισμένες παραβιάσεις του εναερίου χώρου μας και τις παραβιάσεις του FIR. Ταυτόχρονα, η ύπαρξη των επαφών χρησίμευσε ως ένα μοναδικό έρεισμα για την αποφυγή επεισοδίων, αφού πολλές φορές θέματα που απασχολούσαν τις δύο χώρες ήρθαν στο θεσμικοποιημένο αυτό όργανο και επιλύθηκαν ad hoc. Και με αυτόν τον τρόπο αποφεύγονταν επιδείνωση των σχέσεων και, πιθανόν, κάποιο σοβαρό επεισόδιο.

Σήμερα η αναγκαιότητα επανέναρξης τους είναι περισσότερο από εμφανής. Μετά τη συσσωρευμένη εμπειρία των τελευταίων δραματικών στιγμών, που η Τουρκία, παραβιάζοντας το Διεθνές Δίκαιο, ξεκίνησε σε έρευνες στην υφαλοκρηπίδα της Ανατολικής Μεσογείου, ήρθε η λύτρωση από αυτόν τον βραχνά, με την απόσυρση του ερευνητικού οκάφους και τη χρήση του για έρευνες σε μη αμφισβητούμενα νερά, τουλάχιστον για ένα εξάμηνο. Αυτό το δεδομένο αίρει τις

αντιρρήσεις της Ελλάδας για επανέναρξη των διερευνητικών, που είχαν επικεντρωθεί στο αίτημα μιας επανέναρξης που δεν συμβαίνει υπό το καθεστώς απειλής βίας. Πράγματι, η παρουσία του ερευνητικού πλοίου, με τη συνοδεία πολεμικών πλοίων, αποτελεί μια απειλή κατά του ελληνικού κράτους. Και η κυβέρνηση δεν ήταν διατεθειμένη να ξεκινήσει διερευνητικές κάτω από τέτοιους δυσμενείς ορισμούς.

Το πρόβλημα που τώρα γεννιέται είναι το εύρος του αντικείμενου των συνομιλιών. Η Τουρκία επιθυμεί να υπάρξει ανοικτή και χωρίς όρους ατζέντα, ενώ η Ελλάδα επιδιώκει το εύρος των διερευνητικών να περιορίζεται στη μόνιμη αποδεκτή διαφορά, των δύο θαλασσιών ζωνών, της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ. Στην ουσία η Ελλάδα προτιμάει να συζητηθούν θέματα τα οποία ανήκουν στην κυρίως διαπραγμάτευση που θα ακολουθήσει των διερευνητικών. Αυτό θυμίζει την εντολή που έλαβε η ελληνική ομάδα από τον τότε υπουργό Εξωτερικών κ. Ευαγ. Βενιζέλο, στα χρόνια της Υπουργίας του, να τροποποιήσει τη θεματική των διερευνητικών και να αρχίσει συζητήσεις επί των αρχών της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ. Τότε, πράγματι, ξεκίνησε μια συζήτηση για τις αρχές οριοθέτησης, που διήρκεσε ως την κυβερνητική αλλαγή, με τον νέο υπουργό Εξωτερικών κ. Ν. Κοτζιά να προτιμά την επιστροφή στην παλαιά προσέγγιση, κι έτσι οι συνομιλίες επίστρεψαν στην παραδοσιακή γραμμή της διερεύνησης

Αν λοιπόν τα δύο κράτη επιθυμούν την επανέναρξη, η μόνη λογική οδός για να την πετύχουν είναι να ξεκινήσουν από το σημείο που διακόπηκαν το 2016. Να συνεχιστεί, δηλαδή, η συζήτηση για την αιγιαλίτιδα του Αιγαίου, και να συμφωνηθεί το εύρος της.

Αναφορικά με το αίτημα της ανοικτής ατζέντας, που προτείνει η Τουρκία, πρέπει να ειπωθεί ότι αυτή είχε απορριφθεί σε προηγούμενο στάδιο των διερευνητικών, κι ότι το μόνο θέμα που παρέμεινε στο τραπέζι ήταν το ζήτημα του εύρους της αιγιαλίτιδας στο Αιγαίο.

Αν, λοιπόν, τα δύο κράτη επιθυμούν την επανέναρξη, η μόνη λογική οδός για να την πετύχουν είναι να ξεκινήσουν από το σημείο που διακόπηκαν το 2016. Να συνεχιστεί, δηλαδή, η συζήτηση για την αιγιαλίτιδα του Αιγαίου, και να συμφωνηθεί το εύρος της. Γνωρίζω πως αυτό θα φανεί μια ανορθόδοξη λύση για τους λάτρεις των 12 ν.μ., και γι' αυτούς που πιστεύουν ότι δεν μπορεί η Ελλάδα να συζητήσει θέματα κυριαρχίας και ένα δικαίωμα της που μπορεί να ασκήσει μονομερώς. Είναι αλήθεια ότι, σύμφωνα με τη Σύμ-

βαση του Δικαίου της Θάλασσας, η Ελλάδα έχει το δικαίωμα να ασκήσει μονομερώς την επέκταση ως τα 12 ν.μ. (το ανώτατο επιτρεπόμενο από το Διεθνές Δίκαιο όριο), χωρίς να λαμβάνει υπόψη τις ενστάσεις τρίτων χωρών στο θέμα αυτό. Αλλά αν λάβουμε υπόψη μας ότι ένα τέτοιο ενδεχόμενο μεταβάλλει το πέλαγος αυτό σε κλειστή ελληνική λιμνη που απαγορεύει την ελεύθερη ναυσιπλοΐα όχι μόνο στην Τουρκία, αλλά και σε όλους τους πολυπληθείς χρήστες της θάλασσας αυτές, οι οποίοι έχουν προορισμό τον Εύξεινο Πόντο ή προέρχονται από αυτόν. Και λέω πολυπληθείς γιατί σε αυτές τις χώρες περιλαμβάνονται όλες οι παρευξίνες, συμπεριλαμβανόμενης και της Ρωσίας. Η οποία, διά στόματος του υπουργού Εξωτερικών είπε, στην πρόσφατη επίσκεψή του στην Αθήνα, αφού προηγουμένως διατράνωσε την πεποίθησή του ότι όλα τα κράτη δικαιούνται 12 ν.μ. αιγιαλίτιδας, ότι στο Αιγαίο πρέπει να ληφθούν υπόψη τα συμφέροντα των τρίτων κρατών. Και, βεβαίως, δεν πρέπει να ξεχνάμε τις ΗΠΑ, οι οποίες έχουν στρατηγικό χαρακτήρα συμφέροντα στον Εύξεινο, που το δικαίωμα αβλαβούς διέλευσης δεν επαρκεί για να τα ικανοποιήσει.

Πράγματι, οι εγγυήσεις της «αβλαβούς διέλευσης» που ισχύει στην αιγιαλίτιδα δεν είναι τόσο ικανοποιητικές, ώστε να άρουν τις ενστάσεις των κρατών αυτών. Τόσο γιατί απέναντι στο δικαίωμα της ελεύθερης ναυσιπλοΐας που ισχύει στην περιπτώση των ανοικτών θάλασσας (και το Αιγαίο σήμερα έχει

αρκετά τμήματα ανοικτής θάλασσας), ο θεσμός της αβλαβούς διέλευσης, που αναγκάζει το αλλοδαπό πλοίο να διαπλεύσει την αιγιαλίτιδα κάτω από όρους και κάτω από την άγρυπνη δικαιοδοσία του παράκτιου κράτους, δεν μπορεί να ικανοποιεί καμία χώρα τα πλοία της οποίας διαπλέουν το Αιγαίο. Πόσο μάλλον, αφού σε περίοδο πολέμου, που η Ελλάδα είναι εμπλεγμένη, διατηρεί το δικαίωμα διακοπής της αβλαβούς διέλευσης.

Σε προηγούμενα στάδια των διερευνητικών η Τουρκία είχε δεχτεί τα 12 ν.μ. για τα ελληνικά πειρωτικά εδάφη, και μια διαφοροποιημένη αιγιαλίτιδα για τα νησιά. Δυστυχώς, από τη θέση αυτή που προμήνυε λύση του γόρδιου δεσμού, υπαναχώρησε σε μεταγενέστερο στάδιο. Η ελληνική θέση στις επεκτεινόμενες διερευνητικές, αν υιοθετηθεί η λύση των συζητήσεων της αιγιαλίτιδας, θα πρέπει να είναι ανάλογη της τότε επιτυχούς διαπραγμάτευσης: 12 ν.μ. στην πειρωτική Ελλάδα, και 10 ν.μ. στα νησιά (ώστε να μην επηρεαστεί ο υπερκεκλιμένος εθνικός εναέριος χώρος), με την εξαίρεση της νότιας περιοχής ανάμεσα στις Κυκλάδες και στα Δωδεκάνησα, που λόγω της στενότητας της θαλάσσιας περιοχής, πρέπει να υπάρξει μια εξαίρεση για χάρη της διεθνούς ναυσιπλοΐας. Αυτή είναι η φιλοδοξία μας που μπορεί να γίνει πραγματικότητα με κατάλληλους χειρισμούς.

Ο κ. Χρήστος Ροζάκης είναι καθηγητής Διεθνούς Δικαίου.

Το καλοκαίρι θα χτιστεί «τείχος ανοσίας»

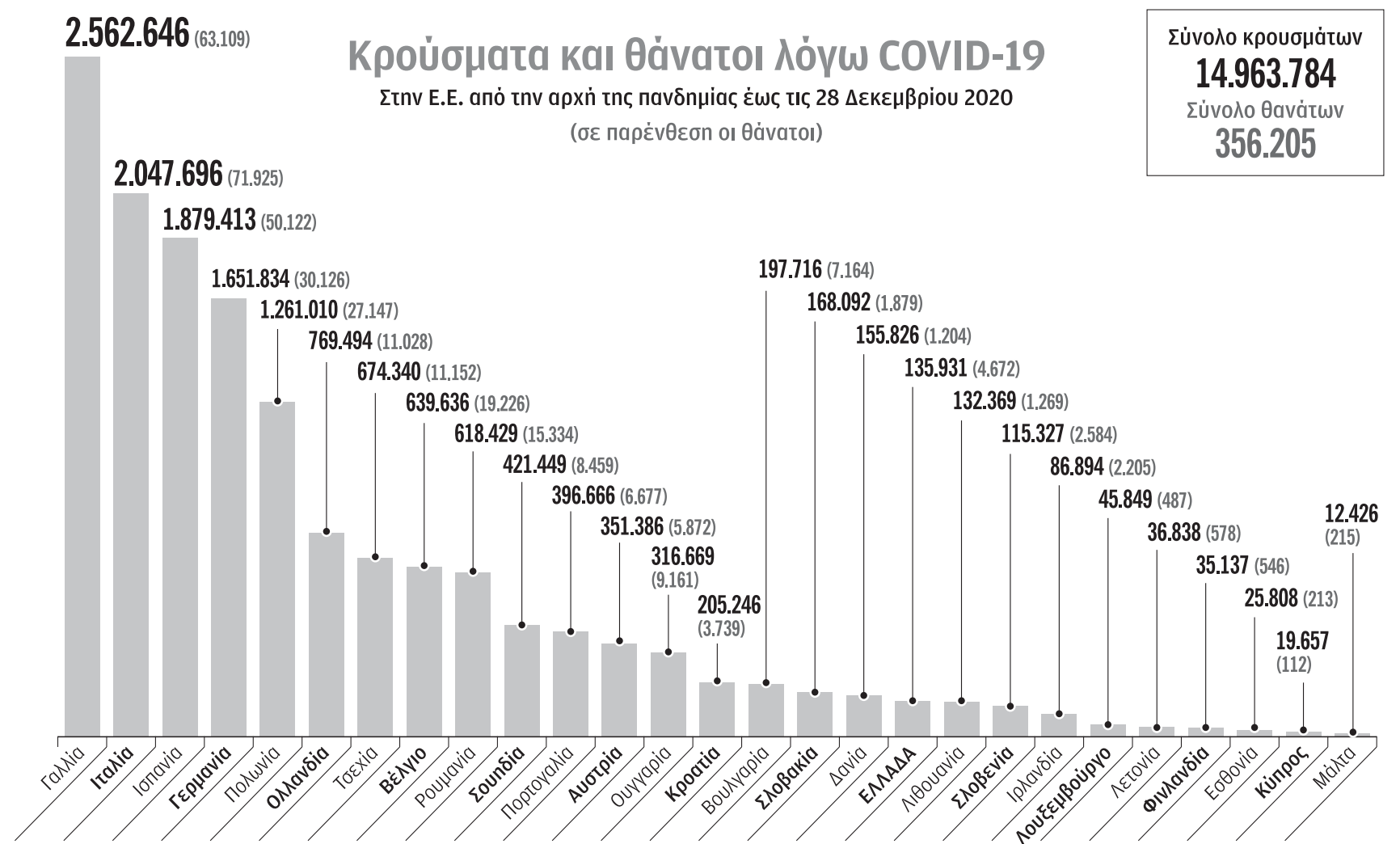
Προϋπόθεση, ο εμβολιασμός του 70% του πληθυσμού

Της ΠΕΝΝΥΣ ΜΠΟΥΛΟΥΤΖΑ

Την εκτίμηση ότι το ερχόμενο καλοκαίρι θα μπορούμε να πάρουμε μια μεγάλη ανάσα από την πανδημία του κορωνοϊού στη χώρα μας, ως αποτέλεσμα του εμβολιασμού, υπό την προϋπόθεση ότι οι πολίτες θα ανταποκριθούν στο σχετικό κάλεσμα των επιστημόνων και της πολιτείας, κάνουν οι υγειονομικές αρχές και οι ειδικοί επιστήμονες. Για να χτιστεί το «τείχος ανοσίας» και να επιστρέψουμε στην κανονικότητα θα πρέπει να εμβολιαστεί το 70% του πληθυσμού. Ο υφυπουργός Υγείας Βασίλης Κοντοζαμάνης, μιλώντας στην «Κ», επισημαίνει ότι επαρκείς δόσεις εμβολίων αλλά και μια ικανοποιητική «ροή» τους προς τη χώρα έχουν ήδη εξασφαλιστεί. Σημειώνει, ωστόσο, ότι είναι νωρίς για να πούμε με ακρίβεια πότε θα επιτευχθεί αυτός ο στόχος, καθώς εξαρτάται από την πρόθεση των πολιτών να εμβολιαστούν. Εφόσον εξασφαλιστεί αυτή η προϋπόθεση, τότε, όπως τονίζει ο κ. Κοντοζαμάνης, «με βάση τις δυνατότητες που έχουμε από την ανάπτυξη των εμβολιαστικών κέντρων αλλά και τον χρόνο που απαιτείται για την εμβολιαστική διαδικασία, συμπληρώνοντας το πρώτο εξάμηνο του 2021 θα μπορούμε να είμαστε κοντά σε αυτό

που ονομάζουμε «τείχος ανοσίας»». «Αν και συνεχίζουμε να διανύουμε το δεύτερο κύμα, το δεύτερο lockdown έχει αποδώσει, κάτι που αποδεικνύεται και στον τελευταίο χάρτη με επιδημιολογικά δεδομένα που εξέδωσε το Ευρωπαϊκό Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων, σύμφωνα με τον οποίο η Ελλάδα τα πηγαίνει πολύ καλύτερα από τις περισσότερες άλλες χώρες της Ε.Ε.», σημειώνει ο υφυπουργός και συνεχίζει: «Για τους εμβολιασμούς η Ελλάδα έχει εξασφαλίσει το σύνολο των δόσεων που χρειάζεται για τον πληθυσμό της και μια ικανοποιητική ροή με την οποία θα καταφθάσουν τα εμβόλια στη χώρα. Εκεί οργανωθεί καλά το σύστημα των κέντρων εμβολιασμού και αυτή τη στιγμή μπορούμε σίγουρα να πούμε ότι έως τις 20 Ιανουαρίου 2021 θα έχει ολοκληρωθεί ο εμβολιασμός των υγειονομικών και των φιλοξενούμενων σε μονάδες φροντίδας ηλικιωμένων και σε κέντρα αποκατάστασης. Η συμμετοχή των εργαζομένων στις υγειονομικές μονάδες είναι πολύ ικανοποιητική και βγαίνει αυξανόμενη. Μάλιστα σε ορισμένα νοσοκομεία φτάνει το 80%».

Όπως αναφέρει ο κ. Κοντοζαμάνης, ο πληθυσμός θα εμβολιαστεί σύμφωνα με την προτεραι-

ΠΗΓΗ: Ευρωπαϊκό Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων (ECDC)

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ο υφυπουργός Υγείας Βασίλης Κοντοζαμάνης τονίζει στην «Κ» ότι επαρκείς δόσεις εμβολίων αλλά και μια ικανοποιητική «ροή» προς τη χώρα έχουν ήδη εξασφαλιστεί.

οποίηση της Εθνικής Επιτροπής Εμβολιασμών. Και τονίζει: «Τα εμβόλια είναι απολύτως ασφαλή και καλούμε τον πληθυσμό να εμβολιαστεί.

Προστατεύουμε όχι μόνο τον εαυτό μας, αλλά και την οικογένειά μας, τους οικείους μας, τον περίγυρό μας».

Από την ερχόμενη Δευτέρα διευρύνεται ο εμβολιασμός των εργαζομένων σε υγειονομικές μονάδες (σύνολο εργαζομένων 86.000 άτομα) και των φιλοξενούμενων σε μονάδες φροντίδας ηλικιωμένων (σύνολο περίπου 15.000 άτομα). Από τις 20 Ιανουαρίου θα ξεκινήσει ο εμβολιασμός του γενικού πληθυσμού, αρχής γενομένης από τα άτομα άνω των 70 ετών, που υπολογίζεται ότι είναι 590.000 στη χώρα μας. Και μόνο η εξασφάλιση ανοσίας σε αυτόν τον πληθυσ-

μό αναμένεται να δώσει ανάσα στο ΕΣΥ, αφού θα επιφέρει μείωση των νοσηλείων σοβαρών περιστατικών COVID-19.

Μήνυμα προτροπής προς τους πολίτες να εμβολιαστούν στέλνουν μέσω της «Κ» τέσσερις καθηγητές Ιατρικής.

Ο ομότιμος καθηγητής Παιδιατρικής Γεώργιος Χρούσος χαρακτηρίζει τα εμβόλια που έχουν αναπτυχθεί έναντι του κορωνοϊού ως ένα εκπληκτικό δώρο που μας έκανε η τεχνολογία, τονίζοντας ότι «είναι τα πιο ασφαλή που έχουν κατασκευαστεί μέχρι σήμερα». Η καθηγήτρια Υγιεινής - Επιδημιολογίας Παγώνα Λάγιου

και ο καθηγητής Κοινωνικής και Προληπτικής Ιατρικής Γιάννης Τούντας ξεκαθαρίζουν ότι, παρά το σύντομο διάστημα που χρειάστηκε για τη δημιουργία των εμβολίων, δεν υπήρξε καμία έκπτωση στον έλεγχο της ασφάλειας και της αποτελεσματικότητάς τους. «Εμβολιάζομαι για να γίνω μέρος του «τείχους ανοσίας», υπογραμμίζει ο καθηγητής Νίκος Σύψας, σημειώνοντας ότι όταν αυτό επιτευχθεί θα σημάνει το τέλος της πανδημίας. «Θα ξανα-συναντηθούμε όλοι, θα ταξιδέψουμε, θα ανοίξει η οικονομία μας, θα βρουν δουλειά και εισόδημα οι συμπολίτες μας».

ΠΑΓΩΝΑ Δ. ΛΑΓΙΟΥ*

Να προηγηθούν οι ευπαθείς και οι εκτεθειμένοι

Το 2020 βιώσαμε μια πρωτοφανή κρίση δημόσιας υγείας με την πανδημία COVID-19. Λίγο πριν από την εκπονή της, όμως, η χρονιά αυτή μας αφήνει με μια ανάσα αισιοδοξίας. Η δημιουργία εμβολίων κατά του ιού SARS-CoV-2 αποτελεί ουσιαστική πρόοδο και δίνει βάσιμες ελπίδες για συντομότερη και ασφαλέστερη επιστροφή στην κανονικότητα. Η ταχύτητα με την οποία επιτεύχθηκε η κυκλοφορία των εμβολίων είναι εντυπωσιακή – τόσο εντυπωσιακή που γεννά σε κάποιους ερωτήματα ως προς την ασφάλειά τους. Η αλήθεια, όμως, είναι πως δεν έγινε οποιαδήποτε έκπτωση στον έλεγχο των εμβολίων αυτών. Η επιτάχυνση των διαδικασιών επιτεύχθηκε έπειτα από συσπείρωση δυνάμεων ερευνητικών κέντρων και εταιρειών ανά τον κόσμο και αξιοποιώντας την εμπειρία από προσπάθειες που είχαν προηγηθεί για την ανάπτυξη εμβολίων για άλλους συγγενείς ιούς. Τα εμβόλια που λαμβάνουν έγκριση κυκλοφορίας είναι απολύτως ασφαλή. Παράλληλα, έχουν εντυπωσιακά ποσοστά αποτελεσματικότητας, άνω του 90%.

Επιπλέον της προστασίας που παρέχουν σε ατομικό επίπεδο, με τον εμβολιασμό του 70% περίπου του πληθυσμού θα δημιουργηθεί η συλλογική ανοσία που θα επιτρέψει τον έλεγχο της πανδημίας. Μέχρι τότε, παραμένουμε πιστοί

στις αποστάσεις, στις μάσκες μας και στα μέτρα υγιεινής.

Όταν πριν από μερικούς μήνες ξεκίνησε η προσπάθεια για την οργάνωση των εμβολιασμών στη χώρα μας, το μήνυμά μου ελπίσαμε να περάσει στον πληθυσμό ήταν απλώς: εμβολιαστείτε. Σήμερα, βλέποντας με χαρά την ευαισθητοποίηση του κόσμου, το μήνυμά μου είναι: δώστε την ευκαιρία στους περισσότερους εκτεθειμένους και ευπαθείς να εμβολιαστούν πρώτοι και εμβολιαστείτε μόλις έρθει η σειρά σας.

* Η κ. Παγώνα Δ. Λάγιου είναι καθηγήτρια Υγιεινής - Επιδημιολογίας και διευθύντρια Εργαστηρίου Υγιεινής, Επιδημιολογίας και Ιατρικής Στατιστικής Ιατρικής Σχολής ΕΚΠΑ. Πρόσεδρη καθηγήτρια Επιδημιολογίας Πανεπιστημίου Harvard ΗΠΑ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΧΡΟΥΣΟΣ*

Από τα πιο ασφαλή που έχουν κατασκευαστεί

Η επιστήμη και η τεχνολογία μάς έκαναν ένα εκπληκτικό δώρο, ή μάλλον δώρα, με τα εμβόλια που επινόησαν, παρασκευάσαν και μελέτησαν την εφαρμογή τους στον άνθρωπο στη μέση της πανδημίας, σε ένα απίστευτα μικρό χρονικό διάστημα.

Τα δύο πρώτα διαθέσιμα εμβόλια, των Pfizer-BioNTech και Moderna, παρασκευάστηκαν με τεχνική που χρησιμοποιείται για πρώτη φορά στον άνθρωπο. Χρησιμοποιούν το μίνιμουμ του υλικού που απαιτείται, που είναι το αγγελιοφόρο(m) RNA που κωδικοποιεί την «πρωτεΐνη-ακίδα» του ιού, με μικρές βιοχημικές αλλαγές για να έχει στοιχειώδη σταθερότητα και να διαβαστεί από τον μηχανισμό του κυττάρου που παρασκευάζει πρωτεΐνες. Τα υπόλοιπα συστατικά είναι ορισμένα γνωστά έκδοχα και μια λιπιδική μεμβράνη που τα περιτυλίγει μαζί με το mRNA σαν μικροσκοπικός σάκος ή κυστίδιο, προστατεύοντάς το από λυτικά ένζυμα και διευκολύνοντας την είσοδό του στο κύτταρο. Το mRNA, αμέσως αφού διαβαστεί, καταστρέφεται από το κύτταρο, όπως γίνεται με τα φυσιολογικά mRNA.

Σύμφωνα με τις υπάρχουσες γνώσεις και την κοινή λογική, τα ως άνω εμβόλια πρέπει να είναι τα πιο ασφαλή που έχουν κατασκευαστεί μέχρι σήμερα. Δεν θα περιμέναμε σημαντικές επιπλοκές, και

έως τώρα δεν είχαμε, εκτός από σπάνιες αλλεργικές αντιδράσεις που ανατάχθηκαν. Κάτω από 10% των εμβολιασθέντων έχουν παροδικά συμπτώματα, όπως τοπικός ερεθισμός, κόπωση, μυαλγίες, δέκα κ.λπ., καθόλου διαφορετικά από άλλα εμβόλια που χρησιμοποιούμε με ασφάλεια εδώ και χρόνια. Η προτεραιοποίηση των εμβολιασμών έχει γίνει από τις αρμόδιες επιτροπές, με πρώτους τους υγειονομικούς και ηλικιωμένους που διαβιώνουν σε ιδρύματα. Προοδευτικά, όπως διευρύνεται ο εμβολιασμός του πληθυσμού, η πανδημία θα υποχωρεί, τελικά παύοντας να υφίσταται.

* Ο κ. Γεώργιος Π. Χρούσος είναι ομότιμος καθηγητής Παιδιατρικής και Ενδοκρινολογίας στο ΕΚΠΑ.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Β. ΣΥΨΑΣ*

Βοηθάμε τη χώρα μας να βγει από τον εφιάλτη

Εμβολιάζομαι πρώτα απ' όλα για τον εαυτό μου. Η νόσος COVID-19 συνοδεύεται από σημαντική θνησιμότητα και επιπλοκές, ιδιαίτερα σε ηλικιωμένους και άτομα με υποκείμενα νοσήματα. Ωστόσο, έχουν καταγραφεί θάνατοι και μεταξύ νέων ατόμων χωρίς προβλήματα υγείας. Τα δύο πρώτα εμβόλια που θα γίνουν διαθέσιμα στην Ελλάδα φαίνεται ότι προλαμβάνουν την COVID-19 σε ποσοστό 95%.

Εμβολιάζομαι για να γίνω μέρος του «τείχους ανοσίας» από εμβολιασμένους πολίτες. Όταν αυτό συμπεριλάβει το 70% του πληθυσμού, θα σημάνει το τέλος της πανδημίας. Θα ξανα-συναντηθούμε όλοι, θα ταξιδέψουμε, θα ανοίξει η οικονομία μας, θα βρουν δουλειά και εισόδημα οι συμπολίτες μας.

Τα εμβόλια είναι ασφαλή. Στις κλινικές μελέτες παρουσιάστηκαν ελάχιστες κλινικά σημαντικές παρενέργειες, με σημαντικότερη την αλλεργική αντίδραση σε άτομα με ιστορικό αλλεργικού σοκ στις ενδομυϊκές ενέσεις.

Υπάρχουν παρενέργειες που θα φανούν έπειτα από χρόνια; Δεν το ξέρουμε. Τα υπάρχοντα εμβόλια βασίζονται στην τεχνολογία mRNA, ένα μόριο που μπαίνει στα κύτταρα και δίνει σήμα να παραχθεί η πρωτεΐνη-ακίδα του κορωνοϊού και έτσι προκαλεί την παραγωγή αντισωμάτων. Δεν πα-

ρμβαίνει στο ανθρώπινο γονιδίωμα και δεν επηρεάζει το γενετικό υλικό. Στα κύτταρα υπάρχουν δεκάδες ή εκατοντάδες χιλιάδες mRNA, τα οποία αφού επιτελέσουν τον ρόλο τους διαλύονται σε λίγα λεπτά.

Το mRNA του εμβολίου διαφέρει στο ότι αντέχει 2-3 ημέρες πριν διαλυθεί. Ενα μόριο που εξαφανίζεται από τον οργανισμό δεν αναμένεται να έχει μακροπρόθεσμες παρενέργειες.

Συνελόντι επιείν, εμβολιάζομαι με ένα ασφαλές και αποτελεσματικό εμβόλιο για να προστατεύσω τον εαυτό μου, να πάρω πίσω τη ζωή μου και να βοηθήσω τη χώρα να βγει από τον εφιάλτη.

* Ο κ. Νικόλαος Β. Σύψας είναι καθηγητής της Ιατρικής Σχολής του ΕΚΠΑ.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΟΥΝΤΑΣ*

Το αίσθημα ευθύνης με το οποίο οφείλουμε να πορευθούμε και τώρα

Από τα τέλη του 18ου αιώνα, όταν εφαρμόστηκε ο δαμαλισμός για την καταπολέμηση της ευλογίας, δεκατομμύρια άνθρωποι έχουν σωθεί από τις ιογενείς λοιμώξεις χάρις στα εμβόλια.

Τα εμβόλια μπορεί να έχουν ορισμένες φορές παρενέργειες, οι οποίες όμως είναι κατά κανόνα ήπιες και αντιμετωπίζονται χωρίς δυσκολία. Οι παρενέργειες είναι σπάνιες και ήπιες επειδή, προκει-

μένου να δοθεί άδεια κυκλοφορίας σε ένα εμβόλιο, πρέπει να έχουν ολοκληρωθεί πειραματικές και κλινικές μελέτες με πολύ αυστηρά πρωτόκολλα, τα οποία διασφαλίζουν την αποτελεσματικότητά και ασφαλεία του.

Τα τελευταία χρόνια αναπτύσσεται διεθνώς ένα αντιεμβολιαστικό κίνημα, κυρίως επειδή ορισμένοι θεωρούνσαν εσφαλμένα πως η ανθρωπότητα δεν απειλείται πλέ-

ον από θανατηφόρες επιδημίες και πως ο ανθρώπινος οργανισμός είναι σε θέση από μόνος του να αμυνθεί σε παθογόνους εισβολείς. Τα εκατομμύρια των θύματων τις προηγούμενες δεκαετίες από το AIDS, και πρόσφατα από τον κορωνοϊό, τους έχουν διαψεύσει με τον πλέον δραματικό τρόπο.

Υπάρχουν ορισμένοι που ανησυχούν για το σύντομο διάστημα που χρειάστηκε για τη δημιουργία

των νέων εμβολίων. Το επιστημονικό αυτό κατόρθωμα δεν επιτεύχθηκε εις βάρος των προβλεπόμενων αυστηρών διαδικασιών, που περιλάμβαναν και εκατοντάδες χιλιάδες εθελοντές, αλλά χάρις στον πρωτόγνωρο επιστημονικό οργανισμό σε όλο τον πλανήτη και στα τεράστια βιοτεχνολογικά επιτεύγματα των τελευταίων ετών.

Με κάποιους από όσους επικαλούνται σενάρια επιστημονικής

φαντασίας δεν μπορεί να υπάρξει διάλογος με λογικά επιχειρήματα, αφού «τι βλακεία ακόμα και οι θεοί τη φοβήθηκαν». Ευτυχώς, αυτοί είναι λίγοι. Οι Έλληνες παρουσιάζουν ένα από τα υψηλότερα ποσοστά παιδικού εμβολιασμού στον κόσμο. Με το ίδιο αίσθημα ευθύνης οφείλουμε να πορευθούμε και τώρα.

* Ο κ. Γιάννης Τούντας είναι καθηγητής Κοινωνικής και Προληπτικής Ιατρικής.

Σήμα κινδύνου για άτομα με αναπηρία

«Μεγάλη η έκθεσή τους στον ιό – Είναι ανάγκη να υπάρξει προτεραιοποίηση στον εμβολιασμό», τονίζουν φορείς

Της **ΧΑΙΛΙΑΝΑΣ ΜΑΓΡΑ**

Φορείς διεθνών και εγχώριων οργανισμών για άτομα με αναπηρία καλούν τις κυβερνήσεις να θέσουν ως προτεραιότητα τον εμβολιασμό τους, καθώς διατρέχουν πολύ μεγάλο κίνδυνο σε περίπτωση μόλυνσης από τον κορωνοϊό.

Στην Αγγλία και στην Ουαλλία, σχεδόν 6 στους 10 ανθρώπους που έχασαν τη ζωή τους λόγω του κορωνοϊού από τις 2 Μαρτίου μέχρι τις 14 Ιουλίου ήταν άτομα με αναπηρία, σύμφωνα με επίσημα στοιχεία της βρετανικής κυβέρνησης. Το 47% των θανάτων στον γενικό πληθυσμό των ίδιων χωρών ήταν άτομα ηλικίας 85 χρόνων και άνω – μόνο το 4% των ατόμων με αναπηρία που έχασαν τη ζωή τους από τον κορωνοϊό ήταν 85 ετών και άνω.

Πρόσφατη έρευνα της αμερικανικής μη κερδοσκοπικής οργάνωσης FAIR Health διαπίστωσε πως το μεγαλύτερο ρίσκο θανάτου από κορωνοϊό διατρέχουν όσοι μολυνθούν ενώ έχουν –με σειρά επικινδυνότητας– αναπτυξιακές διαταραχές, καρκίνο του πνεύμονα ή νοητική υστέρηση. Σε δική της έρευνα, η εφημερίδα Wall Street Journal βρήκε πως άνθρωποι με αυτισμό, σύνδρομο Down και άλλες νοητικές διαταραχές είναι 2,5 φορές πιο πιθανό να πεθάνουν από κορωνοϊό από ό,τι ο υπόλοιπος πληθυσμός των ΗΠΑ.

Ο Ιωάννης Βαρδακαστάνης, πρόεδρος της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία, λέει στην «Κ» πως τα πρώτα θύματα του κορωνοϊού είναι ηλικιωμένοι και άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις.

«Τα άτομα με αναπηρία έχουν

μεγαλύτερη έκθεση στον ιό, συνεπώς είναι μεγαλύτερος ο κίνδυνος να μολυνθούν», σημειώνει ο κ. Βαρδακαστάνης, τονίζοντας πως οι άνθρωποι που έχουν πρόβλημα όρασης χρησιμοποιούν πιο πολύ τα χέρια τους, ενώ όσα άτομα με αναπηρία έχουν προσωπικούς βοηθούς βρίσκονται σε πολύ στενή επαφή με τουλάχιστον ακόμη ένα πρόσωπο.

Σύμφωνα με το σχέδιο προτεραιοποίησης εμβολιασμών πληθυσμιακών ομάδων, οι διαμενο-

Στην Αγγλία και στην Ουαλλία, σχεδόν 6 στους 10 ανθρώπους που έχασαν τη ζωή τους λόγω του κορωνοϊού από τις 2 Μαρτίου μέχρι τις 14 Ιουλίου ήταν ΑμεΑ.

ντες, οι ασθενείς και το προσωπικό φροντίδας χρονίως πασχόντων και κέντρων αποκατάστασης θα εμβολιαστούν στην πρώτη φάση, ενώ ασθενείς με νοσήματα που συνιστούν πολύ υψηλό κίνδυνο για νόσηση με κορωνοϊό θα εμβολιαστούν στη δεύτερη φάση. Αλλά δεν υπάρχει επίσημος διαχωρισμός των ατόμων με αναπηρία.

«Είναι ανάγκη να υπάρξει προτεραιοποίηση στον εμβολιασμό», αναφέρει ο κ. Βαρδακαστάνης, λέγοντας πως αναμφίβολα προτεραιότητα έχει το υγειονομικό προσωπικό ενώ αναγνωρίζει πως υπάρχουν προβλήματα αυτά την περίοδο σε σχέση με τις προμήθειες των εμβολίων. «Θα το παλέψουμε για να πείσουμε με βάση τη λογική, δεν

Οι ασθενείς και το προσωπικό φροντίδας χρονίως πασχόντων και κέντρων αποκατάστασης θα εμβολιαστούν στην πρώτη φάση, ενώ ασθενείς με νοσήματα που συνιστούν πολύ υψηλό κίνδυνο για νόσηση με κορωνοϊό θα εμβολιαστούν στη δεύτερη. Ωστόσο, δεν υπάρχει επίσημος διαχωρισμός των ατόμων με αναπηρία.

εντάσσεται σε μια παραδοσιακή συνδικαλιστική διεκδίκηση, αλλά στο τι έχει συμβεί στην πανδημία και στην ανάγκη να υπάρξει προτεραιοποίηση με βάση αυτό», συμπληρώνει.

Ο Ανδρέας Ζομπανάκης, πρόεδρος του κέντρου ειδικών ατόμων η «Χαρά», στο οποίο μένουν 57 άτομα με βαριά νοητική υστέρηση από 15 μέχρι 75 ετών, συμφωνεί ως προς την ανάγκη προτεραιοποίησης, ενώ τονίζει πως είναι σημαντικό να υπάρξει επαρκής εμβολιασμός των ανθρώπων που είτε ζουν είτε δουλεύουν στις κλειστές δομές.

Το κέντρο «Χαρά» βρίσκεται σε lockdown από τον Μάρτιο –στο οποίο μπήκαν οικειοθελώς πριν να

γίνει υποχρεωτικό–, ενώ από τότε μέχρι και σήμερα απαγορεύονται οι επισκέψεις, ακόμα και από τους γονείς των ανθρώπων που μένουν εκεί. «Ο κίνδυνος είναι τόσο υπαρκτός σε μια τέτοια δομή, είναι τόσο εύκολο να μπει ο ιός», λέει ο ίδιος, σημειώνοντας πως λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα και ότι μέχρι τώρα έχουν σταθεί τυχεροί.

Αναφέρει πως η δομή και αντίστοιχες δομές εντάσσονται στην πρώτη φάση εμβολιασμού – «είμαστε μετά τα γηροκομεία», συμπληρώνει. Τονίζει όμως πως, πρώτον, δεν είναι ακόμα γνωστό πόσο θα εμβολιαστούν στην πρώτη φάση και ότι, δεύτερον, θα υπάρξει μεγάλο πρόβλημα αν θα φοβηθούν να εμβολιαστούν κάποιοι εργαζόμενοι

ή γονείς να δώσουν συγκατάθεση στον εμβολιασμό των παιδιών τους, τα οποία μένουν στη δομή.

Η ευθύνη

«Πιστεύω πως εδώ δεν υπάρχει θέμα ατομικής ευθύνης, εδώ μιλάς για μια συλλογική ευθύνη», λέει στην «Κ». Σε μια τέτοια περίπτωση, αν κάποια στιγμή τα μέτρα χαλαρώσουν και έχει εμβολιαστεί μεγάλο μέρος των εργαζομένων και οικιστών μιας τέτοιας δομής, αλλά όχι όλοι, και κάποιος από τους μη εμβολιασμένους κολλήσει, ποιος θα έχει την ευθύνη; Στις ΗΠΑ, η Επιτροπή Ισών Ευκαιριών Απασχόλησης ανακοίνωσε νωρίτερα αυτόν τον μήνα πως οι εργοδότες θα είναι δυνατό να αποκλείουν μη

εμβολιασμένους εργαζομένους από τον χώρο εργασίας, αν διαπιστωθεί πως παρουσιάζουν άμεση απειλή και πως δεν υπάρχει τρόπος να μειωθεί ή να εξαλειφθεί αυτό το ρίσκο. Στην Ελλάδα, ο εμβολιασμός δεν είναι υποχρεωτικός, αλλά σύμφωνα με το άρθρο 4 του νόμου 4675/2020, «σε περιπτώσεις εμφάνισης κινδύνου διάδοσης μεταδοτικού νοσήματος, που ενδέχεται να έχει σοβαρές επιπτώσεις στη δημόσια υγεία, μπορεί να επιβληθεί, με απόφαση του υπουργού Υγείας, μετά από γνώμη της ΕΕΔΥ, υποχρεωτικότητα του εμβολιασμού με σκοπό την αποτροπή της διάδοσης της νόσου».

Επίσης, η άρνηση εμβολιασμού από εργαζομένους σε δομές στις οποίες μένουν ευπαθείς ομάδες ή σε υπηρεσίες υγείας μπορεί να αποτελεί «αίτια άρσης του δικαιώματός τους στην εργασία και δεν συνιστά διάκριση», σημείωσε η επίκουρη καθηγήτρια Νοσηλευτικής Ηθικής και Νομικής Ευθύνης στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Βενετία-Σοφία Βελονάκη.

Δεν είναι ξεκάθαρο αν το ίδιο ισχύει και για διαμένοντες σε κλειστές δομές – οι οποίες, σημειώνει ο κ. Ζομπανάκης, λαμβάνουν σχεδόν το μισό ημερήσιο νοσήλιο ανά άτομο από τον ΕΟΠΥΥ (το κέντρο «Χαρά», παραδείγματος χάριν, λαμβάνει 34,63 ευρώ) από αυτό που λαμβάνουν οι Στέγες Υποστηρικτικής Διαβίωσης ατόμων με συγκεκριμένες αναπηρίες, το οποίο ανέρχεται στα 70 ευρώ ανά τρόφιμο ημερησίως.

«Υπάρχει ένα βασικό ερώτημα», λέει ο κ. Ζομπανάκης. «Είναι μια ατομική απόφαση ή μια συλλογική;».

Η επέτειος

Του **ΣΤΕΛΙΟΥ ΡΑΜΦΟΥ***

Γιορτάζουμε τα διακόσια χρόνια από την εθνεγερσία του 1821, όχι τα διακόσια χρόνια από το 1821. Η χρονολογία ισχύει για όλους: η γενέθλια σημασία της ισχύει μόνο για τους Έλληνες διότι αυτοί εξεγέρθηκαν τότε, κερδίζοντας με βαρύ φόρο αίματος τη νεότερη ιστορική τους υπόσταση. Η πορεία του έθνους μας ακόμη δεν έχει αποκρυσταλλωθεί ώστε να διατυπώσουμε επακριβώς με όρους ιστορικότητας τη δυναμική του ιδρυτικού εκείνου γεγονότος. Όσο η χώρα θα ταλαντεύεται μεταξύ των στρατηγικών της επιλογών και της καθημερινότητας των νοστροπιών μας, τόσο το Εικοσιένα θα παραμένει στο νόημα του ρευστού, καιίτοι ως συμβάν είναι αδιαμφισβήτητο. Η ελληνική κοινωνία μετεωρίζεται, αφού κυριαρχεί ακόμη στα πολιτικά πράγματα ένα μπρος-πίσω που εμποδίζει τη συνεπή της ενότητα στον ιστορικό χρόνο. Η συναισθηματική αοριστία ενός απολύτου απαγορεύει τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουμε τις απαιτήσεις του ορισμένου και πραγματικού.

Η διάκριση μεταξύ των διακοσίων χρόνων από το έτος 1821 και από την παλιγγενεσία της Ελλάδος το 1821 σχετίζεται με την ημερολογιακή υπή του χρόνου αφενός, και με την ιστορική χρονικότητα της σημασίας των γεγονότων της Επανάστασης του 1821 αφετέρου. Στην πρώτη περίπτωση τα διακόσια χρόνια μετρούν τη διανυθείσα έκτοτε χρονολογική απόσταση, όπως τα ατομικά μας γενέθλια καταγράφουν την άφιξη της ηλικίας μας από το ένα έτος στο άλλο με κεράκια. Ο φυσικός χρόνος επαναλαμβάνεται απλώς αθροιστικά. Δεν ισχύει το ίδιο όσον αφορά τη χρονικότητα της εποχής για την Επανάσταση του 1821 ως νέας για τον ελληνισμό αρχής. Στον αθροιστικά ανακυκλούμενο αστρονομικό χρόνο, η επέτειος αντιπροσώπευε έναν ιστορικό χρόνο και μας καλεί να διαβάσουμε στο ξετύλιγμά του το

Ευγένιος Ντελακρουά, «Ο Μπότσαρης αιφνιδιάζει το στρατόπεδο των Τούρκων κατά την ανατολή του ήλιου». Ελαιογραφία σε καμβά. Μουσείο Τέχνης, Τολέδο.

νόημα όσων από τότε συνέβησαν και συμβαίνουν.

Τι είναι μία επέτειος; Είναι μία ημέρα ή μία περίοδος κατά την οποία μνημονεύουμε τακτικά αξιοσημείωτα, θετικά ή αρνητικά, γεγονότα. Τιμούμε φέτος την Επανάσταση του Εικοσιένα: θα αποτιμησουμε του χρόνου, ελπίζω αναστοχαστικά, τη Μικρασιατική Καταστροφή του 1922. Γιορτάζουμε, με άλλα λόγια, στην κάθε επέτειο τη σημασία του αρχικού γεγονότος για εμάς σήμερα, όχι την ημερολογιακή του θέση στον χρόνο. Αυτή η σημασία μάς ζητεί να το αναλογιστούμε και να προχωρήσουμε απομακρυνόμενοι από το ίδιο το χρονικό γεγονός ανεπιστρεπτή. Αν αφεθούμε στην ιστοριογραφική ενθύμηση, το γεγονός θα οβηθεί ή θα διατηρηθεί μυθολογικά και ρητορικά: θα το κρατούμε για πάντα μαζί μας σαν φυλαχτό, ζώντας το ως εφελτήριο για το μέλλον. Με τον ιστορικό βηματισμό, η επέτειος δεν μας γυρίζει στην αφετηρία αναχρονιστικά: μας εκτοξεύει μαζί της μακριά και ψηλά, σημασιολογώντας την από το παρόν μας.

Βιώνουμε κάθε επέτειο σαν σημείο του φυσικού χρόνου στην ιστορική μας προοπτική. Μόνη της η ενθύμηση μας καλεί να αρκεστούμε νοσταλγικά σε πληκτικό αναμνησκασμό των αρχικών γεγονότων, που στον χρόνο τους υπήρξαν ασφαλώς συναρπαστικά. Στην ιστορική του διάσταση το επετειακό υπερβαίνει την καταστατική του πραγματικότητα, αποκτά σημασία ζωής σ' ένα χρόνο τον οποίο εκείνο παράγει. Υπ' αυτό το πρίσμα, το Εικοσιένα, από σημείο χρονικής αναφοράς στο παρελθόν, μετουσιώνεται σε παρούσα στιγμή συνυφασμένη με τις προσδοκίες μας για το μέλλον. Στο εκάστοτε επετειακό παρόν, η ώρα της εθνεγερσίας τρέπεται σε κοινωνική, πολιτική και πνευματική επιλογή: σε ελπίδες, προβλέψεις και σχέδια για το αύριο. Εκεί παρελθόν και μέλλον διασταυρώνονται, δημιουργώντας με τη σειρά τους τον χρόνο της Ιστορίας και των περιόδων της.

Συμβαίνει ό,τι και με τα κλασικά έργα της λογοτεχνίας και του στο-

μασίου, που επανασχοιάζονται και ξαναμεταφράζονται από γενιά σε γενιά και γράφουν έτσι τη δική τους ιστορία. Μπορεί να λαμπρύνουν ίσως την εφετηνή μας επέτειο πλήθος αναμνηστικές εκδηλώσεις, όμως στο «ανα-» τούτο δεσπόζει χρονοβόρα η επανάληψη, ένα καθεστώς το οποίο συγκινεί όσους αναπνέουν τον αέρα κλειστών δωματίων.

Άλλο η πομπώδης ανακύκλωση των περασμένων και άλλο η χρονοπαραγωγική επέτειος. Στην πρώτη λιβανίζουμε το παρελθόν σαν μουσειακό αντικείμενο: η δεύτερη κυφορεί το νέο. Αναδεικνύει στοιχεία προηγούμενων απαραίτητο, τώρα όμως ευδιάκριτα και στρατηγικά, υπό το φως των προς επίλυση προβλημάτων του παρόντος. Συγχρονίζουμε επετειακά με το αρχικό γεγονός μέσω της ιστορικής μας διαχρονικότητας.

Στη συγκεντρωτική παράθεση και αξιολόγηση των γεγονότων γνωρίζουμε εξ αρχής το βάρος τους, οπότε δεν εμβαθύνουμε στη ση-

μασία: η μεν επέτειος δεν ανοίγει δρόμο προς το μέλλον, ενώ η σκέψη υποσιτίζεται και θολώνει. Αντίθετα, με την εξιστόρησή τους οικοδομούμε τη σημασία τους και κατοικούμε σ' αυτήν: εκθέτουμε τα πράγματα στο νόημά τους, ακριβώς όπως γράφουμε. Ενώ στον προφορικό λόγο εκφραζόμαστε εύκολα με τη βοήθεια χειρονομιών και μορφασμών, στον γραπτό λόγο διατυπώνουμε τα νοήματα δύσκολα, καθώς αυτά μόνο αποτελούν το υλικό μας. Καταγράφοντας η επέτειος τη σημασία και όχι την εικόνα των γεγονότων, αναδεικνύεται δυναμικά πηγή του ιστορικού χρόνου και ως τέτοια συνδέεται αδιάρρηκτα με το ίδιο το βέλος του. Το βλέπουμε, ακρίβως, όταν αναφερόμαστε στην Αρχαιότητα, στον Μεσαίωνα ή στους Νέους Χρόνους, διότι με τους όρους αυτούς δεν ονομάζουμε απλώς τρεις εποχές, αλλά κατονομάζουμε το ιστορικό περιεχόμενο της καθεμιάς τους, κατ' αντιδιαστολή προς την προηγούμενη ή την επομένη της.

Παρόμοια ισχύουν για την περίοδο της Τουρκοκρατίας και τη Νεότερη Ελλάδα, τον αγώνα για την ανεξαρτησία των επαναστατών του 1821. Στις περιστάσεις τούτες της εθνικής μας ζωής, μας κράτησε ζωντανούς η εσχατολογική ελπίδα και εκείνο που μας ξεσήκωσε είναι πως αυτή η ελπίδα έλαβε κάποια στιγμή ιστορική μορφή και δυναμική. Όμως ήταν σαν Ιανός: βάσει των δεδομένων του θρησκευτικού αποκαλυπτισμού, έβλεπε προς τα πίσω και ταυτοχρόνως προς τα εμπρός, προς τη δημιουργία ενός σύγχρονου κράτους, κατ' εξοχήν έργο της νεωτερικότητας.

Η εσχατολογική ελπίδα μάς στηρίζει συναισθηματικά από την Αλωση έως σήμερα, μας δένει όμως με το παρελθόν, αφού η Δευτέρα Παρουσία έχει γνωστό περιεχόμενο και ακολουθεί τη χιλιετή βασιλεία του Χριστού. Δεν ανοίγει δηλαδή χώρο στο νέο. Το αυτό ισχύει διαχρονικά και για τη γλώσσα ως ζωντανή μνήμη του μεγάλου πα-

ρελθόντος. Και τα δύο διατηρούσαν ανθεκτική την εθνική συνείδηση στα άτομα. Το «ανθεκτικό» υπηρετούσε πρωταρχικά ο ζήλος της ορθόδοξης ταυτότητας και τα ανυπέβλητα όρια που έθετε μεταξύ των υποδούλων και των κυρίων τους, από κοινού με την ίδια την καταπίεση εκ μέρους των τελευταίων.

Μπορεί η εθνική μας συνείδηση να σχηματίζεται ήδη από το λυκόφως των βυζαντινών χρόνων και μαζί της να φτάνουμε ως το 1821, ωστόσο την αιμοδοτούν τα ήθη, οι μύθοι, οι παραδόσεις και η πίστη του λαού, είναι άτομο συνεπές να μιλούμε για ιστορική του συνείδηση. Εξ ου και η ολέθρια μεταγενέστερη επίδραση στη νεοελληνική κοινωνία ενός εσχατολογίζοντος ιστορισμού, ιστορισμού ολοκληρωτικής εμπνεύσεως με αποπνεκτικά κλειστό το μέλλον, καθώς γι' αυτόν η πορεία της χώρας και των ανθρώπων της καθεμιάς τους, κατ' αντιδιαστολή προς την προηγούμενη ή την επομένη της.

Μιλούμε για τον γόρδιο δεσμό της νεότερης ιστορίας μας, έναν κόμπο για να λυθεί μάλλον στην περίπτωση μας, παρά για να κοπεί. Πρέπει να απορρίψουμε εν ονόματι του νεωτερικού ό,τι μας κράτησε όρθιους στις μεγάλες δοκιμασίες ή εν ονόματι του παραδοσιακού ό,τι μας ανοίγει στον ιστορικό χρόνο, διατηρώντας άθικτες τις νοοτροπίες, τις συμπεριφορές και τα συναισθηματικά ιζήματα, που με τις ψυχικές εικόνες τους αλλοιώνουν παρανοϊκά την αίσθησή της πραγματικότητας; Να επιμεινουμε δηλαδή στις πολιτικές διαίρεσές μας να παραιτηθούμε από τη σύνθεση; Πώς θα ειρηνεύουμε έτσι με τον πληγωμένο εγωισμό μας και με τον ενοχικό μας εαυτό; Είμαστε άραγε έτοιμοι, μετά διακόσια ολόκληρα χρόνια, να κάνουμε αυτό το βήμα; Να το αποφασίσουμε, έστω, συνειδητά; Εδώ έγκειται το αληθινό διακύβευμα της φετινής εποχής.

* Ο κ. Στέλιος Ράμφος είναι συγγραφέας.

Οχι, δεν είναι οι πλάκες με τις δέκα εντολές. Η πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν και ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Σαρλ Μισέλ παρουσιάζουν την εμπορική συμφωνία μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και Βρετανίας.

Η πραγματική δοκιμασία του Brexit μόλις τώρα αρχίζει

Με την έξοδο από την Ενιαία Αγορά γίνονται αισθητές οι επιπτώσεις του διαζυγίου

Του ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Τα ρολόγια στο Λονδίνο έδειχναν 14.45 την παραμονή των Χριστουγέννων όταν από την πρωθυπουργική κατοικία της Ντόννα Καστρίτς ήρθε η μεγάλη είδηση: Η συμφωνία έκλεισε. Ύστερα από εννέα μήνες βασανιστικών διαπραγματεύσεων, η Ε.Ε. και το Ηνωμένο Βασίλειο συμφωνολόγησαν το καθεστώς που θα διέπει στο εξής τις εμπορικές τους σχέσεις, αποτρέποντας, μόλις επτά ημέρες προτού εκπνεύσει η μεταβατική περίοδος, το χάος ενός άτακτου Brexit. Οι πολιτικές ηγέτες, τα ανώτατα στελέχη της διοίκησης και οι διαπραγματευτές εκατέρωθεν της Μάγκνς μοιράστηκαν συναισθήματα ανακούφισης. Για τον πολύ κόσμο, όμως, η πραγματική δοκιμασία μόλις τώρα αρχίζει, καθώς ναι μεν η Βρετανία αποχώρησε επισήμως από την Ε.Ε. πριν από ένα ακριβώς χρόνο, αλλά μέχρι την Πρωτοχρονιά εξακολουθούσε να ακολουθεί τους κανόνες της Ενιαίας Αγοράς, κάτι που σημαίνει ότι στην καθημερινότητα των Βρετανών και των Ευρωπαίων σχεδόν τίποτα δεν είχε αλλάξει.

«Φανταστική» χαρακτήρισε τη συμφωνία ο Μπόρις Τζόνσον, στις διθυραμβικών τόνων ανακοινώσεώς του. «Ο,τι υποσχεθήκαμε στους πολίτες στο δημοψήφισμα του 2016 και στις βουλευτικές εκλογές του 2019 έγινε πράξη», διαβεβαίωσε ο Βρετανός πρωθυπουργός και από μια άποψη δεν είχε άδικο. Αυτό που βιώνουν από σήμερα οι ομοεθνεῖς του είναι το σκληρότερο των δυνατών Brexit, καθώς το Ηνωμένο Βασίλειο αποχώρησε όχι μόνο από την Ε.Ε., αλλά και από την Ενιαία Ευρωπαϊκή Αγορά, την Τελωνειακή Ένωση, την Ευροζώνη, ακόμη και το Erasmus. «Ανακτήσαμε τον έλεγχο του νομίματός, των συνόρων, των νόμων, του εμπορίου και

των υδάτων μας», συνέχισε στον ίδιο πανηγυρικό τόνο. Ακόμη και η κάθε άλλο παρά φιλική απέναντι στον Τζόνσον γαλλική εφημερίδα Le Monde, του αναγνώριζε ότι αντιπροσωπεύει μια «ακαταμάχητη πολιτική μηχανή». Όταν τόσο ο ευρωπαϊστής ηγέτης των Εργατικών Κιρ Στάρμερ όσο και ο εθνικιστής πρωτεργάτης του Brexit Νάιτζελ Φάρατζ τάσσονται υπέρ της συμφωνίας, έστω και ως το λιγότερο κακό, η πολιτική ηγεμονία του Τζόνσον είναι αναμφισβήτητη, αν και ουδείς γνωρίζει πόσο θα διαρκέσει η ευθυγράμμιση των άστρων πάνω από την πρωθυπουργία του.

Η συμφωνία του Brexmas (σύνθεση του Brexit με τα Χριστούγεν-

Για τον πολύ κόσμο, η πρόσφατη συμφωνία δεν ήταν το τέλος αλλά η αρχή ενός δύσβατου και αβέβαιου δρόμου.

να) δίνει το πράσινο φως για τη συνέχιση εμπορικών ανταλλαγών ύψους 700 δισ. χωρίς δασμούς και χωρίς ποσοτώσεις, επιτρέποντας στο Ηνωμένο Βασίλειο να εξακολουθήσει να έχει πρόσβαση σε μια αγορά 430 εκατ. καταναλωτών, χωρίς να δεσμεύεται να ακολουθεί εσάει τους ευρωπαϊκούς κανόνες, στους οποίους δεν έχει πλέον κανένα λόγο. Αυτό ζητούσαν επίμονα μέχρι την τελευταία στιγμή οι Ευρωπαίοι, φοβούμενοι ότι η Βρετανία του Τζόνσον θα μπορούσε να εξελιχθεί σε μια «Σιγκαπούρη πάνω στον Τάμεση», χώρα αθέμιτου ανταγωνισμού απέναντι στους «27», με όρους κοινωνικών και περιβαλλοντικών ντάμπινγκ. Τελικά όμως έκαναν κάποια βήματα πίσω από τις πιο μαζικιστικές

απαιτήσεις τους, τις οποίες άλλωστε δεν είχαν θέσει στις διμερείς τους συμφωνίες με άλλες χώρες, όπως η Ιαπωνία και ο Καναδάς. Ακόμη και στο κείμενο, για τον ισότιμο ανταγωνισμό, θέμα των κρατικών επιδοτήσεων σε επιχειρήσεις, η Βρετανία διατηρεί πολλούς βαθμούς ελευθερίας.

Οι διαπραγματευτικές επιτυχίες του Τζόνσον δεν μπορούν να κρύψουν, ωστόσο, τις γκρίζες ζώνες της συμφωνίας για τους Βρετανούς. Οι αλιείς ήδη καταδίκασαν τον συμβιβασμό των Βρυξελλών, θεωρώντας μη ικανοποιητική την αύξηση του μεριδίου τους πάνω στις ψαριές από τα βρετανικά ύδατα κατά 25% και καταγγέλλοντας την κυβερνήσή τους για «προδοσία». Αλλά αυτό είναι το λιγότερο, δεδομένου ότι η αλιεία, πεδίο ομηρικών συγκρούσεων που λίγο έλειψε να τινάξουν στον αέρα τη συμφωνία, αντιπροσωπεύει κάτι λιγότερο από το 0,1% του βρετανικού ΑΕΠ. Αντίθετα, ο τομέας των υπηρεσιών, με αιχμή τις τράπεζες και τις ασφαλιστικές εταιρείες, αν και αντιπροσωπεύει το 80% του βρετανικού ΑΕΠ και το 40% των εξαγωγών της χώρας, έμεινε εκτός συμφωνίας. Αυτό σημαίνει ότι το Σίτι του Λονδίνου χάνει το ευρωπαϊκό του διαβατήριο, δηλαδή οι επιχειρήσεις που έχουν εγκατασταθεί εκεί δεν θα μπορούν πλέον να πουλάνε τις υπηρεσίες τους σε χώρες της ηπειρωτικής Ευρώπης χωρίς άδεια. Ηδη αρκετές εταιρείες κινούνται για τη δημιουργία θυγατρικών σε Παρίσι, Φρανκφούρτη, Λουξεμβούργο και Δουβλίνο, κάτι που θα σημαίνει απώλεια χιλιάδων ή και δεκάδων χιλιάδων θέσεων εργασίας.

Ενας από τους παράγοντες που καθιστούν τον συμβιβασμό ιστορικό, αλλά με την αρνητική έννοια, είναι ότι για πρώτη φορά μια μεγά-

λη εμπορική συμφωνία δεν γκρεμίζεται φραγμούς, αλλά τους δημιουργεί. Μπορεί να μην επιβάλλονται φόροι, δασμοί και ποσοτώσεις, αλλά επαναφέρονται τελωνειακοί έλεγχοι, ποσοποιοτικά, γενικά μια σειρά γραφειοκρατικών ρυθμίσεων στην ανταλλαγή εμπορευμάτων, με αναπόφευκτη συνέπεια την απώλεια χρόνου και την αύξηση του κόστους, η οποία τελικά θα περάσει στον καταναλωτή. Ταυτόχρονα, η Βόρεια Ιρλανδία παραμένει εν μέρει (ως προς τις ανταλλαγές εμπορευμάτων) στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Αγορά και οι Σκωτσέζοι αυτονομιστές εύλογα αναρωτιούνται γιατί δεν μπορεί και η δική τους περιοχή να κάνει το ίδιο. Μπορεί το σκληρό σύνορο ανάμεσα στην ανεξάρτητη και τη βόρεια Ιρλανδία να αποφεύχθηκε, αλλά οι μεσοπρόθεσμες επιπτώσεις της συμφωνίας στη συνοχή του Ηνωμένου Βασιλείου είναι δύσκολο να υποτιμηθούν. Σε κάθε περίπτωση, η συμφωνία προσηγορικά μοιάζει με προσωρινή αναβολή της ρήξης, παρά με οριστική διευθέτηση. Οι δυνατότητες που δίνει σε κάθε πλευρά να προχωρήσει σε μονομερείς ενέργειες, να απαλλάξει τις κυρώσεις σε ανάλογες ενέργειες της άλλης, να προσφέρει σε ομιχλώδεις μηχανισμούς διαπίστωσης ζητημάτων το δικό της και οι μεταβατικές περιόδους ενόψει νέων, μελλοντικών διαπραγματεύσεων, προδιαγράφουν μια ασαφή σχέση, γεμάτη εντάσεις. Αρνητικούς συνειρμούς προκαλεί και το γεγονός ότι οι βουλευτές της Βρετανίας και οι ευρωβουλευτές της Ε.Ε. κλήθηκαν να διυλίσουν και να εγκρίνουν ένα τόσο σοβαρό κείμενο 1.256 σελίδων μέσα σε ελάχιστα εβδομαδιαία συνεδριάσματα. Η δημοκρατία και ο κοινοβουλευτισμός δεν ήταν ανάμεσα στους κερδισμένους αυτού του δύσκολου συμβιβασμού.

Η Βρετανία αποχαιρετά το «Erasmus»

Του ELIAN PELTIER
THE NEW YORK TIMES

Τον αποκλεισμό τους από το δημοφιλές ευρωπαϊκό πρόγραμμα εκπαιδευτικών ανταλλαγών «Erasmus», εξαιτίας του Brexit, «θρηνούν» χιλιάδες Βρετανίοι φοιτητές. Για πολλούς νέους της χώρας, η απόφαση υπαναχώρησης από το πρόγραμμα υπήρξε ένα ακόμη εμπόδιο στις επαγγελματικές τους προοπτικές και την πνευματική τους καλλιέργεια. Η κατάργησή του για τους Βρετανούς φοιτητές αποτελεί επίσης πλήγμα για τα φημισμένα βρετανικά πανεπιστήμια, πηγή κύρους και συναλλάγματος για τη χώρα. Πολλοί νέοι και πανεπιστημιακοί είχαν εκφράσει την ελπίδα ότι η Βρετανία θα παρέμενε μέλος του δικτύου «Erasmus», όπως γίνεται και με άλλες, εκτός Ε.Ε. χώρες, όπως η Τουρκία και η Νορβηγία.

Η ανακοίνωση του πρωθυπουργού Μπόρις Τζόνσον την Πέμπτη προκάλεσε σάλο στον πανεπιστημιακό χώρο, εξόργισε διπλωμάτες και απογοήτευσε τους Βρετανούς φοιτητές, που είχαν πιστέψει τη δήλωσή του τον Ιανουάριο, ότι το πρόγραμμα δεν κινδυνεύει. «Η απώλεια εσόδων για τα βρετανικά πανεπιστήμια μπορεί να υπολογισθεί, ανυπολόγιστο είναι όμως το διπλωματικό κόστος», σημειώνει ο καθηγητής του Πανεπιστημίου του Ουόρικ, Σον Χαντ. «Το «Erasmus» ανοίγει τους ορίζοντες των φοιτητών και διευρύνει την αντίληψή τους για τον κόσμο», λέει ο καθηγητής Ευρωπαϊκών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο Μένιουθ της Ιρλανδίας, Τζον Ο' Μπρέναν.

Παρότι τα προγράμματα εκπαιδευτικών ανταλλαγών μεταξύ βρετανικών και ευρωπαϊκών πανεπιστημίων μπορούν να συνεχιστούν μέσω διμερών συμφωνιών, οι Βρετανίοι φοιτητές δεν θα εξαασφαλιστούν πλέον τη μηνιαία αποζημίωση που προσέφερε το ευρωπαϊκό πρόγραμμα. Μετά τα εγκαίνια του 1987, το «Erasmus» επέτρεψε σε

εκατομμύρια φοιτητές να σπουδάζουν στο εξωτερικό. Κάθε χρόνο, περίπου 200.000 Ευρωπαίοι φοιτητές συμμετέχουν σε αυτό. Οι «απόφοιτοι» του μιλούν πάντα με νοσταλγία για την εμπειρία τους, την οποία θεωρούν την πιο απτή μορφή ευρωπαϊκής ενσωμάτωσης.

Το ήμισυ των Βρετανών φοιτητών που σπουδάζουν σε χώρες του εξωτερικού, το κάνουν μέσω του «Erasmus». Για πολλούς από αυτούς, το πρόγραμμα διαμόρφωσε καθοριστικά την προσωπική τους πορεία, προσφέροντας πρόσβαση στην ηπειρωτική Ευρώπη. Ο 25χρονος συγγραφέας Μπεν Μούνστερ, ο οποίος σπούδασε το 2015 στην Ιταλία στο πλαίσιο του προγράμματος, για να μετακομίσει πέρυσι στη Ρώμη, αποκαλεί το

Η είδηση προκάλεσε σάλο στον πανεπιστημιακό χώρο, εξόργισε διπλωμάτες και απογοήτευσε τους Βρετανούς φοιτητές.

«Erasmus» «την καθαρότερη μορφή και την πιο ζωντανή έκφραση του ονειρού της Ζώνης Σένγκεν». «Όλοι ωφελούνται, ακόμη και οι καθηγητές μας», προσθέτει ο καθηγητής Ιστορίας της Μουσικής στο Πανεπιστήμιο Ρόιαλ Χόλογουεϊ του Λονδίνου, Μαρκ Μπέρι.

Το 2009 η Βρετανία υπεδέχθηκε περισσότερους από 30.000 φοιτητές και ασκούμενους μέσω του προγράμματος. «Πρόκειται για τη θετικότερη έκφραση της βρετανικής πίστας ισχύος», τονίζει ο καθηγητής Σάιμον Κάρτουελ. Ο Βρετανός πρωθυπουργός ανακίνησε την περασμένη εβδομάδα την αντικατάσταση του «Erasmus» με το πρόγραμμα «Τούρινγκ», που ονομάστηκε προς τιμήν του Βρετανού μαθηματικού και κρυπτογράφου.

Οι επιπτώσεις στους Έλληνες

Σημαντικές αλλαγές για τους Έλληνες που εργάζονται ή φοιτούν στο Ηνωμένο Βασίλειο συνεπάγεται το τέλος της περιόδου μετάβασης και η οριστική αποχώρηση των Βρετανών από την ενιαία αγορά και την τελωνειακή ένωση.

Για Έλληνες πολίτες που ζουν στο Ηνωμένο Βασίλειο, δεν διαθέτουν πλέον άδεια διαμονής ή επί' αόριστον άδεια παραμονής και που θέλουν να συνεχίσουν να διαμένουν εκεί, οι δυνατότητες είναι δύο: αίτηση στο πλαίσιο του προγράμματος εγκατάστασης για πολίτες της Ε.Ε. (EU Settlement Scheme) ή αίτηση για βρετανική υπηκοότητα. Η προθεσμία για αίτηση στο πλαίσιο του προγράμματος εγκατάστασης για πολίτες της Ε.Ε. είναι η 30ή Ιουνίου του 2021. Η αίτηση είναι αναγκαία ακόμα και για τα υπόλοιπα μέλη οικογενειών των οποίων το ένα μέλος έχει μόνιμη άδεια διαμονής (για τα παιδιά πρέπει να γίνουν ξεχωριστές αιτήσεις). Φοιτητές που έχουν εγκατασταθεί στο Ηνωμένο Βασίλειο πριν από τις 31.12.2020 μπορούν και αυτοί να καταθέσουν την αίτηση αυτή.

Φοιτητές από την Ε.Ε. που θα ξεκινήσουν τις σπουδές τους από το 2021 πρέπει να κάνουν αίτηση για φοιτητική βίζα, η χορήγηση της οποίας προϋποθέτει ότι τους έχει προσφερθεί θέση σε ίδρυμα ανώτατης εκπαίδευσης, ότι έχουν τους πόρους για να συντηρήσουν τον εαυτό τους και ότι κατανοούν επαρκώς την αγγλική γλώσσα. Το κόστος της αίτησης, για όσους δεν καταθέτουν από το εξωτερικό (εκτός Ηνωμένου Βασιλείου), είναι 348 στερλίνες. Η διάρκεια ισχύος της είναι πέντε χρόνια.

Όσοι Ευρωπαίοι φοιτητές ξεκινήσουν τις σπουδές τους μετά την 1.8.2021 δεν θα πληρώνουν

πλέον τα ίδια διδάκτρα με τους Βρετανούς (ανάτατο όριο 9.250 στερλίνες ετησίως), αλλά σημαντικά υψηλότερα (το ακριβές ποσό είναι αυτόνομο επιλογή του κάθε πανεπιστημίου). Επιπλέον, οι φοιτητές από κράτη-μέλη της Ε.Ε. δεν θα έχουν πλέον δικαίωμα να λάβουν χρηματοδότηση από τα προγράμματα φοιτητικών δανείων που είναι διαθέσιμα στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Για τουριστικά ταξίδια δεν χρειάζεται η έκδοση βίζας. Όσοι Έλληνες επιθυμούν να επισκεφθούν τη Βρετανία από το νέο έτος μπορούν να το κά-

Σημαντικές αλλαγές για φοιτητές, εργαζομένους και επιχειρήσεις που συναλλάσσονται με το Ηνωμένο Βασίλειο.

νουν με το διαβατήριό τους (όχι όμως, μετά την 1.10.2021, με την ταυτότητά τους).

Ελληνικές επιχειρήσεις που κάνουν εισαγωγές από ή εξαγωγές προς το Ηνωμένο Βασίλειο θα χρειαστεί να κάνουν τις απαραίτητες τελωνειακές διατυπώσεις, καθώς εκπνέει η συμμετοχή του Ηνωμένου Βασιλείου στην τελωνειακή ένωση της Ε.Ε. Οι μεταφορικές εταιρείες που θα μεταφέρουν αγαθά μεταξύ Ηνωμένου Βασιλείου και κρατών-μελών της Ε.Ε. θα χρειαστεί να διαθέτουν επιπλέον έγγραφα και να συμμορφωθούν με νέους κανόνες και νέες διαδικασίες συνοριακού ελέγχου. Η επίτευξη εμπορικής συμφωνίας πάντως απέτρεψε την επιβολή δασμών και ποσοτώσεων στο εμπόριο αγαθών μεταξύ των δύο πλευρών.

Αναζητώντας καινούργιους εταίρους

«Το Brexit είναι γεγονός, αλλά μοιάζει κιόλας με ανακρινισμό» ήταν ο τίτλος άμεσας ανάλυσης του Μαρκ Λάντλερ στους New York Times, λίγες ώρες μετά την αναγγελία της συμφωνίας. Ο επικεφαλής των ανταποκριτών της αμερικανικής εφημερίδας στο Λονδίνο σημειώνει ότι στην εκστρατεία ενόψει του δημοψηφίσματος του 2016 οι οπαδοί του Brexit πρόβλεπαν το όραμα της Global Britain: μιας κοσμοπολιτικής και υπερ-φιλελεύθερης Βρετανίας η οποία, απελευθερωμένη από τις δεσμεύσεις και τη γραφειοκρατία των Βρυξελλών, θα έκλεινε συμφωνίες ελευθέρου εμπορίου με δυναμικές οικονομίες των πέντε ηπείρων.

Δύσκολη η προσπάθεια αντιτάθμισης των απωλειών με νέες εμπορικές συμφωνίες.

Από τότε όμως κλήθηκε πολύ νερό κάτω από τις γέφυρες του Τάμεση, λέει ο Λάντλερ: ο εμπορικός πόλεμος ΗΠΑ - Κίνας έπνιξε τα αρχικά όνειρα των Βρετανών για μια ειδική σχέση με το Πεκίνο, η άνοδος των εθνικισμών δυσκόλεψε τα κοσμοπολιτικά οράματα, ενώ η ύφεση λόγω της COVID-19 έβαλε στο ψυγείο τον ακραίο οικονομικό φιλελευθερισμό

και έφερε στο προσκήνιο το ισχυρό παρεμβατικό κράτος. Παρ' όλα αυτά, η κυβέρνηση Τζόνσον δεν εννοεί να απαγκιστρωθεί από τη στρατηγική της. Εχοντας ήδη υπογράψει εμπορικές συμφωνίες με αρκετές χώρες, ανακοίνωσε αυτή την εβδομάδα ότι σκοπεύει να κλείσει μια μεγάλη, ανάλογη συμφωνία με την Τουρκία, η οποία διψά για ξένα κεφάλαια προκειμένου να σταθεροποιήσει τη λίρα και τις αναπτυξιακές προοπτικές της. Εντός του Ιανουαρίου, ο Μπόρις Τζόνσον θα επισκεφθεί την Ινδία με αφορμή τους εορτασμούς για την Ημέρα της Δημοκρατίας και η πρόταση για εμπορική συμφωνία θα βρεθεί στο

κέντρο των συνομιλιών του με τον Ινδό ομόλογο του Ναρέντρα Μόντι. Φυσικά, ο μεγάλος στόχος του είναι μια ανάλογη συμφωνία με την Αμερική, αν και γνωρίζει ότι ο Τζο Μπάιντεν θα είναι πολύ λιγότερο ενθουσιώδης από τον Ντόναλντ Τραμπ απέναντι σε μια τέτοια ιδέα. Όσο για την Κίνα, το παιχνίδι μοιάζει χαμένο εκ προοιμίου. Η δεύτερη οικονομία του κόσμου συζητάει αυτές τις μέρες μια μεγάλη επενδυτική συμφωνία με την Ε.Ε., ενώ το Λονδίνο, το οποίο ταυτίστηκε με την Ουάσινγκτον στην αντιπαράθεση με το Πεκίνο για τα θέματα του Χονγκ Κονγκ και της Huawei, μάλλον θα περιμένει τελευταίο στην ουρά.

Ελπίδες και φόβοι για το νέο έτος

Τα γεγονότα τα οποία αναμένεται να σημαδέψουν –όλοι ελπίζουμε θετικά– τη χρονιά που μόλις ξεκίνησε

Της **ΞΕΝΙΑΣ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ**

Βεγγαλικά χωρίς κοινό, έρημοι δρόμοι χωρίς περαστικούς να φιλιούνται, οικογένειες που ευχόθηκαν πάνω από όλα υγεία και αυτή τη φορά το εννοούσαν: κάπως έτσι υποδέχθηκε ο κόσμος τη νέα χρονιά. Η πανδημία εξακολουθεί να στοιχειώνει τον πλανήτη, παρά την αισιοδοξία που σκόρπισαν οι πρώτοι εμβολιασμοί. Η ατζέντα του 2021 δημιουργεί μια ψευδαίσθηση κανονικότητας, αφού μεγάλες αθλητικές, πολιτιστικές και επετειακές εκδηλώσεις έχουν προγραμματιστεί από την άνοιξη και μετά: τα Όσκαρ, οι περυσινός Ολυμπιακοί Αγώνες, το διπλό Euro, η Eurovision, η 30ή επέτειος από τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης. Όλα αυτά όμως εξαρτώνται από την ικανότητα του ΠΟΥ να αναχαιτίσει τις συνέπειες της πανδημίας μέσα από την επιτυχία των μαζικών εμβολιασμών.

Η θεσμική ανωμαλία που αποτέλεσε η θητεία Τραμπ ολοκληρώνεται, προκαλώντας ανακούφιση στον ελεύθερο κόσμο.

Η αποκατάσταση της τάξης στην υψηλή ξεκινάει πάντως νωρίτερα, στα τέλη Ιανουαρίου, με την ορκωμοσία του Τζο Μπάιντεν ως προέδρου των ΗΠΑ. Η θεσμική ανωμαλία που αποτέλεσε η θητεία του Ντόναλντ Τραμπ ολοκληρώνεται και προκαλεί ανακούφιση σε ολόκληρο τον ελεύθερο κόσμο. Η ενωτική προσωπικότητα του Μπάιντεν αφήνει ελπίδες για αποκατάσταση της κοινωνικής συνοχής στη βαθιά διχασμένη Αμερική αλλά και του διεθνούς κύρους των ΗΠΑ. Το ΝΑΤΟ, η συνοχή του οποίου δοκιμάστηκε δραματικά επί προεδρίας Τραμπ, φιλοξενεί τον διάδοχο του τον Μάρτιο και επενδύει στη βελτίωση των διπλωματικών σχέσεων. Την ίδια στιγμή η αποδυναμωμένη λόγω Brexit Ευρώπη, έχοντας πλέον συνειδητοποιήσει ότι πρέπει να ενισχύσει την αυτοτέλειά της έναντι της Ουάσινγκτον, χάνει το φθινόπωρο τον βασικό στυλοβάτη της, την καγκελάριο Αγκελα Μέρκελ, που κράτησε την Ε.Ε. όρθια σε τρεις συναπτες κρίσεις: την οικονομική, την προσφυγική και την υγειονομική. Μια από τις μεγάλες κοινές προκλήσεις Ε.Ε. και ΗΠΑ είναι η αντιμετώπιση της Κίνας, που μετά την πανδημία ανακάμπτει ταχύτατα με πρωτόγνωρους ρυθμούς ανάπτυξης. Σύμφωνα με πρόσηφα της έκθεσης, αναμένεται να ξεπεράσει την ισχύ της αμερικανικής οικονομίας και να αναδειχθεί πρώτη οικονομική δύναμη του κόσμου σε μόλις επτά χρόνια. Ταυτόχρονα, ζητούμενο παραμένει η επιστροφή της Ουάσινγκτον στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων για την πυρηνική συμφωνία του Ιράν, που θα μπο-

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

- 1 Ο Τζο Μπάιντεν ορκίζεται 46ος πρόεδρος των ΗΠΑ, ενώ η Κάμαλα Χάρις γίνεται η πρώτη γυναίκα αντιπρόεδρος της χώρας.
- 2 Το Brexit παίρνει σάρκα και οστά μετά την εκπομπή της μεταβατικής περιόδου και τη σύναψη συμφωνίας Λονδίνου - Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- 3 Τα 63α Grammy μεταδίδονται ζωντανά από το Λος Άντζελες.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

- 4 Τρεις διαστημικές αποστολές, οι Mars 2020, Hope και Tianwen-1 που εκτοξεύθηκαν από τις ΗΠΑ, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και την Κίνα, αντίστοιχα, φτάνουν στον Άρη.
- 5 Εκτός αν υπάρξει αλλαγή στο παρά πέντε, εκκνέει η νέα συνθήκη START μεταξύ Ρωσίας και ΗΠΑ, που περιορίζει τον αριθμό στρατηγικών πυρηνικών όπλων.
- 6 Η Κίνα γιορτάζει τη χρονιά του βοδιού. Όσοι έχουν γεννηθεί τις συγκεκριμένες χρονιές λέγεται πως είναι σοβαροί και ειλικρινείς.

ΜΑΡΤΙΟΣ

- 7 Αναμένεται να ξεκινήσει στις ΗΠΑ η δίκη των τεσσάρων αστυνομικών που κατηγορούνται για τον θάνατο του Αφροαμερικανού Τζορτζ Φλόιντ.
- 8 Η σύνοδος του ΝΑΤΟ στις Βρυξέλλες ελπίζει να υποδεχθεί τον Τζο Μπάιντεν και να ξεκινήσει τη γαμήλια των σχέσεων με τις ΗΠΑ.
- 9 Το Extreme E, μια σειρά αγώνων με ηλεκτρικά SUV που έχει στόχο να αφηγηθεί για την κλιματική αλλαγή, εγκαινιάζεται στη Σαουδική Αραβία.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

- 10 Ο Ραούλ Κάστρο αποχωρεί από πρώτος γραμματέας του Κομμουνιστικού Κόμματος Κούβας, δίνοντας τέλος στην 62ετή κυριαρχία των αδερφών Κάστρο.
- 11 Το Περού διενεργεί γενικές εκλογές, εν μέσω πολιτικής αναστάτωσης.
- 12 Η τελετή των Όσκαρ, που μετατέθηκε από τις 28 Φεβρουαρίου λόγω της πανδημίας, πραγματοποιείται στο Λος Άντζελες.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΑΤΖΕΝΤΑ 2021

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

- 25 Τέλος εποχής για την καγκελάριο της Αγκελα Μέρκελ, καθώς οι Γερμανοί οδεύουν προς τις κάλπες για να εκλέξουν νέα Βουλή.
- 26 Το Χονγκ Κονγκ πραγματοποιεί βουλευτικές εκλογές, που είχαν αναβληθεί τον Σεπτέμβριο του 2020.
- 27 Η Αψίδα του Θριάμβου στο Παρίσι θα τυλιχτεί μέσα σε 25.000 τ.μ. μπλε υφάσματος, μια εγκατάσταση που σχεδίαζε πριν από τον θάνατό του ο καλλιτέχνης Κρίστο.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

- 28 Η έκθεση Expo 2020, η πρώτη διεθνής έκθεση στη Μέση Ανατολή, εγκαινιάζεται στο Ντουμπάι με ένα χρόνο καθυστέρηση λόγω της πανδημίας.
- 29 Το διαστημικό τηλεσκόπιο Τζέιμς Ουέμπ της NASA, που πρόκειται να αντικαταστήσει το Hubble, αναμένεται να τεθεί σε τροχιά.
- 30 Το Παγκόσμιο Κύπελλο Ράγκμπι ξεκινάει στην Αγγλία.

ΜΑΪΟΣ

- 13 Ο 65ος διαγωνισμός τραγουδιού της Eurovision, που αναβλήθηκε το 2020, πραγματοποιείται στο Ρότερνταμ.
- 14 Η δεύτερη ταχύτερη ολική έκλειψη σελήνης του 21ου αιώνα, διάρκειας μόλις 14 λεπτών, θα είναι ορατή από την Ανατολική Ασία, την Αυστραλία και τη Νότιο Αμερική.
- 15 Ο τελιστής Ραφαέλ Ναδάλ θα προσπαθήσει να επεκτείνει το ρεκόρ του με έναν 14ο τίτλο στο γαλλικό Open.

ΙΟΥΝΙΟΣ

- 16 Το Euro 2020 και το Copa America ξεκινούν στην Ευρώπη, στην Αργεντινή και στην Κολομβία.
- 17 Το Παγκόσμιο Συνέδριο Κινητής Τηλεφωνίας, το μεγαλύτερο συνέδριο τηλεπικοινωνιών στον κόσμο, αρχίζει στη Βαρκελώνη.
- 18 Η Amazon αλλάζει τον στόλο της σε ηλεκτρικά ημιφορτηγά για διανομές στις ΗΠΑ.

ΙΟΥΛΙΟΣ

- 19 Οι Ολυμπιακοί Αγώνες του Τόκιο, που αναβλήθηκαν το 2020, αναμένεται να ξεκινήσουν με το ίδιο όνομα και λογότυπο.
- 20 Ο μεγάλος σιδηροδρομικός σταθμός Μπανγκ Σου, ο μεγαλύτερος στη Νοτιοανατολική Ασία, εγκαινιάζεται στην Μπανγκόκ.
- 21 Η αμερικανική αεροπορία φιλοδοξεί να δοκιμάσει ένα προηγμένο αυτόνομο αεροσκάφος εναντίον ενός αεροσκάφους με κυβερνήτη, σε μία προσπάθεια να προκαλέσει επανάσταση στον τομέα των αερομαχιών.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

- 22 Η Microsoft ολοκληρώνει την υποστήριξη της στο πρόγραμμα περιήγησης του Διαδικτύου, Internet Explorer 11, που εγκαινιάστηκε το 1985.
- 23 Το Μεξικό γιορτάζει την 500ή επέτειο από την πτώση της πρωτεύουσας των Αζτέκων, Τενοτσιτιλάν (Πόλη του Μεξικού) που πέρασε στον έλεγχο των Ισπανών κατακτητών.
- 24 Η Walt Disney παρουσιάζει το ντοκιμαντέρ του Πίτερ Τζάκσον, The Beatles: Get back για τα υπέροχα Σκαθάκια από το Λίβερπουλ.

PHIGEE: Newshead, Julie Mullins, Graphic News / ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: Newscom, Getty Images, Amazon, NASA/Chris Gunn

ρούσε να υπονομευθεί από τις εσωτερικές εξελίξεις στην Τεχεράνη μετά τις προεδρικές εκλογές του Ιουνίου. Αντίθετα, δεδομένη και άμεση θα πρέπει να θεωρείται η επανένταξη των ΗΠΑ στη συμφωνία του Παρισιού (2015) για την Κλιματική Αλλαγή. Κάτι θετικό που προέκυψε από την πανδημία ήταν η μείωση των

ρύπων το 2020 κατά 7%, εξαιτίας του περιορισμού των μετακινήσεων. Πρόκειται για τη μεγαλύτερη μείωση που έχει καταγραφεί από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Οι περισσότεροι αναλυτές θεωρούν ότι είναι εξαιρετικά δύσκολο να διατηρηθούν οι εκπομπές επικινδύνων χημικών αερίων στα σημερινά επίπεδα, μόλις αρθούν τα περιο-

ριστικά μέτρα στις περισσότερες χώρες, ομαλοποιηθεί η βιομηχανική δραστηριότητα και αυξηθούν τα αεροπορικά ταξίδια. Έχει σημασία, λοιπόν, ότι στη Γλασκώβη πραγματοποιείται τον Νοέμβριο η σημαντικότερη διεθνής σύνοδος για το θέμα μετά τη Συμφωνία του Παρισιού. Ενδεικτική πάντως της συνει-

δημοποίησης της κατάστασης είναι η πιθανή συμμετοχή των Γερμανών Πρασίνων στην επόμενη ομοσπονδιακή κυβέρνηση στο Βερολίνο, μια τάση που μπορεί να επεκταθεί και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Θα κυριαρχήσουν στον πλανήτη τα ηλεκτρικά αυτοκίνητα; Θα επιστρέψουν στα γραφεία τους οι εργαζόμενοι ή θα συνεχιστεί σε μεγάλο βαθμό η τηλεργασία; Θα ενοσωθούν οι τρεις αποστολές στον Άρη; Αν τις προηγούμενες χρονιές ξένα περιοδικά και δημοσιογράφοι απαντούσαν με βεβαιότητες σε τέτοιου είδους ερωτήματα, το 2020 έκανε τους πάντες πιο φειδωλούς στις προβλέψεις.

Οικονομία ή δημόσια υγεία: η δύσκολη επιλογή

Τα πικρά διδάγματα από τις αλυσιδωτές αποτυχίες της κυβέρνησης Τραμπ στη μάχη εναντίον της πανδημίας

Της **BRUCE COVERT THE NEW YORK TIMES**

Το τέλος του 2020 έφερε σε δύσκολη θέση τον κυβερνήτη της Νέας Υόρκης Αντριου Κουόμο, καθώς η πολιτεία του αντιμετώπιζε νέα έξαρση κρουσμάτων της COVID-19. Σε μια συνέντευξη Τύπου, περί τα τέλη Νοεμβρίου, ο κυβερνήτης τα έβαλε με τους συμπολίτες του. «Αν τηρούσατε τις κοινωνικές αποστάσεις και φορούσατε μάσκες και φερόσατε έξιμπνα, δεν θα είχαμε πρόβλημα. Είναι θέμα αυτοπειθαρχίας. Μόνο αυτοπειθαρχίας. Αν δεν φάτε το ζιζέκι, δεν θα πακύνετε».

Η ωμή ρητορική του αποτυπώνει

τον τρόπο που οι πολιτικές ηγεσίες, σε ρεπουμπλικανικές και δημοκρατικές πολιτείες, απαντούν στην κρίση του κορωνοϊού. Έχουν αποφασίσει να αντιμετωπίσουν την πανδημία ως ζήτημα ατομικής ευθύνης, τη στιγμή που η χώρα αντιμετωπίζει άλλες κοινωνικές πληγές, όπως η ανεργία και η φτώχεια.

Ασφαλώς είναι απολύτως αναγκαίο να τηρούμε τις αποστάσεις και να φοράμε μάσκες. Αλλά αυτές οι ατομικές πράξεις προφύλαξης δεν μπορεί να αποτελούν τη μόνη ή την πρωταρχική απάντηση στην πανδημία. Δέκα μήνες ύστερα από την εκδήλωση της υγειονομικής κρίσης, η κυβέρνηση χρεώνεται

την αποτυχία στην αντιμετώπιση της. Δεν υπάρχει εθνική υποδομή για τη διεξαγωγή τεστ ή για την

Η επίκληση της ατομικής ευθύνης δεν μπορεί να κρύψει τις ευθύνες των Αρχών.

ικηνλάτωση των κρουσμάτων. Δεν υπάρχει καλά οργανωμένο σχέδιο εμβολιασμού. Δεν είναι κανένα μυστήριο το τι θα μπορούσε να έχει κάνει διαφορετικά η κυβέρνηση. Κάθε ειδικός με τον οποίο μιλή-

σα συμφώνησε ότι η υπ' αριθμόν ένα προτεραιότητα θα έπρεπε να είναι το τεστ. Ωστόσο οι πολιτείες δεν διέθεταν τα αναγκαία κονδύλια και η βοήθεια από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση δεν ήταν αρκετή. Στην περίπτωση της Νέας Υόρκης, οι πολιτειακές αρχές αποφάσισαν να αφίσουν σε λειτουργία οικονομικές δραστηριότητες υψηλού ρίσκου στα τέλη του καλοκαιριού και στις αρχές του φθινοπώρου, όταν τα κρούσματα είχαν πάρει την ανιούσα, για να ανακουφιστούν, κατά το δυνατόν, οι επιχειρήσεις. Αλλά τι αξίζει η «οικονομία» όταν αυτό που διακυβεύεται είναι η ίδια η ζωή μας; Αποκαλώντας τα απαγορευτικά

για την COVID-19 «οργουελιανής εμπνευσης», η υπεύθυνη Τύπου του Λευκού Οίκου Κέιλι Μακενάνι υποστήριξε ότι «ο αμερικανικός λαός αγαπά την ελευθερία» και «παιρνουν υπεύθυνες αποφάσεις για την υγεία τους σε ατομικό επίπεδο». Αυτό, κατά τη γνώμη της, είναι ο «αμερικανικός τρόπος ζωής».

«Θα συμφωνήσω σε ένα σημείο: αυτός είναι ο αμερικανικός τρόπος να προάγουμε τον ατομισμό εις βάρος της συλλογικής ευθύνης. Το 2019, περίπου 34 εκατομμύρια Αμερικανοί ζούσαν εσπώμως κάτω από το όριο της φτώχειας. Μετά την έκρηξη της πανδημίας, η αρχική απάντηση της κυβέρνησης,

με την οικονομική ενίσχυση των νοικοκυριών, εμπόδισε την ανεξέλεγκτη επέκταση της φτώχειας. Αλλά όταν η βοήθεια σταμάτησε, πολλοί άνθρωποι καταστράφηκαν. Οι τελευταίοι δέκα μήνες μάς έδειξαν ένα ξεκάθαρο μήνυμα: είμαστε άρρηκτα συνδεδεμένοι μεταξύ μας. Δεν μπορούμε να μείνουμε υγιείς αν αυτό δεν συμβαίνει και με τους γείτονές μας. Η οικονομία δεν μπορεί να λειτουργήσει σωστά αν οι Αμερικανοί είναι άρρωστοι και πεθαίνουν. Η οικονομία είναι μόνο το μέσο, σκοπός είναι η βελτίωση των συνθηκών ζωής. Η οικονομία πρέπει να μας υπηρετεί, όχι να θυσιάζουμε τη ζωή μας στον βωμό της.

2020: έτος μεγάλων αλμάτων της επιστήμης

Οι υποθήκες για ένα πιο φωτεινό μέλλον

Της ΔΙΟΝΥΣΙΑΣ ΒΟΡΙΑΗ

Για δισεκατομμύρια ανθρώπους το 2020 υπήρξε η χρονιά που «πάγωσε η ζωή». Για την επιστήμη, όμως, υπήρξε ένα έτος δημιουργικό, γεμάτο επιτεύγματα, ανακαλύψεις και εξέλιξη. Δικαίως, το έγκριτο περιοδικό Science ανακήρυξε σε «επιστημονικό επίτευγμα της χρονιάς» την τάχιση ανάπτυξη εμβολίων κατά της COVID-19. Κάποια, μάλιστα, όπως των Pfizer/BioNTech και Moderna, εφάρμοσαν για πρώτη φορά την καινοτομία τεχνολογία του mRNA. Η ανάπτυξη τους είναι η επιτομή μιας άνευ προηγουμένου επιστημονικής παντοφάνης. Ποτέ μέχρι σήμερα τόσο επιστημονικές δεν συνεργάστηκαν τόσο στενά και με τόσο διαφάνεια. Η έναρξη των εμβολιασμών αποτελεί ένα υπέροχο τέλος για το «δύσκολο» 2020. Εκτός όμως της έρευνας που αφιερώθηκε στον νέο κορωνοϊό κατά τη διάρκεια του πανδημικού έτους, οι επιστήμονες εξακολούθησαν να πραγματοποιούν συγκλονιστικές ανακαλύψεις σε όλους τους τομείς.

• Φωνή από τον τάφο: Τον Ιανουάριο, οι επιστήμονες του βρετανικού πανεπιστημίου του Γιορκ κατάφεραν να αναπαράγουν το ηχητικό άκουσμα της φωνής μιας μούμιας τριών χιλιάδων ετών. Με τη χρήση ιατρικών σαρωτών, τρισδιάστατων εκτυπώσεων και ενός ηλεκτρονικού λάρυγγα, ο Αιγύπτιος ιερέας και γραφέας Νεσιαμούν, ο οποίος έζησε την εποχή του Φαραώ Ραμσή Ζ' (1099-1069 π.Χ.) στον ναό του Καρνάκ, στις αρχαίες Θήβες, άρθρωσε ξανά λόγους. Βέβαια, οι Βρετανοί ερευνητές κατάφεραν να αναπλάσουν τον ήχο της φωνής του για ένα μόνο φωνήεν που ακούγεται ως α ή ε. Η επιτυχία τους, όμως, ανοίγει τον δρόμο για την αναπαραγωγή και άλλων αρχαίων ακουσμάτων.

• Πρωτεϊνικό Οριγκάμι: Ένα πρόβλημα που προκαλούσε πονοκέφαλο στους επιστήμονες τα τελευταία 50 χρόνια λύθηκε με τη βοήθεια της τεχνητής νοημοσύνης. Το πρόγραμμα AlphaFold της DeepMind κατάφερε να προβλέψει το τρισδιάστατο σχήμα που λαμβάνουν οι πρωτεΐνες μετά την αναδίπλωσή τους, διαδικασία που θυμίζει την ιαπωνική τέχνη του Οριγκάμι, μαντεύοντας ταυτόχρονα τη λειτουργία τους. Η αναγνώριση του τρισδιάστατου σχήματος κάθε πρωτεΐνης θα συμβάλει στην παρασκευή καινοτόμων φαρμάκων, στην καλύτερη κατανόηση της πρωτεϊνικής λειτουργίας και στην αποκρυπτογράφηση των μηχανισμών των ασθενειών.

• Και εγένετο φως: Τον Μάρτιο, Αμερικανοί ιατροί του πανεπιστημίου Υγείας και Επιστημών του Ορεγκόν, για πρώτη φορά εφάρμοσαν σε πραγματικό χρόνο τη μέθοδο Crispr, δηλαδή την τεχνολογία τροποποίησης γενετικού υλικού, προκειμένου να αποκαταστήσουν μία γενετική μετάλλαξη που προκαλεί τύφλωση. Οι συμμετέχοντες στην κλινική δοκιμή έπασχαν από συγγενή αμαύρωση του Λέμπερ, μία εξαιρετικά σπάνια κληρονομική νόσο, που προκαλείται από μία μετάλλαξη που δεν επιτρέπει την παραγωγή πρωτεΐνης αναγκαίας για τη μετατροπή του φωτός σε νευρωνικά σήματα. Καθώς η θε-

Ξεχωρίζει η ταχύτατη ανακάλυψη εμβολίων κατά του κορωνοϊού - Οι επιτυχίες σε Ιατρική, Φυσική και Αρχαιολογία.

ραπεία γονιδιακής αντικατάστασης είναι αδύνατη σε αυτήν την περίπτωση, οι επιστήμονες «αφαίρεσαν» την υπεύθυνη μετάλλαξη αποκρίνοντας τις δύο άκρες της και επανασυνδέοντας το DNA, ώστε το γονίδιο να λειτουργήσει όπως πρέπει.

• Ένα ολοκαίνουργιο σωματίδιο: Οι ερευνητές του προγράμματος «Beauty» του Μεγάλου Επιταχυντή Αδρονίων στο CERN εντόπισαν έναν ολοκαίνουργιο τύπο στοιχειώδους σωματιδίου, ένα τέτρα-κουάρκ. Πρόκειται για το πρώτο μέλος μιας εντελώς νέας κατηγορίας σωματιδίων, εκτιμώνται ότι εδίδει. Το εύρημα θα βοηθήσει τους φυσικούς να κατανοήσουν καλύτερα τους πολύπλοκους τρόπους με τους οποίους τα κουάρκ συνδέονται σε σύνθετα σωματίδια, αδρόνια, όπως είναι τα πρωτόνια και τα νετρόνια, που βρίσκονται στον ατομικό πυρήνα.

• Ανθρώπος - μηχανή: Στοχεύοντας την απρόσκοπτη σύνδεση ανθρώπου - μηχανής, η εταιρεία βιοτεχνολογίας Neuralink του Έλον Μασκ ανακοίνωσε ότι ανέπτυξε ένα σύστημα που δυναμικά θα μπορεί να διαβάζει τη σκέψη και να τη μεταφράζει σε πράξη. Το σύστημα αποτελείται από ηλεκτρικές ίνες, με διάμετρο υποπολλαπλάσια της τρίχας, εμφυτεύεται στον εγκέφαλο και καταγράφει τα νευρωνικά του σήματα. Η εμφύτευση του συστήματος σε πίδαχο του επέτρεψε να ελέγξει ηλεκτρονικό υπολογιστή μόνο με τη

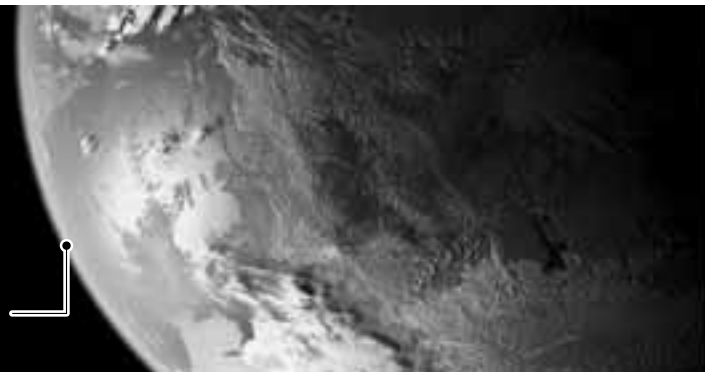
ΕΞΙ από τα επιτεύγματα και τις ανακαλύψεις που ξεχώρισαν

ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΓΗ

Οκτώβριος

Με βάση τα δεδομένα που απέστειλε το παροπλισμένο, πια, τηλεσκόπιο Κέπλερ της NASA, οι αστρονόμοι υπολόγισαν ότι πρέπει να υπάρχουν 300 εκατ. δυνητικά κατοικήσιμοι πλανήτες σε τροχιά γύρω από άστρα παρόμοια με τον Ήλιο. Όλοι βρίσκονται στην «κατοικήσιμη» ζώνη (της «Χρυσομαλλούσας»), όπου πιθανώς ανιχνεύεται νερό. Ο εγγύτερος από αυτούς τους εξωπλανήτες είναι ο GJ 357d, που πραγματοποιεί τροχιά γύρω από ένα άστρο, στον αστερισμό της Υδρας, σε απόσταση 31 ετών φωτός από τη Γη.

Keppler-186l: Καλλιτεχνική απόδοση του πρώτου εξωπλανήτη μεγέθους Γης που ανακαλύφθηκε.

Ο ΑΓΩΝΑΣ ΤΩΝ ΕΜΒΟΛΙΩΝ

Ιανουάριος

Μετά τη δημοσιοποίηση της σύνθεσης του γονιδιώματος του νέου κορωνοϊού, οι φαρμακευτικές εταιρείες κατέρριψαν ρεκόρ ταχύτητας στην ανάπτυξη εμβολίων κατά της COVID-19.

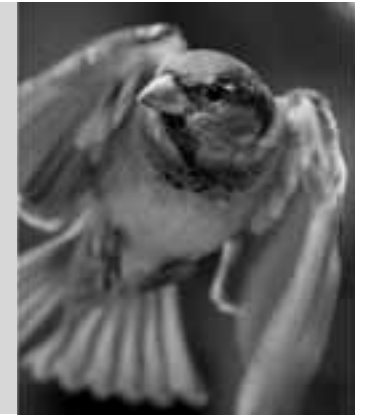
Το εμβόλιο των Pfizer/BioNTech

χρειάστηκε 11 μήνες για να εξελιχθεί από ιδέα σε εγκεκριμένο σκεύασμα. Συνήθως η διαδικασία παίρνει περισσότερο από 10 χρόνια.

ΣΕΞΙ ΚΕΛΑΗΔΙΣΜΑ

Οκτώβριος

Καθώς τα lockdown περιόρισαν την κίνηση στα αστικά κέντρα, τα πουλιά στις πόλεις προσάρμοσαν το τραγούδι τους, αυξάνοντας την ηχητική πολυπλοκότητά τους και διπλασιάζοντας την απόσταση επικοινωνίας. Σύμφωνα με έρευνα που δημοσιεύθηκε στο περιοδικό Science, τα αρσενικά σπουργίτια μετέβαλαν το κελαηδισμό τους, ώστε να έχει ευρύτερο φωνητικό φάσμα και πιο απαλές νότες. Έτσι έγινε πιο ελκυστικό στα θηλυκά του είδους.

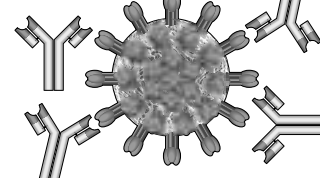

ΛΥΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΔΙΠΛΩΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΩΤΕΪΝΩΝ

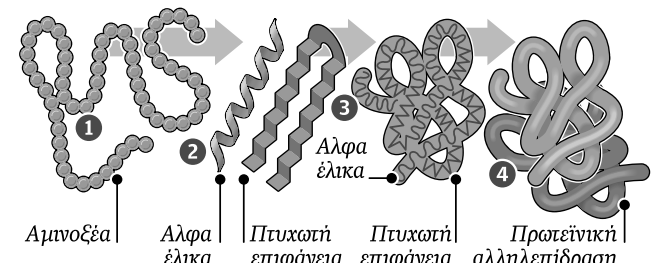
Νοέμβριος

Το DeepMind της Google δημιούργησε το πρόγραμμα τεχνητής νοημοσύνης AlphaFold, το οποίο μπορεί να λύσει τάχιστα το «πρόβλημα της πρωτεϊνικής αναδίπλωσης». Πρόκειται για ένα ζήτημα που ταλαιπώρησε τους επιστήμονες επί 50 χρόνια. Η ικανότητα πρόβλεψης του τρισδιάστατου σχήματος των πρωτεϊνών, με βάση την αλληλουχία αμινοξέων, θα συμβάλει στην εξέλιξη των βιολογικών επιστημών.

Οι πρωτεΐνες των αντισωμάτων έχουν σχήμα Y και μοναδικά άγκιστρα που συνδέονται με ιούς και βακτήρια.

Η αιμοσφαιρίνη, πρωτεΐνη του αίματος, αποτελείται από τέσσερις πρωτεϊνικές υπο-ομάδες, αναδιπλωμένες κατά τρόπο ώστε να είναι δυνατή η μεταφορά οξυγόνου.

- 1 Οι πρωτεΐνες αποτελούνται από αλυσίδες αμινοξέων που συνδέονται με πεπτιδικούς δεσμούς.
- 2 Τα αμινοξέα δημιουργούν έλικες και επιφάνειες και συνδέονται σε αλυσίδες πολυπεπτιδίων.
- 3 Οι αλυσίδες πολυπεπτιδίων αναδιπλώνονται.
- 4 Οι πρωτεΐνες είναι πολυπεπτιδικές αλυσίδες 300 έως 1.000 αμινοξέων, που αναδιπλώνονται κατά τρόπο ώστε να αποκτήσουν βιολογική δραστηριότητα.

ΤΡΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ ΣΤΟΝ ΑΡΗ

Ιούλιος

Εκτοξεύεται το ρομποτικό όχημα Perseverance (Επιμονή) της NASA που θα αναζητήσει ίχνη ζωής στον Κόκκινο Πλανήτη. Θα προσεδαφιστεί στις 18 Φεβρουαρίου. Το Perseverance αποτελεί επίκεντρο του προγράμματος «Αρης 2020», κόστους 2,7 δισ. δολαρίων. Θα ψάξει για ίχνη ζωής στο Κρατήρα Γιεζέρο, όπου πριν από δισεκατομμύρια χρόνια υπήρχε λίμνη και το Δέλτα ποταμού.

Δύο ακόμα αποστολές θα φθάσουν στον Αρη, τον Φεβρουάριο: Το «Αλ Αράλ» (Ελπίδα) των Ην. Αραβικών Εμιράτων και το κινεζικό Tianwen-1. Ηδη στον Κόκκινο Πλανήτη βρίσκεται δύο οχήματα, ενώ έξι διαστημικές βολίδες εκτελούν τροχιά γύρω του.

ΠΗΓΕΣ: Brianna Bibel, NASA Ames, Nature, Science, DeepMind, EurekAlert, Neuralink, Graphic News / ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: Getty Images, NASA, Neuralink

ΣΥΝΔΕΣΗ ΕΓΚΕΦΑΛΟΥ-ΜΗΧΑΝΗΣ

Αύγουστος

Η εταιρεία νευροτεχνολογίας Neuralink, του Έλον Μασκ, ανακοινώνει ότι ένας πίδαχος κατάφερε να ελέγξει κομπιούτερ με τη σκέψη του.

Στόχος της εταιρείας είναι η εμφύτευση αισθητήρων στο κινητικό και αισθητικό κέντρο του ανθρώπινου εγκέφαλου. Τα εμφυτεύματα, που τοποθετούνται στο εσωτερικό του κρανίου, διαθέτουν ηλεκτρικές ίνες, με πάχος 1/20 της τρίχας, που εκτείνονται στον εγκέφαλο και καταγράφουν τα ηλεκτρικά σήματά του.

Επίσης μπορούν να συνδεθούν ασύρματα με έναν δέκτη, τοποθετημένο πίσω από το αυτί, επιτρέποντας την επικοινωνία ανθρώπου - μηχανής.

Η ανθρώπινη κλινική δοκιμή θα ξεκινήσει το 2021.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

δύναμη της σκέψης. Στόχος της εταιρείας είναι να εφαρμόσει το σύστημά της σε άτομα που πάσχουν από νόσους όπως η παράλυση, η αμνησία, η κατάθλιψη ή οι διάφορες μορφές γεροντικής άνοιας.

• Εγκαιρη διάγνωση του Αλτσχάιμερ: Μία απλή αιματολογική εξέταση η οποία επιτρέπει την έγκαιρη διάγνωση του Αλτσχάιμερ, την πρόβλεψη του κινδύνου εμφάνισής του και τη διαφοροποίηση του από άλλες μορφές άνοιας είναι, κατά τους ειδικούς, μία εξέλιξη που θα αλλάξει τους «κανόνες του παιχνιδιού». Η αιματολογική διάγνωση μπορεί να υποδείξει αν άτομα με ήπια γνωστική έκπτωση, την επόμενη τετραετία, θα εμφανίσουν την εκφυλιστική νόσο του εγκέφαλου. Η μελέτη, που εκπόνησε επιστημονική ομάδα του Πανεπιστημίου Λουβν της Σουηδίας, διαπίστωσε ότι οι συγκεντρώσεις στο αίμα της πρωτεΐνης Tau (Ρ-ταυ 181) και της πρωτεΐνης NFL

(ελαφρό πολυπεπτιδίο νευροϊνών) αποτελούν άριστους βιοδείκτες για την εξέλιξη της κατάστασης των ασθενών.

• Θεραπεία για τη δρεπανοκυτταρική αναιμία: Η εξέλιξη της μεθόδου Crispr, της τροποποίησης του γονιδιώματός μας, γεννά ελπίδες για την ίαση κληρονομικών αιματολογικών νοσημάτων, όπως είναι η δρεπανοκυτταρική και η μεσογειακή αναιμία. Ερευνητές της εταιρείας Crispr Therapeutics κατασκεύασαν ένα «περιοριστικό ένζυμο» που εξαγόρασε τα αιμοσφαίρια ασθενών με δρεπανοκυτταρική αναιμία να παράγουν περισσότερη αιμοσφαιρίνη και να ζουν μια καλή, ανώδυνη ζωή, χωρίς τη διαρκή ανάγκη μεταγγίσεων. Οι ερευνητές του Παιδιατρικού Νοσοκομείου της Βοστώνης εφάρμοσαν τη γονιδιακή θεραπεία αφαιρώντας από το γονιδίωμα των ασθενών τη μετάλλαξη που αποτρέπει την παραγωγή εμβρυϊκής αιμοσφαιρίνης. Η πειρα-

ματική εφαρμογή της Crispr είχε καλά αποτελέσματα, με σημαντική αύξηση της εμβρυϊκής αιμοσφαιρίνης, γεγονός που απελευθέρωσε τους ασθενείς από την ανάγκη μεταγγίσεων, επιτρέποντάς τους να απολαύσουν μία απολύτως φυσιολογική ζωή. Παρόμοιες προσεγγίσεις αναμένεται να εφαρμοστούν για την ίαση άλλων κληρονομικών ασθενειών, όπως η αιμορροφιλία, κάποιες μορφές καρκίνου ή οι συγγενείς ανοσοανεπάρκειες.

• Ο θοσαυρός της Σακάρα: Περισσότερες από 100 περίτεχνες, ασύλπτες ξύλινες σαρκοφάγοι βρέθηκαν στη αρχαία νεκρόπολη της Σακάρα από Αιγύπτιους αρχαιολόγους. Τα πολύτιμα ευρήματα χρονολογούνται από την ύστερη περίοδο και την πτολεμαϊκή περίοδο της αρχαίας Αιγύπτου (664 - 30 π.Χ.) και βρέθηκαν μαζί με νεκρικά προσώπια, κωνικά αγγεία (όπου αποθηκεύονταν τα εσωτερικά όργανα μετά την ταρίχευση του νεκρού) και αγάλματα. Ο ανυ-

πολόγηστος αξίας αρχαιολογικός θοσαυρός βρέθηκε σε τρία ταφικά φρεάτια, βάθους περίπου 12 μέτρων, που παρέμειναν κρυμμένα κάτω από χαλάσματα.

• Τέλος στη ρύπανση από πλαστικά: Βρετανοί και Αμερικανοί επιστήμονες συνέθεσαν «υπερένζυμα» που μπορούν τάχιστα να διασπαστούν, στα χημικά συνθετικά στοιχεία του, το τερεφθαλικό πολυαιθιλένιο (PET), ένα συνθετικό υλικό που χρησιμοποιείται επτασήμερο τύπο πλαστικού που χρησιμοποιείται για την κατασκευή μπουκαλιών μιας χρήσης, ενδυμάτων και χαλιών. Αν τα «υπερένζυμα» χρησιμοποιηθούν ευρέως, μπορούν να μειώσουν ουσιαστικά τα 300 εκατομμύρια τόνους πλαστικού που χρησιμοποιείται ετησίως, επιτρέποντας στους κατασκευαστές να χρησιμοποιούν το ίδιο πλαστικό ξανά και ξανά. Κάτι τέτοιο θα περικόψει, ταυτόχρονα, τις ανάγκες μας σε ορυκτά καύσιμα, που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή πλαστικών υλών.

Τα νέα δεδομένα στην εξερεύνηση του Διαστήματος

• Η εξερεύνηση του Αρη: Το 2020 υπήρξε μια χρονιά-ορόσημο για την εξερεύνηση του πλανήτη Αρη. Τρεις διαστημικές αποστολές ξεκίνησαν προς τον Κόκκινο Πλανήτη, τον Ιούλιο, όταν ευθυγραμμίστηκε με τη Γη κατά τρόπο ευνοϊκό για το μακρύ ταξίδι. Τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα εκτόξευσαν την πρώτη διαπλανητική αποστολή τους. Η διαστημική βολίδα «Αλ Αράλ» (Ελπίδα) αναμένεται να θεθεί στις 9 Φεβρουαρίου σε τροχιά γύρω από τον Αρη, απ' όπου θα καταγράψει τα μετεωρολογικά φαινόμενα. Η Κίνα εκτόξευσε την αποστολή Tianwen-1 («Ερωτήματα στα Ουράνια») που θα προσεδαφιστεί στον Κόκκινο Πλανήτη ένα ρομποτικό όχημα. Στόχος του η αναζήτηση ιχών ζωής, σήμερα ή στο παρελθόν, και

Η NASA επιβεβαίωσε την ύπαρξη ύδατος, μορίων του για την ακρίβεια, στη φωτεινή πλευρά της Σελήνης.

η αξιολόγηση του αρειανού περιβάλλοντος. Οι ΗΠΑ απέστειλαν την αποστολή Perseverance (Επιμονή). Στόχος, η μελέτη της επιφάνειας του ανεξερεύνητου μέχρι σήμερα κρατήρα Γιεζέρο, βορείως του αρειανού Ισημερινού, που θα είναι το σημείο προσεδάφισης στις 18 Φεβρουαρίου, και η συλλογή δειγμάτων. Το μικρό ρομποτικό ελικόπτερο Ingenuity (Επινοητι-

κόπτη) θα εκτελέσει την πρώτη πτήση εκτός Γης.

• Κατοικήσιμες Γαίες: Ούτε μία ούτε δύο, αλλά τριακόσια εκατομμύρια κατοικήσιμες Γαίες πιθανώς να υπάρχουν στον Γαλαξία μας, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις που έκαναν οι αστρονόμοι της NASA, αναλύοντας τα στοιχεία που είχε στείλει το παροπλισμένο πλέον διαστημικό τηλεσκόπιο Κέπλερ. Κάποιοι από τους «υποψηφίους» για ζωή πλανήτες θα μπορούσαν να θεωρηθούν και «διστρικοί μας γείτονες», καθώς ο πιο κοντινός απέχει 20 έτη φωτός. Οι πλανήτες που εντοπίστηκαν βρίσκονται στη λεγόμενη «Ζώνη της Χρυσομαλλούσας», θα μπορούσαν να διαθέτουν ρευστό νερό και είναι βραχώδεις. Κανείς, ωστόσο, δεν

γνωρίζει περισσότερα στοιχεία για τις συνθήκες που επικρατούν σε αυτούς, ούτε φυσικά αν εκεί υπάρχουν ίχνη ζωής.

• Μία βόλτα στο Φεγγάρι: Η κινεζική αποστολή Chang'e-5 προσεληνώθηκε στον φυσικό μας δορυφόρο και συνέλεξε 1.731 γραμμάρια δείγματα ορυκτών από τον Ωκεανό των Καταιγίδων, τα οποία επέστρεψε στην Γη. Την ίδια στιγμή, το Στρατοσφαιρικό Παρατηρητήριο Υπέρυθρων Αστρονομίας (Sofia) της NASA επιβεβαίωσε την ύπαρξη ύδατος στη φωτεινή πλευρά της Σελήνης. Το νερό εντοπίστηκε στον κρατήρα Κλάβιο, στο νότιο ημισφαίριο του φεγγαρίου. Δεν πρόκειται, βέβαια, για ποσότητα ρευστού ύδατος, αλλά για μόρια του, που είναι τόσο απλωμένα στο

περιβάλλον, ώστε δεν μπορούν να σχηματίσουν πάγο ή νερό σε υγρή μορφή.

• Ο Ήλιος, όπως δεν τον είδαμε ποτέ: Το νέο επίγειο τηλεσκόπιο Ντάνιελ Ινούγιε φωτογράφησε την ηλιακή επιφάνεια κοντύτερα από ποτέ. Σε μία από τις φωτογραφίες φαίνεται το πλάσμα που καλύπτει όλη την ηλιακή επιφάνεια να κοκλάζει. Οι δομές, που θυμίζουν κύτταρα, αποτελούν την υπογραφή των βίαιων κινήσεων που μεταφέρουν τη θερμότητα από το εσωτερικό του Ήλιου στην επιφάνειά του. Σύμφωνα με το Εθνικό Ίδρυμα Επιστημών των ΗΠΑ, το ηλιακό τηλεσκόπιο που βρίσκεται στην κορυφή του όρους Χαλεακάλα στο Μάουι της Χαβάης «ανοίγει μία νέα εποχή στην έρευνα του

Ήλιου, που θα συμβάλει στην κατανόηση του άστρου και του τρόπου με τον οποίο επηρεάζει τον πλανήτη μας». Το ίδιο τηλεσκόπιο μας χάρισε και την πιο λεπτομερή φωτογραφία μιας ηλιακής κηλίδας. Η διάμετρος της είναι 16 χιλιάδες χιλιόμετρα και άνετα θα χωρούσε στο εσωτερικό της η Γη. Μία διαφορετική αποστολή, το Solar Orbiter, προϊόν της συνεργασίας της NASA και της Ευρωπαϊκής Διαστημικής Υπηρεσίας (ESA), προσέγγισε τον Ήλιο και μας έστειλε τις κοντινές λήψεις του αστεριού, απαθανάτιζοντας τις ηλιακές εκλάμψεις στην επιφάνειά του. Η αποστολή, που θα ολοκληρωθεί σε επτά χρόνια, θα συμβάλει στη μελέτη των ηλιακών ανέμων και των πιο επικίνδυνων εκλάμψεων.

Το «τριφύλλι» άνθισε και ο πρωταθλητής αποκαθηλώθηκε

Ο απολογισμός του περασμένου χρόνου για τους «μεγάλους» του ποδοσφαίρου μας

Το 2020 ήταν μια πολύ «παράξενη» χρονιά και στο ποδόσφαιρο μας. Η πανδημία δημιούργησε σοβαρά προβλήματα και στέρνεσε από τους φιλάθλους την ευκαιρία να πηγαίνουν στα γήπεδα. Αγωνιστικά η Ομόνοια ήταν η πιο πετυχημένη ομάδα. Κατάφερε να εκπληρώσει το μεγάλο της απωθημένο, την συμμετοχή στους ομίλους ευρωπαϊκής διοργάνωσης. Η Ανόρθωση έμεινε με το παράπονο στα χείλη που δεν μπόρεσε να διεκδικήσει μέχρι τέλους την κατάκτηση του περσινού τίτλου και την συμμετοχή της στο Champions League. Ο Απόλλωνας μπαίνει πρώτος στο νέο έτος με άριστη προοπτική. Η ΑΕΛ κέρδισε τον σεβασμό όλων και είναι πλέον στους βασικούς διεκδικητές του τίτλου. Αναγεννημένη με τον Σ. Αυγουστή στον πάγκο της παρουσιάζεται η ΑΕΚ στο τέλος αυτού του χρόνου, ενώ οι οπαδοί του ΑΠΟΕΛ ζουν την αποκαθλώση του για επτά χρόνια πρωταθλητή, με τον πιο άσχημο τρόπο. Σας παρουσιάζουμε τον απολογισμό του 2020 για τους «μεγάλους» του ποδοσφαίρου μας.

ΟΜΟΝΟΙΑ

Έγινε ξανά... Ομόνοια

Για όλους τους κατοίκους του πλανήτη η χρονιά που φεύγει ήταν άκρως δυσάρεστη, αφού ζει κάτω από τη μάστιγα της πανδημίας από τον περασμένο Μάρτιο. Οι οπαδοί της Ομόνοιας όμως, εκτός από όλα αυτά τα αρνητικά που έφερε ο covid 19, έχουν πολύ θετικά πράγματα να πάρουν από αυτή τη χρονιά. Η Ομόνοια μετά από πολλά χρόνια... καμρών και βασάνων επανήλθε στην κορυφή του κυπριακού ποδοσφαίρου (η ποδοσφαιρική σεζόν 2019-20 διακόπηκε με το τριφύλλι να είναι στην πρώτη θέση), μπήκε σε όμιλο ευρωπαϊκής διοργάνωσης για πρώτη φορά στην ιστορία της εκπληρώνοντας ένα μεγάλο απωθημένο και επένδυσε στο νέο αίμα της ομάδας, με την επένδυση ήδη να αποδίδει και να υποσχεται ακόμη πιο μεγάλη απόδοση. Και γιατί όχι, τη μέγιστη. Η Ομόνοια έχει γίνει ξανά... Ομόνοια. Ομάδα που τη χαίρεται ο κόσμος της για το απολαυστικό ποδόσφαιρο που παρουσιάζει και είναι αντίθετο του βάρους της ιστορίας και της φανέλας που φορά. Φέτος μπήκε στο πρωτάθλημα ως σοβαρή διεκδικητρια του τίτλου μετά από πολλά χρόνια.

Αναμορφωτής της ομάδας ο Νορβηγός κόουτς Χένινγκ Μπεργκ που με το καταπληκτικό δουλειά που έχει κάνει έχει ήδη καταλάβει μια ξεχωριστή θέση στις καρδιές των χιλιάδων Ομονοιωτών. Κάτω βέβαια από τη στιβαρή διοίκηση του προέδρου Σταύρου Παπασταύρου που λειτουργεί με ουσία, μεθοδικότητα και επαγγελματική οργάνωση. Όλοι στο πράσινο οικοδόμημα πλέον να πιστεύουν ότι τα πέτρινα χρόνια αποτελούν παρελθόν, η ομάδα ξαναβρήκε το δρόμο της και θα συνεχίσει να κινείται σε ψηλά επίπεδα απόδοσης και σε τροχιά τίτλων.

Π. Παπαγιώργης

ΑΝΟΡΘΩΣΗ

Με ένα παράπονο «πικρό»

Η πρώτη εντός έδρας νίκη επί του ΑΠΟΕΛ μετά από εξήμισι χρόνια έστειλε μήνυμα ότι η Ανόρθωση εισήλθε στο 2020 με πρωταγωνιστικούς στόχους. Λίγο το ντεφορμάρισμα του Ράγιος και λίγο η καταπόνηση μονάδων λόγω έλλειψης βάρους, έφεραν μια σειρά από απρόσμενες ήττες από Ολυμπιακό και Εθνικό Άκνας. Προηγήθηκε ο καθοριστικός αγώνας με την Ομόνοια στο ΓΣΠ ο οποίος κρίθηκε με αυτογκόλ του Ντούρις. Η διακοπή του πρωταθλήματος βρήκε την Ανόρθωση να μειονεκτεί στην ισοβαθμία με την Ομόνοια χάνοντας το εισιτήριο για το Τσάμπιονς Λιγκ με τρόπο ο οποίος πηλώνει ακόμη

Η Ομόνοια μετά από πολλά χρόνια... καμρών και βασάνων επανήλθε στην κορυφή του κυπριακού ποδοσφαίρου.

και σήμερα. Το καλοκαίρι ο Κετοπάγια ενίσχυσε την επιθετικότητα των αμυντικών άκρων με την απόκτηση Χαμπάρτζουμιάν και Κορέτα. Χουσιπάουερ και Μίχα ήρθαν στην Κύπρο με στόχο να καλύψουν το κενό αποχώρησης του Ράγιος ενώ Κβιλιτάλια και Μανιάς κάλυψαν τα κενά των Κατσαράβα και Ντούρις. Στα μέσα Σεπτεμβρίου έφεραν δύο εντός έδρας απώλειες σε ντέρμπι, ωστόσο ο μίνις Οκτώβριος ήταν εξαιρετικός με 13 κερδισμένους βαθμούς σε 5 παιχνίδια και την πρόκριση στα προημιτελικά του κυπέλλου. Αντιστρόφως ανάλογη ήταν η εικόνα Νοεμβρίου με σημάδια κούρασης σε όλες τις γραμμές ενώ δύο πρωτοκλασάτοι ποδοσφαιριστές τέθηκαν εκτός λόγω κορωνοϊού.

Το φινάλε του 2020 κατέδειξε και την ανάγκη ενίσχυσης σε όλες τις γραμμές προκειμένου το νέο έτος να συνοδεύεται με αντεπιθεση διαρκείας.

Κ. Τοφής

ΑΠΟΛΛΩΝ

Αλλοπρόσαλλη χρονιά

Στην κορυφή του βαθμολογικού πίνακα βρίσκεται τον Απόλλωνα το τέλος του 2020, αλλά η ουσία είναι να μείνει εκεί μέχρι τα μέσα Απριλίου 2021 τότε που θα τελειώσει το φετινό πρωτάθλημα. Κάνοντας τον απολογισμό του 2020 που φεύγει, θα λέγαμε ότι ήταν μία αλλοπρόσαλλη χρονιά για τον Απόλλωνα, την οποία μπορούμε να χωρίσουμε σε δύο μέρη. Την περσινή περίοδο όπου δεν τελείωσε ποτέ, με τους «κυανολευτούς» να τερματίζουν στην τέταρτη θέση, ενώ βρισκόταν και στα ημιτελικά του κυπέλλου. Γεγονός που έφερε την έξοδο στην Ευρώπη για όγδοο συνεχές χρονιά. Έτσι, η φετινή χρονιά ξεκίνησε με τον άδοξο αποκλεισμό στην Ευρώπη και την ομάδα να έχει μία ασταθή απόδοση. Το γεγονός αυτό έφερε την λύση της συνεργασίας με τον Σωφρόνη Αυγουστή για δεύτερη φορά. Ένα άνθρωπο που κάθισε σχεδόν τέσσερα χρόνια στον πάγκο του Απόλλωνα και αφήνει πίσω του ένα μεγάλο έργο, αλλά ανεκπλήρωτο τον μεγάλο πόθο της κατάκτησης του πρωταθλήματος. Κάτι που άξιζε βεβαίως σίγουρα μια, μπορεί και δύο φορές. Με τον Γιάννη Πετράκη πλέον στον πάγκο, ο Απόλλωνας πάει σε κάτι διαφορετικό. Από την ένταση του Σωφρόνη, πέρασε στην ηρεμία του Ελλαδίτη τεχνικού. Αυτή την στιγμή η ομάδα είναι πρώτη και έχει τα φόντα να μείνει εκεί μέχρι το τέλος. Σημαντικό ρόλο θα παίξει και η ενίσχυση στην μεταγραφική περίοδο του χειμώνα, για να αποκτήσει το κατάλληλο βάθος και ποιότητα. Όμως η γενική εντύπωση που υπάρχει είναι ότι έχει μεγάλη ευκαιρία να εκπληρώσει το μεγάλο απωθημένο, την κατάκτηση του τίτλου.

Ο. Σταύρου

Η διακοπή του πρωταθλήματος βρήκε την Ανόρθωση να μειονεκτεί στην ισοβαθμία με την Ομόνοια.

Ηταν μία αλλοπρόσαλλη χρονιά για τον Απόλλωνα, την οποία μπορούμε να χωρίσουμε σε δύο μέρη.

Η ΑΕΛ δεν έχει να ζηλέψει τίποτα από κανέναν, ακόμα κι από ομάδες με πιο φουσκωμένο πορτοφόλι.

Βελτιωμένη σε όλους τους τομείς, με τον Σωφρόνη Αυγουστή η ΑΕΚ πραγματοποιεί σπουδαία πορεία.

Πρόκειται για την πλέον άσχημη χρονιά για τον ΑΠΟΕΛ που δεν λέει να αλλάξει με τίποτα.

ΑΕΛ

Βασική διεκδικητρια του τίτλου

Πώς λέει το πασιγνωστό άσμα, «ό, τι αρχίζει ωραίο τελειώνει με πόνο»; Ε στην περίπτωση της ΑΕΛ, το 2020 ίσχυσε ακριβώς το αντίθετο. Μία χρονιά που ξεκίνησε μες την μιζέρια και την αβεβαιότητα για το τι της ξημερώνει, στο τέλος της τη βρίσκει ανάμεσα στους συνδιεκδικητές του τίτλου στα μάτια φίλων και εχθρών. Και δικαίως. Το καλοκαίρι που μας πέρασε, ο Ντούρις Κέρκεζ έσπειρε σε κλίμα πολύ διαφορετικό και σαφώς πιο ευνοϊκό για τον ίδιο και τη δουλειά του αν τα συγκρίνει κανείς με τα προηγούμενα και τώρα θερίζει τους καρπούς. Η εκ διαμέτρου αντίθετη ως προς την αγωνιστική της φιλοσοφία και την τακτική της προσέγγιση νέα βερσιόν της ΑΕΛ που έχει φτάσει παίζει... μοντέρνα κι ελκυστικά, έχει πλέον τη μαγιά που της επιτρέπει να συνδυάσει την όμορφη παρουσία της με τα αποτελέσματα που θέλει και συν τοις άλλοις βρίσκει λύσεις εκ των έσω στα όσα και λίγα προβλήματα που της παρουσιάζονται.

Ως προς την αγωνιστική της εικόνα

δεν έχει να ζηλέψει τίποτα από κανέναν, ακόμα κι από ομάδες με πιο φουσκωμένο πορτοφόλι από το δικό της που ξεκίνησαν τη χρονιά με στόχο το πρωτάθλημα και μόνο και δεν έχει δώσει λόγο να θεωρεί κανείς πως δεν θα είναι κι αυτή στη διεκδικητική του μέχρι τέλους.

Δ. Βρουλιδής

ΑΕΚ

Οι διαφορές... «βγάζουν μάτι»

Αντίθεση η οποία αν είχε χρώμα, θα ήταν σαν το μαύρο με το άσπρο. Έτσι μοιάζει η φετινή ΑΕΚ με την περσινή, με ένα όμως κοινό στοιχείο. Τόσο στην προηγούμενη περίοδο, όσο και στη φετινή, η ομάδα της Λάρνακας άρχισε άσχημα στο πρωτάθλημα, προέκυψε διπλή αλλαγή προπονητή, αλλά με τη διαφορά ότι στην τρέχουσα σεζόν, στο στρατόπεδο των κτηνιοτρόφων φρόντισαν εγκαίρως να διορθώσουν τις ανορθογραφίες και με μάλιστα ουσιαστικές πινελιές. Αποφάσισε σιγά-σιγά η διοίκηση της ομάδας να παύσει να εξαρτάται από το ισπανικό στοιχείο και μαζί με την απόφαση να αποδεσμευτεί ο Τζοάν Καρίγιο, της πήρε γάντι το «διαζύγιο» του Σωφρόνη Αυγουστή με τον Απόλλωνα και έχει πλέον σαν πιδαλιούχο τον Κύπριο τεχνικό με τον οποίο η ΑΕΚ πραγματοποιεί σπουδαία πορεία. Βελτιωμένη πλέον σε όλους τους τομείς, η ΑΕΚ καλωσορίζει το 2021 με αισιοδοξία και με ακραίο ηθικό διεκδικεί έξοδο στην Ευρώπη και αν συνεχίσει έτσι θα παραμείνει δυναμικά στη διεκδικητική του τίτλου, αφού μόνο τέσσερις βαθμούς απέχει από την κορυφή. Με τη γλώσσα των αριθμών, απλώς να αναφέρουμε πως η ΑΕΚ με το πέρασμα 15 αγώνων πέρυσι είχε μόνο 19 βαθμούς και ήταν στην 7η θέση με απολογισμό τεσσάρων νικών, επτά ισοπαλίων και τεσσάρων πτώτων (23-20 τα τέρματα), ενώ φέτος είναι 4η με 29 πόντους από εννέα νίκες, δύο ισοπαλίες και τέσσερις ήττες. Πέτυχε 23 τέρματα, ενώ τα εννέα μόλις γκολ παθητικό είναι η καλύτερη αμυντική επίδοση στο πρωτάθλημα.

Χρ. Θεοκάρους

ΑΠΟΕΛ

Από το κακό στο... χειρότερο

Το 2020 να φύγει και να πάει στον αγύριστο θα λένε σίγουρα στο ΑΠΟΕΛ. Πρόκειται για την πλέον άσχημη χρονιά που δεν λέει να αλλάξει με τίποτα. Και το χειρότερο, κανείς δεν ξέρει ποιά σταματά αυτή η κατηφόρα. Από πού να πάρει κανείς το 2020 και σε ποιο σημείο να σταθεί; Απ' τους τρεις προπονητές που άλλαξαν (με τους Κόρε και Ουζουνίδη να αποδεικνύονται τεράστια λάθη που κόστισαν ακριβώς σε οικονομικό και αγωνιστικό επίπεδο), απ' τον περσινό ήλιωμα και το κτίσιμο μιας ομάδας με πολλά κενά (και θέματα ποιότητας σε αρκετές θέσεις), απ' τον Ευρωπαϊκό αποκλεισμό κόντρα σε μια κατώτερη ομάδα, απ' την αγωνιστική κατηφόρα που δεν λέει να σταματήσει, τον κορωνοϊό (που ήρθε για προστεθεί στα πολλά προβλήματα), την οικονομική ή την διοικητική κρίση. Ψάχνεις από ένα θετικό σημείο να καταπιαστείς στο 2020 και δεν βρίσκεις, καθώς κυριολεκτικά ήταν μια χρονιά βγαλμένη απ' τους χειρότερους επιφύλακτες όλων εκεί στο «Αρχάγγελο».

Τα λάθη τα οποία έγιναν στο 2020 ήταν πολλά και αυτό φαίνεται τόσο στο γήπεδο όσο και εκτός αυτού. Το μεγαλύτερο όμως πρόβλημα είναι το οικονομικό. Τα ταμεία στον «Αρχάγγελο» δείχνουν μείον και αυτό όχι μόνο προβληματίζει τη διοίκηση αλλά και όλους όσοι δηλώνουν φίλοι της ομάδας. Η κρίση που αφήνει το 2020 στο ΑΠΟΕΛ είναι τεράστια και αναμένεται πως οι συνέπειές της θα συνοδεύουν την ομάδα και στα επόμενα χρόνια.

Ε. Γεωργίου

ΑΠΟΨΕΙΣ

Το VAR και οι γραφικοί

Του ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΗ

Σε νέα εποχή μπήκε το κυπριακό πρωτάθλημα. Η ποδοσφαιρική ομοσπονδία, υλοποιώντας τον προγραμματισμό της, εφάρμοσε το Video Assistant Referee στο πρωτάθλημα της Α' κατηγορίας. Ο πρώτος αγώνας στον οποίο θα εφαρμοστούσε το VAR είναι αυτός που έγινε στις 11/12, στο Μακάρειο Στάδιο μεταξύ της Δόξας και του Απόλλωνα για τη 14η αγωνιστική του πρωταθλήματος.

Το VAR θα υπάρχει σε όλους τους αγώνες της αγωνιστικής. Το VAR στην Κύπρο θα λειτουργήσει με κινητές μονάδες που θα βρίσκονται έξω από τα στάδια. Υπάρχει η δυνατότητα κάλυψης δύο αγώνων την ημέρα. Σε κάθε αγώνα υπάρχουν στην κινητή μονάδα VAR δύο διαιτητές (VAR Referee και VAR Assistant Referee) καθώς και ένας replay operator. Το ταλαιπωρημένο κυπριακό ποδόσφαιρο της αναξιοπιστίας, της βίας (στην προ κάρτας εποχή) και της καχυποψίας μπήκε σε μια νέα εποχή, η οποία (υποτίθεται ότι) θα ελαχιστοποιήσει όλα εκείνα που το δηλητηριάζουν. Οι διαιτητές έχουν ένα τεράστιο όπλο στα χέρια τους, προκειμένου να περιορίζουν τα λάθη τους και τις φωνές διαμαρτυρίας των παραγόντων και των φιλάθλων. Κακώς, πολύ κακώς, στην Κύπρο η συζήτηση για την διαίτησία υπερκαλύπτει τις περισσότερες φορές το αγωνιστικό, επομένως το VAR θα είναι η λύση στο πρόβλημα.

Δεν ήταν λίγοι εκείνοι που ήταν ευθύς εξ αρχής απαισιόδοχοι. Πίστευαν και πιστεύουν ότι θα το αποδομήσουμε το VAR στην Κύπρο τον πρώτο στιγμή. Αλήθεια, ποιος μπορεί να πει ότι δεν έχουν δικαίωμα. Οι φωνές είναι οι ίδιες, οι δηλώσεις συνεχίζονται, το κλίμα παραμένει νοσηρό ακούγονται δε και πολλές ανακριβίες. Και όλοι έχουν το Video Assistant Referee σε κάθε ατάκα τους. Ενίοτε, δε, ακούγονται και πολλές ανακριβίες. Εννοείται ότι θα υπάρξουν λάθη (ήδη υπήρξαν τέτοια και μάλιστα σοβαρά από πλευράς διαιτητών), αλλά αυτό το φαινόμενο πάντοτε θα υπάρχει από τη στιγμή που η όλη διαδικασία είναι ανθρώπινη προέλευσης και λειτουργίας. Σταδιακά το VAR θα... αποδείξει τη χρησιμότητά του στην πράξη, θα καταστεί αναγκαίο αφού τα λάθη θα περιοριστούν σε σημαντικό βαθμό—επαναλαμβάνουμε δεν θα εκλείψουν ποτέ—το επίπεδο απονομής δικαιοσύνης στο ποδόσφαιρο θα ανέβει, οι φωνές θα αραιώσουν και όσοι καταφέρνουν να εναντιώνονται στο VAR θα είναι απλώς γραφικοί.

Το VAR στην κρίση (κύπριου) διαιτητή

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΑΔΗ

Σε κάθε δύσκολη στιγμή για την κυπριακή διαίτησία, κάθε φορά που σοβαρά λάθη ξεσπάκαν θυέλλα διαμαρτυριών, κάθε φορά που δικαιολογίες για αδικαιολόγητα λάθη δεν υπήρχαν, η προδιαγραφόμενη έλευση του VAR στο κυπριακό ποδόσφαιρο ήταν το αντιστάθμισμα. Ήταν η... προτροπή, κάντε υπομονή, φθάνει το VAR και πολλά από τα προβλήματα θα επιλυθούν. Αγγούσαν τότε οι περισσότεροι ή δεν μπορούσαν τότε να αντιληφθούν, πως ακόμη και με τη χρήση ή βοήθεια της τεχνολογίας, η τελική απόφαση ανήκει στο διαιτητή και στην κρίση του. Χωρίς υπερβολή, τα περισσότερα από τα σημαντικά προβλήματα ή λάθη που προέκυψαν από την ημέρα εφαρμογής του VAR, έχουν να κάνουν με την (λανθασμένη) κρίση του διαιτητή, είτε στον αγωνιστικό χώρο, είτε στη κινητή μονάδα του VAR. Ο διαιτητής έχει πλέον την «πολυτέλεια» να σφυριχτεί ή να μην καταλογίσει ένα πέναλτι, από τη στιγμή που θα έχει μια δεύτερη ευκαιρία, βοήθεια από δύο άλλους συναδέλφους του και κυρίως βοήθεια από την τηλεοπτική εικόνα, με πολλές μάλιστα επαναληπτικές προβολές. Για χρόνια ακούγαμε τη δικαιολογία, πως ο διαιτητής αποφασίζει σε ελαχίστα δευτερόλεπτα και κρίνεται από τις επαναληπτικές προβολές που ακολουθούν. Πλέον το σημαντικό αυτό πλεονέκτημα δίδεται και στους διαιτητές. Είναι αβυσθιακό, αδικαιολόγητο και ανεπίτρεπτο να προκύπτουν λάθη, ως προς την κρίση του διαιτητή, σε αποφάσεις μετά τη χρήση του VAR. Και είναι ακόμη μεγαλύτερο το σφάλμα, στις περιπτώσεις όπου δίδεται η δυνατότητα στο διαιτητή να δει στην οθόνη εντός γηπέδου μια φάση, αλλά αυτός την αγνοεί!

Στο μέχρι τώρα απολογισμό, της εφαρμογής του VAR στο κυπριακό ποδόσφαιρο, έχουν προκύψει φάσεις που... φωνάζουν πως το VAR δεν αξιοποιήθηκε σωστά ή στο μέγιστο βαθμό και έχει αυτό να κάνει με την κρίση του κυπριακού διαιτητή. Σχεδόν όλα τα σημαντικά λάθη, σε αυτό το χρονικό διάστημα, αποδεικνύουν και την ίδια ώρα επιβεβαιώνουν, την αδυναμία συγκεκριμένων διαιτητών. Κυρίως την ανικανότητά τους να εκμεταλλευτούν το πλεονέκτημα που τους παρέχει η τεχνολογία, κάνοντας τη (δύσκολη) δουλειά τους ευκολότερη.

Πλέον μπορούν αλλά και επιβάλλεται να παρθούν οι κατάλληλες αποφάσεις. Από τη στιγμή που τα άλλοι προηγούμενα χρόνια δεν μπορούσαν πλέον να γίνουν αποδεκτά, από τη στιγμή που δικαιολογίες δεν υπάρχουν, για κάποιους διαιτητές, πολύ περισσότερο, ούτε γι' αυτούς που τους αξιολογούν και τους ορίζουν...

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ.
1,82%

Χ.Α.
0,02%

Dow Jones
↑
1,30%

Nasdaq
↑
0,99%

Nikkei
↑
3,47%

Dax
↑
0,97%

FTSE 100
↓
-0,47%

ΠΕΚΙΝΟ
Κατηγορούν
τον Τζακ Μα για
μονοπωλιακή
συμπεριφορά
Σελ. 11

Πετρέλαιο
↑
0,58%

€/δ
↓
-0,35%

ΠΙΟ ΓΡΗΓΟΡΟ ΚΑΙ ΠΙΟ ΔΥΝΑΤΟ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΟΝΟ

NUROFEN EXPRESS
Από 15 λεπτά

Συμβουλευτείτε τον γιατρό ή τον φαρμακοποιό σας
ΤΗΛ: 22 056 300. ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΦΑΡΜΑΚΕΙΑ

MSU | **lifel** pharma

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΔΙΕΘΝΗ

Προμήθειες 125 δισ. δολ. είχαν φέτος οι τράπεζες

Στο ποσό των 125 δισ. δολαρίων έφτασαν φέτος αθροιστικά οι προμήθειες των μεγάλων τραπεζών παγκοσμίως από την αναδοχή τους σε εκδόσεις χρέους και προσφορές μετοχών. Πρόκειται για ποσό-ρεκόρ και αντανακλά τον καταγισμό ομολόγων που εξέδωσαν φέτος οι βιομηχανικοί κολοσσοί. **Σελ. 9**

ΕΛΛΑΔΑ

Πωλούν ακίνητα με μπόνους φθινό δάνειο

Η εκτόξευση των κόκκινων δανείων κατέστησε τις τράπεζες εκ των μεγαλύτερων ιδιοκτητών ακινήτων στην Ελλάδα. Πλέον, τα διαθέτουν προς πώληση και για να επιταχύνουν τη διαδικασία παρέχουν σειρά κινήτρων, όπως δάνειο έως το 85% της τιμής αγοράς και με χαμηλό επιτόκιο. **Σελ. 12**

Η Κύπρος άντλησε 6 δισ. ευρώ το 2020

Με έκδοση ευρωπαϊκών ομολόγων ο μεγαλύτερος δανεισμός - Ποια χρέη αποπληρώθηκαν

Ποσό ύψους 6 δισ. ευρώ άντλησε η Κύπρος το 2020, σε μια χρονιά πολύ δύσκολη από κάθε άποψη. Από το ποσό αυτό, τα 4,5 δισ. ευρώ αντλήθηκαν μέσω της διεθνούς αγοράς ομολόγων. Το δεύτερο κύμα της πανδημίας θα έχει μεγάλη

επίδραση στα δημόσια οικονομικά, δεδομένης της στήριξης που θα πρέπει να δώσει σε επιχειρήσεις που έκλεισαν βάσει των διαταγμάτων του Υπουργείου Υγείας. Η αύξηση του χρέους συγκεκριμένα κατά 4,4 δισ. ευρώ στο τέλος Αυ-

γούστου 2020 σε σύγκριση με το τέλος του 2019, αντισταθμίστηκε από την αύξηση των κρατικών ρευστών διαθεσίμων κατά 3,8 δισ. ευρώ την αντίστοιχη περίοδο, προκειμένου η Κύπρος να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει τις δημο-

σιονομικές ανάγκες που προέκυψαν. Βάσει της δομής του χρέους της κεντρικής κυβέρνησης κατά το τρίτο τρίμηνο του έτους, το χρέος της κεντρικής κυβέρνησης ανέρχεται σε 25,1 δισ. ευρώ. Αποπληρώθηκαν δάνεια αρκετών εκατο-

μυρίων, ενώ το Δεκέμβριο του 2020 αποπληρώθηκε το εγχώριο ομόλογο ύψους 750 εκατ. ευρώ που αφορά μέρος της συμφωνίας πώλησης της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας στην Ελληνική Τράπεζα. **Σελ. 3**

Οι προκλήσεις και οι προσδοκίες του 2021

Πολλές είναι οι προκλήσεις που έχει ενώπιόν του το 2021. Τα κληροδοτήματα από τη χρονιά που μας αποχαιρέτησε είναι πολλά και βαριά. Η πανδημία έφερε την αναστολή της οικονομικής δραστηριότητας, έσπειρε σωρεία λουκέτων, οδήγησε σε μεγάλη ύφεση και εκτόξευσε το παγκόσμιο χρέος. Αυτές είναι μόνο μερικές από τις προκλήσεις που θα χειριστεί η ανθρωπότητα το 2021. Δύσκολο μεν, αλλά με πίστη και υπομονή θα αντιμετωπιστούν. Καλή χρονιά!

Με συνετό βήμα θα ξεπεραστούν τα προβλήματα στην κτηματαγορά

Συνέντευξη Γ. Μούντη

Την ανάγκη συνετής διαχείρισης των προβλημάτων που κληροδοτεί το 2020 στο 2021, ώστε ο τομέας των ακινήτων και ο τραπεζικός να αντεπεξέλθουν και αυτής της δύσκολης κατάστασης επισημαίνει ο Δρ Γεώργιος Μούντης, Managing Partner της Delfi Partners & Company. Επισημαίνει ότι οι επιπτώσεις θα είναι πιο ήπιες συγκριτικά με την κρίση του 2013. **Σελ. 4**

Χάθηκαν τουριστικές εισπράξεις 14 δισ. ευρώ

Σε 10 μήνες στην Ελλάδα

Χαμηλότερες κατά 14 δισ. είναι οι τουριστικές εισπράξεις στο δεκάμηνο του έτους στην Ελλάδα, ενώ το lockdown του Νοεμβρίου εξανέμισε τις ελπίδες για ένα καλό τελευταίο δίμηνο. Στο 10μηνο τα έσοδα ανήλθαν στα 4,035 δισ. και ήταν μειωμένα κατά 77% σε σύγκριση με το 2019. **Σελ. 6**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Του ATISH REX GHOSH*

Η βαριά κληρονομιά του 2020

Το 2020 πλησιάζει στο τέλος του. Πολλοί από εμάς ανυπομονούμε να ολοκληρωθεί αυτό το άπυς κορωναϊός, μιας και φέτος έχουν σημειωθεί πάνω από ένα εκατομμύριο θάνατοι λόγω της πανδημίας του κορωναϊού, η διεθνής οικονομία υπέστη σοβαρότερη ύφεση από εκείνη της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008, ενώ υπήρξε έντονη δυσάρεσκεια για τις συνθήκες οικονομικής, κοινωνικής και φυλετικής αδικίας και ανισότητας. Κι αν μη λησμονήσουμε τις πάμπολλες πυρκαγιές, οι οποίες φέτος αποδεκάτισαν εκατομμύρια στρέμματα παρθένων δασών κι άλλες τόσες καταστροφές όμοιες με τις «πληγές του Φαραώ», που επικαλείται η Βίβλος. Πάντως, το 2020 μας αφήνει και περιθώρια αισιοδοξίας.

Η ανάπτυξη, εντός ολίγων μηνών, τουλάχιστον τριών εμβολίων για την καταπολέμηση του κορωναϊού, τα οποία επαγγέλλονται υψηλό βαθμό αποτελεσματικότητας, δεν αποτελούν απλώς ένα κάποιο θαύμα, αλλά συνιστούν τον θρίαμβο της ιατρικής επιστήμης, της τεχνολογίας και, φυσικά, και της παγκοσμιοποίησης. Σκεφθείτε, πόσο αδύνατη θα ήταν η ανακάλυψη και διανομή αυτών των εμβολίων, χωρίς τη διασυνοριακή ανταλλαγή ιδεών, αγαθών και υπηρεσιών. Τουλάχιστον δώδεκα ή περισσότερες χώρες έχουν ήδη συμμετάσχει στην ανάπτυξη και παραγωγή αυτών των εμβολίων. Πριν από εκατό χρόνια, ο διάσημος Ισπανός ζωγράφος Ζοζέ Μαρία Σερε αποτύπωσε το όραμα

Το 2021 οι κοινωνίες θα αντιμετωπίσουν τις επιπτώσεις που τους κληροδότησαν η χρηματοπιστωτική κρίση, η πανδημία και ο εγκλεισμός.

του για έναν καλύτερο κόσμο στους τοίχους της Αίθουσας του Συμβουλίου στο Παλάτι των Εθνών στη Γενεύη, την έδρα του πρώτου σημαντικού πειράματος διεθνούς συνεργασίας, δηλαδή της Κοινωνίας των Εθνών - εκεί όπου σήμερα βρίσκονται τα ευρωπαϊκά γραφεία των Ηνωμένων

Εθνών. Οι τοιογραφίες του απεικονίζουν ότι μας χωρίζει, όπως είναι ο πόλεμος, το μίσος, η σκληρότητα, η εκδίκηση, η εκμετάλλευση, η αδικία, αλλά και όσα μας φέρνουν κοντά, δηλαδή η ειρήνη, η ελευθερία και η χειραφέτηση του ανθρώπου από τη δουλεία. Το τέλος ενός πολέμου, βέβαια, γέννησε το ΔΝΤ, έναν θεσμό αφιερωμένο στη διεθνή νομισματική συνεργασία, που αποτέλεσε τον θεμέλιο λίθο για τη δημιουργία θέσεων εργασίας σε όλο τον κόσμο σε συνθήκες υγιούς οικονομικής ανάπτυξης. Η θέση των ιδρυτών του ήταν πως, ανεξαρτήτως των διεθνών κρίσεων, η αντιμετώπισή τους απαιτεί συνεργασία, όχι αντιπαράθεση. Όταν ξόσπαγε η πανδημία, το

ΔΝΤ υπερέβαλε εαυτόν, βοηθώντας τα μέλη του να εξασφαλίσουν επειγούσα χρηματοδότηση και διευκολύνοντας την ελάφρυνση του χρέους τους, ώστε να δοθεί προτεραιότητα στις δαπάνες δημόσιας υγείας. Μόλις ξεκινήσει η ευρεία διανομή του εμβολίου και αρχίσει η ανάκαμψη, αναμένονται αναταράξεις. Οι κυβερνήσεις και οι κοινωνίες θα αντιμετωπίσουν τις επιπτώσεις που τους κληροδότησαν η παλαιότερη χρηματοπιστωτική κρίση, η πανδημία και ο εγκλεισμός, ενώ παράλληλα θα αποπειρώνται να οικοδομήσουν έναν κόσμο δικαιοτέρα και περιβαλλοντικά πιο βιώσιμο. *Ο κ. Atish Rex Ghosh είναι στέλεχος του ΔΝΤ.

Απόδοση δεκαετιών ομολόγων		
	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	0,13%	0,00%
Γερμανία	-0,56%	0,02%
Γαλλία	-0,34%	-0,04%
Ιταλία	0,54%	-0,03%
Ισπανία	0,04%	-0,01%
Ιρλανδία	-0,31%	-0,06%
Ελλάδα	0,62%	-0,02%
Ην. Βασίλειο	0,21%	0,01%

Βαθμολογία από οίκους αξιολόγησης		
Οίκος Αξιολόγησης	Μακροπρόθεσμο Χρέος	Βραχυπρόθεσμο Χρέος
DBRS	BBB (low)	R-2 (middle)
Fitch	BBB-	F3
Moody's	Ba2	NP
S&P	BBB-	A-3

Σας ευχόμαστε καλές γιορτές & ευτυχισμένο το νέο έτος!

#μένουμεασφαλείς

pwc

www.pwc.com.cy

ΑΝΑΛΥΣΗ Της ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΣΩΚΟΥ*

Τελευταία πράξη του δράματος

Η εορταστική περίοδος και η έναρξη των εμβολιασμών έχουν στρέψει την προσοχή του διεθνούς κοινού σε άλλα μονοπάτια, αλλά στις Ηνωμένες Πολιτείες το πολιτικό δράμα—θα λέγαμε οπερέτα αν οι εξελίξεις δεν άγγιζαν τόσο σημαντικές πτυχές της αμερικανικής πολιτικής—συνεχίζεται μέχρι και τις τελευταίες ημέρες του έτους.

Ο πρόεδρος Τραμπ, συνεπής στον ανατρεπτικό χαρακτήρα της προεδρίας του, αρνήθηκε αρχικά να υπογράψει το νομοσχέδιο του Κογκρέσου που, έστω και στο παρά πέντε του έτους, κρατάει «ανοικτή» την κυβέρνηση.

Παρά το γεγονός ότι ο συμβιβασμός ήταν αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων με τον υπουργό του των Οικονομικών, έκρινε ότι το επίδομα των 600 δολαρίων που προέβλεπε για τους οικονομικά ευάλωτους Αμερικανούς δεν είναι αρκετό και ζήτησε να ανέβει στις 2.000.

Η εξέλιξη που έδωσε, ότι εκείνος είναι ο πρόεδρος που έδωσε μάχες για τους ψηφοφόρους του, δείχνει μια προσπάθεια να διασφαλίσει την υστεροφημία του—με τι σκοπό, μένει να αποδειχθεί.

Η ηγεσία των Δημοκρατικών στο Κογκρέσο από την αρχή ήθελε ένα πιο φιλόδοξο πακέτο στήριξης της οικονομίας, αλλά συμφώνησε σε λιγότερα για να μη στερήσει τη βοήθεια από τους Αμερικανούς μέσα στις γιορτές. Ακολούθησε, έτσι, η λογική της ομαλής λειτουργίας του κράτους μέχρι να αλλάξει η διακυβέρνηση και να εργαστεί με τον επόμενο πρόεδρο για ένα συμπληρωματικό πακέτο ενίσχυσης. Αλλά όταν άκουσε τον πρόεδρο Τραμπ να απορρίπτει το νομοσχέδιο ζητώντας υψηλότερα επιδόματα, σήκωσε το γάντι: αν και ο πρόεδρος το υπέγραψε τελικά την Κυριακή η Βουλή των Αντιπροσώπων υπερψήφισε τη Δευτέρα, με ενισχυμένη πλειοψηφία δύο τρίτων, ένα νέο νομοσχέδιο που κάνει ακριβώς αυτό, και πλέον οι Ρεπουμπλικανοί που ελέγχουν τη Γερουσία καλούνται να πάρουν

θέση: θα δώσουν στον πρόεδρο αυτό που ζήτησε, ικανοποιώντας την πολιτική ατζέντα των Δημοκρατικών, ή θα προτάξουν την πολιτική τους προτεραιότητα της δημοσιονομικής πειθαρχίας;

Ο επικεφαλής των Ρεπουμπλικανών στη Γερουσία Μιτς Μακόνελ θα ήθελε να αποσύρει το δίλημμα καθυστερώντας την ψηφοφορία—και ίσως να τα κατάφερνε, αν δεν υπήρχε το μείζον πολιτικό ζήτημα του προϋπολογισμού του Πενταγώνου: η Βουλή ψήφισε τη Δευτέρα με μεγάλη πλειοψηφία την απόρριψη του βέτο του προέδρου, και μια αντίστοιχη ψήφος στη Γερουσία θα είχε την υποστήριξη των Ρεπουμπλικανών καθώς θα επέτρεπε την ομαλή χρηματοδότηση του αμερικανικού στρατού. Σε μια κίνηση πολιτικού τακτικισμού, που έχει στόχο να εξαναγκάσει τον Μακόνελ να βιαστεί, ο Δημοκρατικός γερουσιαστής Μπέρνι Σάντερς δήλωσε ότι θα μπλοκάρει την ψήφο για τον αμυντικό προϋπολογισμό μέχρι να τεθούν προς ψήφιση τα επιδόματα για τους Αμερικανούς εργαζομένους—και προεξοφίσει τους Ρεπουμπλικανούς να ετοιμάζονται για... πρωτοχρονιάτικο ρεβεγιόν στη Γερουσία.

Και βέβαια, η ψηφοφορία της Τζόρτζια για τις δύο έδρες που θα κρίνουν τον έλεγχο της επόμενης Γερουσίας είναι προγραμματισμένη για τις 5 Ιανουαρίου, ενώ ο πρόεδρος Τραμπ καλεί τους υποστηρικτές του στην Ουάσινγκτον την επομένη, όταν το Κογκρέσο θα κληθεί να επικυρώσει τα αποτελέσματα των εκλογών. Με τους πολιτικούς αναλυτές να εστιάζουν στην ψυχική κατάσταση του προέδρου και να «διαβάζουν τα φύλλα» των κρατήσεων του Ιανουαρίου στο ξενοδοχείο του στην Ουάσινγκτον για να προβλέψουν τις προθέσεις του, το τέλος του έτους δεν είναι παρά η αρχή της τελευταίας πράξης του δράματος της διακυβέρνησης Τραμπ.

* Η κ. Κατερίνα Σώκου είναι Nonresident Senior Fellow, Atlantic Council.

ΔΗΚΤΗΣ

Covid-19 και οικονομία

Μέχρι στιγμής και καθώς αποχαιρέτούμε το 2020, η πρώτη αποτίμηση της κατάστασης στην οικονομία ως αποτέλεσμα της πανδημίας είναι η αύξηση της ανεργίας, η οποία με τη σειρά της προκάλεσε τη μεγέθυνση των δημοσίων δαπανών προκαλώντας σημαντική αύξηση του δημόσιου χρέους. Οι κεντρικές τράπεζες με τη σειρά τους «μηνέρισαν» τα επιτόκια αναφοράς στα κύρια νομίσματα και επιδόθηκαν στο «άθλημα» της αγοράς περιουσιακών στοιχείων σε μια προσπάθεια τροφοδότησης των αγορών με «φρέσκο» χρήμα.

Οριστικό τέλος

Σύμφωνα με εκπρόσωπο της κυβέρνησης Μπόρις Τζόνσον, η έγκριση του εμβολίου που δημιουργήσε το πανεπιστήμιο της Οξφόρδης με την Astra Zeneca θα επιταχύνει τη διαδικασία χαλάρωσης των μέτρων εγκλεισμού (lockdown) που έχουν επιβληθεί στη χώρα και έχουν στην ουσία ματαιώσει τους χριστουγεννιάτικους εορτασμούς για εκατομμύρια πολίτες. Η έγκριση του εμβολίου αναμένεται τις επόμενες μέρες, όμως, η αρμόδια αρχή για αυτό το ζήτημα φαίνεται να επιλέγει την καθυστέρηση δίνοντας περισσότερο χρόνο για επιβεβαίωση των αποτελεσμάτων που προέκυψαν από τις δοκιμές. Μέχρι σήμερα έχουν εμβολιαστεί 600.000 πολίτες με την πρώτη δόση του μοναδικού διαθέσιμου εμβολίου στη χώρα, αυτό της Pfizer-BioNTech. Ο λόγος για τον οποίον γίνεται μεγάλη συζήτηση για το νέο εμβόλιο της AstraZeneca είναι το πολύ χαμηλότερο κόστος σε σχέση με τα υφιστάμενα αλλά και οι ελάχιστες απαιτήσεις σε αποθήκευση και μεταφορά σε σχέση με τα άλλα. Λόγω αυτών των χαρακτηριστικών αναμένεται πως το συγκεκριμένο εμβόλιο θα «ταξιδέψει» στον πλανήτη και θα βάλει ένα οριστικό τέλος στη μετάδοση του κορωνοϊού. Όπως εξηγούν οι ειδικοί ο στόχος είναι να εμβολιαστούν πολίτες σε όλες τις χώρες, έτσι ώστε να μηδενιστεί ο κίνδυνος επανεμφάνισης του κορωνοϊού από χώρες που δεν θα έχουν εμβολιαστεί επαρκώς. Αξίζει να σημειωθεί ότι το σκεύασμα της AstraZeneca έτυχε αυστηρής κριτικής εξαιτίας της μηρδεμένης εικόνας που δόθηκε στην επιστημονική κοινότητα μέσα από τις δοκιμές ενώ ο επικεφαλής της εταιρείας δήλωσε ότι σύντομα θα δημοσιευθούν νέα στοιχεία που θα διασκεδάσουν τις ανησυχίες.

Μαζικοί εμβολιασμοί

Μένουμε στη Βρετανία αφού η κατάσταση με τον κορωνοϊό είναι τέτοια που προσφέρεται για την άντληση χρήσιμων συμπερασμάτων

Το 2021 ξεπροβάλλει ως έτος προκλήσεων και προσδοκιών για καλύτερες μέρες

όσον αφορά στη συνέχεια αυτής της πανδημίας. Σύμφωνα με δημοσίευση από ακαδημαϊκό ίδρυμα θα πρέπει να γίνουν μαζικοί εμβολιασμοί αν είναι να αποφευχθεί ένα τρίτο, πιο καταστροφικό, κύμα της πανδημίας. Ο συγκεκριμένος αριθμός εκτιμήθηκε σε εβδομαδιαία βάση στα 2 εκατομμύρια πολίτες. Σε αντίθετη περίπτωση, εκτιμάται ότι το 2021 η κατάσταση θα είναι χειρότερη από αυτήν

που βίωσε η χώρα το 2020. Μέχρι τώρα η Βρετανία «μετρά» 71.000 νεκρούς και σχεδόν 2,5 εκατομμύρια περιστατικά. Όσον αφορά στη μετάλλαξη που εντοπίστηκε τις προηγούμενες μέρες, η επιστημονική ομάδα που περιορίζει τον βρετανό πρωθυπουργό δήλωσε ότι ο μεταλλαγμένος ιός είναι 70% ταχύτερος στη μετάδοση χωρίς καμία διαφοροποίηση στα ποσοστά ασθενούντων και θανάτων που είχαμε πριν την μετάλλαξη.

Αργή διακίνηση

Σημαντική απόκλιση από τις εκτιμήσεις παρουσιάζεται στις ΗΠΑ αφού μέχρι στιγμής έχουν εμβολιαστεί 1 εκατομμύριο άτομα ενώ ο στόχος για το 2020 ήταν για 20 εκατομμύρια εμβολιασμούς. Ο Λευκός Οίκος στην πρώτη του αντίδραση χαρακτήρισε τα αποτελέσματα χαμηλότερα των προσδοκιών, ενώ δεν παρέλειψε να σημειώσει ότι ο στόχος που τέθηκε δεν ήταν ρεαλιστικός. Το πρόβλημα εστιάζεται στο σύστημα διανομής των εμβολίων με συγκεκριμένα ζητήματα να σχετίζονται με τις πολύ ιδιαίτερες απαιτήσεις αποθήκευσης και μεταφοράς που έχει το εμβόλιο της Pfizer. Μέχρι στιγμής έχουν διακινηθεί σχεδόν 15 εκατομμύρια δόσεις του εμβολίου, οι οποίες ωστόσο δεν καταλήγουν στους τελικούς αποδέκτες. Σε κάθε περίπτωση, αρμόδιες πηγές σημειώνουν ότι η προτεραιότητα είναι να είναι προς το παρόν περιορισμένη, αναμένεται πως θα αυξηθεί το επόμενο διάστημα.

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Αγοραία Τιμή Αγαθών/Υπηρεσιών

Με τον όρο αγοραία τιμή ενός αγαθού ή μιας υπηρεσίας εννοούμε την τιμή που διαμορφώνεται στην αγορά από τις δυνάμεις της ζήτησης και της προσφοράς, και εξισορροπεί τη ζητούμενη και την προσφερόμενη ποσότητα σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Ονομάζεται και τιμή ισορροπίας, και υποδηλώνει συμφωνία μεταξύ αγοραστών και προμηθευτών για συγκεκριμένη ποσότητα του αγαθού ή της υπηρεσίας σε μια δεδομένη χρονική στιγμή.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών
Cyprus Institute of Marketing / The Cyprus Business School

Επεσαν βροχή οι αιτήσεις για νέες επενδύσεις σε ΑΠΕ στην Ελλάδα

Αφορούν συνολική ισχύ 45 GW όταν οι πλέον αισιόδοξοι ανέμεναν 20 GW

Της ΧΡΥΣΑΣ ΛΙΑΓΓΟΥ

Ιδιαίτερως ελκυστικός επενδυτικός προορισμός παραμένει η εγχώρια αγορά των ΑΠΕ, παρά τα πρόσφατα μέτρα του υπουργείου Ενέργειας για τη βιωσιμότητα του Ειδικού Λογαριασμού ΑΠΕ (ΕΛΑΠΕ). Το ενδιαφέρον που εκδηλώθηκε ξεπέρασε ακόμη και τις πιο μαξιμαλιστικές εκτιμήσεις για έργα συνολικής ισχύος περί τα 20 GW. Ο συνολικός αριθμός αιτήσεων για βεβαιώσεις παραγωγού νέων έργων ΑΠΕ έφτασε τις 1.857, για συνολική ισχύ 45,5 GW, μέγεθος υπερδιπλάσιο της συνολικής ετήσιας καταβάλλωσής της χώρας. Από αυτά, τα 36,2 GW αφορούν αιτήσεις για φωτοβολταϊκά, τα 8,6 GW αιτήσεις για αιολικά και η υπόλοιπη ισχύς κατανέμεται σε μικρά υδροηλεκτρικά, μονάδες βιομάζας, υβριδικά (συνδυασμός τεχνολογιών) και μονάδες συμπαραγωγής θερμότητας και ηλεκτρισμού. Αν υπολογίσει κανείς και τα έργα ισχύος 29 GW που έχουν ήδη λάβει βεβαίωση άδειας παραγωγού από τη ΡΑΕ, το συνολικό επενδυτικό ενδιαφέρον για νέα έργα ΑΠΕ ξεπερνάει κατά περίπου 14 φορές τον στόχο που έχει τεθεί από το ΕΣΕΚ για νέα ισχύ 9 GW στο τέλος του 2030.

Το υψηλό επενδυτικό ενδιαφέρον επικεντρώνεται κυρίως στα φωτοβολταϊκά και προέρχεται από κάθε κατηγορία αλλοδαπών και ημεδαπών επενδυτών, από μεγάλες

Από το σύνολο των αιτήσεων που κατατέθηκαν, τα 36,2 GW αφορούν αιτήσεις για φωτοβολταϊκά, τα 8,6 GW αιτήσεις για αιολικά και η υπόλοιπη ισχύς κατανέμεται σε μικρά υδροηλεκτρικά, μονάδες βιομάζας, υβριδικά (συνδυασμός τεχνολογιών) και μονάδες συμπαραγωγής θερμότητας και ηλεκτρισμού.

ξένες εταιρείες και ελληνικούς ομίλους του ενεργειακού κλάδου μέχρι μικρές εταιρείες και συνεταιρισμούς αλλά και funds από κάθε γωνιά του πλανήτη. Αυτό που μένει να φανερωθεί είναι σε τι ποσοστό αυτό εκφράζεται σε έργα που πράγματι μπορούν να υλοποιηθούν, καθώς, όπως σημειώνουν εκπρόσωποι της αγοράς αλλά και αρμόδιοι φορείς, είναι σαφές ότι έχει παρεισφρηθεί και το «ελληνικό δαιμόνιο» που αποσκοπεί σε βραχυπρόθεσμα οφέλη. Αναφέρονται βασικά σε αιτήσεις που έχουν κατατεθεί από εταιρείες με σκοπό να διασφαλίσουν την

άδεια και στη συνέχεια να πουληθούν, σε εταιρείες που έσπευσαν να καταθέσουν αίτηση αλλά για να λάβουν τη βεβαίωση θα πρέπει να καταθέσουν ένα ποσό τής τάξης των 1.500-2.000 ευρώ το μεγαβάτ, που αντιστοιχεί σε κάποια εκατομμύρια τα οποία δεν είναι βέβαιο ότι τα έχουν διασφαλίσει, και κυρίως στο ιδιοκτησιακό, που όπως επισημαίνουν θα εξελιχθεί σε μια πρωτοφανή μάχη διεκδικήσεων που αναπότρεπτα, πέραν των μεγάλων καθυστερήσεων, θα βγάλεει και εκτός αγοράς έργα. «Είναι τεράστιο το νούμερο των αιτήσεων

για τα φωτοβολταϊκά. Το ερώτημα είναι πού βρήκαν όλοι αυτοί γη;», σχολιάζει παράγων της αγοράς φωτοβολταϊκών, επισημαίνοντας ότι για κάθε μεγαβάτ απαιτείται μια έκταση 10 στρεμμάτων. Το ιδιοκτησιακό απασχολεί έντονα και τη ΡΑΕ, καθώς από τον προηγούμενο κύκλο αιτήσεων είχε διαπιστώσει πολλές περιπτώσεις επικαλύψεων γης. Το νομοθετικό πλαίσιο δεν υποχρεώνει τον επενδυτή σε αυτή τη φάση να εμφανίσει τίτλους ιδιοκτησίας, με αποτέλεσμα πολλοί επενδυτές, ακολουθώντας τις παρατρύνσεις εταιρειών συμβούλων, να κλείνουν αυθαίρετα εκτάσεις μέσω του γεωπληροφορικού κάρτη της ΡΑΕ, για τις οποίες κάποια άλλη εταιρεία μπορεί να έχει διασφαλίσει προσυμφωνημένο παραχώρησης. Βάσει της εμπειρίας της αγοράς από τα έργα των φωτοβολταϊκών, θα υλοποιηθεί ένα 20%-30% και θα απομείνουν ένα ποσό τής τάξης των 5%. Κρίσιμος παράγων για την υλοποίηση των έργων είναι και το πόσο άμεσα θα υλοποιηθούν επενδύσεις σε έργα αποθήκευσης (αντλιοσταθμείωση και μπαταρίες) για να μπορέσει το σύστημα να αντιμετωπίσει τη «στοχαστικότητα» των ΑΠΕ. Η επέκταση του δικτύου υψηλής τάσης και η ενίσχυση των διασυνδέσεων, ώστε η νέα ισχύ από ΑΠΕ να μπορεί να διακείται στις γειτονικές αγορές, είναι επίσης σημαντικές παράμετροι που θα καθορίσουν την εξέλιξη των νέων έργων.

Νέοι κανόνες στην «Αγρια Δύση» της ανακύκλωσης

GENEVH. Νέους διεθνείς κανόνες για την αντιμετώπιση της ρύπανσης από πλαστικά προτείνει ο ΟΗΕ, σε μια προσπάθεια περιορισμού της εξαγωγής πλαστικών απορριμμάτων από τη Δύση σε φτωχές χώρες. Οι πρωτοβουλίες του ΟΗΕ, σύμφωνα με τον επικεφαλής της Συνθήκης της Βασιλείας για τη διαχείριση των πλαστικών, μπορούν να οδηγήσουν σε περιορισμό της ρύπανσης των ωκεανών σε μόλις πέντε χρόνια.

Οι κανόνες που θα τεθούν σε εφαρμογή από την αρχή του 2021 θα καταστήσουν πιο διαφανές το εμπόριο πλαστικού προς ανακύκλωση, δίνοντας τη δυνατότητα σε χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου να αρνούνται την εισαγωγή χαμηλής ποιότητας, δύσκολα ανακυκλώσιμων απορριμμάτων, προτού καν αυτά φορτωθούν σε πλοία σε δυτικά λιμάνια.

«Η αισιόδοξη εκτίμησή μου είναι ότι σε πέντε χρόνια θα αρχίσουμε να βλέπουμε αποτελέσματα», λέει ο διευθυντής του οργανισμού της Συνθήκης της Βασιλείας του ΟΗΕ, Ρολφ Παγιέτ, στην εφημερίδα The Guardian.

Μέχρι στιγμής, αναπτυσσόμενες χώρες με βιομηχανία επεξεργασίας ανακυκλώσιμων πλαστικού δεν έχουν τη δυνατότητα να διαπιστώσουν αν τα φορτία που θα παραλάβουν είναι όντως ανακυκλώσιμα ή είναι υπερβολικά φθαρμένα και μολυσμένα για ανακύκλωση. Τα απορρίμματα που δεν ανακυκλώνονται καταλήγουν συνήθως σε παράνομους

χώρους ταφής ή στη θάλασσα. Ποσοστό 9% του πλαστικού που έχει παραχθεί στον κόσμο κατέληξε να ανακυκλωθεί, το 12% χρησιμοποιήθηκε ως καύσιμο και το 79% πετάχτηκε στη θάλασσα ή θάφτηκε σε χωματερές, για να καταλήξει σε ποτάμια και στον υποθρόνο οριζόντια.

Ο Παγιέτ παραδέχεται ότι η εφαρμογή των νέων κανόνων, που επιβάλλουν σύστημα «προκαταβολικής συμφωνίας» για κάθε εξαγωγή δύσκολα ανακυκλώσιμου ή μολυσμένου πλαστικού, θα δημιουργήσει προβλήματα στα αρχικά τες στάδια. Μεγάλες χώρες, όπως οι ΗΠΑ και η Βρετανία, θα στραφούν προσωρινά προς την υγειονομική ταφή και την καύση.

Η Τουρκία είναι σήμερα η μεγαλύτερη εισαγωγέας πλαστικών απορριμμάτων από τη Βρετανία, με τη Μαλασία να καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση. Από τα 22,9 εκατ. κιλά πλαστικών απορριμμάτων που εξήγαγε η Βρετανία τον Οκτώβριο, τα 13,9 εκατ. κατέληξαν στην Τουρκία.

Η απόφαση του Πεκίνου να απαγορεύσει την εισαγωγή πλαστικού προς ανακύκλωση το 2018 προκάλεσε πανικό στις ανεπτυγμένες χώρες, οι οποίες εξαρτιόνταν από την Κίνα για την ανακύκλωση προβληματικών σκουπιδιών.

«Η κατάσταση θύμιζε «Φαρ Ουέστ» του πλαστικού. Η ευκολότερη λύση ήταν η φόρτωση των πλαστικών απορριμμάτων που δεν ανακυκλώνονται καταλήγουν συνήθως σε παράνομους

diktis@kathimerini.com.cy

Αντλησε 6 δισ. η Κυπριακή Δημοκρατία το 2020

Από ευρωπαϊκά ομόλογα οι περισσότερες αποπληρωμές χρέους που έγιναν το έτος που φεύγει - Ποιος ο επόμενος σχεδιασμός

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Η συνολική χρηματοδότηση που πραγματοποιήθηκε για την περίοδο Ιανουαρίου - Αυγούστου 2020 ανήλθε σε 6 δισ. ευρώ, εκ των οποίων ποσό ύψους 4,5 δισ. ευρώ αντλήθηκε μέσω της διεθνούς αγοράς ομολόγων. Η χρονιά είχε πολλές αβεβαιότητες, το Υπουργείο προχώρησε σε πολλές εκδόσεις χρέους την περίοδο που ήταν οι συνθήκες ευνοϊκές και όπως αποδεικνύεται ήταν μια κίνηση που

Το Δεκέμβριο του 2020 αποπληρώθηκε το εγχώριο ομόλογο ύψους 750 εκατ. ευρώ που αφορά μέρος της συμφωνίας πώλησης της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας στην Ελληνική Τράπεζα.

«του βγήκε». Η πανδημία, όχι απλά δεν έχει υποχωρήσει, αλλά διανύουμε το δεύτερο και μεγαλύτερο κύμα, το οποίο αναμένεται να έχει μεγάλη επίδραση στα δημόσια οικονομικά, δεδομένης της στήριξης που θα πρέπει να δώσει σε επιχειρήσεις που έκλεισαν βάσει των διαταγμάτων του Υπουργείου Υγείας. Η αύξηση του χρέους συγκεκριμένα κατά 4,4 δισ. ευρώ στο τέλος Αυγούστου 2020 σε σύγκριση με το τέλος του 2019, αντισταθμίστηκε από την αύξηση των κρατικών ρευστών διαθεσίμων κατά 3,8 δισ. ευρώ την αντίστοιχη περίοδο προκειμένου η Κύπρος να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει τις δημοσιονομικές ανάγκες που ήρθαν.

Για την κατευθυντήρια γραμμή μείωσης του κινδύνου αναχρηματοδότησης, όπως αναφέρει το Γραφείο, καθορίστηκαν τέσσερις ποσοτικοί στόχοι.

Βάσει της δομής του χρέους της κεντρικής κυβέρνησης κατά το τρίτο τρίμηνο του έτους, το χρέος της κεντρικής κυβέρνησης ανέρχεται σε 25,1 δισ. ευρώ. Πώς έγιναν οι αποπληρωμές του χρέους το 2020 ανά τρίμηνο; Τα δεδομένα του Γραφείου Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους δείχνουν πως οι λήξεις βραχυπρόθεσμου χρέους για το πρώτο τρίμηνο του 2020 ανήλθαν στα 400 εκατ. ευρώ, ενώ τον Φεβρουάριο 2020 η Κύπρος προχώρησε στην πρόωπη αποπληρωμή του δανείου από το ΔΝΤ ύψους 717 εκατ. ευρώ. Αποπληρώθηκαν επίσης δάνεια συνολικού ύψους 2 εκατ. ευρώ. Τον Φεβρουάριο του 2020 έληξε ευρωομόλογο ύψους

454 εκατ. ευρώ. Οι αποπληρωμές ομολόγων για φυσικά πρόσωπα ανήλθαν στα 14 εκατ. ευρώ. Όσον αφορά στο δεύτερο τρίμηνο του 2020, οι κύριες λήξεις του δεύτερου τριμήνου αφορούσαν βραχυπρόθεσμο χρέος και συγκεκριμένα Γραμμάτια Δημοσίου ύψους 261 εκατ. ευρώ. Αποπληρώθηκαν επίσης δάνεια συνολικού ύψους 20 εκατ. ευρώ, ενώ τον Μάιο του 2020 έληξε ευρωομόλογο ύψους 4 εκατ. ευρώ. Οι αποπληρωμές ομολόγων για φυσικά πρόσωπα ανήλθαν στα 22 εκατ. ευρώ. Αναφορικά δε με τις κύριες λήξεις του τρίτου τριμήνου, το Γραφείο Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους αναφέρει γραπτώς πως αφορούσαν βρα-

χυπρόθεσμο χρέος και συγκεκριμένα Γραμμάτια Δημοσίου ύψους 205 εκατ. ευρώ. Αποπληρώθηκαν επίσης δάνεια συνολικού ύψους 17 εκατ. ευρώ, ενώ οι αποπληρωμές ομολόγων για φυσικά πρόσωπα ανήλθαν στα 39 εκατ. ευρώ. Στο 4ο τρίμηνο ωστόσο, οι λήξεις χρέους έφτασαν, συνολικό ύψους, 1,03 δισ. ευρώ. Το Δεκέμβριο του 2020 αποπληρώθηκε το εγχώριο ομόλογο ύψους 750 εκατ. ευρώ που αφορά μέρος της συμφωνίας πώλησης της Συνεργατικής Κυπριακής Τράπεζας στην Ελληνική Τράπεζα. Είναι βάσει των συμφωνηθέντων του κράτους μαζί με την Ελληνική, όταν απέκτησε τον Συνεργατισμό. Κάθε χρόνο, για πέντε

Λεφτά από Ευρώπη

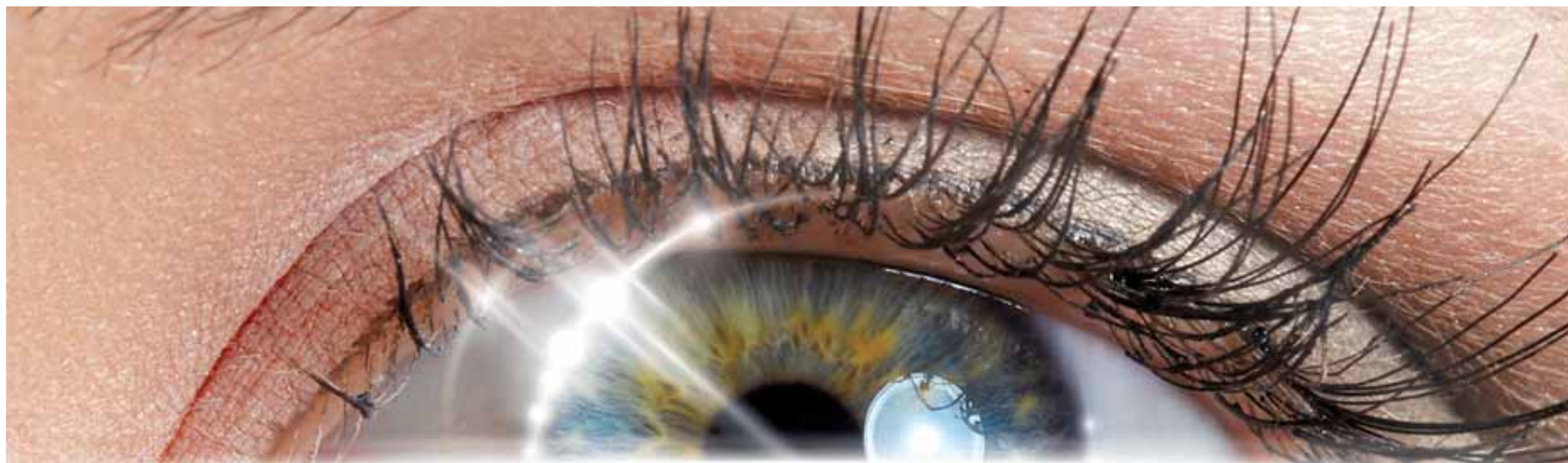
Επιπλέον, η Κυβέρνηση αναμένεται να αντλήσει πρόσθετη χρηματοδότηση ύψους 479 εκατ. ευρώ από την συμμετοχή της στο ευρωπαϊκό μέσο προσωρινής στήριξης για το μετριασμό των κινδύνων ανεργίας σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης (SURE) με σκοπό την χρηματοδότηση κυβερνητικών σχεδίων στήριξης της απασχόλησης, εκ των οποίων ποσό ύψους 250 εκατ. ευρώ έχει ήδη αντληθεί. Περί τα 230 εκατ. ευρώ αναμένεται να αντληθούν τον Απρίλιο, ενώ όπως έγινε αντιληπτό σε προηγούμενο ρεπορτάζ της «Κ» περί τα 97 εκατ. ευρώ αναμένεται να λάβει η Κύπρος από τη χρηματοδότηση που δικαιούται από το Ταμείο Ανάκαμψης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Recovery and Resilience Facility - Next Generation EU). Συνολικά από αυτό το ταμείο είναι ικανή να αντλήσει 968 εκατ. ευρώ.

Ο δεύτερος ποσοτικός στόχος αφορά τη μέση εναπομείνουσα διάρκεια του εμπορεύσιμου χρέους. Ενόψει του ότι η κύρια πηγή χρηματοδότησης για τα επόμενα χρόνια θα είναι η διεθνής αγορά ομολόγων μέσω της έκδοσης Ευρωπαϊκών Μεσοπρόθεσμων Ομολόγων, η διατήρηση της μέσης εναπομείνουσας διάρκειας του εμπορεύσιμου χρέους, όχι μικρότερης των 7 ετών, αποκτά ιδιαίτερη σημασία σε συνδυασμό με τον επόμενο ποσοτικό δείκτη που αναφέρεται στον περιορισμό των ετήσιων αναγκών αναχρηματοδότησης κάτω του 10% του ΑΕΠ μέχρι το τέλος του 2030. Ο τέταρτος ποσοτικός στόχος, ο οποίος αποτέλεσε ένα από τους σημαντικότερους δείκτες μείωσης του κινδύνου αναχρηματοδότησης, ενόψει και της εμφάνισης της πανδημίας τον Μάρτιο του 2020, αφορά τη διατήρηση των ρευστών διαθεσίμων για κάλυψη των χρηματοδοτικών αναγκών των επόμενων 9-12 μηνών.

Η κατευθυντήρια γραμμή για την ανάπτυξη της αγοράς του δημόσιου χρέους περιλαμβάνει δύο στόχους. Ο πρώτος στόχος αφορά την ανάπτυξη της πρωτογενούς αγοράς κυβερνητικών τίτλων και ο δεύτερος στόχος εστιάζεται στην ανάπτυξη της δευτερογενούς αγοράς με υψηλότερη ρευστότητα και διαφάνεια. Στο τομέα της δευτερογενούς αγοράς, οι επιδιωκόμενες προσπάθειες θα αφορούν στην συνέχιση της αξιολόγησης του έργου που επιτελείται από την ομάδα διεθνών τραπεζών για την αύξηση της αποδοτικότητας της δευτερογενούς αγοράς και στην αξιολόγηση της λειτουργίας της πλατφόρμας ηλεκτρονικής συναλλαγής των κυπριακών κυβερνητικών ομολόγων και της συμβολής της στην αύξηση της ρευστότητας των ομολόγων της Κύπρου.

Ο σχεδιασμός

Για την κατευθυντήρια γραμμή μείωσης του κινδύνου αναχρηματοδότησης, όπως αναφέρει το Γραφείο, καθορίστηκαν τέσσερις ποσοτικοί στόχοι. Το βραχυπρόθεσμο χρέος δεν θα πρέπει να υπερβαίνει το 5% του συνολικού ανεξόφλητου χρέους για την περίοδο 2021-2023.

Cyta Fiber για τις επιχειρήσεις με ταχύτητες μέχρι και 1 Gbps!

Αξιοποιήστε την τεχνολογία του μέλλοντος στην επιχείρησή σας σήμερα και επιλέξτε ανάμεσα από πέντε πακέτα Internet Business για να απολαμβάνετε:

- εξαιρετικά γρήγορες ταχύτητες σε απίστευτες τιμές,
- άμεση, γρήγορη και ασφαλή μεταφορά μεγάλου όγκου δεδομένων,
- αξιόπιστη και απρόσκοπτη σύνδεση,
- τεχνική υποστήριξη 24/7.

Μάθετε το όφελος που μπορείτε να απολαμβάνετε μέχρι να έρθει στη δική σας επιχείρηση:
<https://www.cyta.com.cy/cyta-fiber-business>

Το 2021 δεν θα είναι όπως το 2013

Γεώργιος Μούντης: Πιο ήπιες οι επιπτώσεις στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια και στον τομέα των ακινήτων

Συνέντευξη στον
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Τα απόνερα της κρίσης που δημιούργησε η πανδημία του κορωνοϊού θα πρέπει να τύχουν συνετής διαχείρισης το 2021, ώστε τόσο ο τομέας των ακινήτων όσο και ο τραπεζικός τομέας να αντεπεξέλθουν κι αυτής της δύσκολης κατάστασης.

Σύμφωνα με τον Δρα Γεώργιο Μούντη, Managing Partner της Delfi Partners & Company, αναμένεται μείωση των κόκκινων δανείων αλλά και των ακινήτων που θα περάσουν στις τράπεζες έναντι ανταλλαγής με χρέος, ωστόσο, δεν θα είναι στα χαμηλά επίπεδα του 2013.

Ο κ. Μούντης δηλώνει στην «Κ» πως τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι σήμερα πολύ πιο έτοιμα και ευέλικτα, για να χειριστούν την κατάσταση.

- Πώς θα χαρακτηρίζατε την χρονιά που πέρασε για τον τομέα των ακινήτων;

Θα χρειαστεί περισσότερος χρόνος για να επανέλθει πλήρως η ομαλότητα και ενδεχομένως να δούμε αυξημένη πίεση σε ακίνητα που σχετίζονται με τον τουρισμό και τους γραφειακούς χώρους.

- Σίγουρα πρωτόγνωρη και πρωτοφανή επειδή για πρώτη φορά μία οικονομική κρίση συνδυάστηκε με μία υγειονομική. Η αβεβαιότητα, η ανασφάλεια για την επόμενη μέρα αλλά και η μη ετοιμότητα των εμπλεκόμενων φορέων για να λειτουργήσουν υπό καθεστώς lockdown ήταν αναμενόμενο πως θα επηρέαζαν σε μεγάλο βαθμό την αγορά ακινήτων. Από την άλλη, είδαμε με ικανοποίηση ότι το σοκ ήταν προσωρινό και μετά τον Μάιο η αγορά άρχισε να ανεβάζει εκ νέου ρυθμούς. Αυτό καταδεικνύουν τόσο τα στοιχεία του Κτηματολογίου όσο και τα δεδομένα που αναλύει η Delfi Partners & Company.

Θα χρειαστεί βέβαια περισσότερος χρόνος για να επανέλθει πλήρως η ομαλότητα και ενδεχομένως να δούμε αυξημένη πίεση σε ακίνητα που σχετίζονται με τον τουρισμό και τους γραφειακούς χώρους. Άλλωστε, σήμερα που μιλάμε διάγουμε το δεύτερο και μεγαλύτερο κύμα της πανδημίας, αλλά γενικότερα, οι ενδείξεις είναι θετικές.

- Είναι παρόμοια η άποψή σας και από πλευράς των τιμών στις οποίες γίνονται οι πρδείξεις;

- Θεωρούμε πως οι τιμές των ακινήτων έδειξαν ιδιαίτερη ανθεκτικότητα αν συγκριθούν με οποιου-

Η αβεβαιότητα, η ανασφάλεια για την επόμενη μέρα αλλά και η μη ετοιμότητα των εμπλεκόμενων φορέων για να λειτουργήσουν υπό καθεστώς lockdown ήταν αναμενόμενο πως θα επηρέαζαν σε μεγάλο βαθμό την αγορά ακινήτων.

δότητε άλλους δείκτες του 2020. Ενδεικτικά, σύμφωνα με τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας, ο δείκτης τιμών κατοικιών για το δεύτερο τρίμηνο του 2020, υπολογίζεται στις 109,48 μονάδες. Συγκριτικά με το πρώτο τρίμηνο του 2020 ο δείκτης αυξήθηκε κατά 0,3% και σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2019 μειώθηκε κατά 2,9%. Αυτό αποτελεί μία ένδειξη πως όλες οι πλευρές που εμπλέκονται στις αγοραπωλησίες ακινήτων κατανόησαν πως οι όποιες επιπτώσεις στον τομέα είναι προσωρινές. Θα τολμήσω επίσης να πω πως η περίοδος της πανδημίας ανέδειξε τη μακροχρόνια επενδυτική σταθερότητα των ακινήτων, σε αντίθεση με άλλα επενδυτικά προϊόντα όπως οι μετοχές και τα ομόλογα, τα οποία παρουσίασαν τεράστιες διακυμάνσεις. Είναι ενδεικτικό πως στην Delfi Properties, την κτηματομεσιτική εταιρεία του Ομίλου, παρατηρήσαμε αυξημένη ενδιαφέρον από αγοραστές για ακίνητα με επενδυτικό χαρακτήρα, αφού οι αποδόσεις τους εδώ και καιρό, συγκρίνονται ιδιαίτερα ευνοϊκά με τις αποδόσεις των καταθετικών επιτοκίων.

- Με δεδομένο ότι η εταιρεία συνεργάζεται με εμπορικές τραπεζές και εταιρείες εξαγοράς δανείων για τη διαχείριση των ακινήτων που συνδέονται με μη εξυπηρετούμενα δάνεια, αναμένετε πως θα υπάρξει δραματική αύξηση των κόκκινων δανείων μετά το τέλος του μορατόριουμ αναστολής δόσεων;

- Προφανώς μετά από μια περίοδο κατά την οποία η οικονομική δρα-

στηριότητα ήταν ιδιαίτερα περιορισμένη σε πολλούς τομείς, ακόμα κι αν τα μέτρα κρατικής στήριξης ήταν αρκετά υποβοηθητικά, θα πρέπει να αναμένουμε αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Εκτιμούμε, ωστόσο, πως δεν θα είναι για παράδειγμα το 2013. Την ίδια ώρα, οι τράπεζες είναι πιο έτοιμες και έμπειρες και θεωρούμε πως θα μπορέσουν να διαχειριστούν την κατάσταση χωρίς ιδιαίτερα αρνητικές επιπτώσεις, φτάνει να κινηθούν γρήγορα και με ορθολογικό τρόπο.

- Μία λύση που εφαρμόστηκε κατά κόρον τα προηγούμενα χρόνια αφορά στην ανταλλαγή περιουσιακών στοιχείων έναντι

χρέους, το λεγόμενο «debt to asset». Θεωρείτε πως θα αυξηθούν αυτού του είδους οι λύσεις εκ νέου;

- Αναπόφευκτα ναι. Πρόκειται για ένα εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε σε μεγάλο βαθμό τα προηγούμενα χρόνια και συνέβαλε στη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, τόσο μεγάλων επιχειρήσεων όσο και νοικοκυριών. Πιστεύουμε πως θα επανέλθει η εφαρμογή της συγκεκριμένης λύσης κυρίως για τον ξενοδοχειακό τομέα, τον τομέα του γενικού εμπορίου και ενδεχομένως και για τον τομέα ανάπτυξης γης αναλόγως και των επιπτώσεων που θα έχει η κατάργηση του προγράμματος πολιτογράφησης επενδυτών. Βέβαια, η

δική μας εμπειρία καταδεικνύει πως η ανταλλαγή περιουσιακών στοιχείων με χρέος, δεν αποτελεί το τέλος της διαδικασίας αλλά μία νέα αρχή. Σήμερα, οι τράπεζες και οι εταιρείες διαχείρισης ακινήτων διατηρούν στους ισολογισμούς τους ακίνητα αξίας δισεκατομμυρίων ευρώ τα οποία πρέπει να αξιοποιήσουν με τον κατάλληλο τρόπο ώστε από τη μία να αυξηθεί η αξία τους και η εμπορικότητά τους και από την άλλη να μην διαταράξουν την αγορά για να μην επηρεαστούν οι υπόλοιποι παίκτες του τομέα, οι οποίοι είναι πελάτες στις βασικές τους δραστηριότητες (δανεισμός, συναλλαγές κτλ). Η εταιρεία μας, έχοντας ήδη €6,9 δισ. περιουσιακά στοιχεία υπό διαχείριση, συναλλαγές υπό διαχείριση αξίας €1,4 δισ. και under writing και συμβουλευτικές υπηρεσίες συνολικής αξίας €82,5 δισ., είναι έτοιμη να συμβάλει γι' ακόμα μία φορά ώστε οι επιπτώσεις κι αυτές της κρίσης να ξεπεραστούν όσο το δυνατόν ταχύτερα και ανώδυνα για όλους.

Μπήκαν στον πάγο

- Πριν την πανδημία υπήρχαν σε εξέλιξη σχέδια από σχεδόν όλες τις τράπεζες για πώληση χαρτοφυλακίων μη εξυπηρετούμενων δανείων. Θεωρείτε πως αυτοί οι σχεδιασμοί θα επανέλθουν;

- Επί της ουσίας δεν σταμάτησαν ποτέ. Ενδεχομένως κάποιες πράξεις να μπήκαν στον πάγο τόσο από πλευράς πωλητών, όσο και από πλευράς αγοραστών. Ωστόσο, είδαμε ότι η Τράπεζα Κύπρου συμφώνησε

με ένα θεσμικό επενδυτή για το Heix 2 το οποίο περιλαμβάνει δάνεια λογιστικής αξίας 1 δισ. ευρώ. Επίσης, η Εθνική Τράπεζα στην Κύπρο συμφώνησε την πώληση μη εξυπηρετούμενων δανείων λογιστικής αξίας 300 εκατ. ευρώ περίπου στην Bain Capital. Άρα βλέπουμε πως γίνονται σημαντικές πράξεις και το 2021 αναμένουμε πως θα υλοποιηθούν κι άλλες. Αφενός επειδή οι τράπεζες θέλουν να απαλλαγούν από αυτόν τον βραχνά διαθετότητας πέραν τα απαιτούμενα κεφάλαια και ικανοποιητικές προβλέψεις και αφετέρου επειδή οι ευρωπαϊκές εποπτικές Αρχές θέλουν τις τράπεζες της ευρωζώνης να μειώσουν σημαντικά τα κόκκινα δάνεια ώστε να προχωρήσουν οι σχεδιασμοί για την τραπεζική ενοποίηση.

Να αλλάξουν ταχύτητες
- Αναφέρατε προηγουμένως ότι εμπλεκόμενοι φορείς ήταν ανέτοιμοι για αυτήν την κρίση. Τι ακριβώς εννοούσατε;

- Είναι ως ένα σημείο αναμενόμενο όταν προκύπτει μία κατάσταση που μοιάζει της δεν υπήρξε ποτέ προηγουμένως, να υπάρχει σύσπασμα στον τρόπο διαχείρισης της. Αυτό το είδαμε τόσο στον ιδιωτικό τομέα όσο και στον δημόσιο. Στον ιδιωτικό τομέα η προσαρμογή ήταν πιο γρήγορη, σε βαθμό που έγινε κατορθωτό να υπάρξουν συμφωνίες αγοραπωλησιών εξ αποστάσεως. Χρησιμοποιώντας σύγχρονα τεχνολογικά μέσα, οι ιδιωτικές επιχειρήσεις έφεραν τα ακίνητα πραγματικά μπροστά στα μάτια του ενδιαφερόμενου αγοραστή. Εικονικές περιηγήσεις ακόμα και σε πραγματικό χρόνο, πλούσιο οπτικοακουστικό υλικό και άμεση κοινοποίηση δεδομένων αποτέλεσαν τη νέα πραγματικότητα τόσο για τους αγοραστές όσο και για τους πωλητές. Στον δημόσιο τομέα, η προσαρμογή ήταν λιγότερο ευέλικτη. Δυστυχώς, τόσο κατά το πρώτο κύμα της πανδημίας, όσο και σήμερα, που διάγουμε το δεύτερο, παρουσιάζονται προκλήσεις στην λειτουργία αρμόδιων κρατικών υπηρεσιών. Επαγγελματίες του κλάδου έχουν εντοπίσει σε διάφορα τμήματα διαδικασίες οι οποίες χρήζουν βελτιστοποίησης λόγω του ότι επηρεάζουν μη θετικά, την εύρυθμη λειτουργία του τομέα στο σύνολό του. Από τις διαδικασίες μεταβίβασης και διάθεσης ακινήτων μέχρι τις εκδόσεις αδειών (πολεοδομικών, κτλ.) από τις αρμόδιες αρχές και τις τακτοποιήσεις ακινήτων. Είναι αναπόφευκτο ότι οι εμπλεκόμενες με τον τομέα υπηρεσίες θα αναγκαστούν να ανεβάσουν ρυθμούς και να ενισχύσουν τις προσπάθειες του ιδιωτικού τομέα. Ειδικά αυτήν την περίοδο που οι ξένες επενδύσεις είναι απαραίτητες για κάθε οικονομία, πρέπει να ελαχιστοποιηθούν περιττές γραφειοκρατικές διαδικασίες ούτως ώστε να γίνεται η καλύτερη αξιοποίηση χρόνου και πόρων.

Ακαμπτos και στεγνός ο τομέας ακινήτων

- Αν και η Delfi Partners είναι μία κυπριακή εταιρεία σχετικά νεαρή σε ηλικία, έχει κατορθώσει να επεκτείνει τις δραστηριότητές της και στην Ελλάδα. Πού οφείλεται αυτή η ανάπτυξη;

- Μπορεί να ακουστεί κλισιό αλλά πραγματικά οφείλεται στο γεγονός πως βλέπουμε όλες τις περιπτώσεις που διαχειριζόμαστε από την οπτική του πελάτη και εργαζόμαστε για μεγιστοποίηση του οφέλους που του αναλογεί. Ακόμα και στον δικό μας τομέα, ο οποίος μπορεί να φαντάζει άκαμπτos και στεγνός, η κατανόηση των αναγκών του πελάτη και η πα-

ροχή των κατάλληλων λύσεων αποτελεί το κλειδί της επιτυχίας μας. Όπως σωστά αναφέρατε, έχουμε εδραιωθεί στον τομέα μας και στην Ελλάδα ενώ έχουμε επεκτείνει τις δραστηριότητές μας και στο Ηνωμένο Βασίλειο όπου ανοίξαμε το πρώτο μας γραφείο αλλά και στην Ιταλία, όπου έχουμε αναλάβει τη διαχείριση ενός συγκεκριμένου χαρτοφυλακίου ακινήτων. Πλέον το προσωπικό μας έχει ξεπεράσει τα 100 άτομα και οι νιώθουμε ευθύνη για συνέχιση αυτής της επιτυχημένης πορείας που έχουμε καταγράψει μέχρι σήμερα.

ΑΡΘΡΟ / Του ΝΕΟΚΛΗ ΝΕΟΚΛΕΟΥΣ

Οι κοσμογονικές αλλαγές στις κυπριακές τράπεζες από το 2013

Μια ανάλυση τέτοιου θέματος δεν μπορεί να καλυφθεί πλήρως με μερικές εκατοντάδες λέξεις, αναγκαστικά επικεντρώνομαι στα πιο σημαντικά γεγονότα.

Το Μάρτιο του 2013 δημιουργήθηκαν συνθήκες τέλειαις καταϊγίδας στις κυπριακές τράπεζες, που ήταν υπερτροφικές, με δάνεια κακής ποιότητας. Το κλείσιμο της Λαϊκής Τράπεζας και το κούρεμα των καταθέσεων άφησαν βαθιά πληγή που εξανέμισε τις σχέσεις εμπιστοσύνης με τους πελάτες. Η κατακόρυφη αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων έφερε αντιμέτωπες τις τράπεζες με πολλούς πελάτες αφού για χιλιάδες δάνεια οι τράπεζες έπρεπε να κινηθούν δικαστικά.

Μετά το 2013 ψηφίστηκαν νόμοι για την αφεργυρότητα, εκποιήσεις ακινήτων, απόκτηση ενυπόθηκων ακινήτων από τράπεζες και πωλήσεις δανείων, για να εκσυγχρονιστεί το κυπριακό τραπεζικό σύστημα

και να επέλθει ισορροπία. Για παράδειγμα, πριν το 2013, ο χρόνος για πλειστηριασμό ενυπόθηκου ακινήτου για τερματισμένο δάνειο ήταν πάνω από δέκα χρόνια ενώ ένα λογικό τέτοιο διάστημα σε προηγμένα κράτη είναι ένα με δύο χρόνια.

Μετά την παγκόσμια οικονομική κρίση του 2008, οι ευρωπαϊκές τραπεζικές αρχές, για να θωρακίσουν καταθέτες και εθνικές οικονομίες, επέβαλαν αυστηρούς κανονισμούς για αναγνώριση επισφαλειών και αύξησαν τους δείκτες κεφαλαιουχικής επάρκειας των τραπεζών. Μια πληθώρα νομικών και εποπτικών κανονισμών διέπουν σήμερα τις τραπεζικές εργασίες. Οι τράπεζες χρειάζονται ένα στρατό υπαλλήλων για να αντεπεξέλθουν στο απαιτητικό περιβάλλον, για θέματα κανονιστικής συμμόρφωσης, ξεπλύματος παράνομου χρήματος, προστασίας προσωπικών δεδομένων και προστασίας καταναλωτών.

Σήμερα έμειναν περίπου δέκα τράπεζες, σε πέντε χρόνια μπορεί να υπάρχουν μόνο πέντε με έξι τράπεζες αφού τόσες μπορεί να υποστηρίξει η οικονομία.

Με την άμεση εμπλοκή της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας στην επίτευξη των μεγαλύτερων κυπριακών τραπεζών και με την εμπειρία των λαθών μας μέχρι το 2013, η εποπτεία των κυπριακών τραπεζών διεξάγεται σήμερα αποκλειστικά και είναι πολύ δύσκολο να ξανακαθούν λεφτά καταθετών μέσα από κούρεμα καταθέσεων. Αυτό είναι το μεγάλο θετικό αποτέλεσμα των αλλαγών.

Οι πλείστες από τις αλλαγές αυτές και τα αρνητικά επιτόκια πλήττουν την κερδοφορία των τραπεζών στην ευρωζώνη, προκαλώντας ανακατατάξεις και στις κυπριακές τράπεζες. Είναι δύσκολο για τράπεζα στην ευρωζώνη να πετυχαίνει καλή κερδοφορία και ικανοποιητικές αποδόσεις κεφαλαίων.

Η πίεση στη κερδοφορία αυξάνει τα κίνητρα των τραπεζών για αυτοματοποίηση και ανάπτυξη εναλλακτικών καναλιών που απαιτούν λιγότερο προσωπικό. Έτσι οι τραπεζοϋπάλληλοι στην Κύπρο μειώθηκαν περίπου στους μισούς σε σύγκριση με το 2013 και εκτιμάται ότι οι θέσεις εργασίας θα μειωθούν περαιτέρω.

Για τους λόγους αυτούς και επειδή χρειάζονται τεράστιες επενδύσεις για αυτοματοποίηση, το μεγάλο μέγεθος στις τράπεζες ευνοείται ακόμη περισσότερο. Είναι πολύ δύσκολο για τις μικρότερες κυπριακές τράπεζες να πραγματοποιούν

κέρδη και να είναι βιώσιμες. Έτσι βλέπουμε μια συρρίκνωση στο κυπριακό τραπεζικό τομέα, με τις μικρότερες τράπεζες να εξαγοράζονται και να αποχωρούν. Σήμερα έμειναν περίπου δέκα τράπεζες, σε πέντε χρόνια μπορεί να υπάρχουν μόνο πέντε με έξι τράπεζες αφού τόσες μπορεί να υποστηρίξει η οικονομία.

Ο συρρικνούμενος αριθμός τραπεζών στη Κύπρο επηρεάζει την ποιοτική εξυπηρέτηση πελατών, ειδικά των δανειζόμενων επιχειρήσεων. Με τόσες λίγες τράπεζες στην Κύπρο και με τις μικρότερες να κάνουν αγώνα για να παραμείνουν αυτοτελείς, δεν απέμεινε ο ελάχιστος αριθμός τραπεζών με έμφαση στην ανάπτυξη, για να διασφαλιστεί μέσω ανταγωνισμού η προσφορά ποιοτικής εξυπηρέτησης σε λογικό κόστος. Αυτό το πρόβλημα θα ενταχθεί στο μέλλον.

Η κατάσταση αυτή δυσκολεύει περισσότερο επειδή οι κυπριακές

Η αλήθεια είναι στη γνώση

Διαβάστε στο κινητό σας την Καθημερινή της Κυριακής,
όπως τυπώνεται στο χαρτί, με μια εβδομάδα δωρεάν δοκιμή
και ακολούθως με €1,99 την βδομάδα.

Κατεβάστε την εφαρμογή
της Καθημερινής Κύπρου
στο κινητό σας

Κατάρρευση τουριστικών εσόδων το 2020, αβεβαιότητα για το 2021

Στα 4,035 δις. οι εισπράξεις στο 10μηνο έναντι 17,56 δις. το αντίστοιχο διάστημα πέρυσι

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Δεκατέσσερα δισεκατομμύρια ευρώ ταξιδιωτικών εισπράξεων από το εξωτερικό θα λείψουν φέτος από την ελληνική οικονομία, έστω κι αν η πορεία του τουρισμού ήταν λίγο καλύτερη από τις προβλέψεις της κυβέρνησης και της αγοράς. Ειδικότερα, σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος για το δεκάμηνο Ιανουαρίου - Οκτωβρίου 2020, τα ταξιδιωτικά έσοδα διαμορφώθηκαν στα 4,035 δις. ευρώ έναντι 17,56 δις. στο αντίστοιχο δεκάμηνο του 2019 και 18,2 δις. στο σύνολο της περυσινής χρονιάς. Οι πιο αισιόδοξες προβλέψεις της αγοράς μιλούσαν για έσοδα 3,5 δις. για ολόκληρο το 2020.

Δεδομένου ότι η Ελλάδα, όπως

Οι περισσότεροι προεξοφλούν πως και το πρώτο τρίμηνο της επόμενης χρονιάς θα είναι χαμένο.

και τα περισσότερα κράτη από τα οποία προέρχονται οι ξένοι ταξιδιώτες που επισκέπτονται την πατρίδα μας, είναι σε lockdown από τον Νοέμβριο, καθίσταται σαφές ότι οι επιδόσεις του 10μήνου ταυτίζονται σχεδόν με αυτές ολόκληρου του έτους. Σε κάθε περίπτωση το πλήγμα είναι μεγάλο, αλλά όχι απρόβλεπτο. Η σύγκριση δείχνει πως οι εισπράξεις από ταξιδιωτικές υπηρεσίες στο δεκάμηνο μειώθηκαν κατά 77% σε σχέση με πέρυσι και οι αφίξεις κατά 76,1%. Τα ποσοστά αυτά βεβαίως αναμένεται να αυξηθούν όταν συμπεριληφθούν και τα μεγέθη του Νοεμβρίου και του Δε-

Οι τουριστικές εισπράξεις μειώθηκαν κατά 77% στο δεκάμηνο σε σχέση με πέρυσι και οι αφίξεις κατά 76,1%.

κεμβρίου, μήνες που πέρυσι ήταν από τους καλύτερους εδώ και πολλά χρόνια. Μετά τον λιαν αρνητικό αυτό απολογισμό για το 2020, η προσοχή του κλάδου είναι στραμμένη στο 2021.

Όμως, η αβεβαιότητα για την πανδημία και τον χρόνο βελτίωσης

της καταναλωτικής εμπιστοσύνης, και κυρίως της διάθεσης για ταξίδια στις βασικές αγορές από τις οποίες η Ελλάδα προσελκύει ταξιδιώτες, παραμένει.

Οι περισσότεροι προεξοφλούν πως και το πρώτο τρίμηνο του 2021 θα είναι πρακτικά χαμένο, ενώ οι

πιο αισιόδοξοι προβλέπουν έντονη ανάκαμψη από τον Ιούλιο και μετά, καθώς οι εμβολιασμοί θα έχουν ολοκληρωθεί σε μεγάλο βαθμό. Υπό αυτό το τελευταίο σενάριο, το οποίο υποθέτει επίσης συμπίεση ζήτησης για ταξίδια που θα εκτονωθεί δυναμικά το δεύτερο εξάμηνο του 2021, η χώρα είναι πιθανό να μπορέσει να ανακτήσει το 50% έως 60% των μεγεθών του 2019, από μόλις 20%-22% φέτος.

Εκτίναξη ελλείμματος

Σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος, μετά την κατάρρευση του τουρισμού τον Οκτώβριο του 2020, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών παρουσίασε έλλειμμα ύψους 767 εκατ., αυξημένο κατά 90 εκατ. σε σχέση με εκείνο του ίδιου μηνός του 2019, ως αποτέλεσμα της μείωσης του πλεονάσματος στο ισοζύγιο υπηρεσιών.

Η μείωση του πλεονάσματος του επόμενου ισοζυγίου υπηρεσιών κατά 787 εκατ. οφείλεται κυρίως στη μείωση των καθαρών εισπράξεων από ταξιδιωτικές υπηρεσίες, καθώς οι αφίξεις μη κατοίκων ταξιδιωτών και οι σχετικές εισπράξεις μειώθηκαν τον Οκτώβριο κατά 65,6% και 64,0% αντιστοίχως σε σχέση με τον περυσινό Οκτώβριο. Το πλεόνασμα του ισοζυγίου μεταφορών μειώθηκε επίσης, λόγω της μείωσης των καθαρών εισπράξεων από θαλάσσιες και αεροπορικές μεταφορές, ενώ το ισοζύγιο λοιπών υπηρεσιών σημείωσε πλεόνασμα έναντι ελλείμματος.

Την περίοδο Ιανουαρίου - Οκτωβρίου 2020, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών σημείωσε έλλειμμα 9,4 δις. ευρώ, αυξημένο κατά 8,6 δις. ευρώ σε σχέση με εκείνο της ίδιας περιόδου του 2019. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται εξ ολοκλήρου στη μείωση του πλεονάσματος του ισοζυγίου υπηρεσιών κατά 13,6 δις. ευρώ.

Οι χειρότερες προβλέψεις για την υποχώρηση του ΑΕΠ επιβεβαιώνονται

Η σημαντική συνεισφορά του τουρισμού στην οικονομία της χώρας - η οποία φτάνει στο 20,8% του ΑΕΠ, σύμφωνα με το Ινστιτούτο του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΙΝΣΕΤΕ)-, σε συνδυασμό με την παγκόσμια κάμψη της τουριστικής κίνησης εξαιτίας της πανδημίας και την έλευση ενός εντονότερου δεύτερου κύματος μετά το καλοκαίρι, οδήγησε τους περισσότερους διεθνείς οργανισμούς και αναλυτές να αναθεωρήσουν προς το χειρότερο τις προβλέψεις τους για την υποχώρηση του ελληνικού ΑΕΠ το 2020 κατά 9%-10%.

Αυτό επισημαίνεται σε νέα έκθεση της ΕΥ Ελλάδος, η οποία συντάχθηκε από την ομάδα οικονομικών συμβουλευτικών υπηρεσιών του Τμήματος Συμβούλων Εταιρικής Στρατηγικής και Συναλλαγών του οίκου.

Σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις της Διεθνούς Ένωσης Αερομεταφορών (IATA), η αεροπορική κίνηση παγκοσμίως για το 2020 αναμένεται να μειωθεί κατά 66%, ενώ η απώλεια εσόδων από την παγκόσμια επιβατική κίνηση θα φτάσει τα 371 δις. δολ.

Από την πλευρά του, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (UNWTO) εκτιμά ότι οι διεθνείς αφίξεις θα μειωθούν κατά 70% το 2020, ενώ οι απώλειες θέσεων εργασίας στους κλάδους του τουρισμού και των ταξιδιωτικών υπηρεσιών ξεπερνούν ήδη τα 143 εκατομμύρια θέσεις.

Από τις τέσσερις κυριότερες αγορές που τροφοδοτούν τον τουριστικό κλάδο της Ελλάδας, τη μεγαλύτερη κάμψη

κατέγραψαν οι αφίξεις από τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής (92,9%), ακολουθούμενες από τις αφίξεις από το Ηνωμένο Βασίλειο (73,9%).

Όπως επισημαίνει η ΕΥ, οι επιδόσεις των ελληνικών ξενοδοχειακών μονάδων μοιραία ακολούθησαν τις τάσεις που καταγράφηκαν στην Ευρώπη αλλά και παγκοσμίως. Το μέσο ποσοστό πληρότητας κατά το κρίσιμο τρίμηνο

Τη μεγαλύτερη κάμψη κατέγραψαν οι τουριστικές αφίξεις από τις ΗΠΑ (92,9%) και τη Βρετανία (73,9%).

Ιουλίου - Σεπτεμβρίου 2020 διαμορφώθηκε στο 23% (από 71% το αντίστοιχο διάστημα του 2019), με τη σχετικά καλύτερη επίδοση του Αυγούστου να μην ξεπερνάει το 30%.

Αντίστοιχη κάμψη σημείωσαν και οι υπόλοιποι βασικοί δείκτες, όπως η μέση ημερήσια χρέωση (average daily rate - ADR) και τα έσοδα ανά διαθέσιμο δωμάτιο (revenue per available room - RevPAR).

«Βουτιά» στην απασχόληση

Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, ο δείκτης απασχόλησης στον κλάδο του τουρισμού σημείωσε πτώση 35,9% κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2020 (σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο του 2019), ενώ οι μισθοί και οι αποδοχές στον κλάδο μειώθηκαν κατά 69,7%.

Μείωση 100% των εσόδων από μισθώσεις Airbnb

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ**

Μειωμένο κατά 99% είναι σήμερα το μέσο μηνιαίο εισόδημα για τις βραχυχρόνιες μισθώσεις συγκριτικά με την προ πανδημίας περίοδο. Συγκεκριμένα, ένα διαμέρισμα στο κέντρο της Αθήνας, π.χ. στα Εξάρχεια, μπορεί να αποφέρει σήμερα στον ιδιοκτήτη του περίπου 310 ευρώ κατά μέσον όρο σε μηνιαία βάση, μέσω βραχυχρόνιας μίσθωσης, έναντι 616 ευρώ που ήταν το αντίστοιχο νούμερο τον προηγούμενο Φεβρουάριο, δηλαδή πριν από την έλευση της πανδημίας. Μάλιστα, θα πρέπει να σημειωθεί ότι μετά και τα νέα μέτρα για τον περιορισμό της πανδημίας, που έχουν τεθεί σε ισχύ από τον Νοέμβριο, η εύρεση επισκεπτών καθίσταται ακόμη δυσχερέστερη για τους ιδιοκτήτες που εκμεταλλεύονται το ακίνητό τους μέσω βραχυχρόνιας μίσθωσης.

Αυτός είναι και ο βασικότερος λόγος για τον οποίο παρατηρείται μια κάθετη μείωση και του αριθμού των αγγελιών. Σήμερα, με βάση τα στοιχεία της AirDNA, εξειδικευμένης εταιρείας ανάλυσης για τις βραχυχρόνιες μισθώσεις, ο αριθμός των ενεργών αγγελιών ακινήτων διαμορφώνεται σε μόλις 7.149 στο κέντρο της Αθήνας. Πρόκειται για νούμερο χαμηλότερο κατά 32% σε σχέση με τον προηγούμενο Φεβρουάριο, όταν ο αριθμός των αγγελιών διαμορφωνόταν σε σχεδόν 10.500. Αν προστεθούν και όσα ακίνητα έχουν αποχωρήσει από τις ψηφιακές πλατφόρμες βραχυχρόνιας μίσθωσης από τον Μάρτιο του 2019, όταν δηλαδή η αγορά είχε βρεθεί στο απόγειό της, η πτώση είναι ακόμη πιο ενδεικτική της αλλαγής που καταγράφεται στον κλάδο. Ειδικότερα, υπολογίζεται ότι, μέχρι σήμερα, πάνω από 5.700 ακίνητα έχουν επιστρέψει στη μα-

Ο αριθμός των ενεργών αγγελιών ακινήτων διαμορφώνεται σε μόλις 7.149 στο κέντρο της Αθήνας, όταν τον περασμένο Φεβρουάριο έφθανε σε 10.500 καταχωρήματα.

Το δεύτερο lockdown έχει περιορίσει το πλήθος των επισκεπτών, ενώ μειώνεται διαρκώς ο αριθμός των προσφερόμενων ακινήτων.

κροχρόνια ενοικίαση μόνο στον Δήμο Αθηναίων, κατά τη διάρκεια των τελευταίων 18-20 μηνών. Από τις σχεδόν 13.000 διαμερίσματα και κατοικίες που μπορούσε κανείς να μισθώσει μέσω κάποιας ψηφιακής πλατφόρμας βραχυχρόνιας μίσθωσης την άνοιξη του 2019, σήμερα το νούμερο έχει περιοριστεί σε 7.149. Πρόκειται για υποχώρηση της τάξεως του 44,6%.

Μετά την πρόσκαιρη ανάσα της περιόδου Ιουλίου - Οκτωβρίου, όταν υπήρξε μια αύξηση της ζήτησης, σε σχέση με το «πάγωμα» που επικράτησε την άνοιξη, φαίνεται πως τα νέα μέτρα και οι νέες δυσκολίες στις μετακινήσεις που ακολούθησαν, τόσο στην Ελλάδα όσο και σε πλείαδα χωρών του εξωτερικού, επέφεραν και νέο πλήγμα, επιταχύνοντας τη διαδικασία εξόδου πολλών ακινήτων από τις σχετικές ψηφιακές πλατφόρμες. Οι πληρότητες κινούνται πλέον σταθερά σε επίπεδο χαμηλότερο του 50%, με αποτέλεσμα να περιορίζονται αντίστοιχα και τα έσοδα.

Αλλωστε, θα πρέπει να σημειωθεί ότι ήδη οι τιμές έχουν προσαρμοστεί προς τα κάτω. Για παράδειγμα, ένα διαμέρισμα, π.χ. στα Εξάρχεια, το οποίο κόστιζε περίπου 40-45 ευρώ/διανυκτέρευση πριν από την πανδημία, σήμερα κοστίζει περίπου 20-25 ευρώ/διανυκτέρευση. Ασφαλώς, υπάρχουν ακόμη πολλά ακίνητα όπου η ημερήσια τιμή διαμορφώνεται σε επίπεδο της τάξεως των 70-90 ευρώ. Αυτά βρίσκονται κυρίως στο εμπορικό τρίγωνο (π.χ. Μοναστηράκι, Πλάκα), σημεία δηλαδή που είναι τα πιο δημοφιλή για βραχυχρόνια μίσθωση.

Για παράδειγμα, σε ένα διαμέρισμα 60 τ.μ. την οδό Παραδείσου, στην πλατεία Αττικής, η σημερινή τιμή ανά διανυκτέρευση μέσω Airbnb είναι 25 ευρώ. Το προσδοκώμενο μηνιαίο εισόδημα δεν ξεπερνάει τα 200-250 ευρώ με βάση τις πληρότητες που έχουν διαμορφωθεί.

Από την τιμή αυτή, θα πρέπει όμως να αφαιρεθεί και το μηνιαίο κόστος των κοινοχρήστων και των λογαριασμών (π.χ. Internet, ηλεκτρικό ρεύμα, νερό κ.λπ.), τα οποία επιβαρύνουν τον ιδιοκτήτη και όχι τον ενοικιαστή, όπως συμβαίνει στις μακροχρόνιες μισθώσεις.

Πεσμένος 60% ο τζίρος της χριστουγεννιάτικης αγοράς φέτος

Μειωμένος κατά περίπου 60% εκτιμάται ότι θα είναι φέτος σε σύγκριση με πέρυσι ο χριστουγεννιάτικος τζίρος, καθώς το ηλεκτρονικό εμπόριο και το μοντέλο click away φέτος τον κριτικό πόντο από την πλευρά του εμπορικού κόσμου, οι καταστημάτων μπορούν να υποκαταστήσουν. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του εμπορικού κόσμου, ο εορταστικός τζίρος αναμένεται ότι θα διαμορφωθεί σε περίπου 1,5 δις. ευρώ έναντι 3,5 δις. ευρώ το 2019, γεγονός που σημαίνει ότι το λιαν εμπόριο, ακόμη και όταν επαναλειτουργήσει κανονικά, θα είναι βαθιά λαβωμένο από αυτή τη νέα κρίση. Αξίζει δε να σημειωθεί ότι ήδη κατά τα χρόνια της δεκαετούς οικονομικής κρίσης χάθηκε πολύτιμος τζίρος την περίοδο των Χριστουγέννων, καθώς προ 2009 αυτός κυμαινόταν περίπου στα επίπεδα των 6 δις. ευρώ.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις του εμπορικού κόσμου, η εφαρμογή του μοντέλου click away είχε ως συνέπεια να διασωθεί μέρος του τζίρου ακόμη και στην περίπτωση των πολύ μικρών εμπορικών επιχειρήσεων, από 5% έως και 20% των περυσινών ημερησίων πωλήσεων τους. Υπολογίζεται δε πως περίπου τρεις στους δέκα καταναλωτές έκαναν αγορές αυτές τις ημέρες με αυτό τον τρόπο, προτιμώντας δηλαδή το click away από το να περιμένουν πότε θα παραδοθεί η παραγγελία τους από μια εταιρεία ταχυμεταφορών. Εκτός από τα προιόντα τεχνολογίας, κλάδος που συγκαταλέγεται στους κερδοσιμότερους της χρονιάς, σημαντικό μέγεθος των πωλήσεων λόγω του click away φαίνεται ότι διέσωσε, έστω στο παρά πέντε, και ο κλάδος λι-

νικής πώλησης παιχνιδιών. Το γεγονός, πάντως, ότι με το μοντέλο click away διασώθηκε ένα διόλου ευκαταφρόνητο μέρος των πωλήσεων φέρνει στο προσκήνιο αφενός την κριτική που ασκείται από την πλευρά του εμπορικού κόσμου για το ότι δεν εφαρμόστηκε αυτό το μοντέλο ήδη από την έναρξη του lockdown, όπως είχε συζητη-

Ο εορταστικός κύκλος εργασιών αναμένεται ότι θα διαμορφωθεί σε περίπου 1,5 δις. ευρώ έναντι 3,5 δις. το 2019.

θεί ήδη από τις αρχές του φθινοπώρου με τα αρμόδια κυβερνητικά στελέχη, και αφετέρου τι μέλλει γενέσθαι, καθώς όλες οι πλευρές συμφωνούν ότι δεν μπορεί να λειτουργήσει το λιαν εμπόριο επ' άπειρον με αυτό τον τρόπο. Στις προθέσεις των εμπόρων είναι, σύμφωνα με πληροφορίες, να προτείνουν τη λειτουργία των φυσικών καταστημάτων τουλάχιστον στις περιοχές με χαμηλό επιδημιολογικό φορτίο ή την καθολική επαναλειτουργία των καταστημάτων ακόμη και με πολύ αυστηρότερα μέτρα, ειδικά σε ό,τι αφορά τον μέγιστο αριθμό ατόμων που επιτρέπεται να βρίσκονται μέσα στο κατάστημα ταυτόχρονα.

As σημειωθεί, άλλωστε, ότι στις 11 Ιανουαρίου 2021 ξεκινούν τυπικά οι χειμερινές εκπτώσεις, περίοδο την οποία ο κλάδος σε καμία περίπτωση δεν επιθυμεί να «χάσει».

ΔΗΜΗΤΡΑ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Πωλείται έναντι 110 εκατ. το ξενοδοχείο President

Η δύσκολη συγκυρία λόγω πανδημίας δεν ευνοεί τα σχέδια της ΓΕΚΕ

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΕΛΕΒΕΓΚΟΥ

Πωλητήριο έχει μπει στο ψηλότερο ξενοδοχείο της χώρας, το President. Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», η εισηγμένη στο Χρηματιστήριο εταιρεία ΓΕΚΕ, στην οποία την κυριότητα βρίσκεται το ακίνητο, έχει αναθέσει σε ελληνικών συμφερόντων μεσσιτικό γραφείο των Βρυξελλών την ανεύρεση αγοραστή για το ακίνητο, συνολικής επιφάνειας 34.280 τετραγωνικών μέτρων. Το ζητούμενο τίμημα διαμορφώνεται στα 110 εκατ. ευρώ, υπερβάνοντας κατά σχεδόν τρεις φορές την κεφαλαιοποίηση ύψους 38 εκατ. ευρώ, της ΓΕΚΕ. Κατά πληροφορίες, ο βασικός μέτοχος της εταιρείας, η οικογένεια Κεφάλα, επιδιώκει την πώληση του τετράσπουρου ξενοδοχείου τα τελευταία δύο χρόνια, ενώ φέρεται να αξιολογεί την έξοδο της εισηγμένης εταιρείας από το Χρηματιστήριο Αθηνών.

Το President έχει ύψος 68 μέτρων, είναι 22 ορόφων, αποτελείται από 517 δωμάτια και 918 κλίνες και διαθέτει 197 θέσεις στάθμευσης, με την τοποθεσία του να ευνοείται λόγω της κοντινής απόστασης (700 μέτρα) από τους σταθμούς του μετρό Πανόρμου και Αμπελόκηποι. Το ξενοδοχείο, που κατασκευάστηκε λίγο πριν από τα τέλη της δεκαετίας του 1970, αποτελεί ορόσημο της κυβιστικής αρχιτεκτονικής, ανακαινίστηκε πλήρως το 2004, ενώ η ΓΕΚΕ έχει υλοποιήσει εργασίες εκσυγχρονισμού και αναβάθμισης και κατά τα τελευταία χρόνια.

Πάντως, για την ώρα, τα ελκυστικά αυτά χαρακτηριστικά του ξενοδοχείου δεν έχουν προσελκύσει υποψήφιους αγοραστές, σε μια συγκυρία κατά την οποία το πλήγμα στον τουρισμό λόγω της πανδημίας παραμένει όχι μόνο βαρύ, αλλά και ανοικτό. Η μεταβίβαση του ξενοδοχείου θα σηματοδοτήσει εξελίξεις και

Το ξενοδοχείο President έχει ύψος 68 μέτρων, είναι 22 ορόφων, αποτελείται από 517 δωμάτια, έχει 918 κλίνες και διαθέτει 197 θέσεις στάθμευσης.

Πέραν της πώλησης του ξενοδοχείου, η ΓΕΚΕ δρομολογεί και την έξοδό της από το Χρηματιστήριο Αθηνών.

για τη ΓΕΚΕ που ιδρύθηκε το 1972 και η δραστηριότητά της σχετίζεται αποκλειστικά με την εκμετάλλευση και λειτουργία του President. Η «Κ» επικοινωνήσει με τη διοίκηση της ΓΕΚΕ, η οποία δεν προέβη σε κάποιο σχόλιο για τη διαδικασία της πώλησης του ξενοδοχείου.

Σε κάθε περίπτωση, λόγω της πανδημικής κρίσης, η φετινή χρονιά υπήρξε η χειρότερη των τελευταίων δεκαετιών για την ει-

σηγμένη, όπως, βέβαια, και για τη συντριπτική πλειονότητα των ξενοδοχειακών εταιρειών. Το President τέθηκε σε καθεστώς αναστολής λειτουργίας από τις 23 Μαρτίου έως τις 18 Ιουνίου, ο συνεδριακός τουρισμός έχει ελαχιστοποιηθεί, ενώ οι κρατήσεις των ξενοδοχείων στο κέντρο της Αθήνας και εν γένει στα μεγάλα αστικά κέντρα καταγράφουν ιστορικό χαμηλό.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που είχαν παράσχει οι επικεφαλής της ΓΕΚΕ κατά την ετήσια τακτική γενική συνέλευση του περασμένου Αυγούστου, από την αρχή της χρονιάς μέχρι και τον τελευταίο μήνα του καλοκαιριού, κατά μέσον όρο η πληρότητα του ξενοδοχείου διαμορφώθηκε σε 27%, από 74% το οκτάμηνο του 2019. Νωρίτερα, από την 1η Ιανουαρίου έως τις 23 Μαρτίου

και συνολικά κατά το πρώτο εξάμηνο της χρονιάς, η πληρότητα του President ανήλθε σε 39% και 34%, έναντι 57% και 70%, αντίστοιχα, κατά τις συγκεκριμένες δύο χρονικές περιόδους του 2019. Κατά τους πρώτους έξι μήνες του 2020, σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο, ο κύκλος εργασιών υποχώρησε κατά 73,58%, στο 1,4 εκατ. ευρώ. Το πρώτο εξάμηνο της χρονιάς η ΓΕΚΕ εμφάνισε κέρδη προ φόρων, χρηματοδοτικών, επενδυτικών αποτελεσμάτων και συνολικών αποβέσεων (ΕΒΙΤΔΑ) -277.000 ευρώ έναντι 2,3 εκατ. ευρώ το αντίστοιχο διάστημα του 2019. Στο εξάμηνο κατέγραψε ακόμη καθαρές ζημιές 669,8 κιλ. ευρώ, έναντι κερδών 1,3 εκατ. ευρώ, εμφανίζει ταμειακά διαθέσιμα 5,4 εκατ. ευρώ και μηδενικό δανεισμό.

ΣΧΟΛΙΟ

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Ένα πένθος ανολοκλήρωτο...

Ισως αυτό το κείμενο να μην είναι ο καλύτερος αποκαιρετισμός στη χρονιά που φεύγει – ειδικά όταν έχει αρχίσει εδώ και λίγες ημέρες, έστω και αναγκαστικά σε δόσεις, να αναπτέρονται η ελπίδα με την έναρξη των εμβολιασμών. Για πολλές οικογένειες όμως –και στη χώρα μας– αυτή ήταν μια χρονιά ανολοκλήρωτου πένθους.

Πάνω από 4.600 συνάνθρωποί μας έχασαν τη ζωή τους από την αρχή της πανδημίας. Σε πολλές περιπτώσεις οι οικείοι τους δεν μπορούσαν καν να παρευρεθούν στην κηδεία. Είτε επειδή είχαν εκτεθεί και οι ίδιοι στον ιό και βρίσκονταν σε υποχρεωτική каранτία ή εξαιτίας των μέτρων περιορισμού που ίσχυαν ανά περιόδους.

Κάποιοι δεν πρόλαβαν να τους μιλήσουν για τελευταία φορά προτού διασωληνωθούν, ούτε φυσικά είχαν τη δυνατότητα να βρίσκονται ως συνοδοί στο πλευρό τους κατά τη διάρκεια της νοσηλείας τους, όπως συνέβαινε στην προ πανδημίας περίοδο.

Είναι πολύ δύσκολο να εννυμερώνονται μόνο τηλεφωνικά για την πορεία της υγείας ενός δικού σου ανθρώπου. Να κρέμεσαι από την κάθε λέξη του θεράποντος γιατρού, αναζητώντας κάποια χαραμάδα αισιοδοξίας. Να καταλαβαίνεις και εκείνος στην άλλη άκρη της γραμμής ότι προσπαθείς να εκμαιεύσεις προσδοκίες τις οποίες δεν είναι σε θέση να μοιραστεί. Αυτή η υποχρεωτική

απόσταση, αυτή η βασανιστική αναμονή, μεγεθύνει την αίσθηση απραξίας.

Οι εικόνες με τα σφραγισμένα και τυλιγμένα με νάιλον φέρετρα θανόντων από κορωνοϊό, καθώς και οι ολόσωμες προστατευτικές στολές των υπαλλήλων στα γραφεία τελετών λες και μεταφέρουν ραδιενεργό φορτίο, θα αποτελούν για τις επόμενες γενιές ιστορικό ντοκουμέντο. Για εμάς όμως τώρα, είναι μια σοκαριστική υπόμνηση των όσων ζούμε.

Κάθε άνθρωπος ακολουθεί τη δική του, εσωτερική διαδρομή στο πένθος. Δεν υπάρχει σωστό ή λάθος, καμία πυξίδα δεν καθοδηγεί κάποιον στην οδύνη. Ωστόσο οι παρούσες συνθήκες δεν έδωσαν τον χώρο και τη δυνατότητα σε αρκετούς συνανθρώπους μας να εκφραστούν όπως ενδεχομένως θα ήθελαν. Μπορεί εδώ και μήνες να ακούμε καθημερινά για νέα κρούσματα και για θανάτους. Οι αριθμοί όμως από μόνοι τους, αν και σημαντικοί, δεν προετοιμάζουν πάντοτε κάποιον για την ιδέα της απόληξης έως ότου ο ιός χτυπήσει τη δική του πόρτα. Δεν είναι θέμα τελετουργικού, δεν είναι ζήτημα διαδικασίας ή πίστωσης. Είναι πρωτίστως θέμα έκφρασης. Αυτή η πανδημία περιορίσει τις δυνατότητές μας να εκφραστούμε όπως έχουμε μάθει και έχουμε ανάγκη. Όταν ο κίνδυνος θα έχει πλέον εξαλειφθεί πλήρως, θα είμαστε ελεύθεροι να ζήσουμε ξανά και στα καλά αλλά και στα δύσκολα.

Στην παρούσα φάση οι συσκευές φέρουν δύο ετικέτες ενεργειακής απόδοσης, διότι βρισκόμαστε στη μεταβατική περίοδο.

Αλλάζουν εντός του 2021 οι ενεργειακές ετικέτες των ηλεκτρικών συσκευών

Διευκρινίσεις σε σχέση με την ενεργειακή κλάση των οικιακών ηλεκτρικών συσκευών δημοσιοποίησε χθες η ΕΚΠΟΙΩ. Οι καταναλωτές πιθανώς να διαπιστώσουν όταν παραλαμβάνουν την παραγγελία τους ότι αναγράφονται επάνω δύο ενεργειακές ετικέτες, μία που παρουσιάζει την ενεργειακή απόδοση του προϊόντος με βάση την κλίμακα A+++ έως G και μία νέα που παρουσιάζει την ενεργειακή απόδοση του ίδιου προϊόντος με βάση την αναθεωρημένη κλίμακα A έως G. Δεν χρειάζεται να αναρωτιέστε ποια συσκευή τελικά παραγγείλατε και πού είναι το λάθος, επισμαίνει η ΕΚΠΟΙΩ και εξηγεί: Δεν πρόκειται για λάθος ούτε δικό σας ούτε του πωλητή. Οι καταναλωτές δεν μπορούν να δουν την ενεργειακή ετικέτα κατά την παραγγελία τους, επειδή απλοϋστάτα αυτή δεν εμφανίζεται ούτε στα φυσικά ούτε στα ηλεκτρονικά καταστήματα από όπου γίνονται οι ηλεκτρονικές παραγγελίες, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται ερωτήματα.

Συμβαίνει να υπάρχουν δύο ετικέτες ενεργειακής απόδοσης διότι βρισκόμαστε στη μεταβατική περίοδο, κατά την οποία η ενεργειακή ετικέτα στις διάφορες ηλεκτρικές συσκευές θα αλλάξει διαδοχικά και σταδιακά. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η μεταβατική περίοδος που έχει ορίσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι από τον Νοέμβριο του 2020 έως και τον Μάρτιο του 2021. Η Ε.Ε., προκειμένου να διευκολύνει τη γνωστοποι-

σησ αλλά και κυρίως την κατανόηση της νέας ενεργειακής ετικέτας, έχει χρηματοδοτήσει 2 μεγάλα προγράμματα, το BELD και το LABEL2020. Το πρόγραμμα BELD, στο οποίο συμμετέχει και η ΕΚΠΟΙΩ, αποσκοπεί στην ενημέρωση και διευκόλυνση όλων των ενδιαφερόμενων μερών, από τον κατασκευαστή μέχρι τον καταναλωτή, για τις αλλαγές στην ενεργειακή ετικέτα των ηλεκτρικών

Το νέο σύστημα ενημέρωσης των καταναλωτών θα εφαρμοστεί σε πέντε ομάδες προϊόντων.

συσκευών και την ομαλή μετάβαση από την τρέχουσα στη νέα.

Η νέα ετικέτα, όπως ενημερώνει η ΕΚΠΟΙΩ, θα εφαρμοστεί στις ακόλουθες πέντε ομάδες προϊόντων και θα εμφανίζεται στα φυσικά και στα ηλεκτρονικά καταστήματα:

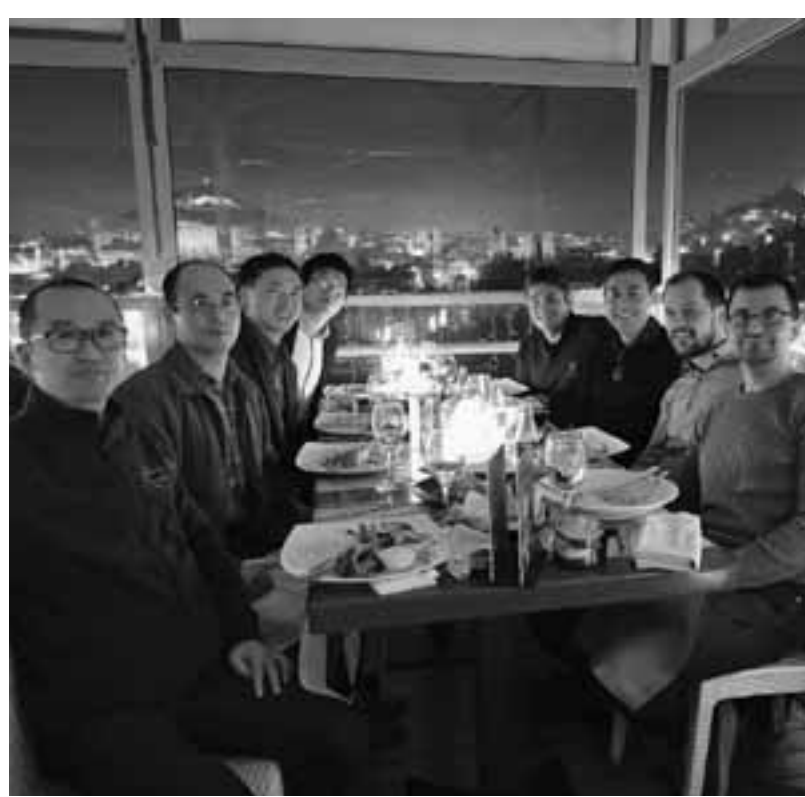
- 1. Ψυγεία οικιακής χρήσης και ψυγεία συντήρησης κρεοσού:** από την 1η Μαρτίου 2021.
- 2. Πλυντήρια πιάτων:** από την 1η Μαρτίου 2021.
- 3. Πλυντήρια ρούχων και στεγνωτήρια:** από την 1η Μαρτίου 2021.
- 4. Θόνακες:** από την 1η Μαρτίου 2021.
- 5. Πηγές φωτός (λαμπτήρες):** από την 1η Σεπτεμβρίου 2021.

Νέα εξαγορά ελληνικής τεχνολογικής startup

Της ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΚΟΝΤΗ

Λίγο πριν από την εκπνοή του 2020, άλλη μία εξαγορά ελληνικής εταιρείας τεχνολογίας έρχεται να προστεθεί στη μακρά λίστα της φετινής χρονιάς. Ο λόγος, για την Adveos Microelectronic Systems με έδρα το Αίγιο, που περιήλθε στον έλεγχο της κινεζικής εταιρείας τεχνολογίας Beken Corporation, έναντι ποσού που, κατά πληροφορίες, ανέρχεται στα 7,5 εκατ. δολ. Παρότι το ποσό είναι μικρό σε σύγκριση με άλλες εξαγορές που ολοκληρώθηκαν τη φετινή χρονιά, η αξία της συγκεκριμένης συμφωνίας είναι μεγάλη, δεδομένου ότι εντός της τριετίας η ελληνική εταιρεία είναι πιθανόν να απασχολεί στην Αθήνα 100 άτομα από 35 που απασχολεί τώρα. Οι διαπραγματεύσεις ξεκίνησαν εν μέσω πανδημίας και η συμφωνία ολοκληρώθηκε τον περασμένο Αύγουστο. Εκκρεμούσε ωστόσο η έγκριση του deal από τις κινεζικές αρχές.

Η Adveos, η οποία ιδρύθηκε λίγο μετά την επίβολη των capital controls, δηλαδή τον Αύγουστο του 2015, ασχολείται με τον σχεδιασμό ολοκληρωμένων ηλεκτρονικών κυκλωμάτων (chips) υψηλής τεχνολογίας, τα οποία τοποθετούνται σε διάφορες συσκευές όπως laptops, smartphones κ.λ.π. «Είμαστε μια fabless εταιρεία, δεν έχουμε δηλαδή κατασκευαστική γραμμή-εργαστήριο. Κάνουμε τον σχεδιασμό των ολοκληρωμένων κυκλωμάτων, τα οποία προωθούμε στην αγορά μέσα από το κέντρο έρευνας και ανάπτυξης που διατηρούμε στο Χαλάνδρι. Πελάτες μας ήταν μόνον εταιρείες του εξωτερικού, πολλές από τις οποίες είναι

Οι διαπραγματεύσεις ξεκίνησαν εν μέσω πανδημίας και η συμφωνία ολοκληρώθηκε τον περασμένο Αύγουστο. Εκκρεμούσε ωστόσο η έγκριση του deal από τις κινεζικές αρχές. Στη φωτογραφία, τα στελέχη της κινεζικής Beken Corporation με τους ιδρυτές της Adveos Microelectronic Systems.

Η Adveos Microelectronic Systems με έδρα το Αίγιο εξαγοράστηκε από την κινεζική Beken Corporation.

από το Ισραήλ, τις σκανδιναβικές χώρες (Φινλανδία - Σουηδία), Γαλλία, Αμερική και Κίνα», αναφέρει στην «Κ» ο γενικός διευθυντής της εταιρείας Γιώργος Δημητρώπουλος. Πρόκειται για την πρώ-

τη εξαγορά που πραγματοποιεί η Beken Corp εκτός Κίνας, ενώ, αντίστοιχα, είναι και η πρώτη εξαγορά ελληνικής εταιρείας –που δραστηριοποιείται στην τεχνολογία μηχανογών– από κινεζική τεχνολογική εταιρεία. Η Adveos απασχολεί 35 άτομα στην Αθήνα και άλλα 6 άτομα στην Αρμενία, ενώ περίπου το 70% των εργαζομένων είναι απόφοιτοι που ήρθαν κατευθείαν από τα ελληνικά πανεπιστήμια και συγκεκριμένα από το Πολυτεχνείο ή από σχολές φυσικών επιστημών.

Από το 2015 μέχρι και τώρα, η εταιρεία αναπτυσσόταν με ίδια

κεφάλαια επενδύοντας περισσότερο στο εργατικό της δυναμικό, ενώ, ανάμεσα στα σχέδιά της, πριν ξεκινήσουν οι συζητήσεις για την εξαγορά, ήταν η κατασκευή και η προώθηση του δικού της chip στην αγορά. Σε αυτή την κατεύθυνση κινούνταν τον τελευταίο ενάμιση χρόνο η εταιρεία, πλάνο το οποίο θα επιταχυνθεί και θα πραγματοποιηθεί μέσω της εξαγοράς της από την Beken Corp. «Εάν προωθούσαμε στην αγορά τα δικά μας τοπίακια, μπορεί αυτό να ήταν μεν προσοδοφόρο αλλά να είχε μεγάλο ρίσκο. Μέσω της εξαγοράς, το ρίσκο αυτό θα το μοιραστήσουμε με την Beken Corp, καθώς θα μπορούμε να βγάλουμε το δικό μας προϊόν, τα δικαιώματα και η εκμετάλλευση του οποίου θα γίνουν από την κινεζική εταιρεία», εξηγεί ο κ. Δημητρώπουλος. Σημειώνεται ότι η εταιρεία είναι δημιουργήτρια των κ. Γ. Δημητρώπουλου, Γιάννη Γλυκιώτη, Γεράσιμου Θεοδωράτου και Θανάση Βασιλόπουλου, που διατηρούν τα καθήκοντά τους μετά την εξαγορά της Adveos. Η Beken Corp είναι εισηγμένη στο χρηματιστήριο της Σαγκάης, δραστηριοποιείται στον κλάδο της τεχνολογίας των ημιαγωγών και το 2019 κατέγραψε έσοδα ύψους περίπου 180 εκατ. δολ. Όπως αναφέρει ο κ. Δημητρώπουλος, υπάρχουν παγκοσμίως περίπου 10 εργοστάσια κατασκευής μικροεπεξεργαστών, ωστόσο το καθετοποιημένο μοντέλο σήμερα δεν είναι βιώσιμο για τις επιχειρήσεις. «Υπάρχουν παίκτες που φτιάχνουν τοπίακια, χωρίς ωστόσο να έχουν την τεχνολογία να τα σχεδιάσουν».

Ερχονται μεγάλες αυξήσεις στα ασφαλιστικά υγείας

Εκτινάχθηκε το κόστος των αποζημιώσεων που κατέβαλαν οι ασφαλιστικές το 2019

Της **ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΖΩΡΤΖΗ**

Αυξήσεις στα ασφαλιστικά των προγραμμάτων υγείας με μακροχρόνια διάρκεια έως και 11% προοιωνίζεται η εξέλιξη του κόστους των αποζημιώσεων που καταβάλλουν οι ασφαλιστικές εταιρείες για νοσηλεία με βάση τον ενιαίο δείκτη υγείας που συντάσσει κάθε χρόνο το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ). Η εξέλιξη του δείκτη, όπως καταρτίζεται και παρακολουθείται από το ΙΟΒΕ, δείχνει ότι το κόστος των αποζημιώσεων που πλήρωσαν το 2019 οι ασφαλιστικές εταιρείες αυξήθηκε σημαντικά και συγκεκριμένα κατά 10,9%. Αυτό σημαίνει ότι οι ασφαλιστικές εταιρείες μπορούν να επιβάλλουν ανάλογες αυξήσεις στα συγκεκριμένα ασφαλιστήρια συμβόλαια. Οι μεγάλες εταιρείες, όπως η Εθνική Ασφαλιστική, η NN και η MetLife, έχουν αποφασίσει ήδη για το 2021 αυξήσεις έως 6% (μαζί με την αύξηση λόγω της ηλικίας του ασφαλισμένου). Ωστόσο, η εκτίναξη του κόστους διαμορφώνει τις συνθήκες για μεγαλύτερες αυξήσεις στα νοσοκομειακά προγράμματα το 2021 ή το 2022 και εφόσον συνεχιστεί και τα επόμενα χρόνια. Όπως προκύπτει από τη μελέτη του ΙΟΒΕ το 2019 καταγράφηκε η μεγαλύτερη ετήσια αύξηση στο κόστος των αποζημιώσεων από το 2011, έτος κατά το οποίο ξεκίνησε η παρακολούθηση του δείκτη. Η μέση αποζημίωση από 2.938 ευρώ το 2011, αυξήθηκε στις 3.417 ευρώ το 2018 και στις 3.724 ευρώ το 2019.

Είναι χαρακτηριστικό ότι από το 2011 έως το 2019, οι ασφαλισμένοι με ισόβια νοσοκομειακά προγράμματα μειώθηκαν από 711.000 σε 344.000, δηλαδή κατά 55%, καθώς αυτά σταδια-

Πώς διαμορφώνεται το κόστος υγείας στα ισόβια ασφαλιστήρια προγράμματα

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Αριθμός ασφαλισμένων (χιλ.)	654	591	536	487	444	404	370	344
Πλήθος Ζημιών (χιλ.)	95,8	93,5	88,8	79,1	73,4	64,9	61,5	59,8
Συνολικά ποσά αποζημιώσεων (εκατ. €)	266	260	250	247	237	217	210	223
Μέσο κόστος Ζημιάς (€)	2.781	2.781	2.819	3.118	3.235	3.348	3.417	3.724
Μέση συχνότητα εμφάνισης Ζημιάς	14,7%	15,8%	16,6%	16,2%	16,5%	16,0%	16,6%	17,4%
Μέσο καθαρό κόστος κάλυψης (€)	407	440	467	506	535	537	568	647

ΔΕΙΚΤΕΣ ΚΟΣΤΟΥΣ ΥΓΕΙΑΣ (ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ)								
Ενιαίος Δείκτης Υγείας ΙΟΒΕ	0,2%	9,8%	8,3%	10,4%	6,9%	1,5%	6,6%	10,9%
Ενιαίος Δείκτης Υγείας ΙΟΒΕ (χωρίς την επίδραση της ηλικίας)	-3,7%	5,4%	3,8%	5,9%	2,4%	-2,6%	1,9%	6,0%
Δείκτης Υγείας ΕΛΣΤΑΤ	-1,7%	-2,8%	1,5%	-0,7%	1,7%	-2,2%	0,5%	1,4%

ΠΗΓΗ: ΙΟΒΕ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Οι μεγάλες εταιρείες, όπως η Εθνική Ασφαλιστική, η NN και η MetLife, έχουν αποφασίσει ήδη για το 2021 αυξήσεις έως 6%.

κά αποσύρονταν ως ασύμφορα. Ενώ όμως οι ασφαλισμένοι αυτής της κατηγορίας μειώθηκαν κατά 55%, οι αποζημιώσεις που κατέβαλαν οι ασφαλιστικές εταιρείες μειώθηκαν κατά το ίδιο διάστημα μόνο κατά 24% (από 295 εκατ. ευρώ το 2011, στα 223

εκατ. ευρώ το 2019). Εκτός από την αύξηση του κόστους της νοσηλείας, αυτό οφείλεται και στο ότι οι ασφαλισμένοι νοσοκομειακά, καθώς μεγαλώνουν ηλικιακά. Έτσι, η συχνότητα εμφάνισης νόσου, από 14,1% το 2011 αυξήθηκε σε 17,4% το 2019.

Για τα συγκεκριμένα συμβόλαια θεσμοθετήθηκε τον περασμένο Νοέμβριο ειδική διάταξη που συμπεριλήφθηκε στον νέο πτωχευτικό νόμο που προβλέπει ότι οι αυξήσεις στα προγράμματα υγείας θα γίνονται με βάση αντικειμενικά κριτήρια και συγκεκριμένους δείκτες.

Ο δείκτης του ΙΟΒΕ

Στόχος της διάταξης, η οποία εξαιρεί από αυξήσεις όσα προ-

γράμματα υγείας δεν προβλέπουν αναπροσαρμογή ή προβλέπουν σταθερή αναπροσαρμογή, είναι να υπάρξει διαφάνεια στις αυξήσεις αυτών των συμβολαίων με βάση αντικειμενικούς παράγοντες. Ο δείκτης του ΙΟΒΕ αναμένεται να αποτελέσει και ένα από τα βασικά κριτήρια που θα ενσωματώνεται στο Προεδρικό Διάταγμα του υπουργείου Ανάπτυξης βάσει του οποίου θα προσδιορίζονται και οι αναπροσαρμογές των ασφαλιστρών στα ισόβια συμβόλαια υγείας. Πρόκειται για παλιά συμβόλαια, τα οποία σε αντίθεση με τα ετησίως ανανεούμενα, δεσμεύουν την ασφαλιστική εταιρεία για όλη τη διάρκεια ζωής του ασφαλισμένου.

Οι χρεώσεις των ιδιωτικών νοσοκομείων

Οι ασφαλιστικές εταιρείες αποδίδουν το αυξημένο κόστος που πληρώνουν για τη νοσηλεία των ασφαλισμένων τους σε τρεις βασικούς παράγοντες.

Ο πρώτος είναι η διευρυμένη χρήση της τεχνολογίας και της ρομποτικής στις ιατρικές υπηρεσίες, που απαιτούν υψηλό κόστος επενδύσεων από τα νοσοκομεία της χώρας, αυξάνοντας έτσι το κόστος. Είναι χαρακτηριστικό ότι η επέμβαση αρθροπλαστικής με χρήση ρομπότ στοιχίζει περί τις 10.000 ευρώ, όταν μόλις δύο χρόνια πριν η αντίστοιχη επέμβαση χωρίς ρομπότ δεν ξεπερνούσε τις 5.000 ευρώ.

Ο δεύτερος είναι η ένταση και η συχνότητα δύσκολων βαριών ασθενειών, που επίσης αυξάνουν το κόστος νοσηλείας.

Ο τρίτος και ίσως ο πιο σημαντικός λόγος, σύμφωνα με στελέχη της ασφαλιστικής αγοράς, είναι «ο αγώνας χρεώσεων στον οποίο έχουν επιδοθεί τα ιδιωτικά νοσοκομεία της χώρας» στην προσπάθειά τους να ενισχύσουν την κερδοφορία τους.

Οι χρεώσεις δεν αφορούν μόνο τις αμιγώς ιατρικές υπηρεσίες. Έχουν να κάνουν και με τη χρήση των υλικών που κερδίζονται, αλλά και το λεγόμενο ξενοδοχειακό κόστος, δηλαδή το κόστος του δωματίου. Είναι χαρακτηριστικό ότι εν μέσω πανδημίας τα νοσοκομεία στην προσπάθειά τους να ανακτήσουν μέρος των απωλειών από την πτώση του τζίρου τους, αύξησαν π.χ. τη δαπάνη για το γεύμα του συνοδού, δηλαδή της μητέρας στις νοσηλείες των παιδιών, όπως και το κόστος όλων των προσωπικών ειδών υγιεινής που προσφέρουν στον νοσηλευόμενο.

Στελέχη του κλάδου δηλώνουν ότι ένα τέτοιο γεύμα κρεδώνεται στα 60 ευρώ και ενδεικτικό των αλόγιστων χρεώσεων

Σύμφωνα με στελέχη του ασφαλιστικού κλάδου, η λύση πρέπει να αναζητηθεί μέσω της υιοθέτησης του συστήματος DRGs, δηλαδή πρωτοκόλλων που καθορίζουν το κόστος νοσηλείας ανάλογα με το κάθε περιστατικό.

Στελέχη ασφαλιστικών υποστηρίζουν ότι είναι αλόγιστες. Για παράδειγμα, παντόφλες δωματίου μιας χρήσης χρεώθηκαν στα 8 ευρώ.

ήταν π.χ. η χρέωση στα 8 ευρώ υλικών όπως οι παντόφλες μιας χρήσης στο δωμάτιο. Οι ασφαλιστικές εταιρείες κάνουν λόγο για πληθωρισμό χρεώσεων και παρά το γεγονός ότι ο ασφαλιστικός κλάδος εξασφαλίζει περίπου το 40% των εσόδων των ιδιωτικών νοσοκομείων, η διαπραγματευτική του δύναμη, όπως παρατη-

ρούν στελέχη της αγοράς, είναι περιορισμένη, αφού αδυνατούν να ελέγξουν το κόστος των αποζημιώσεων που πληρώνουν στα νοσοκομεία. Όπως αφήνουν να εννοηθεί στελέχη του κλάδου με σημαντική εμπειρία στον χώρο της υγείας, η συγκέντρωση που έχει παρατηρηθεί στα νοσοκομεία γύρω από συγκεκριμένα σχήματα, αποδυναμώνει περαιτέρω τη διαπραγματευτική του ισχύ και τη συγκράτηση του κόστους. Να σημειωθεί ότι στον κλάδο των νοσηλευτηρίων κυριαρχεί το CVC Capital Partners που έχει αγοράσει τα νοσοκομεία Metropolis και το οποίο αποτελεί και τον υποψήφιο αγοραστή της Εθνικής Ασφαλιστικής.

Δεύτερος βασικός πόλος στον κλάδο των νοσηλευτηρίων είναι ο

όμιλος του Ιατρικού, ενώ η αγορά συμπληρώνεται με το ΙΑΣΩ και την Ευρωκλινική, που είναι χαμηλότερης δυναμικότητας.

Σύμφωνα με στελέχη του κλάδου, η λύση στο πρόβλημα θα πρέπει να αναζητηθεί μέσω της υιοθέτησης του συστήματος DRGs, δηλαδή πρωτοκόλλων που καθορίζουν το κόστος νοσηλείας ανάλογα με το κάθε περιστατικό. Πρόκειται για ένα σύστημα που ισχύει σε όλες τις δυτικές χώρες – πρόσφατα υιοθετήθηκε μάλιστα και από τη Βουλγαρία και, σύμφωνα με στελέχη της ασφαλιστικής αγοράς, αποτελεί «το μοναδικό δοκιμασμένο τρόπο για να εξισορροπηθεί και να εξορθολογιστεί το κόστος στην ασφάλιση υγείας, σε συνδυασμό με την εξασφάλιση της ποιότητας στις υπηρεσίες».

Καταλύτης για την ανάκαμψη το 2021 το εμβόλιο

Η αποτελεσματικότητα του εμβολιαστικού προγράμματος, τόσο στην Ελλάδα, όσο και στις χώρες προέλευσης των τουριστών, θα προσδιορίσει τον βαθμό ανάκαμψης της οικονομικής δραστηριότητας και της κινητικότητας του πληθυσμού, σημειώνει σε ανάλυσή της η Alpha Bank. Κρίσιμη παράμετρος για τη σταδιακή επάνοδο του τουρισμού είναι η άρση των ταξιδιωτικών περιορισμών και η υποχώρηση της ανάγκης κοινωνικής αποστασιοποίησης.

Η επάνοδος στην κανονικότητα, σε αυτό το πεδίο, πιθανότατα να απαιτήσει περισσότερο χρόνο. Η επιστροφή των αφίξεων και των εισπράξεων από τον τουρισμό στο 50%-60% των υψηλών επιδόσεων του 2019 θα μπορούσε να θεωρηθεί εφικτός στόχος, εφόσον διαμορφωθούν ευνοϊκές συνθήκες, εξέλιξη που θα βοηθήσει σημαντικά στη σταδιακή εξομάλυνση του ελλείμματος εξωτερικών πληρωμών.

Το Ταμείο Ανάκαμψης

Η προοπτική πρόσβασης στα κεφάλαια του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης, από το δεύτερο εξάμηνο του 2021, μπορεί να ενισχύσει σημαντικά την αναπτυξιακή δυναμική της χώρας. Οι επενδύσεις που αναμένεται να πραγματοποιηθούν, θα κατευθυνθούν κυρίως στην πράσινη και στην ψηφιακή ανάπτυξη.

Συνολικά, κατά την περίοδο 2021-2026, η ελληνική οικονομία αναμένεται να ωφεληθεί με 32 δισ., ευρώ εκ των οποίων 19,3 δισ. αφορούν επιχορηγήσεις και 12,7 δισ. δάνεια με ευνοϊκό επιτόκιο και όρους.

Ειδικά για το 2021, αναμένεται να αντληθούν με τη μορφή επιχορηγήσεων περίπου 2,6 δισ. από τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (Recovery and Resilience Facility, RRF) και 1,6 δισ. ευρώ, από την πρωτοβουλία REACT-EU1, καθώς και 1,3 δισ. με τη μορφή δανείων.

Το 2020 αποτέλεσε ένα έτος δοκιμασίας και καμψής τόσο για την παγκόσμια, όσο και για την ελληνική οικονομία, σημειώνει η Alpha Bank. Η πανδημική κρίση επιτάχυνε ραγδαία εξελίξεις που είχαν αρχίσει να διαμορφώνονται νωρίτερα, υποχρέωσε τα οικονομικά επιτελεία των κυβερνήσεων όλων των χωρών να ακολουθήσουν πρωτόγνωρες και σχεδόν αιρετικές, μερικούς μήνες πριν από την πανδημία, πολιτικές παρέμβασης και, τέλος, οδήγησε στην

ανάληψη συντονισμένων πρωτοβουλιών από την Ευρωπαϊκή Ένωση, στους τομείς της υγείας και της οικονομίας, τις οποίες ουδείς ανέμενε τουλάχιστον στο άμεσο μέλλον.

Ειδικά στην Ελλάδα, η επεκτατική δημοσιονομική πολιτική που υιοθετήθηκε από την κυβέρνηση έλαβε άνευ προηγουμένου διαστάσεις, χωρίς υποχώρηση του ταξιδιωτικού περιορισμών και η υποχώρηση της ανάγκης κοινωνικής αποστασιοποίησης.

Τα δημοσιονομικά μέτρα της κυβέρνησης, σε συνδυασμό με την ισχυρή πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις, οδήγησαν σε σημαντική άμβλυση των αρνητικών επιπτώσεων στη συνολική δαπάνη και στις θέσεις απασχόλησης στη χώρα μας. Ιδιαίτερα δε, η πιστωτική πολιτική που υιοθετήθηκε από το ελληνικό τραπεζικό σύστημα οδήγησε σε μια εντυπωσιακή αύξηση του

Η επιστροφή των αφίξεων και των εισπράξεων από τον τουρισμό στο 50%-60% των επιδόσεων του 2019 είναι εφικτός στόχος.

δανεισμού προς τις ελληνικές επιχειρήσεις που πλάττονταν από την πανδημική κρίση.

Ως αποτέλεσμα, σε αντίθεση με την εξωτερική ζήτηση, η εκχώρια ιδιωτικής και δημόσια καταπόνηση σημειώσαν άνοδο, σε ετήσια βάση, στο τρίτο τρίμηνο, κατά 1% και 4,4%.

Αύξηση καταθέσεων

Τέλος, σημαντικό χαρακτηριστικό της χρονιάς που φεύγει ήταν η επιτάχυνση της πορείας άνοδου των καταθέσεων του ιδιωτικού τομέα, εξέλιξη που οφείλεται, μεταξύ άλλων, στη συγκράτηση των δαπανών τόσο από την πλευρά των νοικοκυριών, όσο και από την πλευρά των επιχειρήσεων, εξαιτίας των lockdowns και, κυρίως, της αυξημένης αβεβαιότητας για την απασχόληση, τα μελλοντικά εισοδήματα και τη ρευστότητα των επιχειρήσεων.

Μη επιστρεπτέα επιχορήγηση σε startups για κεφάλαιο κίνησης

Πρόγραμμα ΕΣΠΑ, ύψους 60 εκατ. ευρώ, για χρηματοδότηση του κεφαλαίου κίνησης, με τη μορφή μη επιστρεπτέας επιχορήγησης, για τις νεοφυείς επιχειρήσεις που έχουν εγγραφεί στο «Elevate Greece» ανακοίνωσε το υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων.

Ειδικότερα, οι εγγεγραμμένες επιχειρήσεις στο εθνικό μητρώο νεοφυών επιχειρήσεων - Elevate Greece μπορούν να λάβουν μη επιστρεπτέα χρηματοδότηση ύψους από 5.000 ευρώ έως και 100.000 ευρώ για κεφάλαιο κίνησης με στόχο την κάλυψη εξόδων τους σε αγορές εμπορευμάτων χρήσης, πρώτων υλών και υλικών χρήσης, του συνόλου των παροχών σε εργαζομένους και διάφορα λειτουργικά έξοδα.

Το ποσό ενίσχυσης προσδιορίζεται ως ποσοστό του κεφαλαίου κίνησης που αναλώθηκε το 2019, της τάξεως του 50% κατ' ελάχιστον και πρέπει να αναλωθεί από τον δικαιούχο εντός του 2021. Η αίτηση υποβολής θα είναι ανοικτή από την ημέρα που θα δημοσιευθεί η πρόσκληση μέχρι και τις 30/6/2021 το αργότερο.

Με τη χρηματοδότηση δίνεται, σύμφωνα με το υπουργείο, μια σημαντική «ανάσα» στις πληττόμενες από την πανδημία νεοφυείς επιχειρήσεις, προκειμένου να πραγματοποιήσουν τα πρώτα κρίσιμα βήματά τους.

Στο πλαίσιο της ανακοίνωσης της δράσης ΕΣΠΑ για τις νεοφυείς επιχειρήσεις που έχουν εγγραφεί στο «Elevate Greece», ο υπουργός Ανάπτυξης και Επενδύσεων Αδωνις Γεωργιάδης δήλωσε πως «όταν παρουσιάσαμε μαζί με τον πρωθυπουργό το «Elevate Greece», είχαμε ανακοινώσει τη δημιουργία ειδικού χρηματοδοτικού εργαλείου για τις νεοφυείς επιχειρήσεις που θα εγγραφόταν στην ηλεκτρονική αυτή πλατφόρμα, ως ένα επιπλέον κίνητρο για την εγγραφή τους αλλά και ως μία έμπρακτη απόδειξη της στήριξης του υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων στη νεοφυή επιχειρηματικότητα. Αυτό που ανακοινώσαμε ένα μήνα πριν, σήμερα γίνεται πράξη. Η Ελλάδα και το υπουργείο Ανάπτυξης καλωσορίζουν τη νεοφυή επιχειρηματικότητα από την οποία προσδοκούμε στο μέλλον πολλά».

Τραπεζικές προμήθειες 125 δισ. από εκδόσεις ομολόγων και μετοχών

Το νέο εταιρικό χρέος ανήλθε φέτος σε επίπεδα-ρεκόρ, στα 5 τρισ. δολ.

Στο ποσό των 125 δισ. δολαρίων έφτασαν φέτος αθροιστικά οι προμήθειες των μεγάλων τραπεζών παγκοσμίως από την αναδοχή τους σε εκδόσεις χρέους και προσφορές μετοχών. Πρόκειται για ποσό-ρεκόρ και αντανάκλα τον καταγιοισμό ομολόγων που εξέδωσαν φέτος βιομηχανικοί κολοσσοί, από την Boeing μέχρι την Airbnb και τη SoftBank. Οι προμήθειες αυτές αναπλήρωσαν την πτώση που σημείωσαν τα έσοδα των τραπεζών από τα ποσοστά τους και τις αμοιβές τους για τον ρόλο τους σε συμφωνίες συγχωνεύσεων και εξαγορών.

Όπως αναφέρει σχετικό ρεπορτάζ των Financial Times επικαλούμενο στοιχεία της εταιρείας δεδομένων Refinitiv, οι επιχειρήσεις ανά τον κόσμο άντλησαν κεφάλαια ύψους 300 δισ. δολαρίων από την έκδοση μετοχών, καταγράφοντας το υψηλότερο επίπεδο που έχει σημειωθεί οποιαδήποτε χρονιά, εξαιρουμένου μόνον του 2007. Σύμφωνα με τον Τζέι-σον Γκόλντμπεργκ, αναλυτή της Barclays, «υπήρξε μια δυναμική χρονιά όσον αφορά τόσο τις εκδόσεις χρέους όσο και τις εκδόσεις μετοχών». Ο ίδιος διευκρινίζει ότι οι επιχειρήσεις ανά τον κόσμο στράφηκαν φέτος στις χρηματαγορές για να αντλήσουν κεφάλαια, ώστε να ενισχύσουν τους ισολογισμούς τους εν μέσω της αβεβαιότητας που προκάλεσε η πανδημία.

Πράγματι, στη διάρκεια του έτους που τελειώνει οι εταιρείες άντλησαν το μεγαλύτερο ποσό που έχει καταγραφεί έως τώρα και συγκεκριμένα περισσότερα από 5 τρισ. δολάρια εκδίδοντας ομόλογα. Τον Μάρτιο, με το πρώτο κύμα της πανδημίας, πολλές πολυεθνικές έσπευσαν να διασφαλίσουν πιστωτικές γραμμές, αλλά σύντομα στράφηκαν στις αγορές ομολόγων ώστε να διασφαλίσουν μακροχρόνια χρηματοδότηση. Έτσι οι διενθεις τράπεζες προπορίστηκαν κέρδη ύψους 42,9 δισ. δολαρίων από τις εκδόσεις χρέους. Το ποσό αυτό ισοδυναμεί με αύξηση 25% σε σύγκριση με το αντίστοιχο του αμέσως προηγούμενου έτους, που επίσης κατέγραψε ιστορικό υψηλό.

Αναλυτές και στελέχη των εταιρειών της Γουόλ Στριτ αμφιβάλλουν, πάντως, για το αν μπορεί να επαναληφθεί αυτό του είδους η επιτυχία στη διάρκεια του επόμενου έτους. Όπως επισημαίνουν, οι επιχειρήσεις έχουν συσσωρεύσει χρέη και προσπα-

Οι μεγαλύτερες αμερικανικές επενδυτικές τράπεζες, JPMorgan Chase, Goldman Sachs, Bank of America, Morgan Stanley και Citigroup, συγκέντρωσαν 37 δισ. δολάρια από προμήθειες.

Οι προμήθειες από συγχωνεύσεις και εξαγορές μειώθηκαν στη διάρκεια του 2020 κατά 10%, στα 29,6 δισ. δολ.

θούν να εξυγιάνουν τους ισολογισμούς τους. Σύμφωνα άλλωστε με τον Ντέιβιντ Κόνραντ, αναλυτή της DA Davidson, φέτος ήταν καθοριστικές και οι προσφορές μετοχών από εταιρείες μεγάλης χρηματιστηριακής αξίας, όπως για παράδειγμα η Snowflake, νεοφυής εταιρεία βάσης δεδομένων στο «νέφος», και η αμερικανική DoorDash, εταιρεία κατ' οίκον παράδοσης γευμάτων.

Όσον αφορά ειδικότερα τις προμήθειες των τραπεζών από την ανάληψη των αρχικών δημοσίων εγγράφων εταιρειών, στοιχεία της Refinitiv καταδεικνύ-

ουν πως σημείωσαν αύξηση 90%, φτάνοντας στα 13 δισ. δολάρια και καταγράφοντας το υψηλότερο ποσό τουλάχιστον από το 2000. Έτσι, συνολικά τα έσοδα από τις εκδόσεις μετοχών εκτοξεύθηκαν στα 32 δισ. δολάρια, ποσό κατά 75% υψηλότερο από το αντίστοιχο του 2019, που ήταν 18,3 δισ. δολάρια.

Αυξήθηκαν, όμως, τα έσοδα των τραπεζών περαιτέρω από ορισμένες πωλήσεις μετοχών ή μεριδίων που αποφάσισαν κάποιες εταιρείες. Για παράδειγμα, η απόφαση της PNC Financial να πωλήσει το μερίδιό που κατέχει στην BlackRock. Επιπλέον, η εισαγωγή στο χρηματιστήριο πολλών εταιρειών τεχνολογίας έδωσε ώθηση στις δραστηριότητες της Goldman Sachs στις εκδόσεις μετοχών. Μιλώντας στους Financial Times, ο Μάικλ Γουόινγκ, αναλυτής της Morningstar, προβλέπει πως οι εισαγωγές μεγάλων επιχειρήσεων στα χρηματιστήρια θα συνεχιστούν και το 2021.

Οι προμήθειες από συγχωνεύ-

σεις και εξαγορές μειώθηκαν στη διάρκεια του 2020 κατά 10%, στα 29,6 δισ. δολάρια, αντανάκλα τον δραματικό πτώση των συμφωνιών μέσα στο πρώτο εξάμηνο του 2020. Τους τελευταίους μήνες, πάντως, καταγράφεται αύξηση των εξαγορών που ενθαρρύνουν τους επενδυτές δεδομένου ότι όσες εταιρείες σχεδιάζουν εξαγορές συχνά αναγκάζονται να αντλήσουν κεφάλαια από τις χρηματαγορές για να χρηματοδοτήσουν τα σχέδιά τους.

Αναφορικά με το ποιες τράπεζες άντλησαν τις περισσότερες προμήθειες, οι μεγαλύτερες αμερικανικές επενδυτικές τράπεζες, JPMorgan Chase, Goldman Sachs, Bank of America, Morgan Stanley και Citigroup, συγκέντρωσαν 37 δισ. δολάρια, που αντιπροσωπεύουν το 30% του συνόλου και το υψηλότερο ποσοστό από το 2013. Οι ευρωπαϊκές τράπεζες, αντιθέτως, αντιπροσωπεύουν λιγότερο από το 25% του συνόλου των προμηθειών και είναι το χαμηλότερο ποσοστό τους των τελευταίων τουλάχιστον 20 ετών.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Μειωμένη ζήτηση για πετρέλαιο και το 2021

Των STEPHANIE KELLY, DEVIKA KRISHNA KUMAR / REUTERS

Ετούτη η χρονιά δεν είχε ομοιά της για τις τιμές του πετρελαίου, ακόμα κι αν με την εκπνοή της αυτές διαμορφώνονται στα σχεδόν 51 δολάρια το βαρέλι, δηλαδή προεγγίζουν τον μέσο όρο της περιόδου 2015-2017. Απλώς αποκρύπτουν ένα έτος μεγάλης μεταβλητότητας και αστάθειας. Αρκεί να σκεφθεί κανείς πως τον Απρίλιο το αργό Νέας Υόρκης υποχώρησε σε αρνητικά επίπεδα και το πετρέλαιο τύπου Brent στο Λονδίνο εξασθένησε κάτω από τα 20 δολάρια το βαρέλι εξαιτίας της πανδημίας του κορωνοϊού και του πολέμου τιμών μεταξύ των τιτάνων του πετρελαίου, δηλαδή της Σαουδικής Αραβίας και της Ρωσίας. Στη διάρκεια των υπόλοιπων μηνών το εμπόρευμα προσπάθησε να ανακάμψει μετά την κατακόρυφη πτώση του, διότι η πανδημία έπληξε σε μέγιστο βαθμό τη ζήτηση σε όλο τον κόσμο.

Παρά το γεγονός ότι η πρόσκαιρη αποδυνάμωση των προ-

βλεπμάτων του πετρελαίου, ακόμα κι αν με την εκπνοή της αυτές διαμορφώνονται στα σχεδόν 51 δολάρια το βαρέλι, δηλαδή προεγγίζουν τον μέσο όρο της περιόδου 2015-2017. Απλώς αποκρύπτουν ένα έτος μεγάλης μεταβλητότητας και αστάθειας. Αρκεί να σκεφθεί κανείς πως τον Απρίλιο το αργό Νέας Υόρκης υποχώρησε σε αρνητικά επίπεδα και το πετρέλαιο τύπου Brent στο Λονδίνο εξασθένησε κάτω από τα 20 δολάρια το βαρέλι εξαιτίας της πανδημίας του κορωνοϊού και του πολέμου τιμών μεταξύ των τιτάνων του πετρελαίου, δηλαδή της Σαουδικής Αραβίας και της Ρωσίας. Στη διάρκεια των υπόλοιπων μηνών το εμπόρευμα προσπάθησε να ανακάμψει μετά την κατακόρυφη πτώση του, διότι η πανδημία έπληξε σε μέγιστο βαθμό τη ζήτηση σε όλο τον κόσμο.

Παρά το γεγονός ότι η πρόσκαιρη αποδυνάμωση των προ-

Η ζήτηση για «μαύρο χρυσό» πιθανότατα έφθασε στα ανώτατα επίπεδά της το 2019.

θεσμικών συμβολαίων του αργού Νέας Υόρκης σε αρνητικά επίπεδα δεν αναμένεται να επαναληφθεί το 2021, οι νέοι εγκλεισμοί και η σταδιακή ανάπτυξη των εμβολίων για την καταπολέμηση της ασθένειας θα περιορίσουν και πάλι τη ζήτηση ίσως και τα επόμενα χρόνια. «Είναι αλήθεια πως ποτέ ξανά δεν αντιμετωπίσαμε κάτι ανάλογο, ούτε καν κατά τη χρηματοπιστωτική κρίση ή μετά την 11η Σεπτεμβρίου», επισημαίνει ο Πίτερ Μακνάλι, διευθυντής του τμήματος ερευνών για εταιρείες βαριάς βιομηχανίας, υλικών και ενέργειας στην Third Bridge. «Ο αντίκτυπος στη ζήτηση ήταν άμεσος και σοβαρός», προσθέτει.

Στα χρόνια που θα έρθουν, η ζήτηση θα μπορούσε να είναι περιορισμένη ακόμα και μετά τη λήξη της πανδημίας, διότι οι κυβερνήσεις επιδιώκουν να περιστείλουν τις εκπομπές ρύπων και να επιβραδύνουν την κλιματική αλλαγή. Οι μεγάλοι όμιλοι πετρελαιοειδών, όπως είναι οι BP και Total, δημοσιοποίησαν τις προβλέψεις τους, βάσει των οποίων η ζήτηση για «μαύρο

χρυσό» ίσως και να έφθασε στα ανώτατα επίπεδά της το 2019. Το 2020 η παραγωγή πετρελαίου και υγρών καυσίμων ελαττώθηκε στα 94,25 εκατομμύρια βαρέλια ημερησίως, από τα 100,61 εκατομμύρια βαρέλια ημερησίως το 2019, ενώ η παραγωγή εκτιμάται πως θα ανακάμψει σε μόνο 97,42 εκατομμύρια βαρέλια ημερησίως το 2021, βάσει στοιχείων της Υπηρεσίας Πληροφοριών Ενέργειας των ΗΠΑ.

Το μεταβαλλόμενο τοπίο δημιουργεί κινδύνους για τα διυλιστήρια. Σχεδόν 1,5 εκατομμύριο βαρέλια ημερησίως σε ικανότητα διύλισης έχει θεθεί εκτός αγοράς, όπως υπολογίζει η Morgan Stanley. Σε παγκόσμια κλίμακα, η ικανότητα διύλισης αναμένεται να ενισχυθεί, βάσει στοιχείων της GlobalData. Εντούτοις, η μειούμενη ζήτηση και τα ασθενικά περιθώρια κέρδους στη βενζίνη, στο πετρέλαιο κίνησης και σε άλλα είδη καυσίμων οδήγησε πολλά διυλιστήρια σε Νοτιοανατολική Ασία και Βόρεια Αμερική είτε να διακόψουν πλήρως την παραγωγή τους είτε να τη μειώσουν, ενώ σε αυτά συγκαταλέγονται και μονάδες στην Ακτή του Κόλπου των Ηνωμένων Πολιτειών.

«Η καραντίνα στις πιο ανεπτυγμένες οικονομίες ενίσχυσε την έκθεση των διυλιστηρίων στην ανταγωνιστικότητα αγοράς εξαγωγίμων προϊόντων», αναφέρει η BP σε σχετική έκθεση για τις προοπτικές της, η οποία δημοσιεύθηκε τον Σεπτέμβριο. Οι επόμενοι μήνες αναμένονται ασταθείς, καθώς οι επενδύσεις θα βρίσκονται ανάμεσα στη μέτρια ζήτηση και στη δυνητική άνοδο της προσφοράς σε «μαύρο χρυσό» από τις πετρελαιοπαραγωγικές χώρες, συμπεριλαμβανομένων των μελών του ΟΠΕΚ και των συμμάχων του. «Οι αγορές τελούν σε αναταραχή και αταξία τους τελευταίους δώδεκα μήνες και οι συνέπειες είναι μακροπρόθεσμες, καθώς αρχίζουμε να δημιουργούμε νέο πλαίσιο κανονικότητας για να βρούμε τη μετὰ πανδημίας ισορροπία», τονίζουν εν κατακλείδι αναλυτές της Mitsubishi UFJ Financial Group.

Ο δείκτης αστάθειας του πετρελαίου (Cboe Crude Oil ETF Volatility Index) εκτινάχθηκε στο ρεκόρ των 517,19 μονάδων τον Απρίλιο, υποχώρησε 40% έκτοτε, αλλά παραμένει σχεδόν 60% υψηλότερα από τα επίπεδα προ ενός έτους.

Οι ΗΠΑ μπλοκάρουν τοποθετήσεις κεφαλαίων σε κινεζικούς ομίλους

Λίγο προτού παραδώσει τη σκυτάλη στον Τζο Μπάιντεν, ο Ντόναλντ Τραμπ οξύνει το ήδη τεταμένο κλίμα ανάμεσα στην Ουάσινγκτον και το Πεκίνο, επιβάλλοντας αυστηρότερους περιορισμούς σε όσους Αμερικανούς επενδυτές ενδιαφέρονται να τοποθετήσουν κεφάλαιά τους σε κινεζικές επιχειρήσεις. Στην πράξη αποκλείει ακόμη πολλές κινεζικές επιχειρήσεις από το αμερικανικό επενδυτικό κεφάλαιο, χαρακτηρίζοντας περισσότερες εταιρείες ύποπτες για διασυνδέσεις με τις κινεζικές ένοπλες δυνάμεις.

Στη σχετική ανακοίνωση του αμερικανικού υπουργείου Οικονομικών τονίζεται ότι η απαγόρευση επεκτείνεται στις επενδύσεις σε διαπραγματεύσιμα αμοιβαία κεφάλαια ή σε κεφάλαια που παρακολουθούν έναν δείκτη και προπαντός στις θυγατρικές όσων κινεζικών εταιρειών αναφέρονται στην προϋπόκουσα «μαύρη» λίστα που έχει δημοσιοποιηθεί από τον Νοέμβριο. Η εν λόγω «μαύρη» λίστα αφορούσε την αγορά μετοχών ή άλλων τίτλων 35 κινεζικών εταιρειών που, σύμφωνα με την Ουάσινγκτον, διατηρούν δεσμούς με τις κινεζικές ένοπλες δυνάμεις.

Διευρύνθηκε η λίστα των επιχειρήσεων που η Ουάσινγκτον θεωρεί ότι σχετίζονται με τις κινεζικές ένοπλες δυνάμεις.

Το υπουργείο διευκρινίζει τώρα ότι θα δημοσιεύσει και τα αμοιβαία κεφάλαια που ελέγχονται σε ποσοστό 50% από εταιρείες συνδεδεμένες με τον κινεζικό στρατό.

Η επιβολή αυστηρότερων περιορισμών δημοσιοποιείται με τη μορφή διευκρινίσεων για τις «συνθετικές ερωτήσεις» όπως αναφέρεται το σχετικό έγγραφο του αμερικανικού υπουργείου Δικαιοσύνης. Η κίνηση φαίνεται να υποροειείται από τις διαφωνίες που έχουν εκδηλωθεί ανάμεσα σε διάφορα κλιμάκια της αμερικανικής κυβέρνησης ως προς το πόσο αυστηροί πρέπει να είναι οι περιορισμοί που θα διέπουν την τοποθέτηση αμερικανικών κεφαλαίων σε κινεζικά περιουσιακά στοιχεία. Σύμφωνα με

Ο Ντόναλντ Τραμπ, λίγο προτού παραδώσει τη σκυτάλη στον Τζο Μπάιντεν, οξύνει το ήδη τεταμένο κλίμα ανάμεσα στην Ουάσινγκτον και το Πεκίνο.

σχετικό ρεπορτάζ του Reuters, το υπουργείο Οικονομικών είχε ασκήσει πιέσεις για να μετριασθούν κάπως οι κανόνες αλλά προσέκρουσε στη σθεναρή αντίσταση των υπουργείων Εξωτερικών και Αμ-

νας. Ζητούσε ειδικότερα να εξαιρεθούν από τη «μαύρη» λίστα οι θυγατρικές κινεζικών εταιρειών. Σκολιάζοντας την τελευταία εξέλιξη, ο Αμερικανός υπουργός Εξωτερικών Μάικ Πομπέο, τόνισε ότι

«διστάζουμε πως δεν θα καταλήξουν τα αμερικανικά κεφάλαια να συνδράμουν την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό των κινεζικών ενόπλων δυνάμεων, μυστικών υπηρεσιών και υπηρεσιών ασφαλείας». Συμπλήρωσε μάλιστα πως οι διευκρινίσεις κατευνάζουν τους φόβους μας πως θα μπορούσαν Αμερικανοί επενδυτές εν αγνοία τους να στηρίζουν κινεζικές επιχειρήσεις που έχουν στενούς δεσμούς με τον στρατό της Κίνας, «είτε μέσω άμεσων είτε μέσω έμμεσων ή παθητικών επενδύσεων».

Παράλληλα, ο Ρότζερ Ρόμπινσον, πρώην στέλεχος του Λευκού Οίκου και υπέρμαχος των περιορισμών σε κάθε αμερικανική επένδυση στις κινεζικές εταιρείες, τόνισε πως «αποτελεί σαφή νίκη των αμερικανικών σωμάτων που μερμινούν για την εθνική ασφάλεια και των προσπαθειών τους να διασφαλίσουν την τήρηση των αποφάσεων που ελήφθησαν τον Νοέμβριο». Σημειώτεον ότι η σχετική απόφαση του Νοεμβρίου της εθνικής αντιβουλή του 1999 που καλούσε το υπουργείο Αμυνας να συντάξει κατάλογο με τις εταιρείες του κινεζικού στρατού. Το Πεντάγωνο

ανταποκρίθηκε μόλις φέτος στο σχετικό αίτημα και έχει αναφέρει 35 εταιρείες. Ανάμεσά τους η πετρελαϊκή CNOOC Ltd αλλά και η μεγαλύτερη βιομηχανία μικροεπεξεργαστών της Κίνας, η Semiconductor Manufacturing International Corp.

Από τον Νοέμβριο όταν δημοσιεύθηκε η αρχική «μαύρη» λίστα των απαγορευμένων κινεζικών εταιρειών, το Πεκίνο είχε προειδοποιήσει πως θα προχωρήσει σε αντίποινα. Με την τελευταία κίνηση της Ουάσινγκτον, το κινεζικό υπουργείο Εξωτερικών επανέλαβε πως είναι κατηγορηματικά αντίθετο σε οποιοσδήποτε «δεσμούς ανάμεσα στον στρατό και τους πολίτες».

Μιλώντας, άλλωστε, στο Reuters ο εκπρόσωπος του υπουργείου Εξωτερικών τόνισε πως «η πολιτικοποίηση της οικονομίας και του εμπορίου, η καταχρηστική εκμετάλλευση της ισχύος του κράτους και η διασταλτική ερμηνεία της έννοιας της εθνικής ασφαλείας αντιβαίνουν τις αρχές του ελεύθερου ανταγωνισμού και του διεθνούς εμπορίου για τις οποίες περφηφάνονται πάντα οι ΗΠΑ».

ΑΠΟΨΗ

Τι αλλάζει στις σχέσεις Ευρωπαϊκής Ένωσης - Ηνωμένου Βασιλείου

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΚΛΕΩΠΑ***

Την παραμονή των Χριστουγέννων ανακοινώθηκε η ιστορική συμφωνία διαζυγίου Η.Β. και Ε.Ε. Μια νέα μετά Βρεxit εποχή ανοίγεται στις σχέσεις των δύο πλευρών, αλλάζοντας ό,τι γνωρίζαμε για πολλά χρόνια. Ας δούμε σε μερικούς τομείς σχετικούς με την οικονομία πώς διαμορφώνεται το τοπίο με βάση την επιτευχθείσα συμφωνία:

Εμπόριο: Διασφαλίζεται ότι για τις εμπορικές συναλλαγές δεν θα

Οι βρετανικές αεροπορικές δεν θα έχουν τη δυνατότητα να συνδέουν προορισμούς εντός Ε.Ε.

υπάρχουν δασμοί ή ποσοστώσεις στις εισαγωγές ή εξαγωγές, αλλά μία σειρά νέων συννοριακών κανονισμών «για όλα τα αγαθά που συμμορφώνονται με τους κανόνες καταγωγής». Με την προσέγγιση αυτή αποφεύγεται η διάσπαση στις αλυσίδες παραγωγής, που θα προκαλούσε πολλά προβλήματα σε αρκετούς τομείς, (π.χ. αυτοκινητοβιομηχανία). Βέβαια, θα υπάρχουν τελωνειακοί έλεγχοι στα σύνορα, πράγμα που συνεπάγεται υψηλότερο κόστος. Ειδικά οι έλεγχοι στις εισαγωγές τροφίμων και ζωικών ειδών θα είναι πιο αυστηροί.

Ανταγωνισμός: Τα δύο μέρη δεσμεύονται να τηρήσουν τους ίδιους όρους ανταγωνισμού, διατηρώντας τα υψηλά επίπεδα προστασίας σε πολλούς τομείς μεταξύ των οποίων η τιμολόγηση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, τα κοινωνικά και εργασιακά δικαιώματα, η φορολογική διαφάνεια και οι κρατικές επιδοτήσεις. Προβλέπεται όμως η δυνατότητα λήψης διορθωτικών μέτρων (π.χ. επιβολή τελωνειακών δασμών) αν μία από τις δύο πλευρές δεν τηρήσει τις υποχρεώσεις αυτές. **Μεταφορές:** Εξασφαλίζεται η αεροπορική, οδική και σιδηροδρομική σύνδεση των βρετανικών νησιών με την ηπειρωτική Ευρώπη, αλλά με μερικά μόνο από τα πλεονεκτήματα που απολάμβανε το Η.Β. όταν ήταν μέλος της ενιαίας αγοράς. Οι βρετανικές αεροπορικές θα έχουν ευρεία πρόσβαση για δρομολόγια προς ευρωπαϊκούς προορισμούς, δεν θα έχουν όμως τη δυνατότητα να συνδέουν προορισμούς εντός της Ε.Ε. Το Η.Β. θα χρειασθεί διμερείς συμ-

φωνίες με τις χώρες-μέλη της Ε.Ε. για να αρχίσει η μεταφορά εμπορευμάτων εκτός της Ε.Ε., (π.χ. προς ΗΠΑ, μέσω Η.Β. και αντίστροφα). Για τους Βρετανούς αυτοκινητιστές θα ισχύουν περιορισμοί ως προς τους ευρωπαϊκούς προορισμούς που μπορούν να διασχίσουν για τη μεταφορά των εμπορευμάτων. Το ίδιο ισχύει και τους Ευρωπαίους αυτοκινητιστές στη Βρετανία. Στόχος των ρυθμίσεων αυτών είναι να μην υπονομευθούν τα δικαιώματα των επιβατών, των εργαζομένων αλλά και η ασφάλεια των μεταφορών.

Ταξίδια - Εργασία: Οι πολίτες του Η.Β. θα έχουν τη δυνατότητα να επισκεφθούν την περιοχή Schengen χωρίς Visa για 90 ημέρες. Δημιουργείται νέος μηχανισμός για την αναγκαία υγειονομική κάλυψη των ταξιδιωτών. Για την εργασία και διαμονή σε άλλες χώρες θα χρειάζονται άδειες από τις εθνικές αρχές. Τα επαγγελματικά προσόντα που είχαν αποκτηθεί στο Η.Β., από δικηγόρους και λογιστές, δεν θα αναγνωρίζονται στην Ε.Ε. και το αντίθετο.

Χρηματοοικονομικές Υπηρεσίες: Η δυνατότητα των χρηματοοικονομικών εταιρειών να λειτουργούν στην αγορά εξαρτάται από το εάν θα έχουν εξασφαλίσει ειδικό καθεστώς. Θα επιτρέπεται όμως η πρόσβαση των πολιτών σε τραπεζικούς λογαριασμούς εκατέρωθεν. Η συμφωνία έχει επίσης προβλέψει για πολλούς άλλους τομείς όπως την αλιεία, τα προγράμματα έρευνας και καινοτομίας, τη δικαστική συνεργασία, τη μεταβίβαση δεδομένων, κ.ά. Η συνεργασία σε ό,τι αφορά την εξωτερική πολιτική, την ασφάλεια και την άμυνα δεν καλύπτεται από τη συμφωνία, γιατί το Η.Β. δεν ήθελε να διαπραγματευθεί αυτά τα ζητήματα. Εάν κάποια πλευρά δεν τηρήσει τη συμφωνία, θα αναλάβει να εξετάσει το πρόβλημα ένας μηχανισμός επίλυσης διαφορών, όπως γίνεται στις περισσότερες εμπορικές συμφωνίες, χωρίς το Δικαστήριο της Ε.Ε. να έχει δικαίωμα παρέμβασης σε αυτή τη διαδικασία. Η συμφωνία προβλέπει πως για όλα όσα αναφέρθηκαν πιο πάνω θα υπάρχει εκτενής ρύθμιση στις λεπτομέρειες εφαρμογής τους επόμενους μήνες ή και χρόνια. Στο πλαίσιο συμφωνίας που επιτεύχθηκε η Βόρεια Ιρλανδία θα παραμείνει στην εσωτερική αγορά και τελωνειακή ένωση της Ε.Ε.

* Ο κ. Γιάννης Κλεώπας είναι διευθύνων σύμβουλος της Kleopas Alliot Business Consultants.

Επιστρέφουν οι υψηλοί συντελεστές του ΦΠΑ στη Γερμανία

Από 1ης Ιανουαρίου ο ΦΠΑ επιστρέφει στα επίπεδα τα οποία ίσχυαν πριν από τον Ιούλιο στην Γερμανία. Οι γιορτές συνεχίζονται, η Πρωτοχρονιά βρίσκεται ante portas, αλλά για τους Γερμανούς καταναλωτές σημασία έχει η επόμενη ημέρα, η 2η Ιανουαρίου. Η γερμανική κυβέρνηση αποφάσισε από 1ης Ιουλίου μέχρι 31 Δεκεμβρίου να μειώσει τον ΦΠΑ από 19% σε 16%, ενώ στα τρόφιμα από 7% στο 5% για την τόνωση της καταναλωτικής δύναμης, αλλά η απόφαση το έρωτημα, εάν οι έμποροι επαναφέρουν τις τιμές στα προηγούμενα επίπεδα, αυξάνοντας τις ουσιαστικά. Εάν τελικά συμβεί και σε τι εύρος, ακόμα δεν έχει καταστεί σαφές, αλλά θα εξαρτηθεί κυρίως από τα εκπαιδευτικά σουπερ μάρκετ, όπως το Lidl και το Aldi. «Ο ανταγωνισμός στο εμπόριο τροφίμων στη Γερμανία είναι σκληρός, και δεν θα είναι εύκολο για τους εμπόρους να αυξήσουν τις τιμές τους με την

επαναφορά του ΦΠΑ», υποστηρίζει ο Μάρτιν Φάσναχτ, ειδικός σε θέματα εμπορίου στην Ανώτατη Σχολή Οικονομικών WHU. «Ιδιαίτερα σε καταστήματα τροφίμων τύπου Lidl και Aldi θα είναι ένα δύσκολο βήμα, γιατί στην πανδημία έχασαν ποσοστά της αγοράς, τα οποία απορροφήθηκαν από τα κανονικά σουπερ μάρκετ». Ο εκτελεστικός διευθυντής του Εμπορικού Συνδέσμου Γερμανίας HDE, Στέφαν Γκεντ, πιστεύει ότι λόγω του ανηλεούς ανταγωνισμού τα περιθώρια για αυξήσεις τιμών είναι «εξαιρετικά περιορισμένα».

Το ότι ο ΦΠΑ είναι ένα θέμα, το οποίο οι έμποροι χρησιμοποιούν για να προσελκύσουν την προσοχή, φάνηκε από τότε που μειώθηκε ο συγκεκριμένος φόρος το καλοκαίρι. Τότε το Lidl δεν περίμενε καν μέχρι την ημέρα ισχύος του μέτρου, αλλά μείωσε τις τιμές μια εβδομάδα νωρίτερα. Το Aldi, ο άμεσος ανταγωνιστής, ακολούθησε, μειώνοντας επιπλέον τις τιμές κατά 3% σε όλα τα είδη.

Τα Boeing 737 MAX απογειώνονται μετά δύο χρόνια

Μαϊάμι - Νέα Υόρκη η πρώτη πτήση που πραγματοποίησε η American Airlines

Πέρασαν σχεδόν δύο χρόνια από το τελευταίο τραγικό δυστύχημα με το 737 MAX της Boeing και το εν λόγω αεροσκάφος βρέθηκε και πάλι στους αιθέρες. Πρόκειται για την πτήση «αριθμός 718» της αμερικανικής αεροπορικής εταιρείας American Airlines, η οποία από το αεροδρόμιο του Μαϊάμι κατευθύνθηκε στο Λα Γκούαρδία της Νέας Υόρκης, όπως σχετικά αναφέρει σε δημοσίευσή του το αμερικανικό ενημερωτικό δίκτυο του CNBC. «Πετάμε με το Boeing 737 MAX», ανακοίνωσε από το πιλοτήριο ο κυβερνήτης Σον Ρόσκει, ενώ ορισμένοι εκ των επιβαίνοντων, 87 στο σύνολο, χειροκρότησαν. Ανάμεσά τους συγκαταλέγονταν ο πρόεδρος της αεροπορικής εταιρείας, υπάλληλοι και το πλήρωμα του αεροσκάφους. «Έχουμε πλήρη εμπιστοσύνη στο αεροσκάφος, στο οποίο επιβαίνει και η γυναίκα μου», συμπλήρωσε ο Σον Ρόσκει. Κατά τις προβλέψεις της American Airlines, αυτή θα διενεργεί ένα δρομολόγιο ημερησίων με το εν λόγω αεροσκάφος ανάμεσα στα δύο αεροδρόμια και σταδιακά θα αυξήσει τις πτήσεις, ώστε τις προερχόμενες εβδομάδες να εξημερευτεί και άλλες πόλεις των ΗΠΑ, ενώ αναλόγως κινούνται και άλλοι αερομεταφορείς. Λόγου χάριν, πτήσεις με 737 MAX θα ξεκινήσει από 11 Φεβρουαρίου η United Airlines από το Ντένβερ στο Χιούστον, δύο κομβικά αεροδρόμια γι' αυτήν, ενώ θα ακολουθήσει από το δεύτερο τρίμηνο του 2021 και η Southwest Airlines. Σημειώτέον, όπως τονίζει το Ρόιτερς, πως μετά τον Μάρτιο του 2019 όλα τα 737 MAX σε όλο τον κόσμο καθυλώθηκαν.

Εκτός Ηνωμένων Πολιτειών, ο βραζιλιάνικος αερομεταφορέας Gol, ο οποίος διαθέτει στόλο αποκλειστικά με Boeing 737, ήταν και ο πρώτος στον κόσμο που μέσα στον Δεκέμβριο χρησιμοποίησε τα 737 MAX. Εν τω μεταξύ, όπως αναφέρεται σχετι-

Η σοβαρότερη και δραματικότερη κρίση στην ιστορία της αμερικανικής αεροπορίας έφθασε στο τέλος της μόλις πριν από έναν μήνα, όταν ο αρμόδιος φορέας εποπτείας έδωσε το πράσινο φως για να πετάξει ξανά το 737 MAX.

Συνολικά έχουν παραγγελθεί από τις αεροπορικές εταιρείες σε όλο τον κόσμο περισσότερα από 3.000 Boeing 737 MAX.

κά με την νέα εκδοχή του αναβαθμισμένου και επιδιορθωμένου μοντέλου, αυτό έχει μεγαλύτερη αυτάρκεια καυσίμου. Συνολικά έχουν παραγγελθεί από τις αεροπορικές εταιρείες σε όλο τον κόσμο περισσότερα από 3.000 αεροσκάφη. Η σοβαρότερη και δραματικότερη κρίση στην ιστο-

ρία της αμερικανικής αεροπορίας έφθασε στο τέλος της μόλις πριν από έναν μήνα, όταν έδωσε το πράσινο φως για να πετάξει ξανά το 737 MAX ο αρμόδιος φορέας εποπτείας, η Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Αεροπορίας. Είχαν προηγηθεί μεταρρυθμίσεις που έκαναν η κατασκευάστρια εταιρεία Boeing, ώστε να καταστήσει το αεροσκάφος ασφαλέστερο. Και στα δύο θανατηφόρα συμβάντα του Οκτώβριου του 2018 με την πτήση 610 της Lion Air στην Ινδονησία και την πτήση 302 της Ethiopian Airlines τον Μάρτιο του 2019, οι πιλότοι πάλευσαν να διαχειριστούν ένα αυτοματοποιημένο σύστημα ελέγχου πτήσεως, το οποίο κατά λάθος τέθηκε σε κίνηση. Οπως αποδείχθηκε στις έρευνες, που ακολούθησαν

των δυστυχημάτων, υπήρχαν ελλείψεις ως προς την κατασκευή του 737 MAX, τον σχεδιασμό του και την πιστοποίησή του από τους αρμόδιους φορείς στις ΗΠΑ. Ως συνέπεια η φήμη και το κύρος τόσο της Boeing όσο και της Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας Αεροπορίας αμαυρώθηκαν ιδιαίτερα, ενώ παράλληλα ψηφίστηκαν νέοι νόμοι για την αυστηρότερη διεξαγωγή ελέγχων κατά την πιστοποίηση αεροσκαφών. Πάντως, όπως αναφέρει τέλος το CNBC, η American Airlines και άλλοι αερομεταφορείς, που χρησιμοποιούν και πάλι το MAX, έχουν δηλώσει πως αν κάποιος, που έχουν κάνει κρατήσεις σε αυτό, τελικώς δεν αισθάνονται άνετα να πετάξουν, μπορούν άνευ επιβάρυνσης να αλλάξουν πτήση.

Η Nokia εποφθαλμιά τη θέση της Huawei στο 5G

Ισως η χρονιά που έρχεται να είναι και η τελευταία ευκαιρία για την Ευρωπαϊκή Ένωση να μη μείνει ουραγός στα δίκτυα τεχνολογίας 5ης γενιάς με τις υψηλές ταχύτητες για τις τηλεπικοινωνίες και να συμβαδίσει με την Κίνα και τις Ηνωμένες Πολιτείες, όπως αναφέρει χαρακτηριστικά σε ανάλυσή του για το θέμα το Reuters. Κι αυτό ευνοεί ιδιαίτερα όσες εταιρείες προμηθεύουν τον ανάλογο και αναγκαίο εξοπλισμό, όπως είναι η φινλανδική Nokia και η σουηδική Ericsson, ειδικά αφότου πολλές κυβερνήσεις από τη Σουηδία έως τη Σιγκαπούρη αποφάσισαν να αποκλείσουν την κινεζική Huawei για λόγους ασφαλείας, ακολουθώντας το παράδειγμα των ΗΠΑ.

Ο εν λόγω κινεζικός όμιλος διατηρεί στενούς δεσμούς με το Πεκίνο, εξ ου και θορύβησε τον Λευκό Οίκο. Πόσο μάλλον, αν σκεφθεί κανείς πως έχει πλέον αναδειχθεί στον μεγαλύτερο κατασκευαστή εξοπλισμού δικτύων στον κόσμο. Επιπλέον, όπως είχε αναφέρει σε παλιότερο δημοσίευσή της η The Wall Street Journal και επικαλείται το Bloomberg, τα τελευταία 20 χρόνια η Huawei είχε πρόσβαση σε 75 δισ. δολάρια κρατική βοήθεια. Γίνεται, λοιπόν, κατανοητό πως το Πεκίνο πολύ έγκαιρα ανέδειξε σε στρατηγική του προτεραιότητα τα δίκτυα 5ης γενιάς, τα οποία πηγαίνουν πολύ πιο πέρα από εκείνα της 4ης γενιάς. Τα τελευταία έδιναν τη δυνατότητα στο Instagram, το YouTube και άλλο συναφές περιεχόμενο να διατίθεται στα έξυπνα κινητά τηλέφωνα, ενώ η 5η γενιά υποστηρίζει την ανάπτυ-

Nokia, Ericsson και Huawei συνολικά ελέγχουν το 60% της αγοράς τηλεπικοινωνιακού εξοπλισμού αξίας 90 δισ. δολαρίων.

Η φινλανδική εταιρεία μπορεί να επωφεληθεί, καθώς πλήθος χωρών έχει αποκλείσει τον κινεζικό όμιλο.

ξη νέων δραστηριοτήτων, θέτει σε λειτουργία έξυπνα εργοστάσια, πόλεις, γραφεία, και σπίνια - οπότε, θεωρείται θεμέλιο της ανάπτυξης της Κίνας. Κι εδώ έρ-

χεται η σειρά της Ε.Ε., αλλά και εταιρειών της Γηραιάς Ηπείρου όπως η Nokia. Η Ε.Ε. στο Ταμείο Ανάκαμψης προβλέπει έργα για την ψηφιοποίηση της οικονομίας των κρατών-μελών, υπολογίζοντας για αυτά το ένα πέμπτο των συνολικών κονδυλίων των 750 δισ. ευρώ. Βέβαια, οι ευρωπαϊκοί όμιλοι κινητής τηλεφωνίας επί μακρόν έδειξαν απρόθυμοι να αρχίσουν να επενδύουν στα δίκτυα 5ης γενιάς, όπως επισήμανε το Reuters. «Δυστυχώς η Ευρώπη έχει μείνει πίσω», πα-

ραδέχεται ο Πεκά Λούντμαρκ, διευθύνων σύμβουλος της Nokia. «Αλλά η ανάπτυξη των δικτύων 5ης γενιάς ήδη έχει επιταχυνθεί και το 2021 πιστεύω πως θα προωθηθούν πιο γρήγορα στις περισσότερες χώρες της Ε.Ε.». Εάν προτεθούν τα μερίδια των Nokia, Ericsson και Huawei, συνολικά ελέγχουν το 60% της αγοράς τηλεπικοινωνιακού εξοπλισμού αξίας 90 δισ. δολαρίων.

Ωστόσο, ενώ δυσχεραίνεται η τελευταία να προσεγγίσει την αγορά της Ιαπωνίας, της Γαλλίας, της Ινδίας και της Βρετανίας, λόγω χάριν, η πρώτη δεν επωφελείται. Ο προκάτοχος του Λούντμαρκ, ο Ρατζίβ Σούρι, έκανε λάθος επιλογές, γυρνώντας την πλάτη στα δίκτυα 5ης γενιάς προς όφελος των ανταγωνιστριών, Ericsson και Huawei. Εν τω μεταξύ, στις χώρες, όπου απαγορεύονται οι συναλλαγές με τη Huawei, οι εταιρείες κινητής τηλεφωνίας προτιμούν να έχουν δύο προμηθεύτριες για να εκμεταλλευθούν πλήρως τα οφέλη της νέας τεχνολογίας - οπότε χρειάζονται και την Ericsson και τη Nokia. Ο Πεκά Λούντμαρκ δεσμεύεται να ενισχύσει όσο το δυνατόν περισσότερο τη θέση της εταιρείας του, επενδύοντας επιπλέον κεφάλαια στην έρευνα και ανάπτυξη των δικτύων 5ης γενιάς, έστω κι αν είναι μικρότερη από τους ανταγωνιστές του, που εμφανίζουν υψηλότερα έσοδα (όπως η Ericsson). Αλλωστε, τέλος, δεν είναι αργά για τη Nokia, μιας και σε όλο τον κόσμο οι δαπάνες επί των δικτύων 5ης γενιάς το 2021 θα αυξηθούν 30% πέραν των 20 δισ. δολαρίων, σύμφωνα με την εταιρεία συμβούλων Dell'Oro Group.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Μοχλός ανάκαμψης για την Ευρώπη το 5G

Των **SUPANTHA MUKHERJEE** και **ISLA BINNIE / REUTERS**

Πολύ πιθανόν η επόμενη χρονιά να είναι και η τελευταία ευκαιρία για την Ευρώπη και τις προσπάθειές της να συμβαδίσει τόσο με την Κίνα όσο και με τις ΗΠΑ στην ανάπτυξη της νέας τεχνολογίας 5ns γενιάς για τα δίκτυα τηλεπικοινωνιών.

Η αποστολή του να εισαγάγει την εν λόγω τεχνολογία, η οποία υπόσχεται ταχύτητες έως και 20 φορές υψηλότερες από ό,τι σήμερα, μπορεί να έχει ζωτική σημασία για το πόσο ανταγωνιστικότερη εξέρχεται της καταστροφικής κρίσης του κορωνοϊού. Έχοντας κατά νουν όλα τα παραπάνω, η Ευρωπαϊκή Ένωση διοχετεύει το ένα πέμπτο των κονδυλίων του Ταμείου Ανάκαμψης των 750 δισ. ευρώ σε έργα, τα οποία στόχο έχουν να βελτιώσουν τις ψηφιακές δυνατότητες των κρατών-μελών της. Οι ευρωπαϊκοί όμιλοι κινητής τηλεφωνίας επί μακρόν έδειχναν απρόθυμοι να αρχίσουν να επενδύουν στα δίκτυα 5ns γενιάς, τα οποία θα μπορούσαν

Ericsson προβλέπει ότι η κάλυψη σε δίκτυα 5ns γενιάς από το σχεδόν 1% των συνδρομών κινητής τηλεφωνίας στην Ευρώπη το 2020 θα φθάσει στις δυτικές χώρες στο 55% και στις ανατολικές και κεντρικές στο 27% κατά την προσεχή πενταετία. Δοθέντος τούτου, η Γηραιά Ηπειρος θα μπορέσει να εδραιώσει επί της τεχνολογίας την ανάκαμψη μετά την πανδημία. Βέβαια, είναι οι ευρωπαϊκές εταιρείες κινητής τηλεφωνίας, οι οποίες θα πληρώσουν την Ericsson, τη Nokia και την Huawei με δισεκατομμύρια δολάρια για τον εξοπλισμό 5ns γενιάς.

Τον Ιούλιο, οι Βρυξέλλες κατέληξαν σε συμφωνία σχετικά με το πρόγραμμα διάσωσης της ευρωπαϊκής οικονομίας και οι εταιρείες με τη σειρά τους ξεκίνησαν την κατάρτιση σχεδίων. «Μόλις έγινε η ανακοίνωση, όλο το καλοκαίρι εργαζόμασταν, ώστε να μπορέσουμε να θέσουμε υλοποιήσιμους στόχους», τόνισε ο Χοσέ Μαρία Αλβάρεθ - Παγιέτε, διευθύνων σύμβουλος του ισπανικού τηλεπικοινωνιακού ομίλου της Telefonica. Από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μία εκπρόσωπος της ανέφερε ότι οι πρώτες δόσεις της οικονομικής βοήθειας θα αρχίσουν να διατίθενται από το καλοκαίρι του 2021. Μεταξύ ποικίλων ψηφιακών έργων, η Telefonica υπολογίζει πως με τα ευρωπαϊκά κονδύλια θα καλυφθεί όλη η Ισπανία με πρόσβαση σε Διαδίκτυο οπτικών ινών υψηλών ταχυτήτων και θα επεκταθεί η τεχνολογία της 5ns γενιάς στο σχεδόν 85% της χώρας έως το 2025.

Ο μεμονωμένος καταναλωτής θα χρησιμοποιήσει την 5n γενιά για κλήσεις και περιήγηση στο Διαδίκτυο, αλλά το βασικό πλεονέκτημα της εν λόγω τεχνολογίας έχει να κάνει με τη δημιουργία νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, την αυτοματοποίηση των εργοστασίων και τη λειτουργία καίριων υποδομών όπως τα δίκτυα ηλεκτρικής ενέργειας. Έως την εκπονή του 2020 αναμένεται οι συνδρομές κινητής τηλεφωνίας 5ns γενιάς σε όλο τον κόσμο να φθάσουν τα 220 εκατ., εκ των οποίων το 80% αφορά την Κίνα, όπως φαίνεται στα στοιχεία της Ericsson. Όπως παρατηρεί, τέλος, μία εκπρόσωπος της, «στην τεχνολογία 5ns γενιάς θα συμβεί ό,τι και στις 4ns και όσες χώρες κινηθούν πρώτες, αυτές θα έχουν τεράστιο πλεονέκτημα, γι' αυτό και η Ευρώπη πρέπει να σπεύσει».

Η Ε.Ε. διοχετεύει το ένα πέμπτο των κονδυλίων του Ταμείου Ανάκαμψης των 750 δισ. ευρώ σε ψηφιακά έργα.

να υποστηρίξουν «έξυπνα» εργοστάσια και οχήματα αυτόνομης οδήγησης.

Ο λόγος είναι πως δεν υπάρχει σαφής απάντηση σε επίπεδο πολιτικών αποφάσεων ως προς το εάν πρέπει η Γηραιά Ηπειρος να υποχωρήσει στο αίτημα των ΗΠΑ να διακόψει τους δεσμούς της με την Huawei και άλλους κινεζικούς ομίλους και να μην προμηθεύεται από αυτούς τεχνολογικό εξοπλισμό. Ωστόσο, ο κλάδος των τηλεπικοινωνιών είναι έτοιμος να προχωρήσει το 2021, θέλοντας να μην υστερήσει, στηριζόμενος στις οικονομικές δεσμεύσεις της Ε.Ε. για την τεχνολογία και ενώ, ταυτόχρονα, η διακυβέρνηση στις ΗΠΑ αλλάζει. «Δυστυχώς η Ευρώπη έχει μείνει πίσω», παραδέχεται ο Πεκά Λούντμαρκ, διευθύνων σύμβουλος του φινλανδικού ομίλου κατασκευής εξοπλισμού δικτύων Nokia. «Αλλά η ανάπτυξη των δικτύων 5ns γενιάς ήδη έχει επιταχυνθεί και το 2021 πιστεύω πως θα προωθηθούν πιο γρήγορα στις περισσότερες χώρες της Ε.Ε.». Από την πλευρά της η ανταγωνίστρια σουηδική

Το Πεκίνο εξαπολύει σφοδρή επίθεση στον πλουσιότερο Κινέζο

Οι Αρχές ερευνούν την Alibaba του Τζακ Μα για μονοπωλιακή συμπεριφορά

Στη χώρα του το όνομά του είναι συνώνυμο της επιτυχίας. Πρώην καθηγητής αγγλικών που εξελίχθηκε σε επιχειρηματία στον χώρο του Ιντερνετ, για να αναδειχθεί τελικά στον πλουσιότερο άνθρωπο της Κίνας. Ο Τζακ Μα ίδρυσε την Alibaba, τον κολλοσσό του ηλεκτρονικού εμπορίου που ανταγωνίζεται την Amazon και ήταν ο πρώτος από τους προβλεπόμενους Κινέζους που συνάντησε το Ντόναλντ Τραμπ μετά την εκλογή του το 2016.

Εχει τραγουδήσει μαζί με την πιο δημοφιλή ποπ σταρ της Κίνας, ενώ ζωγράφισε ένα έργο μαζί με τον σπουδαιότερο ζωγράφο της Κίνας το οποίο πουλήθηκε σε δημοπρασία της Sotheby's έναντι 5,4 εκατ. δολαρίων. Σύμφωνα, όμως, με ασιατικά ΜΜΕ, τελευταία πολλοί τον χαρακτηρίζουν «κακοποιό» και «στιγνό καπιταλιστή», ενώ γνωστός Κινέζος συγγραφέας δημοσιοποίησε τα «10 θανάσιμα αμαρτήματα του Μα».

Την ημέρα των Χριστουγέννων οι κινεζικές αρχές ανακοίνωσαν την έναρξη ερευνών κατά της Alibaba για μονοπωλιακή συμπεριφορά. Εξακολουθούν, άλλωστε, να έχουν στο στόχαστρο τη θυγατρική της εταιρεία ηλεκτρονικών πληρωμών Ant Group, καθώς έθεσαν τελευταία στιγμή εμπόδια στην αρχική δημόσια εγγραφή της. Δύο εβδομάδες νωρίτερα ο Μα είχε καταφερθεί εναντίον των κινεζικών αρχών, τονίζοντας ότι το κινεζικό σύστημα έχει εμμονή με την ελαχιστοποίηση του ρίσκου, για αυτό και έχει καταλήξει να δανείζει μόνον όσες εταιρείες έχουν τη δυνατότητα να παρέχουν ενέχυρα.

Η δυσμείνεια στην οποία φαίνεται να έχει πέσει ο πλουσιότερος Κινέζος προκάλεσε πτώση 8% της μετοχής της Alibaba στο χρηματιστήριο του Χονγκ Κονγκ, διαγράφοντας 270 δισ. δολάρια από τη χρηματιστηριακή της αξία. Η πτώση συμπάρεσυρε τις εγχώριες ανταγωνίστριες της Tencent και JD.com που υποχώρησαν 6% και 2% αντιστοίχως.

Όπως επισημαίνουν οικονομικοί αναλυτές, εκ πρώτης όψης φαίνεται πως όλα αυτά έχουν σχέση με την κριτική στάση που έχει υιοθετήσει τελευταία το Πεκίνο έναντι της αυτοκρατορίας του Τζακ Μα. Σύμφωνα, όμως, με ασιατικά ΜΜΕ, με μια πιο σχολαστική ματιά ανακαλύπτει κανείς πως υπάρχουν βαθύτερα αίτια συγκρούσε του Πεκίνο με τους επιχειρηματίες που έδωσαν

Κυοφορείται εδώ και καιρό μια εντεινόμενη δυσφορία κατά των πλουσίων της χώρας, που σε ό,τι αφορά τον Τζακ Μα έχει εξελιχθεί σε εκδικητική διάθεση. Μάλιστα, γνωστός Κινέζος συγγραφέας δημοσιοποίησε τα «10 θανάσιμα αμαρτήματα του Μα».

Πληθθαίνουν τα δημοσιεύματα που τον χαρακτηρίζουν «κακοποιό» και «στιγνό καπιταλιστή».

τα τελευταία χρόνια ώθησε στην κινεζική οικονομία.

Σύμφωνα με τους indiatimes, ανάμεσα σε αυτά τα αίτια είναι η εντεινόμενη εντύπωση στην κινεζική κοινή γνώμη ότι παρά την ανάπτυξη τείνουν να εξαφανιστούν οι ευκαιρίες που εκμεταλλεύθηκαν άνθρωποι σαν τον Μα. Στην Κίνα υπάρχουν περισσότεροι δισεκατομμυριούχοι από όσους στις ΗΠΑ και στην Ινδία μαζί, αλλά την ίδια στιγμή περίπου 600 εκατ. Κινέζοι κερδίζουν λιγότερο από 150 δολάρια τον μήνα. Στη διάρκεια των πρώτων 11 μηνών του έτους υποχώρησε η κατανάλωση κατά 5%,

αλλά οι πωλήσεις ειδών πολυτελείας εκτιμάται ότι αυξήθηκαν συνολικά σχεδόν κατά 50% σε σύγκριση με το 2019.

Οι νέοι απόφοιτοι πανεπιστημίων ακόμη και όσοι έχουν αποφοιτήσει από πανεπιστήμια των ΗΠΑ έχουν λίγες ευκαιρίες να απορροφηθούν σε καλές θέσεις εργασίας, ενώ οι μισθοί είναι χαμηλοί.

Η στέγασση στις μεγάλες πόλεις είναι υπερβολικά ακριβή για όσους αγοράζουν σπίτι πρώτη φορά. Οι νέοι που έχουν δανειστεί από τη νέα γενιά των online τραπεζών όπως είναι ο όμιλος Ant Group του Μα έχουν συσσωρεύσει κρέπη που δεν ξέρουν πώς θα τα αποπληρώσουν.

Κυοφορείται εδώ και καιρό μια εντεινόμενη δυσφορία κατά των πλουσίων της χώρας, που σε ό,τι αφορά τον Τζακ Μα έχει εξελιχθεί σε εκδικητική διάθεση. Τελευταία στο Ιντερνετ κυκλοφορούν σχόλια εναντίον του που παραφράζουν συνθήματα της Γαλλικής Επανάστασης και

φαίνεται να γίνονται ιδιαίτερος δημοφιλής αν κρίνει κανείς από τις εκατοντάδες χιλιάδες που τα αναπαράγουν. Το Πεκίνο είναι ιδιαίτερος πρόθυμο να εκμεταλλευθεί αυτήν τη δυσφορία της κοινής γνώμης.

Αυτό ενδέχεται να συνεπάγεται νέα προβλήματα για τις επιχειρήσεις, καθώς ο Κινέζος πρόεδρος, Σι Τζιπίνγκ, έχει προτρέψει τους κεφαλαιούχους να θέσουν το εθνικό συμφέρον πάνω από το δικό τους. Προ ημερών φάνηκε πως η ηγεσία της Κίνας θέτει σε προτεραιότητα την ενίσχυση της νομοθεσίας για την προστασία του ανταγωνισμού αλλά και την αποτροπή «της ασύντακτης συσσώρευσης κεφαλαίου». Το Πεκίνο φαίνεται αποφασισμένο να επιβάλει αυστηρότερες ρυθμίσεις στο Ιντερνετ το οποίο λογοκρίνει έτσι και αλλιώς εδώ και καιρό. Η Alibaba και η κυρίως ανταγωνίστρια της Tencent εφαρμόζουν παρόμοιες τακτικές με τους τεχνολογικούς κολλοσσούς των ΗΠΑ.

ΚΕΝΕΣ ΘΕΣΕΙΣ

Ο όμιλος SPPMEDIA αναζητά άτομα για στελέχωση του Εμπορικού Τμήματος.

Απαραίτητα προσόντα:

- Πτυχίο διοίκησης επιχειρήσεων, μάρκετινγκ, επικοινωνίας ή συναφούς κλάδου.
- Ευχάριστη και δυναμική προσωπικότητα και ομαδικό πνεύμα.
- Οργανωτικές, επικοινωνιακές και διαπραγματευτικές ικανότητες.
- Προσανατολισμός στην επίτευξη στόχων.
- Γνώση χρήσης Η/Υ.
- Εμπειρία στις πωλήσεις θα θεωρηθεί επιπρόσθετο προσόν.

Παρακαλώ όπως αποστέλλονται τα βιογραφικά σημειώματα στην ηλεκτρονική διεύθυνση drousiotoue@sppmedia.com (κα Ελένη Δρουσιώτου, τηλ. 22472401)

Coucounis

Est 1970

50 YEARS OF LEGAL SERVICES IN CYPRUS

50XPONA

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΟΥΚΟΥΝΗΣ & ΣΙΑ Δ.Ε.Π.Ε.

www.coucounis.com

Η Δικηγορική Εταιρεία ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΟΥΚΟΥΝΗΣ & ΣΙΑ Δ.Ε.Π.Ε. συμπληρώνει φέτος 50 χρόνια από την ίδρυση της το 1970 από τον αειμνήστο Ανδρέα Κουκούνη, ένα σημαντικό και μοναδικό ορόσημο στην ιστορία της και στην ιστορία παροχής νομικών υπηρεσιών στην Κύπρο.

Στις δύσκολες συνθήκες τις οποίες διέρχεται η ανθρωπότητα και το νησί μας οι μέτοχοι-διευθυντές, οι δικηγόροι και το προσωπικό της Δικηγορικής Εταιρείας ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΟΥΚΟΥΝΗΣ & ΣΙΑ Δ.Ε.Π.Ε. εύχονται στους πελάτες και συνεργάτες τους αλλά και σε όλο τον κόσμο ασφαλείς και χαρούμενες γιορτές και ένα Υγιές, Ευτυχές και Ελπιδοφόρο Νέο Έτος μέσα στο 2021.

Δίνουν φθηνά δάνεια για να πωλήσουν ακίνητα

Οι τράπεζες προχωρούν σε χρηματοδότηση έως 85% και χαμηλό επιτόκιο κοντά στο 3% για αγορές μέσω πλατφόρμας

Της **ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΖΩΡΤΖΗ**

Ευνοϊκή χρηματοδότηση που φτάνει έως και το 85% της τιμής του ακινήτου και προνομιακό επιτόκιο κοντά στο 3% προσφέρουν οι τράπεζες για όσες αγορές ακινήτων πραγματοποιούνται μέσα από τις ειδικές πλατφόρμες προώθησης και πώλησης που έχουν δημιουργήσει. Πρόκειται για πλατφόρμες που έχουν «στηθεί» ειδικά για την προβολή ή μεταβίβαση ακινήτων που ανήκουν ήδη στα ιδρύματα και τα οποία προκειμένου να διευκολυνθεί η πώλησή τους, συνοδεύονται με ειδικά χρηματοδοτικά προγράμματα δανειοδότησης σε μια προσπάθεια να αναζωπυρωθεί και το αγοραστικό ενδιαφέρον.

Τέτοιες πλατφόρμες είναι η «properties4sales» που έχει δημιουργήσει η Τράπεζα Πειραιώς, η «realestateonline» της Εθνικής Τράπεζας, η «findyourproperty» της Eurobank, ενώ πλατφόρμα για την προβολή και πώληση των ιδιόκτητων ακινήτων της, αναμένεται να βγάλει στην αγορά στις αρχές του επόμενου χρόνου και η Alpha Bank. Μέσω του τρόπου αυτού οι τράπεζες εμπλέκονται ενεργά στην πώληση μεμονωμένων ακινήτων, όπως διαμερίσματα, καταστήματα, μικρά ή μεγαλύτερα τουριστικά καταλύματα και οικοπέδα, τα οποία έχουν περιέλθει στην κυριότητα τους κυρίως μέσω πλειστηριασμών.

Τα ακίνητα που έχει στην κατοχή του το τραπεζικό σύστημα ανέρχονται περίπου σε 25.000. Η δημιουργία πλατφορμών για τη διάθεσή τους εντάσσεται στο πλαίσιο της προσπάθειας για την καλύτερη αξιο-

ποίηση τους, στον βαθμό που το «eauction» δεν προκρίνεται ως εργαλείο για την εμπορική προώθησή τους. Το «eauction» αποτελεί το θεσμικό κόμβο που δημιουργήθηκε το 2018 για τις ηλεκτρονικές δημοπρασίες ακινήτων και συνιστά μια πλήρη βάση δεδομένων για όλους τους προγραμματισμένους πλειστηριασμούς, δίνοντας τη δυνατότητα στους ενδιαφερομένους να διεκδικήσουν ένα ακίνητο που ρευστοποιείται. Δεν δίνει, ωστόσο, τη δυνατότητα σε κάποιον να δει

Τα ακίνητα που έχει στην κατοχή του το τραπεζικό σύστημα ανέρχονται περίπου σε 25.000.

μέσω φωτογραφικού υλικού το ακίνητο που βγαίνει στον πλειστηριασμό, με συνέπεια το αγοραστικό ενδιαφέρον να είναι περιορισμένο. Ετσι οι μεταβιβάσεις σε τρίτους – πλην των τραπεζών – είναι πολύ μικρό μέρος των συναλλαγών που πραγματοποιούνται. Βασικό πλεονέκτημα των ακινήτων που διατίθενται μέσω μιας ιδιόκτητης τραπεζικής πλατφόρμας είναι ότι το ίδρυμα έχει «καθαρίσει» από παρατυπίες το ακίνητο που βγαίνει προς ρευστοποίηση. Η νομιμοποίηση τυχόν αυθαιρεσιών αποτελεί προϋπόθεση πριν από κάθε μεταβίβαση και η απόκτηση ενός ακινήτου απευθείας από την τράπεζα απαλλάσσει τον αγοραστή από εκπλήξεις και διασφαλίζει την αξιο-

Η νομιμοποίηση τυχόν αυθαιρεσιών αποτελεί προϋπόθεση πριν από κάθε μεταβίβαση και η απόκτηση ενός ακινήτου απευθείας από την τράπεζα απαλλάσσει τον αγοραστή από εκπλήξεις και διασφαλίζει την αξιοπιστία της συναλλαγής.

πιστία της συναλλαγής. Παρόμοιες πλατφόρμες λειτουργούν άλλωστε και ως σημεία προβολής με το αναγκαίο φωτογραφικό υλικό, πριν ο ενδιαφερόμενος δει από κοντά – μέσω μεσιτικού γραφείου – το ακίνητο.

Η πιο βασική καινοτομία αυτής της πρωτοβουλίας που αναπτύσσουν οι τράπεζες είναι η δυνατότητα που δίνεται στον ενδιαφερόμενο και υποψήφιο αγοραστή να συμμετάσχει στον πλειστηριασμό και να διεκδικήσει ένα ακίνητο υποβάλλοντας ηλεκτρονική προσφορά και εφόσον πλειοδοτήσει να το αποκτήσει. Η πρώτη πλατφόρμα που δημιουργήθηκε με αυτά τα χαρακτηριστικά είναι η «properties4sales» της Τράπεζας Πειραιώς, η οποία διαθέτει

άλλωστε και το μεγαλύτερο απόθεμα ακινήτων με ευρεία διασπορά σε όλη τη χώρα. Όπως εξηγεί ο ανώτερος γενικός διευθυντής, επικεφαλής του Group Real Estate του Ομίλου της Τράπεζας Πειραιώς και διευθύνων σύμβουλος της Πειραιώς Real Estate, κ. Γιώργος Κορμάς, η αξία των υπό διαχείριση ακινήτων ανέρχεται στα 2,6 δισ., από τα οποία το 1,5 δισ. αντιστοιχεί σε εμπορικά ακίνητα, ενώ στα 296 εκατ. ανέρχεται η αξία των οικιστικών ακινήτων. Η τράπεζα χρησιμοποιεί πολυκαναλική προσέγγιση για τη διάθεσή τους, δηλαδή τόσο μέσω δικτύου μεσιτών ή μέσω του τραπεζικού δικτύου, ενώ οι συναλλαγές που έχουν πραγματοποιηθεί μέσω της πλατφόρμας «properties4sale» από την έναρξη

λειτουργίας της, τον Ιούλιο του 2017, ανέρχονται σε 188 και αντιστοιχούν σε 24,1 εκατ.

Η ηλεκτρονική πλατφόρμα «realestateonline» της Εθνικής Τράπεζας δίνει επίσης τη δυνατότητα υποβολής προσφοράς για την αγορά ακινήτου. Όπως σημειώνει ο γενικός διευθυντής Ακινήτων Περιουσίας της τράπεζας κ. Γιάννης Κυριακόπουλος, η πλατφόρμα έχει ήδη 1.100 ακίνητα αξίας 118 εκατ., στα οποία θα προστεθούν σταδιακά και άλλα 3.400 που είναι τώρα σε διαδικασία τακτοποίησης. Το 2020 πουλήθηκαν 185 ακίνητα αξίας 21 εκατ., εκ των οποίων 68 μέσω της πλατφόρμας με τη διαδικασία buy now και 47 με ηλεκτρονική δημοπρασία.

Το χαρτοφυλάκιο ακινήτων που

διαθέτει η Eurobank – χωρίς σε αυτό να περιλαμβάνεται το επενδυτικό χαρτοφυλάκιο της Grivalia – αριθμεί 5.000 ακίνητα, από τα οποία τα 1.500 είναι έτοιμα προς διάθεση. Η πλατφόρμα που χρησιμοποιεί η τράπεζα για την προβολή των ακινήτων που βρίσκονται ήδη στην κατοχή της είναι η «findyourproperty» και αν και από τον σχετικό κόμβο δεν γίνονται αγοραπωλησίες, η τράπεζα, όπως εξηγεί η κ. Δέσποινα Χαμηλάκη Senior Partner - REO Portfolio, «διακρίνεται για την ενεργή αξιοποίηση του χαρτοφυλακίου των ακινήτων της, έχοντας μέχρι σήμερα προχωρήσει σε μεμονωμένες πωλήσεις περίπου 500 ακινήτων την τελευταία διετία, καθώς και στην πώληση δύο μεγάλων πακέτων (Opus και Star) με ακίνητα όλων των κατηγοριών».

Την πολιτική των πωλήσεων χαρτοφυλακίων προκρίνει ως αποτελεσματικότερη για την καλύτερη αξιοποίηση των αποθέματος των ακινήτων που έχουν στους ισολογισμούς τους οι τράπεζες και ο επικεφαλής της Alpha Διαχείρισης Επενδύσεων και Ακινήτων κ. Γιάννης Γκάνος. Σε ό,τι αφορά τα ακίνητα που προέρχονται από πλειστηριασμούς, η Alpha Bank βασίζεται στο μοντέλο του εσωτερικού σχεδιασμού και της διαχείρισής τους, αξιοποιώντας παράλληλα τις δυνατότητες outsourcing, έτσι ώστε να επιτευχθεί η ωριμότητα των πωλήσεων. Αποτέλεσμα αυτών των ενεργειών είναι σύμφωνα με τον κ. Γκάνο, η υλοποίηση συναλλαγών άνω των 300 εκατ. από το 2018 έως σήμερα, γεγονός που αντικατοπτρίζει και την επιτυχία του μοντέλου.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΑΝΔΡΕΑ Α. ΑΝΔΡΕΟΥ**

Δεκαετία της αλλαγής, Καλωσόρισες! (Fingers Crossed)

Μπαίνουμε στη νέα χρονιά και στη νέα δεκαετία με τα φτερά μαδνημένα. Η δεκαετία που μας άφησε ήταν μια συνεχής κατηφόρα σε όλες τις εκφάνσεις της ακόμα και όταν κάποια νούμερα έδειχναν διαφορετικά. Αυτό δεν αποτελεί μορφή σε κάποιο θεσμό απομονωμένα, αλλά συλλογική μορφή στο πολιτειακό μας σύστημα, χωρίς να αφήνω εκτός κι εμάς, την κοινωνία ευρύτερα.

Δεν αντιδρούμε όποτε πρέπει, ή αντιδρούμε όποτε μας συμφέρει ή σπασμωδικά, εκλέγουμε λάθος άτομα σε λάθος θέσεις για να μας αντιπροσωπεύουν και αυτοί με τη σειρά τους ενεργούν όπως τους καπνίζει, με την ψευδαισθησία πως ενεργούν για το καλό μας και τη σιγουριά πως μπορούν να ενεργούν για την πάρτη τους. Οι ελάχιστες εξαιρέσεις που επιτελούν έργο και γίνονται με τα ζερά και μπορεί να καταντούν έως και γραφικοί.

Όπως γράφω αυτό το άρθρο βλέπω στην τηλεόραση ένα ρεπορτάζ για κάποιον άνθρωπο που ζει σε παράγκα με τσιγκούς χωρίς ρεύμα. Ένα πραγματικό παράπηγμα. Τραγική υπόθεση δεν αντιλέγω, αλλά

ερωτώ: πού ήταν οι δημοσιογράφοι της διερευνητικής δημοσιογραφίας να αναδείξουν το θέμα αυτό ενώπιον της κοινωνίας και να εκθέσουν το κράτος που ανέχεται τέτοιες συνθήκες διαβίωσης για τους πολίτες του. Να σας πω το προφανές: από τα μέσα Μαρτίου ήταν busy να αναλώνουν το 80% του τηλεοπτικού τους χρόνου και χώρου των δελτίων ειδήσεων και εκπομπών τους για να μας παρουσιάζουν ασυνάρτητα νούμερα για τα κρούσματα του κορωνοϊού όχι μόνο στην χώρα μας, αλλά και παγκόσμια. Το υπόλοιπο 20% αφορούσε την ανάδειξη σκανδάλων που τώρα ανακάλυψαν κάποιος πως γίνονται. Είναι εκπληκτικό.

Η κτηματαγορά επιτέλεσε ένα σοβαρό έργο στην όποια επανεκκίνηση της οικονομίας μετά το τέλος του οποίου ήρθε το 2013 μετά από κατακρύβια ετών. Παρόλο που αυτό αιωρείται στην ατμόσφαιρα ως γεγονός, θα προσπαθήσω να σας το αποδείξω με αναλύσεις το επόμενο διάστημα με όσα στοιχεία υπάρχουν στη διάθεσή μου.

Θεσμικά, σημειώθηκαν θετικές

αλλαγές και βελτιώσεις στον τρόπο λειτουργίας της αγοράς με ανάλογο αντίκτυπο τόσο στην ίδια την αγορά όσο και στην οικονομία ευρύτερα. Είναι κρίμα που άλλες ιδέες δεν μετουσιώθηκαν σε πράξη ή δεν εξετάστηκαν καν σαν επιλογές, ή βάλτωσαν στις χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες που όλο υποδεικνύουμε αλλά ελάχιστα κάνουμε για να τις καταργήσουμε.

Σαν παραδείγματα βελτιώσεων αναφέρω την έννοια του αυτοελέγχου στις αδειοδοτήσεις – έστω μικρών – κατασκευαστικών έργων, γεγονός που υποβοήθησε τη σύντηξη στον χρόνο αδειοδότησης οικιστικών αναπτύξεων με πολύ θετικά πρώτα αποτελέσματα. Εσχάτως, η σύντηξη της διαδικασίας αδειοδότησης σε ένα ευρύτερο πλαίσιο έργων ανάπτυξης μόνο θετικά μπορεί να κριθεί καθώς επιτρέπει την πιο γρήγορη και ευέλικτη αντίδραση της αγοράς σε εναλλαγές των οικονομικών συνθηκών.

Θετικά κρίνεται η δημιουργία του Υφυπουργείου Τουρισμού και η αλλαγή του πλαισίου κατηγοριοποίησης, αξιολόγησης και κατάταξης

Είχαμε μια νέα κότα για να γεννά χρυσά αυγά. Αντί να προστατέψουμε το ΚΕΠ σαν κόρη οφθαλμού όχι μόνο σφάξαμε την κότα, αλλά κάψαμε και το κοτέτσι.

των τουριστικών μονάδων και η εισαγωγή νέων κατηγοριών ξενοδοχείων που το προηγούμενο πεπαλαιωμένο πλαίσιο δεν επέτρεπε. Δυστυχώς, λόγω των συνθηκών της πανδημίας, δεν είδαμε το τι μπορεί να παραχθεί με το νέο καθεστώς, αλλά οι προδιαγραφές είναι εκεί, όπως επίσης και τα πρώτα σημάδια με τη δημιουργία δεκάδων Boutique Hotels ανά την Κύπρο και πιστεύω πως με τη νέα σαιζόν (αν όλα πάνε κατ' ευχήν) θα δούμε πολύ ζωντανά πράγματα. Στα θετικά κατατάσσω την δραστική μείωση στον αριθμό των μη εκδομένων τίτλων ιδιοκτη-

σίας και την εισαγωγή της έννοιας και της διαδικασίας για τους εγκαταβιμένους αγοραστές. Η έκδοση ξεχωριστών τίτλων ιδιοκτησίας συμβάλλει στην απελευθέρωση περιουσιακών στοιχείων, μειώνει το επενδυτικό ρίσκο και αποτελεί βάση ενίσχυσης της οικονομικής ανάπτυξης. Το ευρύτερο πλαίσιο της τιτλοποίησης περιουσιακών στοιχείων μπορεί και πρέπει να τύχει περαιτέρω βελτιώσεων έτσι ώστε η τιτλοποίηση να μην αποτελεί σκόπελο στην ανάπτυξη και μέσο δυσφήμισης της χώρας μας στο εξωτερικό.

Στα αρνητικά κατατάσσω την συντήρηση ενός πεπαλαιωμένου και ελλιπέστατου πλαισίου διαχείρισης και κατασκευαστικής συντήρησης κτηριακών συμπλεγμάτων, βάσει του οποίου οι διαχειριστικές επιτροπές αδυνατούν να εκτελέσουν αποφάσεις γενικών συνελεύσεων ιδιοκτητών επειδή δύσκολα μπορούν να εισπράξουν τα οφειλόμενα από τους αντιρροπίες και κακοπληρωτές ιδιοκτήτες. Το αποτέλεσμα είναι να βλέπουμε ασυντήρητα κτήρια που καταντούν να αποτελούν και δημόσιο κίνδυνο. Η ανάγκη βελτιώσεων

της ενεργειακής απόδοσης των κτηρίων και μάλιστα εντός του αυστηρού πλαισίου μειώσεων των ρύπων σαν χώρα που μας επιβάλλει η ΕΕ, αποτελεί μια χρυσή ευκαιρία να λύσουμε τα χέρια των διαχειριστικών επιτροπών και ιδιοκτητών και να αναβαθμιστούν μαζικά χιλιάδες κτήρια.

Δεν μπορώ να μην σχολιάσω το επενδυτικό πρόγραμμα. Ήταν από τις καλύτερες συλλήψεις σαν ιδέα για να επανεκκινήσει η οικονομία. Είχαμε μια νέα κότα για να γεννά χρυσά αυγά. Αντί να προστατέψουμε το ΚΕΠ σαν κόρη οφθαλμού όχι μόνο σφάξαμε την κότα, αλλά κάψαμε και το κοτέτσι. Η μόνη εξίλιωση είναι να ανακληθούν όσα διαβατήρια κακώς δόθηκαν και να πάνε φυλακή όσοι το εκμεταλλεύθηκαν με τρόπους διεφθαρμένους.

Καλή Χρονιά και Καλή Δεκαετία όντας σίγουρος πως με το τέλος της πανδημίας η ανάπτυξη θα είναι ραγδαία.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

**ΝΕΑ ΧΡΟΝΙΑ
ΝΕΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ**

Ανακάλυψε όλες τις ευκαιρίες ακινήτων από την Gordian

GoGordian
7777 5656 | gogordian.com

Βρεγμένος δύο μέρες

Ένα διήγημα γραμμένο αποκλειστικά για την «Καθημερινή»

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΤΡΙΛΙΔΗ

Το ντιζαίντο, καναδέζικο Mittel χτύπησε στις 18:00 ακριβώς. Είδα τον αριθμό στην ολόλαμπρη LED οθόνη. Άρχιζε από 96, κακό σημάδι πάντα.

—«Παυλάκης & Σία, λέγετε».

—«Μπορώ να μιλήσω στον κύριο Παυλάκη;»

Η φωνή έκανε μπαμ ότι κάτι πάει κι. Πεννντάρης, υπολόγισα.

—«Δεν είναι στο γραφείο ο κύριος Παυλάκης».

—«Πού είναι;»

Χι στο τετράγωνο.

—«Έχει σχολάσει για σήμερα».

—«Μπορείς να μου δώσεις το κινητό του; Ο Αντώνης ο Θωμά είμαι. Με ξέρει».

Θα ήταν απίθανο να μου έλεγε κάτι το όνομα.

—«Δεν το έχω». Το είχα ασφαλώς αλλά ασφαλώς δεν θα έδινα το κινητό του αφεντικού στον κυρ Αντώνη.

—«Πότε θα έρθει;»

—«Δευτέρα». Είχα καταλάβει που πήγαινε το πράμα – δεν θα έχανα χρόνο με άρθρα και ευγένειες.

—«Μπορείς να μου δώσεις το κινητό του;»

—«Όχι».

—«Εντάξει, ευχαριστώ» το έκλεισε εύκολα και γρήγορα ο Αντώνης Θωμά.

«Κύριε Μάριε» άλλαξε πάλι ο τόνος του. «Κοιμούμαι στο κοιμητήριο στο Καϊμακλί, στην Πράσινη Γραμμή. Είμαι βρεμένος. Δύο μέρες είμαι βρεμένος».

Τις Παρασκευές δουλεύουμε μισή μέρα. Στη μία πέφτει περονόσπορος. Λίγο πριν γίνει καπνός, η τηλεφωνήτρια μου γυρνάει την κεντρική γραμμή. Τα απογεύματα είμαι μέσα εγώ σόλο κλαρίνο εκτός αν έχει κανένα closing to corporate ή καμιά ακρόαση Δευτέρα χαράματα το litigation οπότε τη βλέπουμε Moon duo ή Dirty three. Το τηλεφώνω δεν χτυπάει συχνά – η casual Friday έχει μεταλλαχθεί σε casual half-day Friday και μεταδίδεται σαν iός. Αν χτυπήσει μετά τη δύση του ηλίου θα είναι από εξωτερικό ή από κανένα ξέμπαρκο καλή ώρα. Ειδικά σήμερα, την τελευταία εργάσιμη Παρασκευή του 2020, σιγά μη μας θυμηθούν οι Clyde & Co.

Μόλις το έκλεισε, ξαναχτύπησε.

—«Ναι. Ο Αντώνης είμαι που μιλάσαμε πριν. Μπορείς να με πάρεις σε αυτό τον αριθμό γιατί δεν έχω μονάδες;» Το έκλεισε πριν αποφασίσω αν μπορούσα.

Ξαναγύρισα στην αίτηση για κατάσχεση εις χείρας τρίτου που με παιδίευε απ' το πρωί. Δεν είχα βάλει αριθμό τραπεζικού λογαριασμού στο αιτητικό για το garnishee order nisi και τη Δευτέρα ο δικαστής –άρτι προαχθείς ανώτερος επαρχιακός δικαστής,

«Η κυπριακή νομοθεσία –καμιά νομοθεσία– δεν ασχολείται με το πεζό και το τετριμμένο. Η κυπριακή νομολογία σιωπούσε επί του θέματος – έτσι τουλάχιστον ορκίζονταν οι ασκούμενοι που τους είχα βάλει απ' την Τρίτη να ψάχνουν...»

αστέρι, ζοχάδας και ψείρας– ελ- λείψει τούτου δεν θα μου έδινε το διάταγμα μη αποξέωσης και θα μου ανακοίνωνε χαιρέκακα να βάλω τον αριθμό λογαριασμού με συμπληρωματική ένορκη δήλωση. Όμως ο λόγος που δεν τον είχα βάλει είναι επειδή δεν τον είχα βρει και ο λόγος που δεν τον είχα βρει είναι επειδή κανείς δεν μου τον έλεγε και ούτε επρόκειτο. Τώρα με τα προσωπικά δεδομένα, όλοι φοβούνται τη σκιά τους.

Έπρεπε να βρω κάτι για να πείσω την προεδράρα ότι η δουλειά μας γίνεται και άνευ υποδείξεως συγκεκριμένου λογαριασμού και πως αρκεί που ο ενόρκως δηλών αναφέρει ονομαστικά την τράπεζα (δεν έχουν μείνει και πολλές). Η κυπριακή νομοθεσία –καμιά νομοθεσία– δεν ασχολείται με το πεζό και το τετριμμένο. Η κυπριακή νο-

μολογία σιωπούσε επί του θέματος – έτσι τουλάχιστον ορκίζονταν οι ασκούμενοι που τους είχα βάλει απ' την Τρίτη να ψάχνουν. Σκέφτηκα τα Halsbury's. Δοκίμασα να ψάξω την πρόσφατη 5η έκδοση στο LexisNexis αλλά, αειθαλής τεκνοφοβικός ων, δεν κατάφερα καν να κάνω access στη βάση δεδομένων. Τη θηριώδη, 60τομη 4η έκδοση των Halsbury's την είχαμε στον 2ο, έπανε τέσσερα ράφια, κατέβηκα, άνοιξα τον 17ο τόμο, γύρισα στο κεφάλαιο Execution, πήγα στο Writ of attachment, τζι- φος. Ως σπεσιαλίστας της απέλπιδας προσπάθειας, θυμήθηκα ότι είχαμε και την παμπάλαια και κατά τι σεμνότερη 3η έκδοση στο μικρό conference, μπήκα, άνοιξα τον 16ο τόμο, Execution, Writ of attachment, παράγραφος 122. Attachment of bank accounts,

μπλα μπλα, όχι, παράγραφος 123 άσχετη, παράγραφος 127. Procedure to obtain order nisi, μπλα μπλα, τρίτη προϋπόθεση that the garnishee is indebted to the judgment creditor(r), οκέι, πάμε υποσημείωση (r), μπλα μπλα μπλα, it is not necessary to identify the debt alleged to be due or to specify its amount. Όπα. Ξαναδιαβάζω την τελευταία πρόταση, μετά τη διαβάζω πάλι, μετά κλείνω τον τόμο, πάμε στο γραφείο μου, καθόμαστε στην καρέκλα μου, τον ανοίγω στην ίδια σελίδα και διαβάζω ξανά τη σελίδα 85, μετά την 84 και την 86 και μετά όλες τις υποσημειώσεις πριν και μετά την (r). Κρυστάλλινο κι ανόθευτο: It is not necessary to identify the debt alleged to be due or to specify its amount. Πάρ' τα μωρή Θέμιδα.

Είπα θα το αφήσω να χτυπήσει μόνο μία φορά. Δεν θα προλάβει να απαντήσει και μέχρι να ξαναπάρει θα έχω φύγει με την εορταστική μου συνείδηση, αν όχι ακριβώς πάλλευκη, πάντως, ακηλίδωτη. Είχε περάσει μιάμιση ώρα και βάλει.

—«Ναι» απάντησε στο μισό χτύπο. Πάρ' τα κύριε συνήγορε.

—«Μμμ... ναι... μου είπες να...»

—«Ναι» έκανε καλόβολο σαν μιν τον είχα στήσει ούτε λεπτό. «Πώς σε λένε φίλε μου;»

—«Μάριος».

—«Μαρίε μου, είμαι φίλος του κύριου Παυλάκη. Μου είπε πως θα μου έδινε μια βοήθεια. Μου δίνει συχνά. Με ξέρει. Ο Αντώνης ο Θωμά πες του. Ρώτα τον αν θέλεις».

—«Πότε σου είπε;»

—«Μου είπε» τηλεγράφησε.

«Μαρίε μου, μπορείς εσύ; Πρέπει να πάω Λάρνακα στο νοσοκομείο».

—«Τι έχεις;»

—«Ηπατίτιδα Γ'».

—«Γιατί στη Λάρνακα;»

—«Στο νοσοκομείο στη Λάρνακα. Για θεραπεία».

—«Κύριε Μάριε;»

—«Κύριε Μάριε» άλλαξε πάλι ο τόνος του. «Κοιμούμαι στο κοιμητήριο στο Καϊμακλί, στην Πράσινη Γραμμή. Είμαι βρεμένος. Δύο μέρες είμαι βρεμένος».

Το μάτι μου ξαναπέρασε πάνω από την υποσημείωση (r) της παραγράφου 127, της σελίδας 85, του 16ου τόμου της 3ης έκδοσης του Halsbury's του 1956 που αναπαύσαν μακάριος μπροστά μου.

—«Πόσα;»

—«Θα έρθω σε 20 λεπτά. Να πάρω ταξί και να έρθω.»

—«Ξέρεις πού είμαστε;»

—«Δώσ' μου 30 λεπτά. Δεν μπορώ να περπατήσω. Είμαι στον Βόρειο Πόλο. Να βρω ένα ταξί. Είναι γιορτές».

Άνοιξα το συρτάρι και πήρα 3 κολληριστά πεννντάρια. Βρήκα ένα φακέλο με το λογότυπό μας, ατσάλακωτο και τα έχωσα μέσα αδιπλωτά. Δεν τον σάλωσα. Χτύπησα στον σκευοριτά που εκτελεί και κρέπ ρεσεψιονιστ στην είσοδο του κτηρίου τρεις ορόφους πιο κάτω.

Σκευοριτά ο Θεός να τον κάνει τον Συμεών, το κάτσο, κακεκτικό μιλένιαλ με τα σπασμένα αγγλικά, τα θρυμματισμένα ελληνικά και το ρωσικό διαβατήριο. Πώς και γιατί κατέληξε στη Λευκωσία αυτός ο εκ γενετής Μοσχοβίτης μόνο ο ίδιος ο Μεγαλόδυναμος που τον έχρισε σκευοριτά ξέρει. Ο Συμεών διαμένει σ' ένα ακατεδάφιστο κατεδαφιστέο στους Άγιους Ομολογητές κι έρχεται δουλειά χειμώνα-καλοκαίρι, βρέχει-χιονίζει καμαρωτός-καμαρωτός στο ροζ ποδήλατάκι του, ένα καλοβαλμένο μετροσέξουαλ χιψτεροπαίδι στην Κοπεγχαγν. Φοράει πρωί-βράδυ, νύχτα-μέρα, γυαλιά μυωπίας με ελαφρώς επιχρωματισμένους φακούς σαν τον Βοπο ή τον Τζακ Νικόλσον.

Του εξηγώ στα ελληνικά ότι θα έρθει ένας τύπος, λίγο κάπως, λίγο περιέργος, και να μου χτυπήσει να κατέβω ακόμα κι αν ο τύπος δεν με ζητήσει με το όνομά μου ή κι αν δεν μπει μέσα και βολοδέρνει στο πεζοδρόμιο.

«Κατάλαβε, ρε Συμεών;»

—«Ναι».

Αρχίδα κατάλαβε. Του τα ξαναλέω εγγλέζικα. Το «κάπως» του το μεταφράζω dodgy les και έχου- με 2005 και εγώ είμαι στα Nelson Courts στο Νόρπριτ και μιλώ με τον Paul Comrie.

—«Οκέι, Σάμιον;»

—«Ναι» μου λέει στα ελληνικά. «Ένας άντρας μ' ένα σκύλο».

—«Ναι» του λέω.

Άνοιξα ξανά τον φακέλο, τσίμπησα το ένα πεννντάρειο, το έβαλα στην τσέπη μου και τον έκλεισα ξανά δίχως να τον σαλιώσω. Κοίταξα το ρολόι στην οθόνη του Mittel και μπήκα στο Pitchfork να δω τα καλύτερα του '20 να περάσει η ώρα μέχρι να έρθει το ταξί με τον Αντώνη τον Θωμά από τον Βόρειο Πόλο.

(Η συνέχεια την επόμενη βδομάδα)

Ο Γιώργος Τριλιδής γεννήθηκε το 1976. Έχει γράψει διηγήματα και ένα θεατρικό έργο. Ζει στη Λευκωσία.

Επιμέλεια: **ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ**

Και γι' αυτή την Κυριακή η «Κ» επέλεξε έξι ποιήματα από ισάριθμες ποιητικές συλλογές που κυκλοφόρησαν το 2019 και το 2020. Σας ευχόμαστε ένα ευτυχισμένο 2021.

«Η πόρτα»

«Και καθώς στεκόμουν,
κι κοιτάζω την πόρτα...»

Κ.Π. Καβάφης

Για μένα ήσουν μια πόρτα κλειστή κι ας οδηγούσαν ολ' οι δρόμοι σε σένα. Γνώριζες πως η επιμονή μου δεν θα έφθανε ποτέ στο σημείο της παραβίασης ή έστω της απλής κρούσης του περιέκνου ρόπτρου σου. Ήσουν μια πόρτα από σκληρό μέταλλο ευάλωτη στις αυθόρμησες της θερμοκρασίας έκρυβες επιμελώς τη σκουριά σου μη δώ τ' αδύνατά σου σημεία και τρομάζω. Μα εγώ ακριβώς σε σέν' αγαπούσα την ακατάδεκτη σου αξιοπρέπεια τις επιμελείς προφυλάξεις σου απ' τη βεβήλωση απ' τις εφήμερες περιπτώσεις των κοσμικών συγκεντρώσεων. Κι ούτε ποτέ μου θέλησα να μάθω τα μυστικά που φύλαγες με πείσμα πίσω από τις βαριές σου επικράτειες. Χωρίς αυτά δε θα 'σουν τίποτ' άλλο παρά μια συνήθισμένη πόρτα μια πόρτα που ανοίγει για λίγα λεπτά μόνο και μόνο για να κλείσει ύστερα για χρόνια αφήνοντας έξω τους εμπειριστάτους και τους παροπλισμένους νοσταλγούς της δυναστείας της.

Από τη συλλογή του Λεωνίδα Γαλάζη «Στρώσεις του ανέφικτου», εκδ. Φαρφουλάς 2020

«Θεός θεοφοβούμενος»

Πάντα γύρω στα Χριστούγεννα κάνει τα κουμάντα του. Ξεκαθαρίζει τον κόσμο απ' την ανομβρία

των συλλογισμών, αποφασίζει ποιος εν τάξει θ' αποθάνει. Με τηλεχειριστήριο χαμηλώνει την ένταση της βροχής. Αλλ' όμως αποπέμπεται απ' το Διπλωματικό Σύμμα, γιατί μες στην πολυγλωσσία των ειρμών παρεισφρέουν ανερόδες οι σκέψεις του. Περιπλανώμενος κι ανασφάλιστος, επικηρύσσεται για πενταροδεκάρες, προσφεύγει για δικαίωση στα Ηνωμένα Έθνη. Συνήθως μονοσάνδαλος, ένα κι εξήντα με καπέλο, εξωστρεφής κι επιρρηπής σε αμαρτίες, αναβροσβίνει συνεχώς φώτα ομίχλης, πρώτα ρωτάει τους Θεσμούς, έπειτα ψιχαλίζει. Πασκίζει να προλάβει τη λαϊκή για ν' αγοράσει μήλα, να τα μεταπουλήσει στην Εσπερίδων το νησί πριν έρθει η σειρά του για εφεδρεία εργασιακή. Σαν άπιστος Θωμάς η φύση των ανθρώπων, κι αυτοί με τη σειρά τους, θεοί ερειπωμένοι, πλάθουν ταχυδακτυλουργό θεό που ξέρει να χορεύει.

Από τη συλλογή του Ρήσου Χαρίση «Θάλασσα εσωτερικού χώρου», εκδ. Κίχλη 2020

«Νεκροταφείο Αγίου Νικολάου»

Με την εκδημία σου Τείπη είπα να ρίξω μια ματιά στη δική μου μικροϊστορία. Δυσκολεύτηκα να βρω τον τάφο του συνονόματού μου παππού μετά από 35 χρόνια. Υπέγραφε Λοΐζου κι όχι Λοΐζιδης όπως εγώ. Αυτά συμβαίνουν στους ρεσπέρηδες και σπάνια στους αστούς που μελετούσες. Βρέθηκε λοιπόν μπροστά σε τάφο που στόλισε η βροχή με κλωρά, μικρά κουκουναρία. Μπροστά σε τάφο απλό - του πρόσφυγα που πέθανε στην πόλη του καρναβαλιού την 3η μέρα του Γενάρη του '83. Κι' όλο ρωτούσε, αν συνεχίζουν να φυτεύουν αγκινάρες στην Φυλιά

που τόσο αγαπούσε. Λεμεσός, 3 Ιανουαρίου 2019

Από τη συλλογή του Βάκη Λοΐζιδη «Αγκαθερά», εκδ. Αντηρίδα 2020

«Κεντήματα»

Τα βράδια πλέκει στο ημίφως διάτρητο υφαντό με βελονάκι. Ισορροπία λεπτή στα δάκτυλά της νήμα τυλίγεται το παρελθόν. Μετρά τους πόντους ρυθμικά. Πόσοι γεννήθηκαν και πόσοι φύγανε. Στους τοίχους φωταψίες ασπρόμαυρες σεντούκια με ξυλόλυπτες γυναικείες. Στα τραπέζια βελονόκομος κέντημα πρωτινό η γηθοσύνη προικία αιχμηρά τρυπούν το δέρμα. -Αχ, τότε πέρασαν τα χρόνια; Η Καλλιρρόη σιγοτραγουδώντας αραχνοφέγγει πλάι στο γυασιέμι.

Από τη συλλογή της Αγγέλας Καϊμακλιώτη «Οι πικροδάφνες θέλουν κούρεμα», εκδ. Βακκικόν 2020

«Τρυφερότητα»

θέλω
Να τραβήξω
Την αφέλεια
Πίσω απ' το αυτί σου
Να γλείψω
Το αλάτι στα δάκτυλά σου
Όταν κρυσταλλίζεις πατατάκια
Θέλω
Να μου αλέθεις
Την ποίηση
Με τα σαγόνια σου

Από τη συλλογή της Αντωνίνης Σμυρίλη «Κάτω απ' το πάπλωμα», εκδ. Σαΐξηπρικόν 2020

«Φτερά και πούπουλα»

Τις βουβές μέρες των γιορτών κάποιος άγγελος παραβαίνοντας τις εντολές του Θεού να είναι τυπικοί κι απόμακροι από τα εγκόσμια

να νίπτουν επιμελώς τις χείρας τους αγωνώντας ακόμη και τις απειλές του ότι θα τους κηρύξει έκπτωτους επισκέπτονται νοσοκομεία, τρελοκομεία και ορφανοτροφεία διάφορα ευαγή ιδρύματα μοιράζουν Λουλούδια και λάδια σε τραυματισμένους και τρελούς στα λάθος σχεδιασμένα παιδιά φρορούν περιδέραια με αστρικά πουλιά που αποκομμένα από τη συμπαντική τους φύση φτεροκοπούν πανικοβλημένα στους μικρούς λιγδιασμένους λαιμούς τους.

Τέτοιοι μέρες, ανυπότακτοι άγγελοι κρατάνε συντροφιά στους μουσικούς μας ανθρώπους τους λένε ιστορίες για την υποστελέχωση του τμήματος αλλά και την έλλειψη ενθουσιασμού ίσως και κατάρτισης που παρατηρείται στο σώμα των αγγέλων σε ορισμένους εκείνους που κάποτε ονειρεύτηκαν κραιφές εμπειρίες επικολούν πλαστικά φτερά κλεμμένα από τα ανταλλακτικά αποθέματα του ουρανού τους φτερώσαν κανονικά μέσα σε ασπρονιασμένους τοίχους οι φτερωτοί χαριεντίζονται. Μετά -κι αυτό μπορεί να σημαίνει μια στιγμή που αποπειράθηκε να τρελάνει τον χρόνο αλλά ο χρόνος την καταδίασε κι αυτή επέστρεψε ντροπαλά στη θέση της - τους συνοδεύουν σε ιπάμενα νεκροταφεία βοηθούν στην εφαρμογή των σωρών σε ατμοσφαιρικά κοιλώματα συγχρονίζουν τους οδυρμούς επιβλέπουν το πέρασμα στο πένθος καθησυχάζουν ό,τι θα μπορούσε ακόμη να κλαίει ανασύροντας μια παράγραφο από το απόκρυφο εγχειρίδιο του θυμωμένου πατερούλη του που λέει ότι ο θάνατος είναι μια κουταλιά κώμα στον ουρανίσκο λίγο πριν ν' αρχίσει να βρέχει παντοτινά.

Από τη συλλογή του Γιώργου Χριστοδουλίδη «Μυστικοί άνθρωποι» εκδ. Κύμα 2019

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ**

Αίθουσα, η κατοικία της τέχνης

Κάτι συνέβη μέσα στον ένα χρόνο της καραντίνας, εν μέρει απροσδόκητο. Επέστρεψε ενδυναμωμένη η σχέση του θεατή με την αίθουσα. Ενώ όλοι σχεδόν χαλαρώσαμε μπροστά στην θόνη του υπολογιστή, βυθισμένοι σε πλατφόρμες, ανταλλάσσοντας εντυπώσεις από σειρές, ταινίες, αναπληρώνοντας κενά από παλιότερες παραγωγές και σαρώνοντας οτιδήποτε καινούργιο εμφανιζόταν, αποχαιρέτηντας το 2020, σαν να μέτρησε δυσανάλογα στον απολογισμό ο κλειστός κινηματογράφος. Η ανυπομονησία/επιθυμία «να δούμε μια ταινία στην αίθουσα» επιτάχθηκε, ενδεχομένως, από μια επέτειο. Συμβολική μιν, αλλά το γεγονός και μόνο ότι ανασύρθηκε στην επικαιρότητα και μνημονεύσαμε την ημερομηνία κάτι σημαίνει. Στις 28 Δεκεμβρίου του 1895 ήταν η πρώτη δημόσια κινηματογραφική προβολή με 10 ταινίες των 50 δευτερολέπτων των αδελφών Λιμιέρ, στο Salon Indien du Grand Café, στη λεωφόρο Καπουαίν. Πριν από λίγες μέρες ο Τιερί Φρεμό, διευθυντής του Φεστιβάλ Καννών, δημοσίευσε ένα κείμενο στο Variety, υπενθυμίζοντας την αντοχή που έχει δείξει ο κινηματογράφος μέσα στα 125 αυτά χρόνια (δημοσιεύθηκε στον ιστότοπο του flickr.gr).

Ο Φρεμό δεν γράφει ούτε με θλιψη ούτε με νοσταλγία. Εύχεται, όπως και δεκάδες σκηνωθέντες σε όλον τον κόσμο, όλοι σπουδαία ονόματα του παγκόσμιου κινηματογράφου, το 2021 να γίνει η επανένωση των θεατών στην αίθουσα. «Αυτό που δεν μπόρεσαν να κάνουν οι παγκόσμιος πόλεμοι το πέτυχε ύπουλα αυτός ο ιός. Σε όλη τη διάρκεια του 2020, οι κινηματογράφοι έκλεισαν τις πόρτες τους και έσβησαν τις θόδους τους», υπογραμμίζει. «Πότε θα ξαναδούμε ο ένας τον άλλον; Σύντομα. Πρέπει! Θέλουμε να επιστρέψουμε σε μια αίθουσα όπου δεν υπάρχει κουμπί για να κάνει "pause". Θέλουμε να δούμε, σε μια μεγάλη οθόνη, μια ταινία για την οποία δεν γνωρίζουμε τίποτα, να καθίσουμε δίπλα σε κάποιον που δεν γνωρίζουμε και να βιώσουμε την υπόσχεση ότι ο κινηματογράφος επιβίωσε πάντα και δεν θα εξαφανιστεί ποτέ». Τις ίδιες, περίπου, ημέρες με τον Φρεμό, και ο Τομ Χανκς, προωθώντας την καινούργια ταινία του, μίλησε για το μέλλον των αιθουσών: «Οι μεγάλες ταινίες-γεγονότα θα συνεχίσουν να κυριαρχούν στα σινεμά. (...) Οι ταινίες αυτές -όταν τις βλέπεις στο σπίτι, στον καναπέ σου- μειώνουν το οπτικό τους αντίκτυπο». Ο Αλμοδόβαρ είχε προηγηθεί, σχολιάζοντας πριν από μήνες στο Φεστιβάλ Βενετίας ότι η καραντίνα «επιβεβαίωσε το μέγεθος της εξάρτησης που έχουμε όλοι από τη μυθοπλασία. Η μυθοπλασία ήταν ένας πολύ καλός τρόπος να γεισώσουμε τον χρόνο μας». Θεωρεί το σινεμά αντίδοτο στην εξαναγκασμένη απομόνωση. «Το να πηγαίνεις σινεμά είναι μια περιπέτεια. Αν βάλω την καινούργια μου ταινία σε μια πλατφόρμα σαν το Netflix, νιώθω ότι κάνω την επαφή με το κοινό μου. Μερικά πράγματα μπορούν να ανακαλυφθούν μόνο στη μεγάλη οθόνη, στο σκοτάδι, μαζί με ανθρώπους που δεν ξέρουμε».

Αν συγκεντρώσει κανείς όσα έχουν δημοσιευθεί τους τελευταίους μήνες για τις αίθουσες, θα νομίζει πως πρόκειται για παγκόσμιο κίνημα. Που ξεκινάει από τους εγκλειστούς, σινεφίλ και μη, οι οποίοι, φροντάς στολή εργασίας, φόρμες και παντόφλες, βουλιάζουν στον ίδιο -μήνες τώρα- καναπέ, αναζητώντας τις δομημένες εικόνες ενός άλλου κόσμου στις μικρές οθόνες τους, και καταλήγει στην κορυφή της πυραμίδας, με εκατοντάδες χιλιάδες εργαζομένους η ζωή των οποίων εξαρτάται από την αίθουσα. Δεν είναι μόνο ιδιοκτήτες αιθουσών και υπάλληλοι, αλλά και σκηνωθέντες, ηθοποιοί, τεχνικοί. Η αίθουσα, ως η κατ' εξοχήν στέγη της κινηματογραφικής τέχνης. Εκεί, κατοικεί. Εκεί τη συναντάς, σε συνθήκες που είναι αναγκαίες για να αποδώσει η ταινία τους καρπούς της: αν έχει, όποιους έχει, ό,τι έχει. Ακόμη κι αν στριφογυρίζεις δυσφορώντας στη θέση, φύγεις στο διάλειμμα, αποκοιμηθείς ή, το αντίθετο, ρυθμίσεις τις αναπνοές σου στη συχνοτητα της ταινίας. Κάτι συμβαίνει στο σκοτάδι, κρυφό, γιατί αφορά τον καθένα, δεν μεταβιβάζεται πάντα, ούτε το μοιραζόμενος στην κουβέντα.

Στην αίθουσα έχεις την ηλικία που επιθυμείς καθώς ο χρόνος συμπέζει τα ιπλάωνται, γερμίζει από γεγονότα, αισθήματα, νηπές, σκέψεις ή, το ακριβώς αντίθετο, αδειάζει και μηδενίζει τα φορτία. Ενα μόνο δεν μπορείς να κάνεις: pause. Αυτήν την παύση σαν επίμονο λόγιγκα που εμποδίζει τη ροή, ακόμη κι αν η εικόνα δεν «παγώσει» στη μικρή οθόνη. Είναι το βλέμμα που κάποτε, υπερήφεται ή σέρνεται, λοξοδρομεί. Ενα βλέμμα ανέστιο.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Γι' αυτούς που το 2020 αφήσαμε πίσω

Αυτή η νέα πραγματικότητα δεν πρέπει να σε φοβίζει, η τηλεργασία, η αποστασιοποίηση, η τήρηση υγειονομικών κανόνων -αυτό είναι το μόνο θετικό, αν με ρωτάς-, αυτή θα είναι η νέα κανονικότητά μας. Μην νοιάζεσαι για τα πάρτι, τις συναθροίσεις, τα μεγάλα τραπέζια στα σπίτια, και αυτά θα ξανάρθουν και πάλι όλοι μαζί θα βρεθούμε για να ξεφαντώσουμε και να λέμε αυτές είναι οι κοινότητες των Ελλήνων, δεν είμαστε εμείς τίποτε βεμπεριανοί προτεσταντές...

Και τι θα γίνει με όσους έμειναν πίσω με ρωτάς, και φυσικά όχι μόνο απάντηση δεν έχω, αλλά κι εγώ με τη σειρά μου σε ρωτώ, και ποιοι έμειναν πίσω, μην τάχα μιλάς για τους νεκρούς της πανδημίας, ή μήπως για όσους έμειναν ξεχασμένοι και σχεδόν παρκαρισμένοι σε οίκους ευγηρίας, σε ιδρύματα χρονίων παθήσεων, σε θαλάμους νοσοκομείων; Νομίζω πως και εκεί δεν θα αλλάξει κάτι, πάλι παρκαρισμένοι θα είναι οι περισσότεροι, κάτι σαν boneyards ζώντων, αν έχεις ακουστά, πάλι καλά δεν λες που δεν είναι άλογα, και δεν τα λένε Νέστορες ή Ντορβίδες; Εκεί να δεις τι θα γινόταν...

Δεν μου εξηγείς, όμως, τι εννοείς, ποιοι είναι αυτοί που έμειναν πίσω και

με αφήνεις και λέω τα δικά μου... όπως πάντα άλλωστε! Ίσως να εννοείς αυτούς που δεν έχουν να σκεφτούν και να κολοσκάσουν αν θα είναι 10 ή πέντε ή δύο στο σπίτι τους αυτές τις μέρες; Τυχεροί, κατά μία έννοια, που δεν θα πρέπει να σπαζοκεφαλιάσουν ποιος να καλέσουν και ποιους όχι... Τι; Δεν είναι; Μα γιατί το λες αυτό; Φυσικά και είναι, για δεσ αυτούς όλους που κάνουν ασκήσεις επί χάρτου, λες και καταστρώνουν σχέδιο κατάκτησης... και τώρα που λες κατάκτηση, άρα εκείνη η Μιμή στον συνοικισμό... ναι, ναι, το ξέρω υπάρχουν πολλές Μιμές, και πολλοί Μιμηδες που ζουν στα λίγα τετραγωνικά των άκαρων συνοικισμών, τι να κάνει πια; Μακάρι, να μην είδε τηλεόραση τον προηγούμενο μήνα... την τελευταία φορά που την είδα μου μιλούσε για τα γεράνια της στο μπαλκόνι της. Άραγε ο κος Πέτρος και αυτός στον συνοικισμό

τι να κάνει; Ελπίζω κάτω από το κυπαρίσσι του να ψήνει σουβλά με τη γυναίκα του και τα παιδιά του, και να σιγομουρμουρίζει «με τα λόγια τα δικά μας, αναπαύεται η καρδιά μας».

Με αφήνεις και λέω πάλι τα δικά μου, και απάντηση δεν μου δίνεις! Ποιοι έμειναν πίσω; Μα, μήπως λες για τον 80χρονο που πέθανε λίγες μέρες πριν, πεσμένος στο πάτωμα του σπιτιού του; Μα ήταν ένας αριθμός αυτός, μια ηλικία, δεν είχε παιδιά, δεν είχε δικολογία να τον αναζητήσει... και τι μου λες μ' αυτό; «ό,τι γράφει του καθένα»... Μα μου κάνει εντύπωση... σωστά, σωστά, καλά το λες και πριν από κάτι μήνες μια άλλη κυρία, ένας άλλος αριθμός, μια διψήφια, πολύ διψήφια ηλικία, πέθανε έξω από το νοσοκομείο. Ξεχνάμε, ρε συ, και στο τέλος μένουν μόνο οι απαίσιοι, ανορθόγραφοι πολλές φορές, και στεγνοί δημοσιογραφικοί τίτλοι, οι οποίοι δεν έχουν

Ο ελληνικός στρατός του 1821

Η δράση του τακτικού Σώματος από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης έως τη διάλυσή του από τους Βαυαρούς αντιβασιλείς

ΧΡΗΣΤΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ

Ιστορία του τακτικού στρατού 1821-1833

Εισαγωγή - επιστημονική επιμέλεια - σχόλια: Νίκος Θεοδοκάς και Διονύσης Τζάκης

ΕΚΔ. Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων

Του ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ Γ. ΠΛΟΥΜΙΔΗ

Η «Ιστορία του τακτικού στρατού 1821-1833» του Χρήστου Βυζάντιου αποτελεί την πρώτη ιστορική μελέτη για τον τακτικό στρατό του ελληνικού κράτους, από τη συγκρότηση του τακτικού Σώματος από τον Δημήτριο Υψηλάντη (1821) έως την έλευση του Οθωνος (1833). Το παρόν έργο πρόκειται για ανατύπωση της δεύτερης έκδοσης της μελέτης του Βυζάντιου, η οποία κυκλοφόρησε στην Αθήνα το 1874 με τον τίτλο «Ιστορία των κατά την Ελληνικήν Επανάστασιν εκστρατειών και μαχών και των μετά ταύτα συμβάντων, ων συμμετέσχε ο τακτικός στρατός από του 1821 μέχρι του 1833, μεταγραφείσα μετά πλείστων όσων ιστορικών γεγονότων».

Το ανατυπωμένο κείμενο εντάσσεται στη σειρά «Κείμενα Μνήμης» (αρ. 3), τα οποία επανεκδίδει το Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων για τον Κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία με αφορμή την επέτειο των 200 χρόνων από την Ελληνική Επανάσταση. Το βιβλίο επιμελήθηκαν επιστημονικά, σχολιάζουν και προλογίζουν ο Νίκος Θεοδοκάς (καθηγητής της Ιστορικής και Θεωρητικής Κοινωνιολογίας στο Πάντειο Πανεπιστή-

μιο) και ο Διονύσης Τζάκης (επίκουρος καθηγητής Ιστορίας της Ελληνικής Επανάστασης στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο). Τη φιλολογική επιμέλεια των κειμένων υλοποίησαν η Ξένια Ζώνη και ο Στρατής Μπουρνάζος. Η έκδοση του Ίδρυματος της Βουλής συμπληρώνεται από αναλυτικό ευρετήριο κύριων ονομάτων προσώπων και τόπων.

Η μελέτη του Βυζάντιου αποτελεί πολύτιμο εργαλείο Ιστορίας και Μνήμης. Η μοναδικότητά του ως κειμένου έγκειται προπαντός στο γεγονός ότι ο Χρήστος Σ. Βυζάντιος (Κωνσταντινούπολη 1805 - Αθήνα 1877) βίωσε σε νεαρή ηλικία την ελληνική εθνεγερσία, έλαβε μέρος στις μάχες του τακτικού στρατεύματος υπό τις διαταγές του Φαβιέρου και του Εϋδεκ, και στη συνέχεια έγινε μύστης του στρατιωτικού επαγγέλματος, αρχικώς ως αξιωματικός του πεζικού και αργότερα ως καθηγητής του Στρατιωτικού Δικαίου στη Σχολή Ευελπίδων, φθάνοντας μέχρι τον βαθμό του συνταγματάρχη το 1866. Ο Βυζάντιος είναι επομέ-

Ο κλεφτοπόλεμος του Κολοκοτρώνη (στη φωτογραφία, προσωπικά του αντικείμενα στο Λιμποβίσι Αρκαδίας) στην Πελοπόννησο και οι αλληπάλληλες επιτυχίες του Καραϊσκάκη στη Στερεά αποδείκνυαν την υπεροχή των Ελλήνων στον ορεινό αγώνα και στις τακτικές του ανταρτοπολέμου.

ως η εμβριθέστερη πρωτογενής πηγή για τη στρατιωτική ιστορία του 1821.

Ο συγγραφέας αφηγείται εκτενώς τα πολεμικά γεγονότα που αφορούν τη δράση του τακτικού Σώματος από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης έως τη διάλυσή του από τους Βαυαρούς αντιβασιλείς. Βασικοί σταθμοί στην ιστορική πορεία του τακτικού στρατού αυτά τα χρόνια είναι αναμφισβήτητα: α) η σύστασή του από τον Δ. Υψηλάντη και η συμμετοχή του στις πολιορκίες της Τριπολιτσάς, της Ακροκορίνου και του Ναυπλίου (Μάρτιος 1821 - Ιανουάριος 1822), β) η ανάληψη της αρχηγίας από τον Γερμανό στρατηγό Νόρμαν, η αθρόα κατάταξη Φιλελλήνων, η πανω-

λεθρία στη Μάχη του Πέτα και η πρώτη διάλυσή του μετά την άλωση του Ναυπλίου (Μάιος - Δεκέμβριος 1822), και γ) η ανασύστασή του στο Ναύπλιο τον Ιούλιο του 1825 και η συμμετοχή του σε μία σειρά από μεγάλες επιχειρήσεις (Μάχη των Μύλων, πολιορκία της Καρύστου και της Χαλκίδας, Μάχη του Χαϊδαρίου, πολιορκία των Αθηνών, εκστρατεία της Χίου κ.ά.) υπό την ηγεσία του Γάλλου συνταγματάρχη Φαβιέρου (Charles Nicolas Fabvier), με το πρόσωπο του οποίου ταυτίστηκε στην κοινή μνήμη, και εν συνέχεια (1828-29) του Βαυαρού συνταγματάρχη Εϋδεκ (Karl Wilhelm von Heideck, κατοπινού μέλους του Συμβουλίου της Αντιβασιλείας του Οθωνος, αρμόδιου για τα στρατιωτικά θέματα).

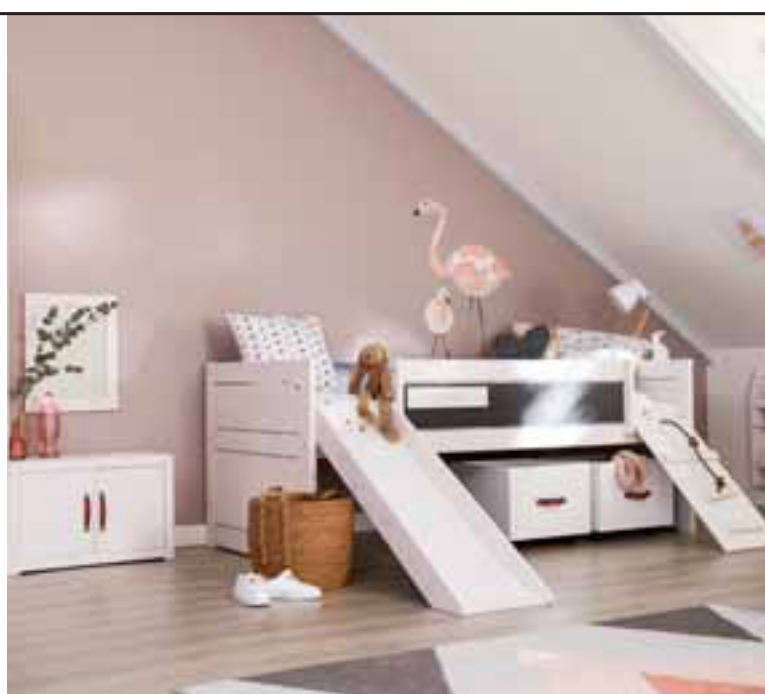

Το ανατυπωμένο κείμενο εντάσσεται στη σειρά «Κείμενα Μνήμης» (αρ. 3).

Στα μέσα του 1825 λοιπόν η ανασυγκρότηση αλλά και η ενίσχυση του τακτικού Σώματος κατέστη επιτακτική. Ωστόσο, το Τακτικόν του Φαβιέρου απέτυχε παταγωδώς σε όλες τις αποστολές του: να ανακαταλάβει την Τριπολιτσά, να υπερασπιστεί την πολιορκουμένη Ακρόπολη, να αλώσει τα δύο μεγάλα κάστρα της Εύβοιας κ.λπ. Αντιθέτως, ο κλεφτοπόλεμος του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη στην Πελοπόννησο και οι αλληπάλληλες επιτυχίες του Γεωργίου Καραϊσκάκη (ενός έμπειρου αρματολού και έξοχου στρατηγικού νου) στη Στερεά (στις Μάχες της Αράκωβας, του Διστόμου και του Κερασινίου) αποδείκνυαν το αντίθετο, δηλαδή την υπεροχή των Ελλήνων στον ορεινό αγώνα και στις τακτικές του ανταρτοπολέμου.

Όπως σημειώνει ο Παντελής Μπουκάλας στο εισαγωγικό σημείωμά του (σελ. 45), ο Βυζάντιος το αναγνώριζε αυτό: «Ο άτακτος στρατός ήτο ολόκληρον το έθνος, ο δε τακτικός ήτο το πολλοσπύριον αυτού», έγραψεν. Πράγματι, οι ωδίνες της Νεώτερης Ελλάδας στις προσπάθειές της να συγκροτήσει αξιόμαχο τακτικό στρατό απέναντι στην υπέρτερη Τουρκία επρόκειτο να είναι επώδυνες (όπως απέδειξε η οδυνηρή ήττα του 1897) και μακρόχρονη (μέχρι τη Μεγάλη Εξόρμηση του 1912-13).

Ο κ. Σπυρίδων Γ. Πλουμιδής είναι αναπληρωτής καθηγητής Νεώτερης και Σύγχρονης Ελληνικής Ιστορίας στο τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών (ΕΚΠΑ).

www.lovefm.com.cy

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

#ΌπωςΤοΘέλεις

Μήπως, είσαι εσύ ο επόμενος νικητής που θα κάνουμε τα όνειρα του πραγματικότητα; Στο πλαίσιο του διαγωνισμού #ΌπωςΤοΘέλεις, το LOVE FM 100.7, σε συνεργασία με το LIFETIME KIDSROOMS, ανανεώνουν το υπνοδωμάτιο του παιδιού σου!

Η Interior Design ομάδα του LIFETIME KIDSROOMS θα επισκεφτεί το σπίτι του νέου νικητή, θα μάθει τις ανάγκες του ίδιου αλλά και του παιδιού του, θα σχεδιάσουν μαζί το νέο παιδικό υπνοδωμάτιο, παρουσιάζοντας το σε 3D σχεδίασμό, και θα ανακαινίσει το νέο παιδικό υπνοδωμάτιο με τα έπιπλα και αξεσουάρ LIFETIME KIDSROOMS αξίας €1500

Μείνε συντονισμένος/η με τις αγαπημένες σου εκπομπές και μάθε πως θα διεκδικήσεις αυτό το φανταστικό δώρο!

Η κλήρωση θα γίνει την Παρασκευή 15 Ιανουαρίου, ζωντανά στην εκπομπή του Τάσου και της Χριστίνας, Ισχύουν όροι και προϋποθέσεις.

BRUNCHING

ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΕΩΝΟΡΑ

ΔΕΥΤΕΡΑ-ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 10:00-13:00

LISTEN LIVE
www.mydeejay.com.cy

«Δράση, δράση θέλω, όχι γράψιμο»

Το τελευταίο ποίημα και δύο επιστολές του Λόρδου Βύρωνα με έντονα ελληνικό ενδιαφέρον σε πρωτότυπη μετάφραση

Του ΧΑΡΗ ΒΛΑΒΙΑΝΟΥ

Κανένας ποιητής δεν σαγήνευσε και δεν σκανδάλισε τους συγχρόνους του περισσότερο απ' όσο ο Μπάιρον. Τα πάντα συνήργησαν για να προσελκύσουν την προσοχή – η ιδιοφυΐα, ο πλούτος, η ομορφιά του, η αντισυμβατική συμπεριφορά του, ο ηρωικός του θάνατος και κάτι απερίσκεπτο και παράτολμο στον χαρακτήρα και τον τρόπο ζωής του. Υπήρξε το πρότυπο του ρομαντικού ήρωα, ένας Δον Ζουάν με σάρκα και οστά – τολμυρός, προκλητικός, μελαγχολικός, βασανισμένος από ενοχές – ένας Übermensch, κατά τον Νίτσε. Ήταν από εκείνους τους συγγραφείς των οποίων η λογοτεχνική παραγωγή συνδέθηκε με τις περιστάσεις του βίου τους, τόσο στενά ώστε η ίδια η ζωή να αποτελεί έργο τέχνης. Η ποίηση βέβαια υπήρξε μόνο μία από τις πολύμορφες δραστηριότητές του. Αναμείχθηκε ενεργά στην πολιτική (θέλοντας να ακολουθήσει το παράδειγμα του φίλου του Σέλλεϋ, ο οποίος και τον παρότρυνε να έρθει στην επαναστατημένη Ελλάδα), έπαιζε κρίκετ, παρά την αναπηρία του, ήταν εξαιρετικός κολυμβητής (θέλοντας να μιμηθεί τον άθλο του Λεάνδρου είχε κολυμπήσει από τη μια άκρη του Ελλήσποντου ως την άλλη), σκοπευτής, ξιφομάχος και μποξέρ, αγαπούσε τα ταξίδια και τις περιπλανήσεις, απολάμβανε τη

Για τον Μπάιρον σκοπός της ποίησης είναι να ολοκληρώσει τη ζωή, όχι απλώς να την «σκολιάσει».

συντροφιά διαβόπων ανδρών (ο Αλή Πασάς υπήρξε ένας εξ αυτών) και γυναικών. Και, κατά συνέπεια, υποτιμούσε την τέχνη της συγγραφής, ιδίως όταν αυτή ασκούνταν από επαγγελματίες κονδυλοφόρους ενάντια στην τέχνη του βίου. «Δράση, δράση θέλω, όχι γράψιμο – και ακόμη λιγότερο ρίμες. Δέστε τις μεμψιμοιρίες και μονότονες ζωές του "genus"». Θεωρούσε την «προτίμηση στους συγγραφείς και όχι στους ανθρώπους της δράσης – τον υπερβολικό σάλο που γίνεται γύρω από τη γραφή και τους γραφιάδες από τους ίδιους και από άλλους – σημάδι εκθιλυσης, εκφυλισμού και αδυναμίας».

Για τον Μπάιρον η ζωή, με δυο λόγια, ήταν για να τη ζει κανείς απλώς και όχι για να την ξεδεύει γράφοντας στίχους. Σκοπός της ποίησης είναι να ολοκληρώσει τη ζωή, όχι απλώς να την «σκολιάσει». Όπως σημείωνε στο ημερολόγιό του, «Ποιος θα έγραφε, αν είχε κάτι καλύτερο να κάνει;». Αν το ποίημα δεν μας κάνει να αισθανθούμε ότι ζούμε και ότι είμαστε ζωντανοί τη στιγμή που το διαβάζουμε, τότε δεν αξίζει το χαρτί πάνω στο οποίο είναι γραμμένο. Όταν εγκατέλειψε τον μανδύα του ταξιδιού για να αναζητήσει «τη γη του ένδοξου θανάτου», δημιουργώντας έναν ηρωικό μύθο μόνο και μόνο από ένα ελληνικό τοπωνύμιο, στην ουσία ποθούσε να βρει έναν τρόπο να αναζωογονήσει την ποίησή του. Στις 22 Ιανουαρίου 1824, την ημέρα των 36ων γενεθλίων του, έγραψε το τελευταίο του σημαντικό ποίημα που παραθέτουμε εδώ σε πρωτότυπη μετάφραση.

Τρεις μήνες αργότερα αποχαιρέτούσε για πάντα τον τόπο που είχε μνησεί, αλλά γνώριζε ελάχιστα. Με τον θάνατό του στο Μεσολόγγι ο Μπάιρον διέσωσε ωστόσο το ποιητικό του πρόσωπο, κι όπως γράφει η Γουλφ, «διάλεξε το μονοπάτι που του εξασφάλισε την υστεροφημία» ή με τα λόγια του Κάλβου, από τη «Βρετανική Μούσα»: «Ότι αν φθαρτόν το σώμα/ πέση, και τ' αΐλλον πνεύμα/ των αγαθών και η φήμη/ νικήσουν ως η αλήθεια/ το αένναον μέλλον». Ακολουθεί το τελευταίο του ποίημα σε πρωτότυπη μετάφραση καθώς επίσης δύο επιστολές γραμμένες εκείνη την περίοδο με έντονα ελληνικό ενδιαφέρον.

Σκοπευτής, ξιφομάχος και μποξέρ μεταξύ άλλων, ο Λόρδος Βύρων αγαπούσε τα ταξίδια και τις περιπλανήσεις, απολάμβανε τη συντροφιά διαβόπων ανδρών (ο Αλή Πασάς υπήρξε ένας εξ αυτών) και γυναικών.

Προς τον Johann Wolfgang Von Goethe

Λιβόρνο, 24 Ιουλίου 1823

ΕΠΙΦΑΝΕΣΤΑΤΕ ΚΥΡΙΕ,

Δεν μπορώ να σας ευχαριστήσω όπως θα όφειλα για τις γραμμές που μου απευθύνετε μέσω του νεαρού φίλου μου, κυρίου Sterling* και θα ήταν ανάρμοστο να επιχειρήσω ν' ανταλλάξω στίχους με κάποιον, που για πενήντα χρόνια, είναι ο αδιαμφισβήτητος άρχων της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας. Θα πρέπει επομένως να δεχτείτε τις πιο ειλικρινείς μου ευχαριστίες σε πρόζα – και σε πρόζα μάλιστα γραμμένη βιαστικά* γιατί ετοιμάζομαι οσονούπω να ταξιδέψω στην Ελλάδα για άλλη μια φορά, και μέσα στην φούρια, δεν μπορώ να βρω ούτε μια κατάλληλη στιγμή για να εκφράσω την ευγνωμοσύνη και τον θαυμασμό μου.

Αναχώρησα από την Γένοβα πριν από μερικές μέρες, αλλά ένα ισχυρό μπουρίνι μας ανά-

Ο Johann Wolfgang Von Goethe.

γκασε ν' αλλάξουμε πορεία, και φτάσαμε εδώ, στο «Λιβόρνο», δεν μπορώ να πω, όπου επιβίβαστηκαν στο πλοίο μερικοί Έλληνες ταξιδιώτες με προορισμό την αγωνιζόμενη πατρίδα τους.

Εδώ βρήκα και την επιστολή του κυρίου Sterling και τις δικές σας γραμμές* και δεν θα μπορού-

σα να είχα λάβει ευνοϊκότερο οιωνό, πιο ευχάριστη έκπληξη, απ' ό,τι μερικές λέξεις του Goethe, γραμμένες με το ίδιο του το χέρι.

Επιστρέφω στην Ελλάδα, για να διαπιστώσω αν μπορώ να φανώ σε κάτι χρήσιμος εκεί* αν ποτέ γυρίσω, θα επισκεφτώ την Βαϊμάρν, για να υποκλιθώ ειλικρινά μπροστά σας, ένας από τα πολλά εκατομμύρια των θαυμαστών σας και εγώ. Εχω την τιμή να διατελώ με μεγάλο σεβασμό για πάντα, ο

Υπόχρεος Θαυμ[αστής] και υ[π]ηρέτης] σας

NOEL BYRON*

* Μετά τον θάνατο της πεθεράς του Lady Noel στις 28 Ιανουαρίου 1822 (από τον γάμο του με την Annabella Milbanke), ο Byron κληρονόμησε το οικόσημο της οικογενείας και ένα σημαντικό χρηματικό ποσό (2.500 λίρες ετησίως) και πολύ συχνά υπέγραφε πλέον τις επιστολές του ως Noel Byron.

Σήμερα κλείνω τα τριάντα-έξι

[Μετάφραση: Χάρης Βλαβιανός]

Καιρός να πάψει αυτή η καρδιά να συγκινείται,
Αφού άλλους δεν μπορεί να συγκινήσει
Κι όμως, αν δεν μπορεί κανείς να μ' αγαπήσει
Αφήστε με ακόμη ν' αγαπώ!

Οι μέρες μου φυλλορροούν σαν γκριζα φύλλα
Χαθήκαν του έρωτ' άνθη και καρποί
Η θλίψη, το σκουλήκι, το σαράκι
Απόμειναν οι μόνοι μου πιστοί!

Αυτή η φωτιά που τρώει τα σωθικά μου
Ερημη σαν απόκρημνο νησί
Στη φλόγα της δαυλός πια δεν ανάβει
Και με πυρά μου μοιάζει, νεκρική.

Ελπίδα, φθόνο και ζηλόφθονη φροντίδα
Και μερτικό του πόνου εκστατικό
Αγάπης δύναμη, να μοιραστώ δεν έχω
Μόνο την αλυσίδα τους φορώ

Όμως όχι έτσι – κι ούτε εδώ
Σκέψεις που την ψυχή μου συνταράζουν
Ούτε και τώρα, όταν η δόξα στέφει
Και μέτωπο και μνήμη ηρωικό

Σπαθί και λάβαρο, πεδίο μάχης
Δόξα κι Ελλάδα, πλάι μου, δεξί!
Ο Σπαρτιάτης, στην ασπίδα του φερμένος
Πιο ελεύθερος δεν ήταν από μέ.

Ξύπνα! (Οχι η Ελλάδα – εκείνη έχει ξυπνήσει!)
Πνεύμα μου ξύπνα! Σκέψου ποιος
Κάνει το αίμα της καρδιάς κοίτη ν' αναζητήσει
Χτύπα το στόχο τότε, εμπρός!

Πνίξε τ' αναζωπυρωμένα πάθη,
Ανάξε άντρα! Τώρα πρέπει εσύ
Όταν η ομορφιά γελάει ή κατσουφιάζει
Αδιάφορος να μένεις κι απαθής

Αν για τη νιότη σου θρηνείς γιατί να ζεις;
Εδώ είναι η γη του ένδοξου θανάτου!
Όρμα στη μάχη, δώσε δικούς διαταγμό
Την τελευταία σου πνοή εδώ κάτω!

Ζήτα – εύκολο να ζητάς, όχι να βρεις –
Τάφο στρατιώτη, τον καλύτερο για σένα
Υστερα κοίτα γύρω, διάλεξε το κόμμα
Όπου θα γείρεις για ν' αναπαυτείς.

[Μεσολόγγι, 22 Ιανουαρίου 1824]

Προς την κόμισσα Teresa Guiccioli

[Προσθήκη σε δύο επιστολές του Κόμη Pietro Gamba προς την αδελφή του Teresa]

Κεφαλονιά, 7 Οκτωβρίου, 1823

Ο Pietro σου εξιστόρησε όλα τα κουτσομπολιά του νησιού – για τους σεισμούς μας, για τα πολιτικά μας και τη διαμονή μας σ' ένα όμορφο χωριό. Καθώς η γνώμη του και η δική μου για τους Έλληνες σχεδόν ταυτίζονται, δεν χρειάζεται να πω κάτι περισσότερο γι' αυτό το ζήτημα. Ήμουν ανόητος που ήρθα εδώ* αλλά μια και ήρθα, οφείλω να δω τι μπορεί να γίνει.

Κεφαλονιά, — Οκτωβρίου, 1823

Βρισκόμαστε ακόμη στην Κεφαλονιά εν αναμονή πιο αξιόπιστων ειδήσεων* γιατί οι αναφορές σχετικά με την κατάσταση των Ελλήνων είναι γεμάτες κενά και αντιφάσεις. Θα εκπληρώσω τον σκοπό της αποστολής μου ως μέλος του Κομιτάτου και μετά θα επιστρέψω στην Ιταλία* γιατί δεν φαίνεται πιθανό, ως απλός ιδιώτης, να μπορώ να τους φανώ χρήσιμος – τουλάχιστον κανένας άλλος ξένος δεν έχει μέχρι στιγμής

Η κόμισσα Teresa Guiccioli.

φανερί χρήσιμος, ούτε και πρόκειται στην παρούσα φάση.

Σε παρακαλώ να είσαι όσο χαρούμενη και ήρεμη μπορείς* και σε διαβεβαιώνω ότι το μόνο που μπορεί να διεγείρει η κατάσταση εδώ είναι την επιθυμία μου να βρεθώ πάλι κοντά σου – αν και η περιποίηση που μας επεφύλαξαν εδώ οι Αγγλοι, όλων των φρονιμάτων, είναι εξαιρετική. Για τους Έλληνες, δεν μπορώ να πω προς τον παρόν τίποτα καλό, αλλά δεν θέλω και να τους κακολογήσω, αν και οι ίδιοι κακολογούν ο ένας τον άλλο.

Ελευσίνα Μυστήρια και Κυνόδοντες

Νέοι άξονες και σχέδια της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας

Του ΣΑΚΗ ΙΩΑΝΝΙΔΗ

«ΕΛΕΥΣΙΣ σημαίνει άφιξη του αξιωματικού. Πρόσωπο, αντικείμενο ή γεγονός». Αργά και με τονισμένη άρθρωση, ο Μιχαήλ Μαρμαρινός διαβάζει τον ορισμό της Ελευσίνας και τα συνώνυμά της: άφιξη, εμφάνιση, ανάδυση, υλοποίηση, συμβάν, έγερση, ενσάρκωση, ερχομός. Παύση. «Θα μπορούσα να πω», συνεχίζει μέσα από την πλατφόρμα του Zoom ο νέος καλλιτεχνικός διευθυντής της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας, «ότι ως τίτλο για το 2023 η Ελευσίνα διατυπώνει την εξής πρόταση: Μυστήρια Μετάβασης».

Από παρεμβάσεις και μυστήρια και –αν μας επιτρέπεται– από ανατροπές, η Ελευσίνα γνωρίζει καλά. Από την αρχαιότητα η παραθαλάσσια πόλη της Δήμητρας και της Περσεφόνης ήταν συνυφασμένη με τα μυστήρια της μυθολογίας του Κάτω Κόσμου, ενώ στη σύγχρονη εποχή η βιομηχανική Ελευσίνα δέχτηκε και πολλές παρεμβάσεις στο φυσικό τοπίο της.

Κάποιες από αυτές τις αλλοιώσεις του φυσικού τοπίου, όπως ο λόφος της Ελευσίνας που έχει χρησιμοποιηθεί ως λατομείο εξόρυξης πρώτης ύλης για το εργοστάσιο «Τιτάν», σχεδιάζει να μετατρέψει σε χώρους πολιτισμού ο κ. Μαρμαρινός, υπογραμμίζοντας το διευρυνόμενο πεδίο δράσης της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας. «Έχει δημιουργηθεί εκεί ένα θέατρο τοπίου που εμείς αποκαλούμε “Κυνόδοντες του Τιτάν”, που με κάποιες

Ο Μιχαήλ Μαρμαρινός δίνει σκηνοθετικές οδηγίες στην Καρυσφυλλιά Καραμπέτη για τη δράση «Τα λόγια του ρολογιού».

παρεμβάσεις μπορεί να φιλοξενηθεί μεγάλα θεάματα θεάτρου και μουσικής που σχεδιάζουμε για το '22-'23», μας λέει.

Το 2016 η Ελευσίνα κέρδισε τον τίτλο της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης, αλλά διάφορα προβλήματα που εμφανίστηκαν τα επόμενα χρόνια φρέναραν την αρχική δυναμική. Η πανδημία του κορωνοϊού μετατόπισε τη χρονιά του τίτλου από το 2021 στο 2023. Το ενδιαμέσο διάστημα είναι για την Ελευσίνα ένας απαραίτητος «χρόνος ανασύνταξης», σύμφωνα με την πρόεδρο του Δ.Σ. της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας, Δέσποινα Γερουλάνου, κατά τον οποίο πρέπει να καλυφθεί το χαμένο έδαφος.

Για τον Μιχαήλ Μαρμαρινό τα

επόμενα δύο είναι χρόνια προετοιμασίας και δημιουργίας έργων υποδομής που θα «εκραγούν με την τελευταία τους άνοση το 2023». Για τον ίδιο, ο ρόλος μιας πολιτιστικής πρωτεύουσας δεν είναι η διοργάνωση μιας σειράς πολιτιστικών γεγονότων. «Θα έλεγα ότι το έργο της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας θα μπορούσε να χαρακτηριστεί από έναν όρο. Είναι μια κοινωνική γλυπτική. Με άλλα λόγια είναι μια πολιτιστική παρέμβαση στην πόλη, με τη διεγερμένη έννοια της τέχνης», λέει και συμπληρώνει ότι είναι «και ο τρόπος που αναδεικνύεται η υλική και η άυλη οικονομία μιας πόλης».

Σε αυτό το σκεπτικό εντάσσεται και το νέο μνημόνιο συνεργασίας της ΠΠΕ με τον Οργανισμό Λιμένος Ελευσίνας που υπέγραψε πρόσφατα η διευθύνουσα σύμβουλος της εταιρείας Μαρία Παναγιώτου και περιλαμβάνει την παραχώρηση παράκτιων χώρων για τη διοργάνωση εκδηλώσεων, όπως οι τελετές έναρξης και λήξης, την εγκατάσταση υπαίθριων έργων τέχνης, αλλά και τη θαλάσσια σύνδεση με την πρωτεύουσα και την προσωρινή εγκατάσταση πλωτών χώρων φιλοξενίας για τη χρονιά του τίτλου.

Πυλώνες

Οι βασικοί άξονες πάνω στους οποίους θα κινηθεί το πρόγραμμα της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας είναι τέσσερις: Η πόλη ως έκθεμα με την εικαστική και δραματουργική ανάδειξη της Ελευσίνας, η κοινωνι-

Το διατηρητέο πρώην εργοστάσιο IRIS προορίζεται να φιλοξενηθεί η θεατρική σκηνή της διοργάνωσης.

κή γλυπτική, που περιλαμβάνει την ανάπτυξη δεξιοτήτων και την παρακαταθήκη, το περιβάλλον, όπου θα διοργανωθούν καλλιτεχνικές και επιστημονικές συνεργασίες, και οι δράσεις-μοντέλα, δηλαδή δράσεις που θα προτείνουν ένα εφαρμοστέο μοντέλο σε οποιαδήποτε άλλη πόλη με παρόμοιες επιδιώξεις.

«Είναι μέλημά μας όλες οι δράσεις να διαχέονται στην πόλη. Η Ελευσίνα πρέπει να αισθάνεται στο σώμα της, άμεσα ή έμμεσα, την πολιτιστική πρωτεύουσα και έχει σημασία οι δράσεις να αφήσουν ένα ίχνος μιας ζωντανής λειτουργίας μετά το τέλος της διοργάνωσης», σημειώνει ο κ. Μαρμαρινός. Σε αυτό το πλαίσιο, σχεδιάζει τη δημιουργία μιας Ακαδημίας Χορογραφίας υπό τη μορφή ενός διεθνούς σεμιναρίου και ένα πρόγραμμα πρωτότυπης παραγωγής στον τομέα των παραστατικών τεχνών και στην αρχαία τραγωδία.

Τονίζει ακόμη ότι το σκεπτικό του κινείται πάνω στις βασικές κατευθύνσεις του φακέλου υποψηφι-

ότητας και θα στηριχτεί, ότι κρίνει πως είναι επιτυχημένο εισάγοντας νέες οπτικές γωνίες θέασης, όπως το φεστιβάλ «Συννοικισμός», που θα γίνει «Συννοικισμοί», ενεργοποιώντας περισσότερες περιοχές της πόλης. «Από τη στιγμή που αλλάζει η Πολιτιστική Πρωτεύουσα και πηγαίνει στο '23, σου δίνεται η ευκαιρία να επαναδιατυπώσεις τις βασικές αρχές σου, οι οποίες είναι και οφείλουν να είναι συνθετικές. Έχει γίνει ήδη μια τεράστια δουλειά μέχρι στιγμής. Προσθέτοντας μια άλλη γωνία θέασης συνεχίζουμε στις ίδιες κατευθύνσεις με ένα σκεπτικό. Έχει νόημα στο τέλος αυτό που θα έχει επιτευχθεί να είναι μια σύνθεση προτάσεων». Στις ήδη υπάρχουσες προτάσεις, ορισμένες από τις οποίες θα προχωρήσουν και άλλες όχι, θα προστεθούν οι προτάσεις της καλλιτεχνικής διεύθυνσης, ενώ τον Ιανουάριο η ΠΠΕ θα προχωρήσει σε μια ανοικτή πρόσκληση που θα απευθύνεται σε Έλληνες και ξένους καλλιτέχνες για το '22 και το '23.

Πριν από λίγες μέρες εγκρίθηκε το σχέδιο δράσης για το 2021 με τις πρώτες δράσεις υπό τον γενικό τίτλο «Μυστήρια» της Ελευσίνας. Ωστόσο, ενδεικτικό του προβλήματος που συνεχίζει να αντιμετωπίζει η διοργάνωση με την έλλειψη μεγάλων κλειστών χώρων είναι ότι το καλλιτεχνικό πρόγραμμα τοποθετείται σχεδόν εξ ολοκλήρου στον δημόσιο χώρο. «Αν το '22-'23 δεν έχουμε τους απαραίτητους χώρους, είναι πάρα πολύ δύσκολο να γίνει η πολιτιστική πρωτεύουσα με τις προδιαγραφές που οφείλει να τηρήσει εάν σέβεται τον εαυτό της», τονίζει στην «Κ» ο Μιχαήλ Μαρμαρινός.

Οι βασικές υποδομές στις οποίες προσβλέπει η ΠΠΕ για τη στέγαση μουσικοθεατρικών και εικαστικών εκδηλώσεων είναι οι πρώην βιομηχανικοί χώροι του Παλαιού Ελαιουργείου, της Ελαιουργικής και του IRIS, για την αποκατάσταση των οποίων πρέπει να γίνει αγώνας δρόμου. Είναι ίσως το πιο επιτακτικό «μυστήριο» που πρέπει να λύσει η Ελευσίνα.

ΠΑΜΕ ΓΗΠΕΔΟ

Σάββας Κοσιάρης

ΣΑΒΒΑΤΟ & ΚΥΡΙΑΚΗ 15:00

Αναλύουν οι Χρίστος Ζαβός, Πάνικος Κωνσταντίνου και Γιώργος Σαββίδης

Listen Live Radio Live

24sports.com.cy

ΤΟ ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

PRESSING

Λούης Νικολάου | Αντρέας Βιολλάρης

ΔΕΥΤΕΡΑ-ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 13:00 - 15:00

Listen Live Radio Live

24sports.com.cy

ΤΟ ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Του ΣΤΑΥΡΟΥ ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗ

Αδελφσύνη και κοινωνική φιλία

Στις 3 Οκτωβρίου 2020, την παραμονή της εορτής του Αγίου Φραγκίσκου της Ασίζης, ο Πάπας Φραγκίσκος εξέδωσε την τρίτη εγκύκλιό του, τη δεύτερη ουσιαστικά δική του, γιατί η πρώτη («Lumen fidei», 2013) ήταν ήδη έτοιμη κατά μέγα μέρος από τον προηγούμενο πάπα. Η εγκύκλιος είναι αφιερωμένη στην αδελφσύνη και στην κοινωνική φιλία. Οι δύο πρώτες λέξεις της («Fratelli tutti»), που της δίνουν και την ονομασία, ανήκουν στον Roverello, ο οποίος ενέπνευσε και την προηγούμενη εγκύκλιο του πάπα για τον σεβασμό και την προστασία της πλάσης, του κοινού σπιτιού μας («Laudato si», 2015). Μπορεί οι απόγονοι της Γαλλικής Επανάστασης να έχουν σήμερα κρατήσει, από το ιερό τρίπτυχο της, την πρώτη μόνο πτυχή, ο Φραγκίσκος ωστόσο αισθάνεται εντελώς δικές του τις άλλες δύο, που πηγάζουν εξάλλου από τη χριστιανική παράδοση: Όλοι οι άνθρωποι είναι αδελφία, γιατί είναι απλούστατα παιδιά του ίδιου Πατέρα και ίσοι ενώπιόν Του.

Η εγκύκλιος «Fratelli tutti» ανήκει στις λεγόμενες κοινωνικές εγκυκλίους και απευθύνεται στους πιστούς αλλά και σε κάθε άνθρωπο καλής θέλησης, σύμφωνα με την καθιερωμένη πρακτική διατύπωση που εισήγαγε ο πάπας Ιωάννης ΚΓ΄. Θεμελιώνεται ωστόσο βιβλικά πάνω στο στέρεο θεμέλιο της παραβολής του καλού Σαμαρείτη (56-86, 101, 102, 165). Η ερμηνεία της είναι εξαιρετική και οφείλει πολλά στο διάσημο δοκίμιο, στο οποίο άλλωστε ρητά παραπέμπει (102, 164), του προτεστάντη Πολ Ρικέρ «Le socius et le prochain» (1954), που περιλαμβάνεται στο βιβλίο του «Histoire et Vérité» (β' έκδ. 1964, σ. 99-111). Συνοψίζω τα κύρια σημεία της: Πρώτον, αυτός που επιδέχεται την πληγή του λαβωμένου δεν είναι απλώς ένας ξένος, αλλά ένας εκθρόνος, ένας δαιμονισμένος (Ιω 8:48), όπως ασφαλώς πίστευαν ο ιερέας και ο Λευίτης που προσπέρασαν αδιάφοροι. Το ερώτημα του νομικού (ποιος είναι ο πλησίον μου;) ο Χριστός το αντιστρέφει (ποιος έγινε –όχι ποιος είναι– πλησίον στον λαβωμένο;), για να έρθει από μόνη της η απάντηση: «ο ποιήσας το έλεος». Μόνο έτσι γίνεται κανείς πλησίον του άλλου: πράττοντας (όχι νιώθον-

Ο Πάπας Φραγκίσκος αποδοκιμάζει τη φιλανθρωπία για τους φτωχούς χωρίς τους φτωχούς, ζητάει εμφορικά τη συμμετοχή των φτωχών στην πολιτική.

Μόνο έτσι γίνεται κανείς πλησίον του άλλου: πράττοντας (όχι νιώθοντας απλώς) το έλεος, επιδέχοντας την ανοιχτή πληγή που μας καλεί. Πλησίον δεν είσαι, γίνεσαι. Δεύτερον, το ευαγγελικό κείμενο δεν κάνει καθόλου λόγο για τους ληστές, όπως θα έκανε ο σημερινός τηλεοπτικός λόγος, αλλά στρέφει το βλέμμα στον άνθρωπο που δεν συνέχισε αδιάφορος ή πολυάσχολος τον δρόμο, αλλά στάθηκε, καθυστέρησε, φρόντισε. Αυτός είναι το υπόδειγμα («πορεύου και συ ποιεῖ μοιούς»). Τρίτον, ο Σαμαρείτης φροντίζει τον πληγωμένο με τα ίδια του τα χέρια, προσωπικά, δεν τα κάνει όμως όλα μόνος του,

τον εμπιστεύεται στο πανδοχείο. Χρειάζεται πάντα ο θεσμός.

Μίας και ανέφερα τον Ρικέρ, ας προσθέσω ότι έχει πάντα ενδιαφέρον να βλέπει κανείς σε μια παπική εγκύκλιο τις αναφορές της και τις παραπομπές της. Δεν θα τις απαριθμήσω, θα σημειώσω μόνο ότι τη μερίδα του λέοντος σε τούτη την εγκύκλιο την έχει ένας ξένος, ένας μουσουλμάνος, ο Αχμάντ Αλ-Ταγέμπι, ο μεγάλος μίμης του Αλ-Αζχάρ, και το κοινό κείμενό τους του Αμπου Ντάμιπ (4 Φεβρουαρίου 2019) για την αδελφσύνη, την παγκόσμια ειρήνη και συνύπαρξη.

Αν η αδελφσύνη είναι μια απολύτως χριστιανική ιδέα, τι χρειαζόταν στο τρίπτυχο της άενης Γαλλικής Επανάστασης; Επειδή ακριβώς χωρίς αυτήν η ελευθερία γίνεται μοναξιά, ατομικισμός και αδιαφορία, ενώ η δημοκρατία διαδικασία που μπορεί να συνυπάρχει με τον κοινωνικό αποκλεισμό εκατομμυρίων ανθρώπων (των φτωχών). Μα και η ισότητα χωρίς το πνεύμα και την απόφαση της αδελφσύνης

μπορεί να μείνει χωρίς πραγματικό αντίκρισμα στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων, μια αφηρημένη ιδέα. Ο Φραγκίσκος, ωστόσο, δεν πιστεύει ότι χωρίς το χριστιανικό θεμέλιο η αδελφσύνη είναι αδύνατη: οι χριστιανοί εμπνέονται από τη μουσική του Ευαγγελίου, άλλοι όμως αντλούν από άλλες πηγές (277). Αυτός είναι ο λόγος άλλωστε που καταφεύγει συμπληρωματικά και συνδυαστικά στην ιδέα της κοινωνικής φιλίας, δηλαδή στην κοινή προσπάθεια πολλών ανθρώπων με διαφορετικές πεποιθήσεις να εργαστούν μαζί για το κοινό καλό.

Κάθε λόγος για την αδελφσύνη και την κοινωνική φιλία κινδυνεύει να μείνει στα ωραία λόγια ή, το πολύ πολύ, να εξαντληθεί στην ατομική προσπάθεια. Ο πάπας έχει επίγνωση αυτού του κινδύνου και γι' αυτό στρέφεται στην πολιτική, τον πυρήνα της οποίας αποτελεί η αγάπη για τους απόκληρους, τους φτωχούς, τους έσχατους. «Πράγματι, ένα άτομο μπορεί να βοηθήσει κάποιον που βρίσκεται σε ανάγκη, όταν όμως συνδεθεί με άλλους ανθρώπους για να δημιουργήσει κοινωνικές λειτουργίες αδελφσύνης και δικαιοσύνης για όλους εισέρχεται στο "πεδίο της πιο μεγάλης αγάπης, της πολιτικής αγάπης"». Για μια ακόμη φορά απευθύνω έκκληση να αποκαταστήσουμε την πολιτική που "είναι η ευγενέστερη κλήση, μία από τις πιο πολύτιμες μορφές αγάπης, επειδή αναζητεί το κοινό καλό"» (180). Ο Φραγκίσκος θα αναλύσει διεξοδικότερα την ιδέα της πολιτικής αγάπης (186-192). Εχω μιλήσει αλλού για αυτήν («Αγάπη και δημοκρατία», στον τόμο «Για την αγάπη», Άρτος Ζωής, 2017, σ. 343-358) και δεν θα κάνω λόγο σήμερα εδώ. Θα προσθέσω μόνο ότι είναι αδύνατο να υιοθετείς την ιδέα της πολιτικής αγάπης και να δέχεσαι την ιδέα του δικαίου πολέμου, όπως τα διατύπωσε το ιερό τέρας της Καθολικής Θεολογίας, ο Θωμάς Ακινάτης, γι' αυτό και ο πάπας την απορρίπτει ρητά και κατηγορηματικά (258).

Και μια τελευταία προσηύχνη: Ο Φραγκίσκος αποδοκιμάζει τη φιλανθρωπία για τους φτωχούς χωρίς τους φτωχούς, ζητάει εμφορικά τη συμμετοχή των φτωχών στην πολιτική, ζητάει μια πολιτική για τους φτωχούς μαζί με τους φτωχούς (169).

500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΗΝ ΚΕΛΛΥ ΑΛΧΑΝΑΤΗ - ΠΑΠΟΥΛΗ

Η Κέλλυ Αλχανάτη-Παπούλη γεννήθηκε και μεγάλωσε στη Θεσσαλονίκη. Σπούδασε σκηνοθεσία, κινηματογράφο και τηλεόραση στο πανεπιστήμιο της Βοστώνης. Έχει σκηνοθετήσει διαφημιστικά σποτ και τηλεοπτικές εκπομπές και εργάστηκε ως σύμβουλος προγράμματος και περιεχομένου σε τηλεοπτικούς σταθμούς. Έχει γράψει έξι βιβλία, τρία παιδικά και τρία εφηβικά. Σήμερα είναι υπεύθυνη Ψυχαγωγίας και Μυθοπλασίας στην ΕΡΤ. Είναι παντρεμένη με τον Δημήτρη και έχει δύο κόρες, την Αριάδνη και τη Μελίνα, από τις οποίες εμπνέεται καθημερινά.

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας; «Το παιδί του Αουστρίτς» της Λίλι Γκράχαμ και το μυθιστόρημα «Η γιαγιά μου σας χαιρετά και ζητάει συγγνώμη» του Φρέντρικ Μπάκμαν.

Ποιος ήρωας/ηρωίδα λογοτεχνίας θα θέλατε να είστε και γιατί; Η Ερμιόνη Τζέιν Γκρέιντζερ από τα βιβλία του Χάρι Πότερ της Τζ. Κ. Ρόουλινγκ. Πανέξυπνη, δυναμική, αυθόρμητη, υπερήφανη και με χρυσή καρδιά, είναι πάντα δίπλα σε αυτούς που τη χρειάζονται.

Διοργανώνετε ένα δείπνο. Ποιους συγγραφείς καλείτε, ζώντες και τεθνεώτες; Τον Τσαρλς Ντίκενς, τον Οσκαρ Ουάιλντ και την Τζ. Κ. Ρόουλινγκ.

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοί-

χείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου; Διαβάζοντας το ιστορικό μυθιστόρημα του Ισίδωρου Ζουργού «Στη σκιά της πεταλούδας» είδα τη Θεσσαλονίκη, την πόλη μου, με άλλα μάτια και την αγάπησά ακόμα περισσότερο.

Ποιο κλασικό βιβλίο διαβάσατε πρόσφατα πρώτη φορά; Τη «Δίκη» του Φραντς Κάφκα. Λάτρεψα τη γραφή του, αν και η αδικία που υφίσταται αυτός ο άνθρωπος με «ζόρισε» πολύ.

Και ποιο είναι το βιβλίο που έχετε διαβάσει τις περισσότερες φορές; Τον «Μικρό πρίγκιπα» του Αντουάν ντε Σεντ-Εζπερί. Αν και παιδικό, συνεχίζει να είναι το αγαπημένο μου και κάθε ανάγνωσή του μου φτιάχνει τη διάθεση. Η δύναμη των συναισθημάτων, η ανθρωπιά και η αγάπη σε όλο τους το μεγαλείο.

Ποια παιδικά βιβλία έχουν αφήσει βαθύτερο αποτύπωμα στη μνήμη σας;

Το «Ασχημόπαπο» του Χανς Κρίστιαν Αντερσεν. Η ομορφιά που κρύβει ο καθένας από εμάς μέσα του είναι πιο σημαντική από την εξωτερική εικόνα. Επίσης, ο «Μάγκας» της Πηνελόπης Δέλτα.

Ποιες είναι οι «αρετές» ενός καλού παιδικού βιβλίου;

Αναπτύσσει τη φαντασία του παιδιού και του μαθαίνει να ονειρεύεται. Του περνάει αξίες και μηνύματα ιδιαίτερα σημαντικά και απαραίτητα για τη ζωή του. Με μαγικό και διασκεδαστικό τρόπο τα παιδιά γίνονται αποδέκτες συναισθημάτων και αρχών πολύτιμων για το μεγαλωμά τους.

Η κοινωνική επικαιρότητα έχει θέση στο παιδικό βιβλίο;

Σαφώς και έχει. Τα παιδιά πρέπει να μαθαίνουν από τα βιβλία και να ωριμάζουν μέσα από αυτά. Η κοινωνική επικαιρότητα πρέπει να είναι μέρος τους και να τα αφιπνύει, να μη μεγαλώνουν μέσα σε μια «φούσκα» προστατευμένα από την –πολλές φορές– σκληρή πραγματικότητα.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΚΟΤΖΙΑ

«Ποιος φιλοσοφεί γνήσια για την ομορφιά;»

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗΣ
Εργα. Τα δημοσιευμένα 1933-1944
επιμέλεια: Εμμανουέλα Κάντζια
εκδ. ΜΙΕΤ, τόμοι 2, σελ. 469, 383

Με δημιουργική ορμή, ασίγηστο πάθος και ένα ολοζώντανο αισθητικό-υπαρξιακό όραμα, ο Δημήτριος Καπετανάκης (1912-1944) κατόρθωσε μέσα στα έντεκα χρόνια της συγγραφικής παρουσίας του να συνυπολογιστεί στις νέες πνευματικές δυνάμεις της Γερμανίας, της Ελλάδας και της Αγγλίας. Κι αυτό το «Μεγάλο "ίσιος" των ελληνικών και των αγγλικών γραμμάτων», για το οποίο έγραψε ο Γιώργος Θεοτοκάς την επομένη του πρόωγου θανάτου του, αποδεικνύεται, για την Ελλάδα τουλάχιστον, στοιχείο που κερδήθηκε. Γιατί ογδόντα χρόνια από την άδικη θανάσιμη ασθένεια που τον έπληξε, το δοκιμακό και ποιητικό έργο του εμφανίζεται, όπως αποδεικνύει η θαυμάσια έκδοση του ΜΙΕΤ, επίκαιρο, νευρώδες, λαμπρό.

Στον στενό κύκλο του Καρλ Γιόσπερς (1934-1936) στη Χαϊδελβέργη, όπου ολοκλήρωσε με άριστα τη διδακτορική διατριβή του γύρω από το βίωμα του χρόνου για τον ερωτευμένο. Στον κύκλο του αθηναϊκού «Ασκραίου», όπου οι

διαλέξεις του (1937-1939) σε απλό κατανοητό ύφος για την Αισθητική και τη Φιλοσοφία άφησαν εποχή.

Στον λονδρέζικο κύκλο του Bloomsbury και στον βρετανικό κύκλο της γενιάς του W. H. Auden (1939-1944), όπου το ποιητικό και δοκιμακό έργο του έτυχαν μεγάλων αναγνώρισης. Στο ελληνικό υπουργείο Πληροφοριών ως εκπρόσωπος εν καιρώ πολέμου στο Λονδίνο, όπου ανέλαβε την ενημέρωση της Ευρώπης για τα πάθη της κατεχόμενης Ελλάδας και όπου προώθησε τα έργα των συγκαρινών του (Τσαρούχης, Χατζηκυριάκος-Γκίκα, Κοσμάς Πολίτης, Σεφέρης, Σικελιανός).

Η επιμελήτρια Εμμανουέλα Κάντζια παραθέτει μια εκτενέστατη εισαγωγή για την πολυσχιδή προσωπικότητα του Δημητρίου Καπετανάκη. Παράλληλα προσφέρει στον αναγνώστη την ευκαιρία να αποκτήσει μια πληρέστερη εικόνα του έργου του, καθώς οι παλαιότερες γενιές το «γνώριζαν κομμα-

τιασμένο». Τοποθετώντας, τέλος, άνθρωπο και έργο ανάμεσα στις προσωπικότητες με τις οποίες ο Έλληνας διανοούμενος συνυπήλθε και τις αναγνώσεις οι οποίες τον συγκλόνισαν, μας επιτρέπει να κατανοήσουμε πληρέστερα το φαινόμενο Καπετανάκη. Φθάνουμε έτσι

στα εμπνευσμένα δοκίμια του «Μυθολογία του ωραίου» και «Ερως και χρόνος» (γνώστα από τον ιστορικό τόμο των εκδόσεων Γαλαξίας), στα αγγλόφωνα δοκίμια και στις μελέτες του για τον Στέφαν Γκέοργκε, τον Ντοστογιέφσκι και τον Ρεμπό, στο ποιητικό και θεατρικό έργο του, στα τεχνοκρινικά σημειώματά του, στις βιβλιοκρισίες του, στις μεταφράσεις του.

«Ποιος φιλοσοφεί γνήσια για την ομορφιά; Όχι εκείνος, βέβαια, που το πρόβλημα της ομορφιάς πνευματικά μόνο τον απασχολεί και δεν τον συγκλονίζει ολόκληρο, που του ερεθίζει και φουντώνει τη σκέψη μονάχα και δεν τον συγκινεί παρά όσο αρκεί για να

δοθεί τροφή στην παρατήρησή του κι αντικείμενο στη θεωρία του. [...] Μια τέτοια φύση [...] δεν μας κάνει ποτέ να δοκιμάσουμε κάποιον απ' τις ανατριχίλες που μας ξεσκίζουν μπρος στο ωραίο, στον απτό, στον φωτεινό ελληνικό Θεό. Οποιοι κυβερνάνε μόνο απ' τον φιλοσοφικό Θεό, ποτέ του δε θα φιλοσοφήσει γνήσια για την ομορφιά – όπως και ποτέ του δε θα δημιουργήσει ως καλλιτέχνης γνήσια την ομορφιά».

Μακριά από το θετικιστικό πνεύμα του formalismu της εποχής του (και εξίσου μακριά από την παρωδιακή διάθεση των προσομιώσεων της δικής μας εποχής), ο Καπετανάκης αναζητήσε, σύμφωνα με την Εμμ. Κάντζια, την αληθινή ζωή στη συγχώνευση βίου και έργου και γύριψε την αλήθεια του λόγου στη σοβαρότητα και στο πάθος εκείνου που τον εκφέρει. Συνέδεσε την αυθεντική ανθρώπινη ύπαρξη με τον θάνατο έρωτα για το κάλλος. Και εφάρμοσε τη μέθοδο της ενσυναίσθησης, τη μη διαμεσολαβημένη δηλαδή ταύτιση με το αντικείμενο και τη διά του συγκλονισμού αποκάλυψη, ως ύψιστο τρόπο γνώσης. Ο Δημήτριος Καπετανάκης υπήρξε αυτό που δυστυχώς έχουμε σήμερα ξεχάσει – ένας μεταφυσικός.

Πρώτα σε πωλήσεις

Αυτή την εβδομάδα
Μελέτες, Λευκώματα, Βιογραφίες

1 «Εξήντα χρόνια τρύγος» του Γιάννη Μπουτάρη (Πατάκης)

2 «Δύο βήματα μπρος ένα πίσω» του Νίκου Αλιβιζάντου (Μεταίχιμος)

3 «A Promised Land» του Barack Obama (Penguin Books)

4 «Το μικρό ποτήρι» της Λένας Διβάνη (Πατάκης)

5 «Σχετικά με το τίποτα» του Γούντι Άλεν (Ψυχογιός)

Αυτή την εβδομάδα
Λογοτεχνία

1 «Ο κύριος Γουάιλντερ και εγώ» του Τζόνθαν Κόου (Πόλις)

2 «Αντρας με κόκκινο μανδύα» του Τζούλιαν Μπαρνς (Μεταίχιμος)

3 «Το παρελθόν» της Τέσα Χάντλεϊ (Gutenberg)

4 «Εκατό μέρες» του Γιόζεφ Ροτ (Αγρρα)

5 «Τα χρόνια της βραδυπταιας» του Φερνάντο Αραμπούρου (Πατάκης)

• Αυτή την εβδομάδα τα στοιχεία παρέχονται από το βιβλιοπωλείο «Κωνσταντινίδης» (Μητροπόλεως 92, Θεσσαλονίκη)

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

ΔΗΜΟΠΡΑΣΙΑ

Τα γλυπτά του Μπερνίνι

Η μεγαλοφυΐα του Μπερνίνι μας εισάγει στη γλυπτική τέχνη του μπαρόκ στην καλύτερη εκδοχή της. Ο Μπερνίνι, ταυτισμένος με τη Ρώμη του 17ου αιώνα, ενδιαφερόταν για την εξωστρέφεια του συναισθηματικού επιτυγχάνοντας μια μεγάλη τομή στην τέχνη της γλυπτικής. Στα χέρια του το μάρμαρο γινόταν το πιο εύπλαστο υλικό. Ο οίκος Sotheby's δημοπρατεί την περίφημη συλλογή της Έστερ Ντάιμοντ, ανάμεσα στην οποία υπάρχει το «Φθινόπωρο» των Μπερνίνι, πατέρα και υιού.

ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ

Μεταρρύθμιση

Ένα ανασπάντεκο εύρημα σε εκκλησία του Ντέρμπισαίρ ενθουσίασε τους ιστορικούς και τους αρχαιολόγους. Είναι το άγαλμα ενός ιερέα που βρέθηκε βανδαλισμένο πίσω από τους αυλούς του εκκλησιαστικού οργάνου μιας μεσαιωνικής εκκλησίας. Το άγαλμα, που χρονολογείται από το 1350, είχε υποστεί το μένος των στρατιωτών που ενεργούσαν κατ' εντολήν του Ερρίκου Η' κατά τη Μεταρρύθμιση. Φέρει ίχνη χρυσού και οι συντηρητές θα το αποκαταστήσουν.

ΠΑΡΙΣΙ

Σκαπανέας της φωτογραφίας

Η σύμπτυξη του Μουσείου Ορσέ και της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Γαλλίας γέννησε την έκθεση για τον Φιλίππερ Ζιρό ντε Πρανγκέ (1804-1892), που είχε παραμείνει σε αφάνεια ως τα τέλη του 20ού αιώνα. Σήμερα αναγνωρίζεται ως σκαπανέας της φωτογραφίας και δημιουργός πολλών δαγκεροτυπιών, ήδη από το 1841. Τον ανακάλυψαν ερευνητές και τον αποθέωσε η αγορά της τέχνης. Αριστοκράτης, ιστορικός και συλλέκτης ο ντε Πρανγκέ είναι ονομαστός για τον αισθητικό κόσμο του.

ΤΟΚΙΟ

Τακάσι Μουρακάμι

Δέκα μέτρα ψηλό είναι το νέο γλυπτό του Τακάσι Μουρακάμι που εγκαταστάθηκε στο Τόκιο, στην περιοχή Ριτόνγκι με τους πύργους και τα εμπορικά κέντρα. Το μνημειακό διαστάσεων γλυπτό είναι από μπρούντζο, καλύπτεται από φύλλα χρυσού και αποτελείται από δύο φιγούρες, ενός ενήλικα και ενός παιδιού. Το γλυπτό έχει ως βασικό μοτίβο τα αγαπημένα φυτικά σύμβολα του Μουρακάμι. Είναι τρισδιάστατο και κατασκευάστηκε ώστε να αντικρίζεται από 360 μοίρες.

ΒΙΕΝΝΗ

Μπελβεντέρε

Οι μεγάλες εκθέσεις που είχαν αναβληθεί στα ανάκτορα του Μπελβεντέρε στη Βιέννη θα παρουσιαστούν σε βάθος χρόνου, το 2022 και το 2023, καθώς είναι μεγάλες παραγωγές που απευθύνονται σε ευρύ, διεθνές κοινό. Τον Ιανουάριο 2022 θα ανοίξει η έκθεση που εξετάζει τη σχέση ανάμεσα στον Νταλί και στον Φρόνιτ και τον Ιανουάριο του 2023 θα παρουσιαστεί η έκθεση για τον Κλιμτ με έμπνευση από τον Ροντέν, τον Βαν Γκογκ και τον Ματίς.

Επιμέλεια: ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

Το Μετροπόλιταν στήνει εκ νέου τις ευρωπαϊκές συλλογές του

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

Το Μητροπολιτικό Μουσείο της Νέας Υόρκης παραδίδει σταδιακά (έως το 2022) τις επανασχεδιασμένες αιθουσες των ευρωπαϊκών συλλογών, περίπου από το 1250 έως το 1800, επιτυγχάνοντας αφενός την ανακαίνιση των χώρων και την εγκατάσταση νέου φωτισμού και αφετέρου τη νέα μουσειολογική προσέγγιση. Η νέα οπτική στην ανάδειξη των κορυφαίων συλλογών του Μετροπόλιταν ενσωματώνει και αφομοιώνει σύγχρονα ζητήματα που προκύπτουν από τον δημόσιο διάλογο, με σκοπό

να προσελκύσει τις νεότερες γενιές των φιλότεχνων. Όπως γράφει στους New York Times ο τεχνοκριτικός Χόλαντ Κότερ, έχει παρατηρήσει ο ίδιος κάμψη ενδιαφέροντος για τους μεγάλους δασκάλους και την κλασική αντίληψη περί ιστορίας της τέχνης και αυτό ίσως έχει να κάνει με την ατζέντα, τη θεματολογία και τις προτεραιότητες που θέτει η σχολική εκπαίδευση τα τελευταία χρόνια. Το μεγάλο μουσείο της Νέας Υόρκης σχεδιάζει και αποκαλύπτει σταδιακά νέες ιεραρχήσεις και οργανώνει την ανάδειξη των συλλο-

γών με μεγαλύτερη ευελιξία και με απόσταση από περισσότερο δογματικές απόψεις του παρελθόντος. Έρχονται μπροστά καλλιτέχνες που δεν είχαν ευνοηθεί ιδιαίτερος από προηγούμενες αναγνώσεις των ιστορικών τέχνης, αναδεικνύεται ιδιαίτερα η δημιουργικότητα των γυναικών καλλιτεχνών (σε αντίστιξη με την επί σειράν αιώνων περιθωριοποίησή τους) και τονίζονται ζητήματα αποικιοκρατίας και δουλοπαροικίας. Ωστόσο, τα νέα θέματα που εισάγονται ως σημαντικά για τον επανασχεδιασμό των συλλο-

γών δεν επηρεάζουν τον πυρήνα, που παραμένει πιστός σε όσα υπαγορεύει η μεγάλη τέχνη και όχι η ατζέντα της κοινωνιολογίας. Όπως αναφέρει ο τεχνοκριτικός Χόλαντ Κότερ, οι αλλαγές αυτές και η εισαγωγή νέων κριτηρίων στην παρουσίαση των κλασικών συλλογών έχουν να κάνουν με την ψηφιακή κουλτούρα και το ψυχαναγκαστικό της δέσιμο με το παρόν. Η εξάρτηση από «αυτό που συμβαίνει τώρα» αδυνατίζει το κριτήριο κατανόησης του παρελθόντος και πιέζει για την εισαγωγή ζητημάτων που

απασχολούν τις κοινωνίες του σήμερα. Σε κάθε περίπτωση, τα μεγάλα αυτά θέματα, που είναι κυρίως κοινωνικά και πολιτικά, αναδεικνύονται σε μια περίοδο μεγάλων αλλαγών εκ μέρους των μουσείων. Τα μουσεία επανασχεδιάζουν όχι μόνο τον τρόπο προβολής των συλλογών τους αλλά και τον ίδιο τον ρόλο τους και τη δυνατότητα που έχουν να συνομιλούν με ένα ευρύτερο κοινό. Η έκθεση που εγκαινιάστηκε πρόσφατα στο Μητροπολιτικό έχει θέμα «Ένα νέο βλέμμα στους Μεγάλους Δασκάλους».

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ

«...ν' αποδιώξω το φόβο που ταραίζει συθέμελα την ανθρώπινη ζωή...»

«Γεννήθηκε ο ποιητής Τίτος Λουκράτιος. Αργότερα τρελάθηκε επειδή ήπιε ένα ερωτικό φίλτρο. Στα φωτεινά διαλείμματα της τρέλας του (per intervalla insaniae), έγραψε μερικά βιβλία τα οποία αργότερα επιμελήθηκε (emendavit) ο Κικέρων· κατόπιν, αυτοκτόνησε σε ηλικία 44 ετών».

Ωστόσο, αυτό το, αφηγηματικά άρτιο, βιογραφικό, γραμμένο το 94 μ.Χ., είναι προϊόν μυθοπλασίας. Συγγραφέας του, ο Άγιος Ιερώνυμος (347-420 μ.Χ.), όπως όμως λένε όσοι γνωρίζουν, «η περιγραφή είναι προβληματική και καμιά φράση της δεν είναι αξιόπιστη».

Πέρα από το ότι ο Λουκράτιος έγραψε το εμβληματικό συνθετικό ποίημα «Για την φύση των πραγμάτων. De Rerum Natura» (μτφρ.: Θεόδωρος Αντωνιάδης-Ρένα Χαμέτη, φιλολογική επιμ.: Βασίλης

«Η μόνη περίπτωση όπου, όσα περισσότερα κατέχουμε άλλο τόσο πόθος σφοδρός».

Φυντίκογλου, σημ.-σχόλια: Γιάννης Αβραμιδής, εκδ. Θύραθεν) ή ότι υπήρξε οπαδός του Επικούρου, ελάχιστα πράγματα είναι γνωστά για τη ζωή του.

Η πιο εξωτική πληροφορία σχετίζεται με τις στάχτες της Πομπηίας: πιθανώς ο ποιητής να ήταν μέλος επικούρειας κοινότητας στο Ερκουλάνο (Ηράκλειο) της Νεαπόλεως, καθώς αποσπάσματα του ποιήματός του (ίσως να) εντοπίστηκαν στους απανθρακωμένους παπυρικούς κυλίνδρους της επι-

Ερωτική σκηνή στο Λουπανάρε, μωρνεόλο της Πομπηίας. Ο ποιητής Λουκράτιος φοβόταν τον έρωτα, τμήματα του μεγάλου του ποιήματος όμως εντοπίστηκαν στην Πομπηία, κάτω από την τέφρα του Βεζούβιου.

κούρειας βιβλιοθήκης του Ερκουλάνου, που σκεπάστηκε από την φαιστειακή τέφρα όταν εξερράγη ο Βεζούβιος το 79 μ.Χ.

Ο κύριος Γκρι στέκεται στην εκδοχή της τρέλας εξαιτίας ερωτικού φίλτρου. Γι' αυτό, άραγε, το «De Rerum Natura», ένας ύμνος στο καθημερινό θαύμα του σύμπαντος, ζόρκι στον φόβο του θανάτου και αποθέωση της γαλήνιας αταραξίας έναντι των ρωγμών που φέρουν τα πάθη, περιλαμβάνει εκτενή λιβέλλο κατά της ερωτικής επιθυμίας; Ενδεχομένως. Ο άνθρωπος που γράφει «τίποτα δεν δίνεται στο σώμα για απόλαυση, πέρα από κούφια είδωλα: ελπίδες θλιβερές που τις σαρώνει ο αέρας» μάλλον είχε νιώσει στο πετσί του τη σουβλιά του έρωτα. Η δε στιγμή της ερωτικής εξαψής, γράφει, «είναι η μόνη περίπτωση όπου, όσα περισσότερα

κατέχουμε άλλο τόσο μας καίει τα στήθη πόθος σφοδρός».

Λόγια πονεμένου ανδρός, ασφαλώς. Και ματαιοπονία, επίσης. Θυμίζει τη ρήση του Ζαμφορ που αγαπούσε ο Κωστής Παπαγιώργης: «Όποιος στα σαράντα του δεν είναι μισάνθρωπος, δεν αγάπησε ποτέ τους ανθρώπους».

Για αυτό το νέο έτος που ανατέλλει, ασ κρατήσουμε κάποια άλλα αποσπάσματα, δοξαστικά και ερωτικά για τη ζωή και τη φύση: «Τώρα πια πρέπει να φωτίσω με τους στίχους μου τη φύση του νου και της ψυχής, και ν' αποδιώξω το φόβο που ταραίζει συθέμελα την ανθρώπινη ζωή, το φόβο του Κάτω Κόσμου, που σκιάζει τα πάντα με τη μαυρίλα του θανάτου και δεν αφήνει αγνή και αμόλυπτη καμιά απόλαυση».

Ο κύριος Γκρι εύχεται σε όλο τον κόσμο Καλά Χρόνια!

Τα μυστικά της δύναμης του ανθρώπινου μυαλού

Οι Ντ. Ιγκλμαν και Α. Μπραντ στην «Κ»

Συνέντευξη στον ΝΙΚΟΛΑ ΖΩΗ

Τον Απρίλιο του 1970, οι μηχανικοί της NASA στο Χιούστον των ΗΠΑ προσπάθησαν επί ογδόντα ώρες και τελικά κατάφεραν (εκμεταλλεύομενοι γνώσεις, ιδέες, αντοχές αλλά και μία κάλτσα, ένα λάστιχο, κομμάτια χαρτονιού και μια πλαστική σακούλα), να διασώσουν το πλήρωμα της αποστολής «Apollo 13», το οποίο, έπειτα από μια έκρηξη στο σκάφος τους, βρισκόταν 320.000 χιλιόμετρα μακριά από τη Γη. Η ιστορία είναι σχετικά γνωστή.

Λιγότερο διαδεδομένη είναι μια άλλη προσπάθεια, 63 χρόνια πριν, που καταβλήθηκε από έναν νεαρό ζωγράφο ονόματι Πάμπλο Πικάσο: θέλοντας να φιλοτεχνήσει ένα έργο πρωτόγνωρο, δοκίμασε πολλές παραλλαγές ενός πίνακα που θα αμιφιοβητούσε την τέχνη του παρελθόντος και θα έμενε γνωστός ως «Οι δεσποινίδες της Αβινιόν».

Αυτό που ίσως αγνοούμε, είναι η σύνδεση των δύο ιστοριών. Τις βρίσκουμε ως ενδεικτικές της ανθρώπινης δημιουργικότητας στο βιβλίο του νευροεπιστήμονα Ντέιβιντ Ιγκλμαν και του μουσικοσυνθέτη Αντονι Μπραντ, «Η δύναμη του νου». Από τον τίτλο του, ίσως ακούγεται σαν μια new age εξύμνηση των δυνατοτήτων της επιστήμης και του ανθρώπου. Είναι έτσι;

«Οι γνωστικές διεργασίες που κρύβονται πίσω από τις δημιουργικές πράξεις της NASA και του Πικάσο είναι ίδιες», διαβάζουμε στην εισαγωγή του, καθώς και ότι «όποιος σπάει το καλούπι του καθιερωμένου για να δημιουργήσει κάτι καινούριο χρησιμοποιεί το βασικό λογισμικό που λειτουργεί σε κάθε εγκέφαλο». Το εν λόγω λογισμικό, επεξεργάζομενο τα αισθητηριακά δεδομένα που δέχεται και παράγοντας νέες εκδοχές του κόσμου, τελικά δίνει υπόσταση σε όλα όσα μας περιβάλλουν. Κάπου εδώ βρίσκεται και ο σκοπός του βιβλίου: «Κοιτώντας την πολυπλοκότητα των τεχνών, των επιστημών και της τεχνολογίας, θα ανακαλύψουμε τα κοινά στοιχεία της καινοτομίας που ενώνουν διαφορετικούς τομείς», σημειώνουν οι συγγραφείς.

Το ενδιαφέρον είναι ότι και η συνεργασία τους συνίσταται έναν φαινομενικά απροσδόκτο συνδυασμό. Όπως λένε στην «Κ», όλα

Το πολιτισμικό πλαίσιο παράγει συχνά τροχιές οι οποίες ορίζουν μέχρι πού μπορεί να φτάσει ένας δημιουργικός νους,

Ο Μπετόβεν ήταν ο πιο πειραματικός Ευρωπαίος συνθέτης της εποχής του, αλλά ποτέ δεν ζήτησε από τους εκτελεστές του να κινηθούν ανάμεσα στις μουσικές τονικότητες,

ξεκίνησαν όταν ο Αντονι Μπραντ, ο συνθέτης, προσκάλεσε τον Ντέιβιντ Ιγκλμαν, τον νευροεπιστήμονα, σε ένα συνέδριο για τη σχέση μουσικής και εγκεφάλου. Μερικά χρόνια αργότερα συζητούσαν σε ένα καφέ για το θέμα της δημιουργικότητας «και εκεί διαπιστώσαμε ότι ήταν κάτι που σκεφτόμασταν και οι δύο για καιρό, από διαφορετικές αλλά συμβατές οπτικές γωνίες. Ήταν ένα ταιριαστό σμίξιμο: μέχρι το τέλος του καφέ είχα αποφασίσει να γράψουμε το βιβλίο μαζί».

Τύση αυτοματοποίησης

Αφετηρία του Ιγκλμαν ήταν το ενδιαφέρον του για το πώς ο νους μας επιχειρεί ασυνείδητα να αυτοματοποιήσει τα πάντα, θέμα που τον είχε απασχολήσει στο βιβλίο του «Incognito: The Secret Lives of the Brain».

«Σκεπτόμενος τους τρόπους με τους οποίους ο εγκέφαλος χτίζει αυτοματοποιημένες συμπεριφορές, άρχισα να αναρωτιέμαι για την άλλη πλευρά του νομίσματος. Για όλα συμβαίνουν όταν ο εγκέφαλος παράγει νέες επιλογές», εξηγεί. Για τον Μπραντ, «το να ζω στον κόσμο της μουσικής συνθέσης, μου γεννούσε πάντα την απορία πώς οι άνθρωποι παράγουν πρωτότυπες μουσικές και ήταν αυτό που το κοινό θεωρούσε άξιο λόγου. Η δημιουργικότητα είναι μέρος του κόσμου μου, έτσι λοιπόν άρχισα να μελετώ τα μυστικά της».

Βασική θέση του βιβλίου (την ελληνική έκδοση του οποίου προ-

«Σκεπτόμενος τους τρόπους με τους οποίους ο εγκέφαλος χτίζει αυτοματοποιημένες συμπεριφορές, άρχισα να αναρωτιέμαι για όλα συμβαίνουν όταν ο εγκέφαλος παράγει νέες επιλογές», λέει ο νευροεπιστήμονας Ντέιβιντ Ιγκλμαν.

λογίζει ο επίτιμος διευθυντής του Ευγενιδείου Πλανηταρίου Διονύσιος Σιμόπουλος), είναι ότι οι ολοένα επιταχυνόμενες αλλαγές του κόσμου αντιμετωπίζονται από τους ανθρώπους με τη βοήθεια της γνωστικής τους ευελιξίας. Σύμφωνα με τους συγγραφείς, η εξήγηση βρίσκεται στη βιολογία: ενώ ο εγκέφαλος της μέλισσας έχει ένα εκατομμύριο νευρώνες, ο άνθρωπος έχει εκατό δισεκατομμύρια, που μεταφράζονται σε μεγαλύτερη γκάμα συμπεριφορών. Ένα άλλο προνόμιο είναι ότι «έχουμε περισσότερα εγκεφαλικά κύτταρα μεταξύ της αίσθησης (τι είναι εκεί έξω;) και της δράσης (πρόκειται να κάνω αυτό)». Κάπως έτσι, η ζωή των ανθρώπων είναι ένας ανταγωνισμός μεταξύ αυτοματοποιημένων συμπεριφορών, που αντικατοπτρίζει τις συνθήκες, και διαμεσολαβούμενων, η οποία τις υπερνικάει. Οι γνωστικές αυτές λειτουργίες χωρίζονται σε τρεις στρατηγικές: την απόκλιση, την αποδόμηση και την ανάμειξη.

Στην απόκλιση, το πρωτότυπο τροποποιείται, όπως λ.χ. συμβαίνει με τις κυματιστές προσόψεις κτιρίων του αρχιτέκτονα Φρανκ Γκέρι και με τη «μαλακή ριποτική», που αντί για μέταλλα χρησιμοποιεί υφάσματα. Στην αποδόμηση, ένα σύνολο διαλύεται, με χαρακτηριστικά παραδείγματα την κυβιστική ζωγραφική και τον διαχωρισμό του μορίου της ινσουλίνης από τον χημικό Φρέντερικ Σάνγκερ. Στην ανάμειξη, δύο ή περισσότερα στοιχεία ενώ-

νονται και οδηγούν στον Μινώταυρο και στη Σφιγγα, αλλά και στη μουσική που ενσωματώνει samples παλιότερων τραγουδιών.

Η διαχρονικότητα τέτοιων παραδειγμάτων οφείλεται στο γεγονός ότι οι άνθρωποι κοιτούν πάντα προς το μέλλον. «Ο στόχος δεν είναι το σωστό, είναι το επόμενο», λένε οι Ιγκλμαν και Μπραντ, καθώς και ότι «η αποφυγή της επανάληψης είναι ο θεμέλιος λίθος της ανθρώπινης κουλτούρας». Σαν κάπως βαρύνουσα όμως να ακούγεται το τελευταίο. Τα περισσότερα παραδείγματα των συγγραφέων προέρχονται από τη δυτική νεωτερικότητα, γνωστή για τα δυναμικά χαρακτηριστικά της, τα οποία αποτυπώνονται και σε ένα γράμμα του βιβλίου. Στο παρελθόν, όμως, αρκετοί πολιτισμοί άκμασαν παρότι μεταβέλλονταν πιο αργά και σταθερά, κώρια που οι έννοιες της δημιουργικότητας και της αλλαγής ενδέχεται να αντικατοπτρίζουν σύγχρονες και εξατομικευμένες επιθυμίες και προσλαμβάνουσες. Πώς λοιπόν εξασφαλίζεται η οικουμενικότητα των υποθέσεων του βιβλίου;

«Είναι αλήθεια ότι η έρευνα περί δημιουργικότητας θα ωφελούνταν πολύ από μια μεγαλύτερη ποικιλομορφία στα υποκείμενα της», αποκρίνεται οι συγγραφείς. «Όπως δείχνει και το βιβλίο του Τζόζεφ Χένρικ «The weirdest people in the world», υπάρχει μια τάση στην ψυχολογία να εξαγεί «οικουμενικά» συμπεράσματα από ένα περιορισμένο δείγμα δυτικών

υποκειμένων. Στην πραγματικότητα, αυτά τα «δυτικά, μορφωμένα, βιομηχανοποιημένα, ευπορα και δημοκρατικά» άτομα αποδεικνύονται συχνά εξαιρετικές. Ωστόσο, η ανάλυσή μας περί δημιουργικότητας επικεντρώνεται σε πιο θεμελιώδη χαρακτηριστικά του εγκεφάλου, όπως ο ρόλος του στην πραγματοποίηση προβλέψεων, και σε φαινόμενα σαν την «καταστολή λόγω επανάληψης» (σ.σ.: η ολοένα και μικρότερη αντίδραση του εγκεφάλου σε ό,τι συντηθίζει). Με δεδομένο λοιπόν ότι όλοι έχουμε τα ίδια βιολογικά χαρακτηριστικά, τα παραπάνω δεν προσδιορίζονται πολιτισμικά».

Οι καινοτομίες

Μιλώντας για πολιτισμικούς προσδιορισμούς, ο Ιγκλμαν και ο Μπραντ τονίζουν ότι μια καινοτομία είναι από μόνη της ανεπαρκής: αυτό που χρειάζεται είναι η απήχηση στην κοινωνία. Ο δημιουργός και το κοινό του δεσμεύονται από πολιτιστικούς περιορισμούς αλλά και από το ιστορικό γίνεσθαι, για αυτό διαφέρουν το ευρωπαϊκό μπαλέτο και ο ινδικός χορός, οι αγγλικοί και οι γαλλικοί κήποι, η επιτυχία της εφεύρεσης του τρανζίστορ στις ΗΠΑ και στο Παρίσι του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου.

Εδώ, θα μπορούσε κανείς να προσθέσει ότι η ανθρώπινη δημιουργικότητα δεν σχετίζεται με το κοινωνικό πλαίσιο μόνο με όρους γούστου ή δεκτικότητας στις αλλαγές. Στοχαστές, από τον Βέμπερ και τον Ντιρκέμ, μέχρι

«Πάντα είχα την απορία πώς οι άνθρωποι παράγουν πρωτότυπες μουσικές», αναφέρει ο συνθέτης Αντονι Μπραντ.

τον Μπουρντιέ και τον Φουκό, έχουν δείξει ότι ο τρόπος που δρούμε και πράττουμε, επηρεάζεται ή και ορίζεται από την κοινωνική δομή και τις διάφορες μορφές εξουσίας. Αραγε, λοιπόν, θα μπορούσαμε να περιμένουμε τους ίδιους τύπους δημιουργικότητας από όλα τα κοινωνικά στρώματα;

Ο Ντέιβιντ Ιγκλμαν και ο Αντονι Μπραντ απαντούν ότι «όταν η δημιουργικότητα ευδοκιμεί, υπάρχει ένας ενάρετος κύκλος ανατροφοδότησης μεταξύ της ικανότητας ενός μυαλού να παράγει πιθανούς νεωτερισμούς και της κοινωνικής επιβράβευσης μιας καινοτομίας. Οι δημιουργικές πράξεις δεν θα ήταν δυνατές χωρίς την πρώτη και δεν θα ευημερούσαν χωρίς τη δεύτερη. Επίσης, όπως σημειώνουμε στο βιβλίο, το πολιτισμικό πλαίσιο παράγει συχνά τροχιές οι οποίες ορίζουν μέχρι πού μπορεί να φτάσει ένας δημιουργικός νους. Ο Μπετόβεν ήταν ο πιο πειραματικός Ευρωπαίος συνθέτης της εποχής του, αλλά ποτέ δεν ζήτησε από τους εκτελεστές του να κινηθούν ανάμεσα στις μουσικές τονικότητες, να χρησιμοποιήσουν υποδιάρσεις του ημιτονίου ή να παίξουν ταυτόχρονα αλλά ασύγχρονα, στοιχεία δηλαδή της ιαπωνικής μουσικής Gagaku που αναπτύχθηκε την ίδια περίοδο στην άλλη άκρη του κόσμου».

Οι συγγραφείς προσθέτουν και κάτι λίγο πιο επίκαιρο. «Είναι αλήθεια ότι η δημιουργικότητα δεν επιστρατεύεται από όλους τους κλάδους», σημειώνουν. «Αλλά η πανδημία έχει δείξει ότι ακόμα οι άνθρωποι σε διαδικαστικά επαγγελματικά προκλήσεις να καινοτομήσουν και να φανταστούν αλλιώς τον εαυτό τους ενόψει των νέων προκλήσεων. Η πανδημία έχει προκαλέσει ανεπίπλοτο πόνο και αγωνία, αλλά έχει λειτουρηήσει και ως περιπτώσιολογική μέλητη του ανθρώπινου είδους και της ευελιξίας σκέψης του σε κάθε πτυχή της ζωής».

Η πανδημία έδειξε ότι καμία πτυχή της ζωής δεν είναι εξασφαλισμένη

Αφού ολοκληρώσουν την ανάλυση της ανθρώπινης δημιουργικότητας (αφήνοντας εκτός τον ρόλο των συναισθημάτων, καθώς, όπως απαντούν σε σχετική μας ερώτηση, «η εμπειρία τους είναι υποκειμενική και δύσκολα γίνονται γενικεύσεις»), ο Ντέιβιντ Ιγκλμαν και ο Αντονι Μπραντ προχωρούν και σε προτάσεις για την εφαρμογή της. Αυτές συνοψίζονται στην αφοβία μπροστά στο ρίσκο, στη διαρκή εξερεύνηση διαφορετικών εκδοχών μιας δημιουργικής πράξης, στην εύρεση της χρυσής τομής μεταξύ οικειότητας και καινοτομίας (ώστε και μια αίσθηση ασφάλειας να επιτυγχάνεται από μια καινούργια ιδέα, αλλά και νέοι ορίζοντες να ανοίγονται) κ.ά.

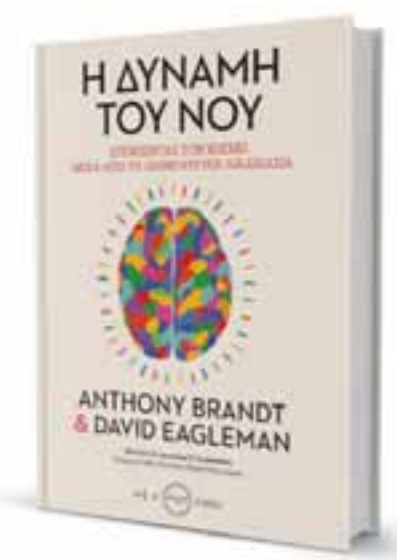
Κυρίως, όμως, εστιάζουν στη σημασία της καλλιέργειας της δη-

Το καλύτερο που μπορούμε να κάνουμε είναι να προετοιμάσουμε τους νέους ώστε να γίνουν ευφάνταστοι στοχαστές,

μιουργικότητας στο εκπαιδευτικό σύστημα. Ποιο είναι κατά τη γνώμη τους το ιδανικό σχολείο; «Πέραν της εξειδίκευσης που απαιτείται σε κάθε τομέα, όλες οι πτυχές της δημιουργικής διαδικασίας μπορούν να διδαχθούν με τη βοήθεια των τεχνών», επισημαίνουν. «Για παράδειγμα, η χρήση του παρελθόντος ως εργαλείου, η διαφοροποίηση από το οικείο, η δημιουργία πολλαπλών νέων επιλογών. Το πιο αποκαρδιωτικό είναι ότι ειδικά στα

αμερικανικά δημόσια σχολεία, η ενσωμάτωση της δημιουργικότητας στη διδασκτέα ύλη οφείλεται συχνά στις διακριτικές πρωτοβουλίες των δασκάλων. Όταν διδάσκονται οι τέχνες, οι ασκήσεις φτάνουν συνήθως μέχρι την πιστή αναπαραγωγή πρωτότυπων, παρά στην αντιμετώπιση αυτών ως ένα πρώτο βήμα. Στην ιδανική για εμάς κόσμο, οι δημιουργικές πρακτικές θα διδασκόνταν σε όλα τα πεδία ταυτόχρονα, με τις τέχνες να αποτελούν ένα αναπόσπαστο κομμάτι της διαδικασίας. Αντί λοιπόν να επιδοκίμασουμε ένα συγκεκριμένο εκπαιδευτικό σύστημα, θα ενθαρρύνουμε τη σχολική συμβούλια να σχεδιάσουν ένα πρόγραμμα διδασκαλίας που να εξυπηρετεί τους μαθητές. Υπάρχουν κυριολεκτικά αμετέπητοι τρόποι να γίνει κάτι τέτοιο».

Μιλώντας για έναν ιδανικό για τη δημιουργικότητα κόσμο, θα μπορούσαν να τον συσχετίσουν με το επώδυνο παρόν: «Η πανδημία έχει δείξει ότι καμία πτυχή της ζωής των ανθρώπων δεν είναι σταθερά εξασφαλισμένη, ακόμα και σε μια μελλοντική κατάσταση, καταλήγουν οι Ιγκλμαν και Μπραντ. «Η ζωή θα μας δοκιμάζει συνεχώς. Ποιο άλλο είδος θα μπορούσε να έχει ανταποκριθεί σε μια παγκόσμια πανδημία με τόση επινοτικότητα; Εξομολογείται ο συγγραφέας. «Όπως δείχνει και το βιβλίο του Τζόζεφ Χένρικ «The weirdest people in the world», υπάρχει μια τάση στην ψυχολογία να εξαγεί «οικουμενικά» συμπεράσματα από ένα περιορισμένο δείγμα δυτικών

Το βιβλίο «Η δύναμη του νου: Επινοώντας τον κόσμο μέσα από τη δημιουργική διαδικασία» που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Οξύ.

ρισσότερο, είτε πρόκειται για τη φροντίδα των παιδιών, είτε για την ανάπτυξη νέων εμβολίων. Όλοι βιώνουμε από πρώτο χέρι τη συμφορά που έχει βρει την ανθρωπότητα – μερικές ακόμα να πλησιάζουν, χάρη στην κλιματική αλλαγή και σε άλλες προκλήσεις. Το καλύτερο λοιπόν που μπορούμε να κάνουμε είναι να προετοιμάσουμε τους νέους ώστε να γίνουν ευφάνταστοι στοχαστές, έτοιμοι να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των καιρών. Δυστυχώς, όπως δείχνουν πρόσφατες έρευνες, η πρόσβαση στην καινοτομία εξασφαλίζεται συχνά από τους οικονομικά προνομιούχους. Αυτή είναι η θεμελιώδης αλλαγή που πρέπει να συμβεί ώστε να οδηγηθούμε σε έναν πιο εύρωστο πολιτισμό απόκλισης, αποδόμησης και ανάμειξης».

«Της εκκλησίας του Θεού καταφρονείτε»

Ποιο ευχαριστιακό δείπνο, και συνεπώς ποια θεία λειτουργία, μπορεί να υπάρξει χωρίς «σύναξη», ερήμην δηλαδή πιστών;

Του ΧΑΡΗ ΦΕΡΑΙΟΥ

Είναι γνωστό ότι η «αλήθεια» των Χριστουγέννων, ως γεγονός κομμογονικού Θεϊκής Ενανθρώπισης, συνήγειρε την σε λήθαργο έσχατης παρακμής περιπεσούσα τότε, ελληνική φιλοσοφική σκέψη, ώστε ανεγειρόμενη εκείνη να γεννήσει όχι μόνο ό,τι αποκαλείται Ελληνική Ορθοδοξία της Ανατολής, αλλά και κυρίως νέο, τον τέταρτο κατά σειρά, μεγάλο ελληνικό πολιτισμό, τον Βυζαντινό. Είναι γνωστό επίσης ότι, αν το γεγονός της Θεϊκής ενανθρώπισης συνήγειρε τον ανθρώπινο στοχασμό, το άλλο γεγονός, που μετά από 33 χρόνια συντελέστηκε κάποια Μεγάλη Παρασκευή, καθλώνει την ανθρώπινη διάνοια: Καθώς θεάται ως επόμενο των Χριστουγέννων άγγελμα, τον τρόπο που «διά θανάτου νικάται ο θάνατος»!

Και βεβαίως σεβάσμιοι Επίσκοποι: Το συγκλονιστικό εκείνο γεγονός, του τρόπου δηλαδή που, στο πρόσωπο του Χριστού, ο Θεός κατανίκησε τον θάνατο, είναι λογικό, ως μέγα, να κυριαρχεί στην ανθρώπινη ψυχή. Φυσικό συνεπώς να της διαφεύγει το άλλο, επίσης μέγα: Ότι στην ίδια εκείνη Μεγάλη Εβδομάδα, ο Χριστός θεομοθέτησε και τον τρόπο που ο μπορεί άνθρωπος, να νικήσει (και εκείνος...) τον θάνατο! Να μεθέξει συνεπώς αθανασίας. Και το θεομοθέτησε τη νύχτα της Μεγάλης Πέμπτης, σε ένα υπερώο, στη διάρκεια ενός Μυστικού Δείπνου, με ό,τι οι Πατέρες της εκκλησίας ονόμασαν «ευχαριστιακή σύναξη». Τη δε διαδικασία τέλεσης της Θεϊκής Ευχαριστίας, η φιλόσοφος θεολογία των ιδίων Πατέρων, αποκάλεσε «Θεία Ευχαριστία».

Σε αυτή τη σύναξη πραγματώνεται επίσης το γεγονός, ενός «καινού τρόπου υπάρξεως»: Της μετοχής

Σε αυτή την ευχαριστιακή σύναξη [τη θεία ευχαριστία] συντελείται η ενότητα της Εκκλησίας, κοινωνία ανθρώπου-Θεού, και κοινωνία ανθρώπου-ανθρώπου «διά σώματος Χριστού».

δηλαδή του ανθρώπου (μέσω του «άρτου» και του «οίνου») στο σώμα του Χριστού, και συνάμα της μετοχής στο πνεύμα του «άλλου», ώστε μαζί να αποτελούν «ένα σώμα», ταυτιζόμενο με τον «άρτο της Ευχαριστίας». «Ου γαρ εισί δύο ή τρεις, συνηγμένοι εις το εμόν όνομα, εκεί ειμί εν μέσω αυτών», είπε ο ίδιος ο Χριστός (Ματθαίος-18, 20). Είναι δηλαδή ο «καινός τρόπος» πραγματώσεως του «κοινωνείν», εκείνου που άλλοτε κόμιζε ο ελληνικός τρόπος, τώρα όμως διά του ίδιου του σώματος του Χριστού. Γι' αυτό και η μετοχή στον άρτο και τον οίνο της Θεϊκής Ευχαριστίας, ονομάστηκε «θεία κοινωνία», και αυτό το γεγονός της ευχαριστιακής σύναξης, είναι που αποκαλείται «εκκλησία». Είναι δε σημαντικό να υπενθυμίσω, ότι την ταύτιση Εκκλησίας και ευχαριστιακού Δείπνου, ως διασάφηση του εκκλησιαστικού γεγονότος, που πρώτος επεσήμανε, νέος τότε, (1965) σύγχρονος δε πατέρας της Εκκλησίας, ο πολύς Ιωάννης Ζηζιούλας, μόνο η Ορθοδοξία τη διαφύλαξε έως το τέλος.

Με τέτοια δεδομένα, λοιπόν, φαντάζει κωμικό: Επίσκοποι της εκκλησίας, να ανέχεστε εσείς τέλεση θείας λειτουργίας σε ναούς κενούς, χωρίς δηλαδή τον σημαντικότερο παράγοντα πραγμάτω-

Είναι γνωστό επίσης ότι, αν το γεγονός της θείας ενανθρώπισης συνήγειρε τον ανθρώπινο στοχασμό, το άλλο γεγονός, που μετά από 33 χρόνια συντελέστηκε κάποια Μεγάλη Παρασκευή, καθλώνει την ανθρώπινη διάνοια: Καθώς θεάται ως επόμενο των Χριστουγέννων άγγελμα, τον τρόπο που «διά θανάτου νικάται ο θάνατος»!

σης της ευχαριστιακής σύναξης. Ποιο, αλήθεια, ευχαριστιακό δείπνο, και συνεπώς ποια θεία λειτουργία, μπορεί να υπάρξει χωρίς «σύναξη», ερήμην δηλαδή πιστών; Και, αλήθεια, διερωτώμαι: Ποια διαφορά έχει η μετάδοση από τηλεόρασης της «θείας λειτουργίας» σε άδειους ναούς, από την τηλεοπτική μετάδοση όπερας από τα «στούντιο» τηλεοπτικών σταθμών; Να ισχύει τάχα και σήμερα, ό,τι, ψέγοντάς-τους, είπε στους Κορινθίους ο Παύλος: «Της εκκλησίας του Θεού καταφρονείτε»; Α' Κορινθίους-11, 22). Αν, μάλιστα, συνυπολογίσετε και εκείνες τις μεταδόσεις της ΕΡΤ, όπου παρουσιάζουν και μια παντομίμα ανθρώπου, ιδροκοπώντας να αποδώσει μια κορυφοβατούσα νο-

ματική (της εκκλησιαστικής υμνολογίας) με κωμικές μακρόσυρτες χειρονομίες, τότε ο πλήρης εμπαιγμός του εκκλησιαστικού γεγονότος συμπληρώνεται...

Το καινό άθλημα του «κοινωνείν

Αφήνοντας όμως αυτά τα «εισαγωγικά», που άλλωστε εσείς άριστα γνωρίζετε, ακούστε, σεβάσμιοι Επίσκοποι, από ένα ελάχιστο μέλος της Εκκλησίας τα πιο κάτω, που φοβούμαι πως είτε σας διαφεύγουν, είτε αφήσατε να σας διαφεύγουν: Ότι η τέλεση της Θεϊκής Ευχαριστίας δεν είναι μια θρησκευτική τελετή προσευχής. Σε αυτή την ευχαριστιακή σύναξη συντελείται η ενότητα της Εκκλησίας, κοινωνία ανθρώπου-Θεού, και κοινωνία ανθρώπου-αν-

θρώπου «διά σώματος Χριστού». Που είναι και το τεκμήριο της ίδιας της Ορθοδοξίας. Οι ελληνορθόδοξοι Χριστιανοί, με άλλα λόγια, δεν πάμε στην «εκκλησία» για να προσευχηθούμε (τι λόγος!) όπως συμβαίνει με άλλες θρησκείες και ιδίως το Ισλάμ. Πάμε εκεί για να γιορτάσουμε το γεγονός της διά θανάτου νίκης πάνω στον θάνατο, εκεί όπου πραγματώνεται και το καινό άθλημα του «κοινωνείν». Όλα τα άλλα, περί εκκλησιών ως χώρων τάχα προσευχής αποτελούν παρακμαϊκή παρεξήγηση...

Και όμως σεβάσμιοι Συνοδικοί! Αντί σ' αυτή την ακατάλυτη αλήθεια να παιδαγωγήσετε το ποιμνίό-σας, δέσμιοι εσείς μιας παρεξήγησης, περιδείξετε μπροστά σε «ψεύτικη πυρκαγιά» (που έλεγε κι ο Σαίξπηρ), της «αλάθτης αυθεντίας» δηλαδή κάποιου Κωστρίκη ή κάποιου Καραγιάννη, άτομοι ακολουθείτε πειθήνια προσταγές της εξουσίας, βαυκαλιζόμενοι πως έτσι ακολουθείτε επιταγές της... επιστήμης. Μιας επιστήμης, ειρήσθω, που θεωρεί ασφαλές οι 56 βουλευτές του τόπου (διαπληκτιζόμενοι) να συνεδριάζουν σε έναν χώρο 500 τετραγωνικών μέτρων, με ύψος το πολύ 5 μέτρα, αλλά ο χώρος μιας εκκλησίας ανάλογων τετραγωνικών, με ύψος όμως πάνω από 15 μέτρα, εγκυμονεί θανάσιμους κινδύνους μετάδοσης της πανδημίας! Τέτοιος εμπαιγμός... Ενώ οφείλατε να έχετε το σθένος (σας θυμίζω ότι ένας επίσκοπος επίσης της εκκλησίας, ο πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, το είχε, ώστε να απαγορεύει στον ίδιο τον αυτοκράτορα να κοινωνήσει, αν εκείνος είχε υποπέσει σε σχετικό αμάρτημα) να «ελέγξετε» εσείς τους επιστήμονες, για το κατ' εξακολούθηση «αμάρτημά»-τους να παίζουν με το ανθρώπινο βιολογικό μυστήριο, και να παράγουν

άλλοτε τη (μέχρι και πέμπτης γενεάς) τερατογεννούσα «θαλιδομίδη», και άλλοτε τους ιούς, που όταν, ως κορωνοϊός, τους ξεφεύγει από τα εργαστήρια, καμώνονται μετά πως τον κυνηγάνε από πίσω, για να τον...ελέγξουν.

Ολιγωρία σεβάσμιοι Επίσκοποι, η οποία όμως εκτρέφει την καταγιστική αυθάδεια της δημοσιογραφικής ημιμάθειας: Πρόσφατα, εμφανιζόμενη και ως διανοούμενη δημοσιογράφος σάς ειρωνευόταν, αποφαινόμενη ότι: «Ο Θεός, μας έλεγαν, κατοικεί παντού και η προσευχή μπορεί να γίνεται οπουδήποτε. Σήμερα, όμως, μαθαίνουμε πως ο Θεός μόνο στους ναούς που του έχουμε κτίσει βρίσκεται κι αν δεν πάμε εκεί να τον συναντήσουμε θα χαθούμε». Παλιότερα δε, άλλος, θερμοκέφαλος αυτός, δημοσιογράφος, της ίδιας ομοταξίας των παρκαμισμένων, πληροφορούσε ότι «τώρα που έκλεισαν τα κέντρα διασκέδασης, ο μόνος χώρος που μπορεί κανείς να πει κρασί, είναι η εκκλησία», εννοώντας, ο ιδανικός αγράμματος, τον οίνο της θείας κοινωνίας... Τέτοιαν εξοργιστικά ημιμαθή επιθετικότητα, σεβάσμιοι Επίσκοποι, μόνο ολιγωρία-σας μπορούσε να γεννήσει! Αν τουλάχιστον είχατε «ακούσει» την επιστολή, που ο καθηγητής Γεώργιος Παύλος προ καιρού (7/4/2020) σας είχε απευθύσει... Ή αν είχατε οργανωμένες εκείνες τις ποτέ «κοινοτήτες των Ελλήνων», θα μπορούσατε στους νέους κάθε ενορίας να είχατε αναθέσει τον έλεγχο τήρησης των υγειονομικών κανόνων στον αντίστοιχο ναό, και όχι όπως τώρα στους «ζαπτιέδες» της εξουσίας, να μοιράζουν «ευρωτρακοσάρια» στους πιστούς-σας....

Ο κ. Χάρης Φεραίος είναι διδάκτωρ του ΕΜΠ.

“Αγαπητό μου ημερολόγιο”
υάθε Σάββατο και Κυριακή
από τις 5 μέχρι τις 7 το απόγευμα,
να μην ξεχάσω να αιούσω
τα αγαπημένα μου τραγούδια,
νέα και παλιά.

... και τις Παρασκευές, το βράδυ κυλάει
από τις 9 μέχρι τις 12 **“Εκ γυναικός”**
με μελωδίες ταξιδιάρικες.

παρέα με την **Μαριάννα Γαλιδή** στο

KANALI 6
106.00 | 98.6 | 107.00 | 106.9

www.kanali6.com.cy | info@kanali6.com.cy | 25-820500

**ΑΝ ΕΙΝΑΙ ΝΑ ΚΟΛΑΣΤΕΙΤΕ
ΚΑΝΤΕ ΤΟ ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ ΜΑΖΙ ΤΟΥ**

**ΝΟΜΙΚΟΣ
ΤΟΥ
ΔΙΑΒΟΛΟΥ**

Ακούστε τον
“για να μην σας
πάρει ο δαίμονας”
Νίκος Αναστασιάδης

Συντονιστείτε καθημερινά
στις 12 το μεσημέρι
με το **KANALI 6**
και τον **MARINO ΝΟΜΙΚΟ**
για μια ώρα .... σκέτη κόλαση
στη συχνότητα 106.00

Επιστημονική φαντασία διὰ χειρός Τζορτζ Κλούνεϊ

Ο σταρ μπροστά και πίσω από τις κάμερες

Ο ουρανός του μεσονυκτίου ★★½
ΘΡΙΛΕΡ (2020)

Σκηνοθεσία: Τζορτζ Κλούνεϊ
Ερμηνείες: Τζορτζ Κλούνεϊ, Φελίστι Τζόουνς, Ντέιβιντ Ουιέλλου, Κάιλ Τσάντλερ

Του ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ

Από τους μεγαλύτερους κολιγουντιανούς αστέρες ως ηθοποιός, ο Τζορτζ Κλούνεϊ εξελίχθηκε με τα χρόνια και σε αρκετά ενδιαφέροντα σκηνοθέτη, με φιλμ όπως τα «Καλνύχτα και καλή τύχη» και «Αι ειδικοί του Μαρτίου» να φτάνουν μέχρι τα Όσκαρ. Με αυτά κατά νου, ανεβαίνει και εκκινεί στο τρένο του Netflix για ένα θρίλερ επιστημονικής φαντασίας, το οποίο από την πρόσφατη κυκλοφορία του στην πλατφόρμα έχει προκαλέσει αρκετές, όχι πάντα τόσο θετικές, αντιδράσεις.

Βρισκόμαστε στο 2049 και ο Κλούνεϊ υποδύεται τον Ογκαστιν, έναν άρρωστο επιστήμονα, ο οποίος ξεμένει σε κάποιο διαστημικό παρατηρητήριο της Αρκτικής την ώρα που οι πάντες το εγκαταλείπουν αναζητώντας καταφύγιο από μια απροσδιόριστη –πολύ απροσδιόριστη όμως– καταστροφή, που πρόκειται να εξαφανίσει τη ζωή από τον πλανήτη. Την ίδια ώρα το πλήρωμα μιας αποστολής σε κάποιον δορυφόρο του Δία, ο οποίος παρεμπιπτόντως αποδεικνύεται κατοικήσιμος, επιστρέφει μη γνωρίζοντας για τη συμφορά, με τον Ογκαστιν να ξεκινάει μια επικίνδυνη διαδρομή ώστε να τους προειδοποιήσει. Παρά το ότι έχει ένα επτάχρονο κορίτσι, το οποίο επίσης ξεχάστηκε πίσω.

Το αρκετά... τραβηγμένο σενάριο βασίζεται σε ένα μυθιστόρημα της Λίλι Μπρουκς-Ντάλτον, σεβριροντάς μας εκ νέου αρκετές από τις παρόμοιες ιδέες που έχουμε δει σε ταινίες του είδους. Η πλοκή χωρίζεται στα δύο: από τη μια παρακολουθούμε το πλήρωμα των πέντε αστροναυτών που προσεγγίζει με λαχτάρα αλλά και ανησυχία τη Γη –εδώ ξεχωρίζει με την ερμηνεία της η Φελίστι Τζόουνς– κι από την άλλη τον ταλαιπωρημένο επιστήμονα, ο οποίος περνάει μια δική του οδύσσεια, ενώ ταυτόχρονα τις σκέψεις και τα νεύρα του στοιχειώνουν το παρελθόν.

Στις καλύτερες στιγμές του, το φιλμ μάς παρουσιάζει μερικές μοναδικές εικόνες ή και ολόκληρες σκηνές, σαν εκείνη της διαστημικής «χορογραφίας» όταν μέλη του πληρώματος βγαίνουν για να επισκευάσουν κάποιες ζημιές, με συνοδεία τις όμορφες μελωδίες του Αλεξάντερ Ντεσπλά: άλλες πάλι φορές τα πάντα μοιάζουν υπερβολικά σχηματικά και «ξυλινα», δίχως τη σιπρτάδα που θα μας επιτρέψει να συνδεθούμε συναισθηματικά με την ιστορία και τους χαρακτήρες. Το δε φινάλε είναι και αυτό αρκετά προβλέψιμο και σύμφωνο με τις υπόλοιπες νόρμες της αφήγησης.

Σε γενικές γραμμές, ο «Ουρανός του μεσονυκτίου» είναι ένα καλοφτιαγμένο φιλμ, με ακρίβεια στον ρυθμό, στην κινηματογράφηση και ακρόντως θετικές ερμηνείες. Εκείνο που του λείπει ωστόσο είναι η «ψυχή» και (κυρίως) η πρόθεση να βγει από την ασφάλεια των κλισε και να τολμήσει λίγο περισσότερο σε ένα αρκετά πολυφορεμένο τα τελευταία χρόνια είδος.

Βρισκόμαστε στο 2049 και ο Κλούνεϊ υποδύεται τον Ογκαστιν, έναν άρρωστο επιστήμονα ο οποίος ξεμένει σε κάποιο διαστημικό παρατηρητήριο της Αρκτικής, ενώ πλησιάζει μια απροσδιόριστη καταστροφή. Παρά το ότι έχει ένα επτάχρονο κορίτσι, το οποίο επίσης ξεχάστηκε πίσω.

HOME CINEMA

Οι διαφορετικοί «κόσμοι» της Τουρκίας

Πάνω, η Ούκου Καραγιέλ πρωταγωνιστεί σε «Ethos», την τουρκική μίνι σειρά του Netflix. Κάτω, ο Οσκαρ Μαρτίνεζ είναι ο «Επιφανής πολίτης» στην ταινία που προβάλλεται από το Cínobo.

Ethos

ΔΡΑΜΑ (2020)

Δημιουργός: Μπέρκουν Ογια

Ερμηνείες: Ούκου Καραγιέλ,

Φατίχ Αρτνάν, Ντέφνε Καγιαλάρ

Εδώ και λίγο καιρό έχει εμφανιστεί

στο Netflix η σειρά από την Τουρκία,

η οποία έχει προκαλέσει πολλές συζητήσεις

και έχει αποσπάσει εξαιρετικές κριτικές. Φυσικά δεν

πρόκειται για άλλο ένα από τα γνωστά

τουρκικά σίριαλ, που έγιναν δημοφιλή

και στη χώρα μας, αλλά για κάτι πολύ

πιο ενδιαφέρον: στη σύγχρονη

Κωνσταντινούπολη, οι ζωές

ανθρώπων προερχόμενων από

τελείως διαφορετικό κοινωνικό υπόβαθρο

διασταυρώνονται, συμπλέκονται

και συχνά συγκρούονται. Τα πάντα

προφανώς ξεκινούν από τον διαχωρισμό

πλούτου-φτώχειας, όμως δεν μένουν

εκεί: η θρησκευτική αφοσίωση

συναντά τον δυτικότροπο φιλελευθερισμό

και η άγνοια αντιπαράθετα

με μια συχνά υπερροπτική

καλλιέργεια. Όλα αυτά τοποθετημένα

μέσα σε ένα εντυπωσιακό

κωνευτήριο που αναπαριστά

κυριολεκτικά την συνύπαρξη

δύο –ή και περισσότερων– διαφορετικών

κόσμων. Υπάρχει μια γλυκιά

μελαγχολία

στην τουρκική σειρά και μια προσήλωσις στον διάλογο που συχνά τις δίνει θεατρική αξία. Επιπλέον, οι περισσότεροι πρωταγωνιστές της –και ειδικά οι γυναίκες– είναι εξαιρετικοί στους ρόλους τους, δημιουργώντας πολύπλευρους χαρακτήρες που αξίζει κανείς να ανακαλύψει. Όσο για την ατμόσφαιρα, παρότι πρόκειται για δράμα, αυτή δεν βαρύνει πραγματικά ποτέ, μιας και το διακριτικό χιούμορ, συχνά με διάθεση σάτιρας, είναι εκεί για να κρατήσει τις ισορροπίες. Συνολικά η σειρά κινείται κάπου ανάμεσα στον υπέρροχο ποιητικό –αλλά κάπως αργό– σύγχρονο arthouse κινηματογράφο της γειτονικής χώρας (βλ. Ν. Μπ. Τσεϊλάν) και τις πιο mainstream προσαγές της διαδικτυακής πλατφόρμας, μια «συνταγή» που θα μπορούσαν να ακολουθήσουν και κάποιοι κινηματογραφιστές στην από εδώ πλευρά του Αιγαίου.

Ο επιφανής πολίτης

ΔΡΑΜΑ (2017)

Σκηνοθεσία: Γκαστόν Ντουπρά, Μαριάνο Κόν

Ερμηνείες: Οσκαρ Μαρτίνεζ, Ντάντι Μπριέβα, Αντρέα Φριγκέριο

Από την πλατφόρμα του Cínobo επιλέγουμε μια από τις καλύτερες ταινίες που μας έρχονται τα τελευταία χρόνια από τη Λατινική Αμερική. Ο Ντανιέλ Μαντοβάνι, ένας Αργεντινός συγγραφέας, γνωρίζει την απόλυτη αναγνώριση με το Νομπέλ Λογοτεχνίας, ο ίδιος, ωστόσο, νιώθει πως τα βιβλία του έχουν πια χάσει την ικανότητα να προκαλούν.

Αναζητώντας την πνευματική και δημιουργική του ταυτότητα, θα δεχθεί την πρόσκληση του δημάρχου του Σάλας, της μικρής γενέθλιας πόλης του, όπου θα επιστρέψει ύστερα από δεκαετίες συνειδητής απουσίας. Τα πράγματα, βέβαια, εκεί δεν είναι όπως τα έχει φανταστεί.

Το δράμα και η φιλοσοφική διάθεση παντρεύονται εδώ με τη σάτιρα σε ένα σύνολο που πάντως διακρίνεται από λιτότητα. Οι ρίζες της καλλιτεχνικής δημιουργίας, καθώς και η έννοια της διασημότητας μπαίνουν έξυπνα σε πρώτο πλάνο, ενώ (σχεδόν) τα πάντα περνούν από τη βάση της κριτικής. Εξαιρετικός είναι στον πρωταγωνιστικό ρόλο ο Οσκαρ Μαρτίνεζ («Ιστορίες για αγρίους»).

Κυριακή 3 Ιανουαρίου 2021

PIK1 ΤΗΛ.: 22862000

21.30 Παραδοσιακή βραδιά
07.30 Θεία Λειτουργία
10.00 Καμώματα τζι αράματα
Κωμική σειρά εποχής.
11.00 Η €#Ρωξία
Χαρτοφυλάκιο οικονομικών ειδήσεων, με τον Ανδρέα Ιωσήφ.
11.30 Χρονογράφημα, III - (Ε)
12.00 Η ζωή μας ένα τραγούδι
Μουσική εκπομπή με τη Γωγώ Βασιλάκη.
13.30 Αμύνεσθαι περί πάτρης
Θεματική εκπομπή.
14.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ
Η έκπληξη - (Ε)
Κυριακτικό σκετς.
15.30 Travel Diary
Ταξιδιωτικές ταινίες μικρού μήκους.
«Νάπολη». Μέρος Α'
16.00 Σε προσκυνών γλώσσα
Θεματική εκπομπή.
17.00 Αφάνεις ήρωες
Ιστορίες ανθρώπων που ξεχώρισαν στην Κύπρο ή στο εξωτερικό.
18.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοσηματική)
18.20 Άν Βασίλη Βασιλιά...
Κυριακτικό σκετς.
19.20 Λούνα Παρκ
Κωμική σειρά.
19.55 Σαν σήμερα με το PIK
20.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ
21.00 Αθλητική Κυριακή
21.30 Παραδοσιακή βραδιά
Ψυχαγωγική εκπομπή.
23.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ
23.05 Σαν σήμερα με το PIK (Ε)
23.10 Αφάνεις ήρωες (Ε)
00.00 EU4U, III (Ε)
01.00 Σε προσκυνών γλώσσα (Ε)

PIK2 ΤΗΛ.: 22862000

21.05 Love on Ice
07.30 Το όνειρο του Σκιάχτρου
Παιδική παράσταση.
09.00 Παιδική ζώνη
α. Μάγια η μέλισσα
β. Νιλς Χόλγκερσον
γ. Ο μικρός Χνουδιώτης
δ. Γουίσιπερ
ε. Μπόμπι και Μπιλ
11.00 Στη Χώρα του Γιατί - (Ε)
Παιδικό πρόγραμμα.
11.30 Παιδική ζώνη
15.30 Στη Χώρα του Γιατί - (Ε)
Παιδικό πρόγραμμα.
16.00 Μανώλης και Κατίνα-(Ε)
Κυριακή κωμική σειρά.
16.20 Φύρδην Μήδων - (Ε)
Κυριακή κωμική σειρά.
16.50 Η Πλατεία - (Ε)
Κυριακή κωμική σειρά.
17.20 Κοίτα με στα μάτια
Κυριακή κωμική σειρά.
18.20 Μαζί/Birlikte - (Ε)
Δικονομική εκπομπή.
19.00 Κοίτα με στα μάτια
19.30 Γυναίκα
Με την Ελίτα Μικαηλίδου.
19.40 ΕΙΔΗΣΕΙΣ (Αγγλική)
19.50 ΕΙΔΗΣΕΙΣ (Τουρκική)
20.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοσηματική)
21.05 Έρωτας στον πάγο
(Love on Ice)
Αισθηματική τηλεταινία,
με τους Τζούλι Μπέρμαν,
Άντριου Γουόλκερ, κ.ά.
22.30 Vienna Philharmonic
Orchestra Summer
Night Concert
Schonbrunn 2020 - (Ε)
00.05 ΕΙΔΗΣΕΙΣ - (Ε)
00.30 Προσωπογραφίες - (Ε)
01.15 Μαζί/Birlikte - (Ε)

ALPHA ΤΗΛ.: 22212400

21.20 Home Alone 5
06.00 Deal - (Ε)
Τηλεπαιχνίδι.
06.30 Αστέρια στην άμμο - (Ε)
Ελληνική σειρά.
07.15 24 ώρες - (Ε)
Ντοκιμαντέρ.
08.15 Έλα στη θέση μου - (Ε)
Κωμική σειρά.
09.30 Εύκολο και σπικατό
Εκπομπή μαγειρικής
με την Αθηνά Λοιζίδου.
10.00 Μην αρχίζεις τη
Κωμική κωμική σειρά.
11.15 Pete's Christmas
Κωμική τηλεταινία.
12.45 Οικογενειακές ιστορίες
Ελληνική σειρά.
13.30 The Chase - (Ε)
Τηλεπαιχνίδι.
14.15 Το σόι σου - (Ε)
Κωμική σειρά.
15.00 Κάμπινγκ - (Ε)
Κωμική σειρά.
15.45 Mr Bean
Κωμική σειρά.
16.45 Έλα στη θέση μου, V
Κωμική σειρά.
17.50 ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοσηματική)
18.00 Συνέχεια της σειράς
18.20 TET - A-TET στον Alpha
19.30 Μην αρχίζεις τη
μουμουρά - (Ε)
Κωμική κωμική σειρά.
20.20 ALPHA NEWS
21.20 Μόνος στο σπίτι 5
Home Alone 5
Κωμική ταινία
22.50 TET - A-TET στον Alpha
23.45 Κόρμα - (Ε)
00.45 Μην αρχίζεις τη μουμουρά

ANTI ΤΗΛ.: 22200200

21.20 Mamma Mia!
05.40 Στριβεν διά
Τηλεπαιχνίδι.
Κωμική κωμική σειρά.
06.30 Daddy cool - (Ε)
Ελληνική σειρά.
08.00 Δείξε μου τον φίλο σου
Κωμική κωμική σειρά.
09.30 Taxi - (Ε)
Τηλεπαιχνίδι.
10.20 Πρώτη σταγόνα - (Ε)
Κωμική κωμική σειρά.
11.30 The pink panther 2
Κωμική κωμική σειρά,
με τον Στιβ Μάρτιν,
Ζιαν Ρενό, κ.ά.
13.00 Το βιβλίο της Τζούγκλας
The Jungle Book
Οικογενειακή ταινία
κινημένων σχεδίων.
14.40 Mrs Doubtfire
Θεατρικό.
18.00 Τα νέα του ANTI σε 10'
18.10 Still Standing - Εορταστικό
Τηλεπαιχνίδι με τη Μαρία
Μπεκατόπουλο.
19.30 Taxi - Εορταστικό
Τηλεπαιχνίδι, με τον
Αλέξανδρο Τσουβέλα.
20.20 Τα νέα του ANTI
21.20 Mamma Mia!
Μουσικό πρόγραμμα,
με τους Μέριλ Στριπ,
Πιρς Μπρόνσον, κ.ά.
23.15 Εκτός χρόνου
(Out of time).
Αστυνομική ταινία.
Bancroft
Περιπετειώδης σειρά.
01.40 Blackout - (Ε)
Τηλεπαιχνίδι.
02.30 Εκπαιδευόμενος τον μάμπι

OMEGA ΤΗΛ.: 22477777

21.15 Ο κύριος Τίποτα
05.30 Τώρα ό,τι συμβαίνει
Ενημερωτική εκπομπή,
με τη Φαίη Μαυραγάνη.
09.45 Έλα χαμογέλα
Ψυχαγωγική εκπομπή,
με τους Σίσσο Χριστίδου,
Παύλο Σταματόπουλο,
Κωνσταντίνο Βασάλο,
Ελένη Βουλαράκη.
13.00 Τροχός της τύχης (Ε)
Τηλεπαιχνίδι με τον Πέτρο
Πολυχρονίδη και τη
Βάλια Χατζηθεοδώρου.
15.00 Εικόνες - (Ε)
Ταξιδιωτική εκπομπή
με τον Τάσο Δούση.
16.00 Εορταστικό
πρόγραμμα OPEN (Ε)
Μουσικό πρόγραμμα.
18.00 OMEGA NEWS
18.10 My Greece (Ε)
Γαστρονομικό οδοιπορικό
με τη Δέσποινα Βανδή.
19.10 Fars Attack 3 - (Ε)
Σατιρική εκπομπή,
με τον Χάρη Αριστέιδου.
20.10 OMEGA NEWS
21.15 Ο κύριος Τίποτα
(Norman: The Moderate
Rise and Tragic Fall of a
New York Fixer).
Θρίλερ, με τους
Ρίτσαρντ Γκρ, Σαρλότ
Γκενζμπούργκ, κ.ά.
23.00 Πρωτοκρονιά με τον
Αντώνη Ρέμο στο OMEGA
Μουσικό πρόγραμμα.
02.30 Έλα χαμογέλα - (Ε)
Ψυχαγωγική εκπομπή.
05.30 Μουσικό κουτί - (Ε)
Τηλεπαιχνίδι.

ΣΙΓΜΑ ΤΗΛ.: 22580100

21.15 Survivor
05.30 Οι Αδιάφοροι - (Ε)
Κωμική κωμική σειρά.
06.30 Τα χρυσόψαρα - (Ε)
Κωμική κωμική σειρά.
07.30 Θεία Λειτουργία
10.15 Dot.
11.15 Bye... ο παλιός
ο χρόνος - (Ε)
12.30 Βουράδες γατόνοι - (Ε)
Κωμική κωμική σειρά.
13.35 200 χρόνια από την
Ελληνική Επανάσταση
Ζωή ποδήλατο - (Ε)
Κωμική κωμική σειρά.
14.30 Όρα για φαγητό - (Ε)
Εκπομπή μαγειρικής,
με την Αργυρώ
Μπαρμπαρίου.
15.30 Happy traveller - (Ε)
Ταξιδιωτική εκπομπή.
16.30 Sleight Bells Ring
Ρομαντική τηλεταινία.
17.50 Η πεθερά - (Ε)
Κωμική κωμική σειρά.
18.00 Γεγονότα σε συντομία
18.05 200 χρόνια από την
Ελληνική Επανάσταση
18.10 Η πεθερά - (Ε)
Κωμική κωμική σειρά.
18.50 The Voice of Greece - (Ε)
Μουσικός διαγωνισμός.
20.20 Τομές στα γεγονότα
21.10 200 χρόνια από την
Ελληνική Επανάσταση
21.15 Survivor
Παιχνίδι επιβίωσης.
00.00 Γεγονότα σε τίτλους
00.10 Στην υγειά μας ρε παιδιά
Ψυχαγωγική εκπομπή.
03.20 Velvet - (Ε)
04.40 Οι Τάκκοι - (Ε)

CAPITAL ΤΗΛ.: 25577577

06.45 Πηλεγορά
08.25 Μικροί κατάσκοποι
10.00 Το ταξίδι του γυρισμού
11.50 Πηλεγορά
12.20 Ελληνική ταινία
14.00 Πηλεγορά
15.20 Ελληνική ταινία
17.00 Πηλεγορά
19.10 Οικογενειακές γιορτές
21.00 Ξένη ταινία
23.00 Ξένη ταινία
01.30 Ξένη ταινία
03.00 Ξένη ταινία
TV PLUS ΤΗΛ.: 22259000
06.30 Παιδική ζώνη
07.25 Μουλάν
08.20 Παιδικές σειρές
09.35 Cook Eat (Ε)
11.00 Πηλεγορά
13.00 ANNITA κοίτα
16.35 Πηλεγορά
18.30 Αόρατος φακός
19.00 Ταξίδι γεύσεων, III (Ε)
20.15 Ο καιρός
20.20 Για πάντα νέοι (Ε)
21.30 Το ταξίδι της ζωής, III
22.30 Ξένη ταινία
00.25 Ξένη ταινία
EXTRA ΤΗΛ.: 25715111
10.20 Κορίτσια ο Μάρκουλης
11.00 Έξυπνες αγορές
12.30 Ελιές Θρούμπες
13.00 Έξυπνες αγορές
14.00 Ασημένια φεγγαρία
15.35 Έξυπνες αγορές
16.05 Κνημ/φικές επιτυχίες
16.10 Έξυπνες αγορές
16.40 Δελτίο Ειδήσεων
16.45 Έξυπνες αγορές
17.15 Αόρατος φακός
17.20 Έξυπνες αγορές
18.05 Ελληνική ταινία
19.45 EXTRA News
20.20 Ελληνική ταινία
22.00 Η προδοσία

MOVIES BEST

21.00 Birdman
05.15 The Revenant
08.00 Mighty Joe Young
10.00 Aladdin
12.00 Hearts Of Spring
14.00 Project Blue Book
Ep. 6-10
19.00 Greta
21.00 Birdman
23.05 Wrapped Up
In Christmas
01.00 Hearts Of Spring
02.35 Midsommar

GREEK CINEMA

22.00 Η χαρτοπαίχτρα
05.15 Κακός, ψυχρός
κι ανόδοτος
06.35 Φίφις, ο ακτύπητος
07.50 Ο μεθύστακας
09.35 Ξύπνα, Βασίλη
11.00 Αστέρω
12.20 5000 ψέματα
14.05 Ο λουστράκος
15.40 Ο θόδιμος και το δίκαιο
17.00 Ξύπνα καράδιο
18.30 Είναι ένας τρελός...
τρελός Βέγγος
20.10 Η χαρτοπαίχτρα
23.45 Θάσος
01.00 Διακοπές στο Βιετνάμ

Η Μπελ Επόκ των ανοιχτών οριζώντων

Στο νέο του μυθιστόρημα, ο Τζούλιαν Μπαρνς ανασυνθέτει μια ολόκληρη εποχή, έχοντας ως πηγή έμπνευσης έναν πίνακα

JULIAN BARNES
Ανδρας με κόκκινο μανδύα
μτφρ.: Κατερίνα Σχινά
εκδ. Μεταίχμιο, σελ. 320

Της **ΜΑΡΙΑΛΕΝΑΣ ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ**

«Ο σοβινισμός είναι μια μορφή άγνοιας»
Σ. Πότσι

«Τον Ιούλιο του 1885, τρεις Γάλλοι έφθασαν στο Λονδίνο. Ο ένας ήταν πρίγκιπας, ο άλλος κόμης και ο τρίτος ένας κοινός θνητός με ιταλικό επίθετο». Με αυτή την πρόταση ξεκινάει ο Βρετανός συγγραφέας Τζούλιαν Μπαρνς το νέο του μυθιστόρημα, που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Μεταίχμιο, με τίτλο «Ανδρας με κόκκινο μανδύα».

Ο πρίγκιπας είναι ο Εντμόν ντε Πολινιάκ, ο κόμης είναι ο Ρομπέρ ντε Μοντεσκιού-Φεσανζάκ και ο κοινός θνητός με το ιταλικό όνομα είναι ο δρ Σαμιέλ Ζαν Πότσι. Και οι τρεις σε εκείνο το ταξίδι τους κρατούν στα χέρια τους μια συστατική επιστολή από τον ζωγράφο Τζον Σίνγκερ Σάρτζεντ προς τον συγγραφέα Χένρι Τζέιμς προκειμένου να τους δεχθεί. Ο Χένρι Τζέιμς είχε δει τον πίνακα «Ο δρ Πότσι στην κατοικία του», του Σάρτζεντ, στη Βασιλική Ακαδημία το 1882. Η επιστολή ξεκινούσε ως εξής: «Αγαπητέ Τζέιμς, θυμάμαι ότι κάποτε είχατε αναφέρει πως ένας Γάλλος από καιρό εις καιρό δεν αποτελούσε δυσάρεστο περιεσπασμό για εσάς στο Λονδίνο – εξ ου και τόλμησα να δώσω μια συστατική κάρτα για εσάς στους δυο φίλους μου. Ο ένας είναι ο δρ Σ. Πότσι, ο άνδρας με τον κόκκινο μανδύα (όχι πάντα), ένα ιδιαίτερα ευφρές πλάσμα...».

Ο Τζούλιαν Μπαρνς καταθέτει ένα υβριδικό μυθιστόρημα. Ο «Ανδρας με κόκκινο μανδύα» κινείται μεταξύ ιστοριογραφίας, βιογραφίας, μυθοπλασίας και στοχασμού. Ανασυνθέτει μια ολόκληρη εποχή, που δεν παραμένει στενά στη Γαλλία. Εκτείνεται στην Αγγλία και στην Ιταλία και συμπαρασύρει εξωτικούς προορισμούς, όπου κινήθηκαν οι ήρωές της.

Τοιογραφία

Πρωταγωνιστές είναι οι ήρωες του παλιού και του καινούργιου κόσμου που αναδύεται, πρίγκιπες, ευγενείς, κόμης, θηοποι-

Εικόνες της Μπελ Επόκ: ο Μπαρνς βουτάει στο παρελθόν χωρίς να στοχάζεται με όρους ηθικής του παρόντος. Ισα ίσα, η τρέχουσα ηθική τον θλίβει βαθιά.

οι, καλλιτέχνες, επιστήμονες, γιατροί. Αφορμή και πηγή έμπνευσης αποτελεί ο πίνακας του Σάρτζεντ που απεικονίζει τον γιατρό Σαμιέλ Πότσι. Στιγμένους αυτοκρατορικά, με τον κόκκινο μανδύα του, το επιβλητικό του παράστημα, με βλέμμα που ατενίζει το μέλλον, γίνεται ήρωας για τον Τζούλιαν Μπαρνς. Αναζητεί τη ζωή του και μέσα από αυτόν ξεδιπλώνει το πλέγμα μιας ολόκληρης εποχής, που έχει μείνει καταγεγραμμένη στην Ιστορία ως μια έντονη, αντιφατική και λαμπερή εποχή. Εκεί συναντάμε τον Οσκαρ Ουάιλντ, τον Ουισάμν και τις συχνές αναφορές στο περίφημο βιβλίο του «Ανάστροφα», την οικογένεια Προυστ, τη Σάρα Μπερνάρ με την ταραχώδη ζωή της, τον Χένρι Τζέιμς και πολλούς άλλους. Ο Μπαρνς κατασκευάζει μια τεράστια τοιογραφία της εποχής, χωρίς να εξιδανικεύει ή να ωραιοποιεί. Ως άλλος ζωγράφος, φωτίζει και αναδεικνύει περιοχές που έχουν μείνει σκοτεινές αλλά

και γειώνει πλάσματα και φαινόμενα που έχουν καταγραφεί στο συλλογικό ασυνείδητο ως ιδανικά. Το κυριότερο είναι ότι το διασκεδάσει. Ο Μπαρνς βουτάει στο παρελθόν χωρίς να στοχάζεται με όρους ηθικής του παρόντος. Ισα ίσα, η ηθική και η κουλτούρα που έχουν διαποτίσει τον τελευταίο καιρό την ευρωπαϊκή ατμόσφαιρα (με επιρροές από την Αμερική) τον θλίβουν βαθιά.

Ο Σαμιέλ Ζαν Πότσι ήταν γιατρός. Οι πρόγονοι του μετανάστευσαν από την Ιταλία στη Γαλλία, ο πατέρας του παντρεύτηκε σε δεύτερο γάμο μια Αγγλίδα, όπως και ο ετεροθαλής αδερφός του. Μετέφρασε τον Δαρβίνο. Ζούσε στη Γαλλία, αλλά ταξίδευε συνέχεια ως κορυφαίος και πρωτοπόρος γυναικολόγος εκείνων των χρόνων. Τιμήθηκε για το χειρουργικό του έργο και άνοιξε τον δρόμο στο έργο πολλών επιστημόνων της εποχής του. Μετέδωσε τη γνώση του όπως και όσο μπορούσε.

Ορθολογιστής, προοδευτικός, φίλος της επιστήμης, διεθνής, φιλοπεριεργός, λάτρης των όμορφων πραγμάτων, των μικρών και μεγάλων πολυτελειών, εραστής, νάρκισσος αλλά και γενναϊόδωρος, ο Σαμιέλ Πότσι είναι ένας σάρκινος ήρωας που έχει αφήσει έργο πίσω του. Προφανώς, στο πρόσωπό του και την πολυτάραχη, γεμάτη με έργα αλλά και σκάνδαλα, ζωή του, ο συγγραφέας βρίσκει τη συνθετότητα των πρώων που λείπει από την ασπρόμαυρη γεμάτη από πολιτική ορθότητα εποχή μας.

Πριν από το Brexit

Ο Τζούλιαν Μπαρνς, μετά τον περίφημο «Αχό της εποχής», όπου καταδικάζει το σταλινικό καθεστώς, καταθέτει χωρίς φανατισμό μια τρισδιάστατη περιήγηση σε έναν κόσμο, μια εποχή για την οποία όλοι κάτι έχουμε ακούσει ή διαβάσει, χωρίς κανείς να έχει μυρίσει την πραγματική οσμή της ατμόσφαιρας. Και ενώ στις σελίδες

του αναδύονται το μαρουτί, η σήψη μαζί με τα πανάκριβα γαλλικά αρώματα και τη μυρωδιά του ταγκ και της σάρκας, εκείνος θλίβεται για τη σημερινή οπισθοδρομία της Αγγλίας. Οσο περιπλεγμένος ή ακόμα και υπό κατάρρευση να είναι ο κόσμος της Μπελ Επόκ, εντούτοις μέσα από την ανταλλαγή των κωρών και των πολιτισμών, ο κόσμος εμπλουτιζόταν.

Κανένας δεν μπορεί να επιβιώσει μόνος του, αναφωνεί ο Τζούλιαν Μπαρνς. Αλλωστε κανείς δεν ήταν ποτέ μόνος, όπως αναδεικνύεται από την ιστορικότητα της καταγωγής. Αυτό που εννοούν οι άνθρωποι ως βρετανικό έχει μολοιστεί με το γαλλικό και αντίστροφα. Αν δεν υπάρχει καμία περιέργεια για τον «άλλον», όπως συνήθιζαν να λένε οι νησιώτες Αγγλοι, καταλήγουν σε μια ασφυκτική και φτωχή πραγματικότητα.

Ο Μπαρνς ξεχωρίζει τη βρετανική νοοτροπία από την αγγλική. Η πρώτη ενσωματώνει το αυτο-

Ο «Ανδρας με κόκκινο μανδύα» κινείται μεταξύ ιστοριογραφίας, βιογραφίας, μυθοπλασίας και στοχασμού.

Κανένας δεν μπορεί να επιβιώσει μόνος του, αναφωνεί ο συγγραφέας. Αλλωστε κανείς δεν ήταν ποτέ μόνος, όπως αναδεικνύεται από την ιστορικότητα της καταγωγής.

κρατορικό και αποικιακό παρελθόν της, η δεύτερη στενεύει και γίνεται απομονωμένο νησί. Οσο και αν είναι απογοητευμένος από την απόφαση της χώρας του να επιστρέψει και να «κουρνιασει» στην αυτοαπομόνωση, αρνείται την απαισιοδοξία και την ταύτιση με όσους επιθυμούν την απομόνωση. Εκείνος προτείνει μέσα από τη μυθοπλασία την ιστορική γνώση. Προτείνει την άρνηση του βόθρου μέσα από τη γνωριμία με τη συνθετότητα της ανθρώπινης ζωής, της ζωής των ευρωπαϊκών κωρών που αγκαλιάζονται, εχθρεύονται, ανοίγουν πυρά αλλά την ίδια στιγμή ερωτεύονται ξανά και δαίνουν, με μια στην άλλη ανθρώπινη, ζωές, επιστημονικά ευρήματα, αντικείμενα, λέξεις, γλώσσες, ατμόσφαιρα, πιο επίκαιρα σήμερα όλα αυτά παρά ποτέ.

Η ζωή θα έπρεπε να είναι όπως κάθε Σαμιέλ Πότσι. Ανοιχτή, ερωτική, φιλοπεριεργη, γεμάτη από σφάλματα και πάλλουσα επιθυμία.

Όταν το παρόν κατακλύζει το ανάγλυφο της μνήμης

Η τελευταία ποιητική συλλογή της Ανθής Μαρωνίτη διατηρεί ακέραιη τη φυσιογνωμία μιας ξεχωριστής γραφής

ΑΝΘΗ ΜΑΡΩΝΙΤΗ
Αναπόδραστη μνήμη
εκδ. Αγρ, σελ. 41

Του **ΑΝΤΩΝΗ ΚΩΤΙΔΗ**

Τα νέα ποιήματα της Ανθής Μαρωνίτη, συγκεντρωμένα στη συλλογή με τίτλο «Αναπόδραστη μνήμη», αρχίζουν με το «Ημέρες ραδιοφώνου» και τελειώνουν με «Τα τελευταία νέα». Κυριζώ τις σελίδες και ακολουθώ τους ρυθμούς του ποιητικού της λόγου να διαδέχονται ο ένας τον άλλον, με τις λέξεις είτε σαν μουσική, άλλοτε σκιοφωτισμένες σαν εικόνες παλαιών μαστόρων της ζωγραφικής. Οι στίχοι διατηρούν ακέραιη τη φυσιογνωμία μιας γραφής που έχει δώσει στην Ανθή Μαρωνίτη την ξεχωριστή θέση της στο ποιητικό στερέωμα των σύγχρονων ελληνικών γραμμάτων.

Ο χαρακτήρας του ποιητικού έργου της Ανθής Μαρωνίτη, τόσο σε αυτήν όσο και σε προηγούμενες συλλογές της (πιο πρόσφατες «Η μόνη της περιουσία», 2015 και «Τα μικρά που δεν πρόλαβες», 2018), εξακολουθεί να είναι αυτοβιογραφικός. Ωστόσο, το στοιχείο αυτό δεν εγκλωβίζει την ποιητική

Το αυτοβιογραφικό στοιχείο δεν εγκλωβίζει την ποιητική ιδιότητα υποβαθμιζοντάς την σε συναισθηματική.

ιδιότητα υποβαθμιζοντάς την σε συναισθηματική.

Η αναφορά σε αναμνήσεις που άφησαν ίχνη στο παλιόπλοιο του βίου, ψύχραιμη και χωρίς νοσταλγία, στίχο τον στίχο, δείχνει θάμπά στην αρχή, όλο και πιο καθαρά στη συνέχεια, ότι τα δεσμά της μνήμης είναι συνειδητή επιλογή του δεσμών: αυτού ή αυτού που κρατάει τα χνάρια καταστάσεων, αισθημάτων και στιγμών του χρόνου στην εντεύθεν της λήθης περιοχή του καθημερινού εσωτερικού βίου. Ο συνθέτης αυτού του εν εξελίξει αποθέματος το ορίζει ως στοιχειώδες συστατικό της ύπαρξής του. Το ανάγλυφο που διαμορφώνει είναι μεταβαλλόμενο, αφού η διεργασία ελέγχεται διαρκώς. Στις φωτογραφίες της νιότης μας, όταν η σωματική μας αισιοδοξία μας έκανε να νιώθουμε αθάνατοι, βλέπουμε τους

Στις φωτογραφίες της νιότης μας, όταν η σωματική μας αισιοδοξία μας έκανε να νιώθουμε αθάνατοι, βλέπουμε τους εαυτούς μας σαν ξένους.

εαυτούς μας σαν ξένους. «Μιλώ στις φωτογραφίες/ όχι στις παλιές/ κάποιος ξένο εκεί/ με έπαρση σφριγηλό το σώμα/ πιστεύουν στην αιωνιότητα...»

Τίποτε πιο προσωπικό δεν υπάρχει από αυτό που κρατάει η μνήμη στην επιφάνεια του συνειδητού, ακόμα κι αν το κάνει αυτό-ματά. Στίχοι σαν τους παρακάτω αποδίδουν αυτό που προσπαθώ να πω για τη δυναμική της μνήμης «Όπως ψιλόβρεχε / ηρεμούσει / κι ως μιν καταλάβαινε / τη γλώσσα της βροχής.»

Η νέα συλλογή της Ανθής Μαρωνίτη ξεκινάει με «Μέρες ραδιοφώνου» και τελειώνει με «Τα τελευταία νέα».

«Τα μικρά που δεν πρόλαβες». Με αποκλίσεις, ασφαλώς. Ο τόνος είναι πλέον λιγότερο ελεγειακός, καθώς έχει υποστεί τη διεργασία ενός στοιχείου αναστοχασμού. Το πένθος είναι ακοίμητο, όπως στα «Μικρά», αλλά όχι πια ακίνητο: «Παλιά κανονικότητα/ ανατρέπεται/ Δύσβατες αλλαγές. / Η καινούργια/ σπρώχνει αθόρυβα / σβήνοντας την παλιά / επικρατεί-όπως η ζωή./ Απολογούμαι / αθωώνομαι / την ίδια στιγμή.»

«Τιθορέα, Αμφικλεια, Λιλαία / Τώρα μόνο η ταχύτητα / τρελή ταχύτητα αφανίζει τόπο και χρόνο»

Και τέλος, το παρόν κατακλύζει το ανάγλυφο της μνήμης με την αδυσώπητη αλήθεια του. Τα τέσσερα ποιήματα για την πανδημία, στο τέλος του βιβλίου, στεγάζονται στον τίτλο «Τελευταία νέα». Στην πορεία από τις «Ημέρες ραδιοφώνου» στα «Τελευταία νέα», ενδεχομένως παιγνιώδης αναφορά της ποιήτριας σε ραδιοφωνική εκπομπή, η Ανθή Μαρωνίτη μας οδηγεί σε μια κορύφωση αισιόδοξη, με το τελευταίο ποίημα της συλλογής «Το πρώινο ανυπόμονο για ήλιο».

Κάλλος Καμβάς Καλοζωία Κουλτούρα
Καινοτομία Κοινωνία Κόσμος Καλλι
έχνης Καθημερινή Καφές Κρασί Κινη
ματογράφος Κοκτέιλ Κύπρος Κουζίνα
Κέντρο Κατάκτηση Κέρματα Κορυφή
Καιρός Καλόγουστο Κάποτε Κυριακή
Καλλιέργεια Καλωσόρισμα Κάληνη Κι
νημα Κέρδος Κατάρτιση Κλωστή Καλ
λωπισμός Κάππα Κίνηση Καραντίνα
Καλημέρα Καλλινοραφία Κανόνας Καλ
οπέο

Κ

Το περιοδικό της Καθημερινής
της Κυριακής

Την Κυριακή 10 Ιανουαρίου μαζί με την ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ